

BÁCSMEGYEI NAPLÓ

XXIII. évfolyam

Szubotica, VASÁRNAP 1922. december 24.

348. szám

Megjelenik minden reggel, Húncp után és hétfőn délbe.
TELEFON SZÁM: Kiadóhivatal 8-58, Szerkesztőség 5-17

Előfizetési ár negyedévre 90 dinár

SZERKESZTŐSÉG: Kralja Alexandra-utca 4 szam alatt
Kiadóhivatal: Kralja Alexandra-utca 1 (Lelbach-palota)

A százesztendős Petőfi

Irtá: Dettre János

A vándor, aki előtt az éjszaka fekete vizeibe merültek az utak, aki elszakadt a régi partoktól s lelkének gyökereivel még nem tudott bekapaszkodni az újba, akire ráborította az új egyedülvalóságának fekete takaróját, — a vándor föl néz a csillagokra. És arra gondol, talán éppen most tekint föl az égbe két könnyes szemével az édes anyja is, akitől elszakadt, s talán éppen most fordítja a csillagos ég felé szemét szeretője, aki várja, valahol, messze, messze. És így találkoznak csak, így tudnak csak egymáshoz kerülni, a csillagokon keresztül, a tekintetek útján, melyek egyszerre fordulnak fölfelé s egy csillag fényét isszák föl. S ha nincs, akinek megszorítsuk a kezét, ha nincs, akinek vállára hajtlassuk gondok úszkétől izzó fejünket, ha nincs, akibe meg tudjunk kapaszkodni, amikor forogteteg kap föl s játszani kezd szegény magunkkal, ha senkink sincs, aki meghallgatná lelkünk zokogó bánatát, emberek, tekintsünk föl a csillagokra.

Magyarok, tekintetek föl a csillagokra. Magyarok, akiket sorsunk elszakított a vérektől, akiknek megmaradt házuk, kis földünk, kicsi gazdaságunk vagy munkától hangos műhelyünk, megmaradt a falu, a mező, a szőlő, az eső, a nap, az égbolt fölöttünk s apánk sírja a temetőben, csak a hazánk lett más, magyarok, nézzetek föl a csillagokra. Ha sőtét az utatok, ha nehéz a terhetek, ha a gond tég és a bánat tör, ha el kezd jajtanni a némaságra ítélt szó, ha fájni kezdenek a becsukott ajtók, az elszántott mesgyék, nézzetek föl, mi világit, mi ragyog, mi fénylik fölöttünk, nézzetek föl, mit tudott fölgyújtani a magyar kultúra, hová tudott felhőni a magyar zseni, nézzetek fel s ha nem káprázik el gyászhoz szokott szemetek, meglátjátok a csillagtábor tünösen Petőfit.

Mert Petőfi a miénk, magyarok. A mi miunk dalkálta, a mi reménykedéseink lelkesítették, a mi lelkünk szólat meg benne, a mi földünk telítette szépséggel, a mi sorsunk gyújtotta fel szívében a lázadást, a mi keserűségeink kovacsolták szikrázóvá haragját és nemalkuvóvá kemény akaratát, — világra hívhatta egy szláv mérszáros és szülhetne egy tót család, Petőfi mégis a miénk. Petőfit mégis mi ajándékoztuk — őh, tékozló koldusok — a világ-

nak. A mienk ő, magyaroké, akik itt élünk, vagy Budapesten, Debreczenben, vagy a Balaton mellett, Bukovinában, vagy himnodonak a Tátra öln, a székelyek földjén vagy Bécsben, vagy Bukarestben, New-Yorkban, Bridge-Portban, Ohio-ban, vagy Délamerikában. A mienk, magyaroké, akiket szétszórhatott az idők szele, szétszánthatott a sors ekéje, akik mégis öszertartoznak az élő nyelvben, az élő kultúrában, az élő emlékekben, az élő Petőfiben. Petőfi a legnagyobb összetartó erőnk, a hid a lelkeink közt. Mint a falusi lányok a kútnál, úgy találkoznak össze mi szétszórta magyarok Petőfi emlékenél. S moritünk belőle gögöt és büszkeséget, ha gyöngeségünk úrdet-fejet hajtóvá tesz s meritünk belőle örök vigasztalást. Mert nem nemulhat el Petőfi nyelve s nem pusztulhat el a kultúra, amelyik Petőfit adta a világnak. Petőfi: a magyar kultúra egységének örökkel zengő dokumentuma. Szétszadhathatnak és összeállhatnak a politikai egységek, impériumok szűlehetnek és romboldhatnak, az idők változásától, a sors forogdoságától, emberi alkotásoktól és rombolásoktól függetlenül Petőfi megmarad a magyar kultúra, a magyar nyelv kiudhatatlan jussának örökkel, örökgye bizonyóságaként.

Mint ahogy ótárképről a tömjén fekete füstjét, úgy kell megfiszítani a frázisok patinájától Petőfi egzekbe nőtt alakját. Jöhettek idők, melyek Petőfiben nem láttak mást, csak a népdalköltőt, jöhettek politikai irányzatok, melyek a Talpra magyar eposzi pózával helyettesítették a köztudatban Petőfit, jöhettek divatok, melyek csak a forradalmárt ünnepehették, vagy gáncsolták Petőfiben. Minden korszaknak és minden irányzatnak meg voltak a tanárai, akik a középiskolai értesítők disszertációiba beietmetgették, a mi Petőfiből halhatatlan, főrvatalozhatták a közhelyek temető-egész nemzedékekben hamisítván meg a csudálatos és érthetetlen világszenit, aki Petőfi volt. Megszámolhatták — mint ahogy Négyesy tette, — hogy nyugati versformában 23690 sort írt, magyar versformában pedig 8853-at, ki-sajnálhatták a szabadság és szel-selmi jelszavának ennek az égi csudának minden megnyilatkozását, — a kimeríthetetlen s apró-bölcsességek rozoga ladikájával behajózhathatlan tengernék még

felszínét sem fodrozták föl soha.

S mit tettek az egykori hivatalosak a mai hivatalosak félremagyarozott ünnepejtéjével? Amikor kezdte szívére venni azt, a mit a márciusi forradalmi népiünnepej követelt, kommunistának és zsidóbarátnak bélyegezte meg a március 16-ikán már megszületett ellenforradalom. Királyverseiért üldözni kezdtek s a nép, a kit a hatalom trónusára akart tiltetni, kaszával és kapával kergette meg. »A szabadságharc Tirtaensa« szavallják most róla azt iskolakönyvek s akkor bujkáló-nak gyalogták és dekolónak rágalmazták s kicsi fia bolcsője mellől marták ki a harctérre meghalni. Az iskolából megugrott diákok az obskurus vándorszénészt, az obstos közlegényt láták csak benne s a líradó »a műveletlen Petőfi ajjasságával« szembeállította és innepelte a filonem és művelt Híadort.

A szívünk szorult el, ha olvasuk azokat a kritikákat, amiket Petőfi még olvasott. Poór Jenő, Nádasdy Lajos, Szeberényi Lajos, Szemere Miklós és Sárosi Gyula (aki egy verset azzal a meglegyzéssel adott nyilvánosságára, hogy »egy pár Petőfit leíró-són vele«) a Honderit, a Hírnök, a Budapesti Híradó, az Eüetlepek és Császár Ferenc, korának e Pekár Gyulája, aki esztotele silletlensegeknek nevezte a Petőfi-verseket s aki féltette a népet, mert Petőfitől csak káromkodni tanult és Zerffy, aki nem is értette, csak gyalázta Petőfit — ezeket kellett olvasnia Petőfinek, aki már érezte magán a zseni bélyegét s érezte a halhatatlansággal való rokonságát. Petőfit megrészegítette a vates szent mámore, jobban tudta, mint kortársai összevéve életének és munkájának jelentőségét. Az idegei mindig tulfeszítettek voltak s ki-kiróbbanlaza rezonált a még föld alatt morailó forradalmak izeneteire — mit érezhetett szegény, amikor diktatorkorban bakának csuolták, katonakorában diáknak, amikor Pesten vörösnadrággát jobban ismerték, mint a verseit, amikor zárt sorban vonult fel ellene a bornirt, a tudatlan, rosszakaratu féltékeny, vaksággal és süketséggel megvert kritika s amikor kétszer kellett tisztí rangjáról is lemondania, hogy meghalhatasson a fejéregyházai sikon. Petőfi ma mérhetetlenül több, mint a Petőfi-versek, pedig ezek a versek is fölmérhetetlen gazdagodását, sőt

büszke kiteljesedését jelertik a magyar költészetnek. S éppen ezért a százesves Petőfi nemcsak a Talpra Magyart szavaló, nemcsak a Juhasz legény, szegény juhász legény-t daloló költő, nemcsak a szabadság és szerelem élő jelője s nemcsak a hősi halál olajképe, — ez mind, de mind ennél sokkal és beláthatatlanul több. Petőfiről emlékezvén gondolunk kell a meghajszolt életre, a töviskoszorús dicsőségre, a kioröszkoltó hősi halálra, a megbélyegzett forradalmóra s a kaszával, kapával megkergetett képviselőjelőtre, gondolni kell arra a közéletre, arra a közszellemre, melyben mindez nemcsak megtörténhetett, hanem amelyik mindezt meg is követelte. S akkor az ünneptünk nemcsak meghatódott emlékezés lesz, hanem bölcs tanulság. De ehhez egy kell. A dicsőség fibortörőnjára, a halhatatlanság glóriás székébe nemcsak a halhatatlan verseket ültessek, hanem a halott költőt is.

Mert a verseket nem azok tették halhatatlanná, akik a költőt halottá. A szabadságharc összemúlása után még sokáig Petőfi gyalázásából öletek a beigazolt kritikusok, amikor a szabadságharc emigránsai kezdtek kiadni a Petőfi-verseket — Európának s Petőfit is csak a segesvári csata mentette meg az üldözéstől és az emigráció nélkülözéseitől. Csudálatos megegyezéseket mutat a Petőfi halálakor és a százesztendős Petőfit ünneplő közszellem. Akkor lesújtottak rá a legsúlyosabb vádák dorongjai. És meg az sem lehet melegségük, hogy nem tudták, hogy mit eselekszenek. »Erkölesös vagyok, tehát republikánus« — mondotta Petőfi és támadta az ellenforradalmi országgyűlést, támadta Kossuthot, Klapáltk és Mészáros, támadta Vörösmartyt, követelte a márciusi programot és megírta a király-verseit — összefogott ellene minden mást akaró érdeket és nem nyugodott addig, amíg Petőfit vissza nem hajszolta a börtörré.

Milyen esztelen tékozlása volt az a sorsnak, ami egyvert adott Petőfi Sándor kezébe, ami huszonhat éves korában széttörte pályáját, huszonhat éves korában, miután későn meginduló fejlődése csodálatosan gazdag sokoldalúságig diadalmasan ért el. Magyar sors ez, keserű látum, örök tragédia, polyvát vetünk a lumusha s a tisztá fuzát kiszorjuk a szélbe. Aki nem akar vissz-

szerezni a látványtól ne kísérelje meg soha: összeállítani vesztésig listáját azoknak a magyar ígéreteknek, amiket az elfogultság és ostobaság típott le.

Petőfi példája a vizsgálat és főlemelő bizonyág: milyen teremő, milyen fölmérhetően, milyen csudákat szülő képességek szunnyadnak a magyar fájban s kulturasszimiláló ereje egyetlen nemzedék lépésnyi útján milyen világsudákat tud kinevelni magából. A szorongatások meg sokasodott napjában erősítsen ez a tudat, mely büszkévé tesz, de aláza nevel. Büszkévé tesz, ha magyar fajtáink a társtalanság magasságig fölnőtt nagy-szerű példára gondolunk, de aláza is nevel, a gondoskodás, a szeretet, a segítő szándék aláza, mindennel és mindenkiel szemben, aki tehetség és magyar.

Petőfi Sándor, a költő egyetlen marad meg minden időkig, de az földözött sokadmagány szenved. Petőfi Sándor emléket nem ünnepehetjük méltóan más-ként, csak az ő hajthatatlan igaz-ságai cselekedetekkel való igazol-sával. Mert még az emléke ellen is bűn lenne: ünnepelni a szü-lését és megtagadni az életét.

Magyar testvéreim, negyedik karácsony tekint ránk új hazánkban. A karácsonya alatt állván, gondoljunk azokra, akik velünk jöttek új hazát kereshni utainkon, de jussanak eszünkbe azok is, a kik elmaradtak tőlünk. Szorítsuk meg jobban magyar sorsunk osztályosainak kezét s gondoljunk azokra szeretettel, akikkel már csak a csillagokba fölnöző tekinteteink találkozhatnak. Petőfi a szent sátor, ami alatt összejöhettünk mindig, a szent karám, ahol összeszetalakozhatunk mindig, a friss víz, ahol földülhetünk mindig, sorsunk vándorai, szétszört magyarok.

Gyujtsunk a karácsonyfánkön egy gyertyát Petőfi emlékének. Gyujtsunk gyertyát a fán és gyujtsunk alázaatot a szívünkben. S a Szent Este meglátott csönd-jében könnyes alázaattal orszked-jünk tédre Petőfi Sándor glóriás emléke előtt.

Haldoklik Szuboticián a magyar kultúra

Mi a tespedés oka és mik a kulturunka feltételei A hatóságok és a kulturális egyesületek vezetőinek nyilatkozatai

Az a lethargia, amely súlyos teher-ként nehezül a vajdasági magyar tömegekre, különöskép fájdalmasan érez-hető Szuboticián. Az imperium-változás után megszűnt minden kulturális meg-mozdulás. Az újult eszben már hall-hatók az első hangok, amelyek a ma-gyar tömegek politikai megszervezése után a magyar kultúra felélesztését és friss, új csapásokra való terelést sür-getik, azonban a jószándék biztató szava épen Szuboticián talán nehezen talajra.

Pedig Szuboticián izmos volt a magyar kultúra, számos kulturális egyesület és intézmény hirdette itt a magyar kultúra erejét. Ezek a kulturális egyesületek az imperium-változások kényszerű okok-ból egy-egy megszűntették működésüket és észszeresen fájdalmas, hogy ma, évek múltán se élédtek még fel.

Erre pedig bizonyára meg volna ma már minden szükséges előfeltétel. A magyar színház, a magyar szónak és magyar kulturának temploma nem nyíl-hatja még meg kaput addig, amíg a kormány és a hatóságok jobb belátása nem jutnak és a többi utóállam példájára helyet nem engednek a magyar szijszínjátszának. De solc más kulturrege-szület működése elé ma már nem hárulna félre nem tolható akadály és mégis azt kell látni, hogy még csak bátrabb kísé-rlés sem történik az évek óta szuny-nyadó magyar kultur-igények kielégíté-sére.

A szabadliceum-egyesület, a suboticiái dalegylet, a filharmonikus társaság pompás működést fejtett ki. De ezek az egyesületek már évek óta némaságra kárhoztatva, szünelnek és nincs is semmi biztató jel arra nézve, hogy újja-alakulások küszöbön volna.

Mi az oka annak, hogy még nincsen Szuboticián magyar kulturális élet? Mi köti guzsa még ma is az energiákat, mi fojtja el a kikivánczó szót, milyen gátak zárják útját a magyar kultur-megnyilvánulásoknak? Ezeknek a kérdéseknak a tisztázására kérdést intéz-tünk a helyi hatóságok vezetőihez — hogyan fogadnak egy magyar kultur-egyesület működésének megkezdését és engedélyeznének-e tisztán magyar nyelvű irodalmi estét, felolvasást, vagy matiné? Felkerestük a suboticiái magyar kultur-egyesületek vezetőit és véleményüket kértük arra nézve, hogy miért nem működnék még ma sem a rég beszüntetett egyesületek, történt-e kísérlet azok újja-glesztésére és miképen tartják mielőbb

megindíthatónak a magyar kultur-moz-galmakat.

Tabakovits Miklós polgármester

a következőket felelte kérdésünkre: — Magyar kulturrege-szület, vagy irodalmi társaság csak jövahagyott alap-szabályokkal kezdheti meg működését. Az alapszabályok jövahagyása pedig már nem a városi hatóságtól függ, hanem a belügyminisztertől. Így ebben a kérdés-ben a kormány véleménye a döntő. Ami azonban magyar irodalmi estek vagy művészi matiné rendezését illeti, az elé eddig sem górdítettünk semmiféle aka-dályt. Ilyen kéréseket esetenként elbra-nyunk, azonban ha tisztán irodalmi vagy művészi tárgyu műsorról van szó, min-denkor engedélyezünk.

Karakásevics Gábor rendőrfőkapitány.

— A tapasztalat azt mutatja, hogy a rendőrség eddig is minden esetben en-gedélyezte egy magyar műkedvelői színelőadásokat, mint a műsoros esté-lyeket. Természetes, hogy ezután sem górdít a hatóság semmi akadályt olyan előadások vagy matiné rendezése elé, amelyeknek a műsora tisztán csak magyar számközlől van összedállt.

Dr. Milkó Izidor (Baedeker) a Szabadliceum Egyesület elnöke

a következőket mondotta munkatár-sunknak:

— Kultúra van mindenütt, ahol mű-veltebb szellemek és kultúrát szomjazó lelkek vannak, így tehát van Szuboticián is. Ennek a városnak különben is min-dig rosszabb volt a hire kulturális tekintetben, mint aminőre valóban rászólgált. Ma is volna virágzó magyar kultur-élet, ha nem volnának ezt gátló súlyos aka-dályok. Hogy még sincs kultúrélet, az csak annak tulajdonítható, hogy itt nagy-górb egyrészt a bizalmatlanság, más-részt a tartózkodás a hivatalos rész-ről, mint más vajdasági városban. — Irodalmi társaság egyszerűen csak azért nincs Szuboticián, mert még nem volt, aki megcsinálta volna. A szabad-liceum pedig csak azért nem működik, mert atalszabályait, amelyeket már évek-kel ezeltől benyújtottunk, még máig sem hagyták jóvá. — Szuboticián meggyőződésem szerint jövője van mindkét nyelvű kulturának, különösen ha a két kultúrán välvette támogatná egymást. Ha a szlávok és

magyarok figyelemmel kísérenék és meg-ismérenék egymás kulturáját, ez kölcsön-ös megtermékenyítést jelentene.

— Meg kellene teremteni a vajdasági irodalmi társaságok és ezzel kapcsolat-ban egy altruisztikus könyvkiadó vállalatot is. Nagyon helyesnek tartanám, ha a „Bácsmegyei Napló” ilyen irányban folytatná megkezdett tevékenységét, mert minél többször vetik a közönség szem-ére közömböségét, annál több kilátás van a megmozdulásra.

Váli Gyula mérnök a Szabadliceum tükára

a következőkben foglalja össze véleményét a magyar kultúrtevékenésekről:

— Suboticián a háború előtt a város és az állam kulturtevékenységét három erőteljes kultúrtevéző támasztotta alá. A dalegylet, a filharmoniai társulat s a szabad liceum. Mind a három intéz-ményt a honorációr osztály hívta életre s tartotta fenn. A gádagok s a gazdák társadalmá nem velt róla tudomást. Nem is járt el a produkcióikra, alázaatot pedig nem hozott értük. Azért mégis igen szép eredményeket mutattak fel ezek az egyesületek. A rendszer s az imperium változásával azonban a ma-gyar közfépztálynak az a része, amely épen ezen kultúrtevékenyeknek volt a legteljesebb támogatója: eltűnt innen. A „Szabad Liceum” alapszabályait két év előtt terjesztettük be a hatóságúoz jövahagyás végett. Azóta nem hallottunk róla. Tavaly kértük, hogy engedjék meg a jövahagyás előtt is megkezdni elő-adásainkat és engedélyt arra, hogy az előadásainkat a városháza nagytermében tarthassuk meg. Az engedélyt nem kap-tuk meg. Pedig azelőtt is meg azóta is de sok színházi előadásra adták át a termet! Más terem pedig nem áll rendelkezésre.

— Nagy baj az is, hogy az előadások után nagy adókat kell fizetni s ezek engedésében a városi hatóság igen szűkmarku.

— Mi hát it a segítség?

— Az állam és a hatóság részéről annak a belátása, hogy a kulturát támogatni kell akkor is, ha az magyar. A jómódu magyar társadalom részéről kiadósabb alázaotkészség. Az anyagi eszközök rendelkezésre bocsátása azok számára, akik akarnek és tudnak kulturát terem-tetni. Az intelligens magyar társadalomnak össztartó és lelkes tevékenysége oly irányban, hogy megszerveze a pol-gári és munkásosztályi részére, meg a maga számára is a megfelelő tagozatu kulturális intézményeket.

Sántha György dr., a suboticiái dalegylet elnöke

a dalárdá működéséről s általában a suboticiái magyar kultúrlet megnyilat-kozássáról ezeket mondotta:

— A suboticiái dal- és zeneregysület alapszabályait egy időben be akartuk nyújtani jövahagyás végett, azonban azokat nem fogadták el, azzal az indok-lással, hogy lekötük a határlót. A dalegylet vezetősége azon álláspon-ton van, hogy az elmaradhatatlan ma-gyar kultur-mozgalom megindítása után fog csak a dal- és zeneregysület mint ilyen, vagy más egyesületbe beleolvadva újja-születni.

— A Magyar Párt pedig a maga részéről a part programjának megfele-lően szintén odahat, hogy a magyar kul-turális élet itt minél előbb újja-élejen. Ezért a Magyar Párt azt a javaslatot tette, hogy mivel egy dalegylet vagy közművelődési egyesület megszervezése inkább társadalmi jellegű, vegye kezébe a nagyfontosságú munkát a tisztán társadalmi jellegű Népkör és indítsa meg minél sürgősebben a szervezést.

— A Népkörnek egy bácskai közmü-elődési egyesületet kellene mielőbb élet-rehíteni, amilyen a Bácsánban már mű-ködik és ebbe az egyesületbe bel- kellene vonni a vidéki kulturrege-születeket, elsősorban a somboriakat, akiknek na-gyon szépen működő r'gészeti és törté-nelmi társaságuk is volt. A Magyar Párt minden ilyen magyar kultur-magmalnal teljes erejével támogatni fog. — A filharmonikus társaság működésé-

nek a megkezdése látszólag a legkön-nyebb volna. Megvan a városi zenekar, amelyet a suboticiái muzikusokból és a katonazenekar tagjaiból könnyen lehetne nagy filharmonikus zenekarrá kiegészí-teni. Hogy mégis miért nem működik ez a társaság sem, arra vonatkozólag

Lányi Ernő zeneszerző

csak a következőket volt hajlandó el-mondani munkatársunk előtt:

— A gép megvan, csak egy gombot kellene megnyomni és mozgásba jönne minden kerék és csavar. Hogy ezt az egyetlen mozdatoló miért nem teszik meg, azt ugyan jól tudom, de engedjék meg, hogy erről én, aki szegény ember vagyok és nem is vagyok független, ne nyilatkozzam.

— Csak rövid néhány nyilatkozatot il-lesztettünk ide azok részéről, akik a magyar kulturmagzalmokról a legvála-toitbak Szuboticián nyilatkoznak. Még sokan mondhatnának véleményét ebben a kérdésben, de egy gondoljuk: elég ennyi is. Mindegyik nyilatkozatból sür-getően és parancsolólag hngzik ki: *valamit tenni kell!* Cselekedni kell sür-gősen a magyar kulturális élet újja-teremtése érdekében mindenkinél, kö-zös erővel, aki magyar és érzi a kultúra mindenül hatalmasabb erejét. Nem is kell hozzá egyéb, mint kitartás és alázaotkészség. (I. f.)

Bácskai tanu Károlyi Mihály mellett

Dr. Hadzsi Koszta igazolja, hogy ragaszkodott az integritásához

Károlyi Mihály vagyonekbizási peré-ben a budapesti törvényszék tudvalevő-leg elnapolta a tárgyalást. Ebben a per-ent udvalevőleg azt kell eldönteni, hogy lazaaról volt-e Károlyi Mihály. Buda-pesten ugy szeretnék feltüntetni, mintha Magyarország tragédiáját, a háború el-vesztését, a frontok összemlását, az ország felosztását Károlyi Mihály okozta volna.

Károlyi hazafisága mellett érdekes tanuallomást tesz most dr. Hadzsi Koszta, a Vajdasági szerbségnek ez a tisztamtu és ragyogó tehetségű, tekintélyes vezető alakja. Hadzsi Koszta munkatársunk kérdésére készséggel nyilatkozott arról a beszélgetésről, amelyet 1918 szeptemberében, tehát az októberi forradalom és a front összeomlása előtt folytatott Károlyival.

— 1918 szeptemberében — mondotta Hadzsi Koszta — Károlyi Mihály gróf, aki akkor az ellenzéki pártok vezető ve, Budapestre kéretett. A hívásnak eleget téve megjelentem Budapesten, a 48-as klub pártéhszégében, ahol Károlyi gróffal hosszabb beszélgetést folytatam.

— A gróf változó előttem az akkori politikai helyzetet. Rendkívül pesszi-misztikusan nyilatkozott, igen kritikusan látta a monarchia helyzetét és azt mondotta, hogy eljött az ideje, hogy a monarchia változatosan régi politikáján. Így, mondotta, elkezerzett annak az ideje is, hogy a magyar politikának a nemzetiségi kérdésben elfoglalt álláspontja revízió alá véttessék és egy olyan érá követezzen, amely nemzetiségi poli-tikájával egy az ország belsejében, mint külföldön kellő hatást tudjon elérni.

— Károlyi azt akarta, hogy az áltánt a nemzetiségi kérdésről, a vilsoni pon-tok alapján a magyar kormánytal tárgyaljon és ne a nemzetiségekről.

— Károlyi szavaiból, a beszélgetés folyamán, azt az impressziót leltem, hogy egy nagy küzdelmeket folytató politikussal állók szemben, akinek minden igyekezete arra irányult, hogy Magyarország integritását meg tudja védeni.

— Akkor még az volt a véleményem, hogy az integritást egy, a nemzetiségekkel kötött egyezményvel még meg- lehetne menteni.

— Azt kérdezte tőlem, hogy abban az esetben, ha a királytól kormányala-kitásra kapna megbízást, biztosíthatom-e, a magyarországi radikális párt támo-

gatasáról. Én erre azt feleltem, hogy semmiféle ígérget nem tehetek, miután arra felhatalmazásom nincs. Hisz a magyarországi szerbeknek minden politikai szervezeti, a háború elején felosztották, politikai fórumuk egyáltalán nem volt. S megmondtam, szintén mint privát véleményül, hogy azok után, amikor a háború alatt történtek, bajos lesz egyetlen szerb politikus is találni, hogy a magyar pártokkal együtt működjék.

Károlyi, aki internáltsága és katonai szolgálata idején nem kísérhette figyelemmel az országban folyó dolgokat, nem tudott azokról a seregekről, amelyek akkor a nemzetiségeket egymás után érte. Eppen azért arra kéri, hogy írásba foglalja ismeretsem vele ezeket a dolgokat. Én erre papírra is vettem

néhány általam ismert kivívott esetet. Hazajövet azonban megbetegedtem, hónapokig ágyban fektedtem, mire felgyógyultam az események a beszélgetésüket rég-rég tuhaladták.

Még csak annyit akarok hangsúlyozni, hogy a beszélgetés folyamán az volt komoly impresszióm, hogy Károlyi olyan magyar államférfi és hazafi, aki hazája sorsát szívén viseli és nagy gondok terhével késégbevisse szemlélté az eseményeket. Kiattal kerestem, hogy hazájá megmentse, nem rajta nyúlt, hogy az nem sikerült neki. A sok bizonyíték és tanuvalomás mellett is, amelyek gróf Károlyi Mihály tiszta hazafiságát igazolják, az elfogulatlan emberek előtt bizonyára jelentős dr. Hadzsi Koszta tanúságtétele is.

nyilatkozata igen kedvező hatást tett a jelenlévő nem szláv hallgatóság között is. A kikindai radikális párt elnöke, dr. Veszteg Iván nemzetgyűlési képviselő megleghangú köszönő szavakat intézett a minisz-

terhez a párt nevében, a kereskedő és iparostársadalom részéről pedig Bogdan Markó üdvözölte megleghangon Nincsiéket.

A külügyminiszter most sorra felkeresi választókerületének közseit,

Izgalmas vita a lausannei konferencián a török és görög delegátusok között

Szakadás előtt az orosz-török szövetség

Pénteken a lausannei konferenciának a kisebbségi kérdésekre foglalkozó albizottsága tartott ülést, a melyen izgalmas vita fojldott ki Venizelos és Riza Murri bej török delegátus között, olyannyira, hogy a bizottság ülést az elnök kénytelen volt felfüggeszteni.

A menekültek ügyéről folyó vita során Venizelos élesen támadta a törököket. A görög megbízott beszédének tónusa miatt a bizottság elnöke többször rendutasította Venizelos szerint a törökök engedélytelenség nélkül bírtak a kisázsiai keresztény lakossággal és a megszárlások miatt voltak kénytelenek a görögök elmenekülni lakóhelyükről. Rendszeres üldözéseiket elkergették a keresztényeket. Azzal vádolta a törököket, hogy a más vallásúakat arra kényszerítették,

hogy a török egyházi ritus szerint kössenek házasságot.

Riza Murri bej török megbízott ezzel szemben megdöbbenve, hogy a kisázsiai török lakosságot a görög hadsereg elűzte otthonából. Szervezett athéni csoportok véltámadást rendeztek a törökök hozott. A házasságok tekintetében himájan informáltak Venizeloszt. Mindezen sajtó felekezések túlsa szemint költet egyházi házasságot, de a polgári házasságot a török hatóságok előtt kell megkötni, amint ez más államokban is szokás. Az iskoláikban a kisebbségek teljes jogot élveznek.

A görög delegátusok heves közbeszólásokkal zavarták Murri bécet, amiből szóváltás támadt, úgy hogy az elnök kénytelen volt az ülést beakasztani.

A külügyminiszter a magyarság választói jogáról

Az új választásokig minden nemszláv nemzetiségű állampolgárnak lesz választójoga

— A Bácsme gyei Napló kiindul tudóitójától —

Nincsiécs Momcsillo külügyminiszter, aki a kikinda-becskekéi választókerület radikálispartí képviselője, most körután van kerületében. Kikindán, ahol három nap óta tartózkodik, a külügyminiszter dr. Veszteg Iván nemzetgyűlési képviselő vendége. Megjelent a radikálispartí körhelyiségében, azután pedig a kikindai kereskedők és iparosok előtt nagyszabású beszédében ismertette a politikai és gazdasági helyzetet. Ezen az előadáson a nem szláv kereskedők és iparosok is nagyszabású megjelentek.

A külügyminiszter mindenekelőtt a dinár eséréséről nyilatkozott és ezzel kapcsolatban az ország és a külföld közgazdasági helyzetével foglalkozott.

A dinár esését Nincsiécs indokolatlanul tartja, az ország gazdasági helyzetét pedig nem látja oly súlyosnak, hogy helyes gazdasági és pénzügyi politika mellett ne lehetne azon segíteni. A gazdasági válság — mondotta a külügyminiszter — mindenütt elerőgő nagy méreteket öltött az európai viszonyok kedvezőtlen alakulása miatt, de az

SHS. királyság ennek ellenére még eléggé szilárdnak bizonyult az általános európai krízis közepette.

— Kültügyi politikánk — folytatta Nincsiécs — eddig bevált, mert a kormányzat nagyon óvatos és megfontolt. Ennek tulajdonítható, hogy a nagyhatalmak minden fontos dolgot megkérdezik a jugoszláv kormány véleményét.

A belpolitikára áttérve Nincsiécs röviden ismertette a radikálispartí állásfoglalását. A radikálisok a külügyminiszter szerint semmiképpen nem tudnak a demokratákkal meggyezést találni. Azután így folytatta:

A főok a nemszlávoknak nyújtandó választói jog kérdése volt. Én mint a mostani kormány tagja szívallást teszek a nemszlávok választóira mellett. Abban a helyzetben vagyok, hogy biztosan íserhetem a választói jog kérdésnek a nemszlávok szempontjából is helyes és mindenkit egyformán kielégítő megoldását. Ezt a kérdést az új választásokig feltétlenül ellentézi a kormány.

A külügyminiszter nagyjelentőségű

A radikálisok választási egyezsége akarnak lépni a magyarokkal

Egy kormánypartí lap cikke a nemzetiségek választási esélyeiről

Beogradból jelentik: A „Novosti” péntek esti száma hosszabb cikkben foglalkozik a nemzet kisebbségek szervezkedésével, a választási küzdelemmel kapcsolatban.

Megállapítja a „Novosti” hogy a Vajdaságban úgy a magyarok, mint a németek már régebben politikai pártokba tömörültek. A nemzetiségi partók magatartása a választásokon azonban még tisztázatlan. Lehetőség, hogy egyes helyeken más partokkal fognak kooperálni, bár bizonyos, hogy sok helyen öntudóan fognak lépni. Nem lehet még

azt sem tudni, hogy sok magyar és németnek, akik már a radikális vagy demokratapárt mellett korábban lekötötte magát, lesz-e annyi bátorsága, hogy nyíltan nemzetiségi partíja mellett foglaljon állást.

— Nagy érdeklődéssel várják a nemszláv proletáriuus politikai megnyilatkozását is a választásokon. Valószínűnek tartják, hogy többnyire a szocialista és a kommunista listára fognak szavazni.

A lap értesülése szerint a radikálisok minden esetre meg fogják kísérelni, hogy úgy a magyarokat,

Régi karácsony

Irtá: Godányi Zoltán

Tizenöt évvel ezelőt, karácsony estén egy pesti szerkesztőségben... Budapest akkor még fiatal volt, ötven esztendővel fiatalabb, mint most, tudott még ünnepelni, ha nem is mindig, de néha, ritkán, egyszer egy évben, karácsonykor még tudott örülni egy rövid órára gyermeki áhítattal egyre keserűbbé váló lelkében, a visszaemlékezés és a megilletődés édes-bus vidéki hangulatával pogányvá dacosodott szívében. Szépek voltak még akkor a pesti karácsonyok, mert igazak voltak, mert még féhérek voltak. Mert huszonegy éves voltam, mert akkor még mindent szépnek, jónak, gyönyörűnek láttam.

Mégis: a soha vissza nem térő boldog karácsonyok óta már egészen megrikott rendjében az a tizenöt évöltött nagy fehér karácsony, volt az első szomorú, az első fájdalmas, az első árva szentestém. Akkoriban mutogatta meg magát eszázoldok szemem előtt az Elet igazi hétköznapi ruhájában, mert a pesti redakcióban, az Eletnek ebben a nem mindig artiztikus garderójában, az Eletnek ebben a rendetlen mosdósobájában, nagyon is prózai öltöz és vetkőző helyén napról-napra végig kellett nézni, hogy mint kendőzi, sminkel, tűkrözi magát a kacér, hü és kegyetlen színésznő, a fiatal szívek e ragyogó ideája, a pesti redakcióban láttam meg először, hogy az Eletnek hamis foglalkozás, csúf ráncok, áhaja, pótképei, az ékszeriben gyémánt helyett csekvégek hivatkozik, a ridikájában bankjegyek helyett zálogcécula, a parfümjé-

olcsó vásári portéka, amelyen család a párisi vignetta. Itt éreztem először, hogy keserű és dermesztő az Elet csöke, hogy az Elet éppen a leghibebb, legrajongóbb szerelmeseit kinezza meg legkegyetlenebbül.

*

Miért írjam le a magam tizenötévöltött első fekete karácsony estéjét? A visszazaemlékezés egyre szárukü ködéből ezen a mai évfordulón — hála istennek — nem a saját egykori, ma már maszan előtt is szinte ismeretlen én-em kívánó elők. A nagy ember, a jó, a drága ember, a kiváló író, a híres és körülrajongott regényszerző és regényhős, a pesti nők akkor még imádott kedvence, a forró színházi sikerek hőse: Bródy Sándor együtt virasztott akkor ott valamennyi óráit azon a pesti karácsony éjszakán az elhagyott, üres szerkesztőségben, amelyből az tínapjai estére rendre kirepültek az összes munkatársak, a nagyszerű, akkor még félve csüdt, itokban irigylet kollekták és az elárult redakcióban néhány órára csak kesten maradtunk, mint szent karácsony estének árvái: Bródy Sándor a dícsősége zenitén álló nagy magyar író és a vidékről álompodgyásszal a fővárosba esont kezdő újságíró.

Ketten voltunk, alkinek nem volt senkijök a rengeteg városban, akiknek nem volt ezen az estén hová menniük.

Fáhomályban uszott a kihalt és szomorú szerkesztőség. Csak néhány félig lecsavart gázlámp beszélgetett önmagával. Az ablakon átszűrődött a nyomdai gépek berregő zakatolása, az inspekciós szolga és az inspekciós munkatárs — karácsonykor mindig a legfiatalabb, a

kezdő munkatárs az inspekciós — szótlanul meredtek maguk elé. Irigység és szomorúság sétált fel és alá mindkettőnk bus szívében, a kiközösítettség keserű ízével volt tele a lelkük. Ha mások nem, de karácsony estéjén — bizony, nyal utolsó kutyának érzi magát a család, a testvéri, barátai örömtől távol tartott emberfia.

Az ajtó halkán nesztelenül megnyílt, és megjelent a fálhomályban Bródy Sándor feketehullám, de már öszbeforduló gyönyörű fejé.

— Majd elfelejtettem megírni a karácsonyi vezércikket — mondta, szinte bocsánatkérőleg és önmagát korholóan — Tudod-e, hogy hány karácsonyi vezércikket kellett már eddig elkövetnem, mióta író vagyok?

Leült az egyik íróasztalhoz, — mert sohasem tudott összebarátkozni tartósan egy asztallal — és kedves duruzló hangjával szólni kezdte a szerkesztőt.

— Még mindig úgy lánik velem — panaszkodott — mintha kezdő fiatal író volnék. Ünnepi vezércikket írat velem, mikor tudja, hogy ez a legutólatosabb mimka, a legszörnyibb fagyás. Mit írjak hát, mond, mit írjak? Mit lehet írni egy ironák karácsonykor karácsonykor, mikor már annyiszor volt karácsony?

Belenámult a levegőbe és nézte a listót. Aztán keserűen kifakaszt: — Mit mondjak ezeknek a züllött pestieknek Jézus születéséről? Talán nem is tudják már, hogy ki volt! Husz év óta egy gyönyörű témát dorozok magammal Krizosztusról és talán regényt írtam volna belőle vagy még inkább az igazi, nagy drámáját. De minden kará-

csonykor, husz év óta minden karácsonykor egy-egy drága öltet, egy-egy gondolatot elvitt belőle az obligát ünnepi vezércikk. Még telik táján belőle jövőre, jövő után ilyenkorá egy-két maradék, aztán egészen elvészetegetten, aprópréznre váltottam. Volt — nincs. És mennyi, de mennyi ilyen kimesemlett ettem meg ez a rettenetes újságírás, ez a rém: a vezércikk!

Hátra simította szembébe ömlő, már ezüstösödni kezdő haját, kedves, de fáradt mosollyal nézett végig rejtám és így szólt:

— Persze, te ezt még nem érted, főtled még nem raboltak el semmit a szerkesztők. Flam, eredj baba, hagyjad itt ezt a gyárat, amíg nem késő!... Mig ki nem fosztanak.

Írni kezdett. Leírt két sort, három, aztán eldobta a papíroszt. Újra neki látott. Az első mondatot sem fejezte be, megint abba hagyta. Ötször-hatszor. Aztán lecsapta a tollat.

— Látod, a többek ementek, itt felejtettek téged. Ok ünnepelnek, a pogányok, a hitetlenek. Mikor neked, csak neked volna jogod hozzá. Pedig tudnák is őök ünnepelni már? Te még tudnád? Miért nem mély el innen? Mit állsz itten? Ilyen fiatal vagy és már is olyan gyáva? Ha most egy-kettőre diszaktarad magadat ebből a csúf ördögmaglomból, még megmenthetnél valamit magadnak a későbbi időkre is. Ha itt maradsz, te is olyan undorral és olyan nehezen írod majd tíz, husz év múlva az ünnepi vezércikkeket, mint most én.

Újra írni próbált. Sehogyan indult meg nyomban a munka. Az asztalra csapott.

mint a németeket együttműködésre nyerték meg, esetleg lényeges concessiók árán is. Valószínű, hogy ez a németeknél inkább fog sikerülni, mint a magyaroknál.

Nincs kizárva azonban az sem, hogy a németek a klerikálisokkal fogják kooperálni, különösen azok miatt a tünemények miatt, amelyeket a nacionalisták Mariborban a németek ellen rendeztek.

Ami a románokat illeti, azokról biztosra veszi a „Novosti” cikkírója, hogy a kormánypartot fogják tá-

mogatni.

A „Novosti” értesülései természetesen csak üres kombinációk, mert még sem a Magyar Párt, sem a a Német Párt nem döntött semmilyen irányban sem választási taktikájára nézve. A cikknek azonban mindazonáltal nagyobb fontosságot lehet tulajdonítani, mert a lap újabban radikális pártlap lett és azt bizonyítja, hogy az egyedüli kormánypartban nagy hajlandóság van a nemzetiségeket választási egyezség megkötésére.

Ujabb akadályok a vasúti forgalomban

Forgalmi korlátozások minden irányban

A vasúti forgalom mizériái enyhülés helyett állandóan fokozódnak, olyannyira, hogy a forgalmi korlátozások különböző okokból mind gyakrabban követik egymást. A fennálló technikai akadályokon kívül, amelyek a vagon- és mozdonyhiány, valamint a vasúti személyzet folytonos létszámcsökkenése idéző elő, a forgalmat sok tekintetben megbénítja az is, hogy az egyes vasútgazgatóságok között nincs meg a kellő harmónia a szállítások megkönnyebbítése tekintetében.

Legújabbban a beogradi vasútgazgatóság gördit akadályokat a szállítások sima lebonyolítása elő. A fedett vasúti kocskikban fennálló nagy hiány miatt ugyanis a subotocai vasútgazgatóság kivételesen megengedte, hogy gabonát és lisztet ponyvával fedett nyitott vagonokban szállítsanak. Ezzel szemben a beogradi vasútgazgatóság nem engedte meg, hogy a gabonával megrakott nyitott kocsikat vonalaira beszállítsák, úgy, hogy az ilyen, már feladott küldemények a subotocai igazgatóság területének Bogojevó végállomáson mind megakadtak. Bogojevó állomás ma már zsupolva van Beograd felé irányuló

küldeményekkel, amelyekkel mindaddig, talán hónapokig nem lehet rendeltetési helyükre szállítani, a míg nem lesznek fedett vagonok, amelyekbe az árut átrakják. Amellett, hogy a kereskedők így hesszu időig kénytelenek várakozni a küldemények megérkezésére, a hosszú várakozás alatt a nyitott kocsikban a gabona és liszt minősége is kárt szenved, ami mérhetetlen károk okoz a kereskedőknek. Ezenkívül a Bogojevóvön összegyűlt sok várakozó vagonon komoly akadályt képez a forgalom lebonyolításának is.

A subotocai vasútgazgatóság amint csütörtökön sürgős följeljesztést intézett a közlekedésügyi miniszteriumhoz és ártit a beogradi igazgatósághoz, hogy a forgalmi veszélyeztetésének megszüntetése céljából engedjék meg a már feladott és beakott küldemények továbbszállítását.

A vasúti kocskik torlódása a mozdony- és személyzethiány miatt több irányban máris komoly akadályt képez a forgalomban. A torlódások folytán a subotocai vasútgazgatóság beszűkítette az áruk fővelét Bród, Vinokovi, Sisak transit irányban. December 23-án, pénteken éjjel 12

órától 48 óráig tart ez a korlátozás, amely idő alatt a fenti vonalra még üres kocskik sem szállíthatók és csak élő állatok, valamint friss húst lehet feladni.

A Bosznia-Hercegovina felé irányuló forgalomban is akadályok vannak. A boszniai Bród állomáson ugyanis naponta csak ötven vagonot lehet átrakni a rendes nyomtávu kocskikból a boszniai keskenyvágányu vasutak vagonjaiba, úgy, hogy több, mint háromezred kirakatlan vagon áll Bródban. Emiatt a vasutak kontingentálják a Boszniába irányuló küldeményét számát.

Igy a subotocai vasútgazgatóság területéről Boszniába naponta csak 18 vagonot lehet szállítani. Ezt a kontingentot úgy osztották fel, hogy 13 nagy átlomáson minden nap csak egy-egy vagon, a többi kis átlomások pedig szükség szerint megosztva naponta öt vagonot lehet

felvenni. Erzel remélik megszüntetni a torlódás egyik főokát.

A bródi átrakási nehézségek megszüntetése tárgyában pénteken vasúti konferencia kezdődött a boszniai Brodban, a közlekedésügyi miniszterium küldöttjének vezetése mellett. A konferencián valamennyi vasútgazgatóság megbízottai részt vesznek.

A horvátországi vonalokon a személyzethiány miatt fokozódnak a szállítási zavarok. Az egyes állomásokon most elegendő vagonot lehet kapni a tűzifa elszállításához, azonban nincsen elég személyzet a tehervonatok összehállításához, úgy, hogy a már megrakott vagonok heteken át vesztegelnek a feladó állomásokon. Ez a helyzet ismét torlódást idéző elő, ezenkívül veszélyezteteti az ország fát vajászló részeinek különösen a Vajdaságnak tűzifa ellátását.

A jövő év gazdasági kilátásai

Kétségtelen, hogy a gazdasági élet ezúlv sivársága után mindenki, — termelők, kereskedők és fogyasztók egyaránt, — feszült figyelemmel tekint a jövő év gazdasági viszonyainak alakulására. Ebben a mindenkit érdeklő tárgyan körkérdest intéztünk a subotocai és novisadi gazdasági élet reprezentánsaihoz, pénzintézetek, kereskedelmi vállalatok vezetőihez.

A körkérés lényege a következő volt:

Mit várnak a jövő gazdasági évtől és mi volna kívánatos szakmájuk föllendítése szempontjából?

A beérkezett válaszok a következők:

Miroszavljevics Koszta, a novisadi kereskedelmi és iparkamara elnöke:

Az őszi szezon rossz volt, míg december hónap javulás volt észlel-

hető. A jövő évet illetőleg jóslásokba bocsátkozni nem lehet, minden attól függ, milyen lesz az új devizarendelés. Az árukeszletnek nem oly nagyok, mint gondoltuk, különösen a tavaszi árukban nagy a hiány. A mennyiben a cseh korona felmegy, az esetben Csehországgal képtelenség lesz az üzleti összeköttetést fenntartani, mert az olasz és lengyel áru sokkal olcsóbb lesz. Reméljük, hogy a jövő év jobb lesz. A kereskedők jobban fognak vigyázni a pénzügyi helyzettel is, mióta a kereskedők nem vesznek devizát. A novisadi piac a pénzügyi krízist jól bírta s reméljük, hogy szilárságát a jövőben is megtartja.

Bachmann Béla, a novisadi Hengermalom igazgatója a következőket mondotta:

Az eddigi jelzés szerint a malomiparra az eddigieknél sulyosabb kedvezőtlenebb idők következnek, mert az általános gazdasági krízis közlekedési és pénzügyi helyzet a malomipart érte legközvetlenebbül és legsúlyosabban. Tömegcikkrelőlővön szó, csak a legminimálisabb haszonra dolgozhat, melyhez éppen az általános helyzet folytán hiányzik a megfelelő szilárd bázis. A termelési költségek a tavalyihoz viszonyítva ca 100 százalékkal emelkedtek és minthogy üzemiük csak nagyon kis mértékben folytathatták, alig van vállalat, mely eredményes munkával dicsekedhetne. Valutánk nem folytonos ingadozása is bémítólag hat a malomiparra, mert csak nagyon óvatos üzleti tevékenységgel kerülheti el az ingadozásokból származható veszteségeket.

Gábor Béla, a Rottmann-féle vasbányagvár tulajdonosa:

Közönségünk szívesebben veszi a külföldi árut a belföldinél, bár iparunk sok cikkben jobbat produkál, mint a külföld. Az itteni vasbányák különösen versenyképesek a német és osztrák áruval szemben és hosszú időn át sok vasbányát exportáltak a külföldre. Törökországba, Bulgáriába, a Balkánra, Egyiptomba, sőt Ausztráliába is. A rossz szállítási és valutavizonyok miatt azonban ez az export most szünetelt és ezért volna szükséges, hogy a kormány minden eszközzel megkönnyítse az ipar fejlődését és működését.

Kamarás Kálmán dr., a Löwy Mátyás textilnygkereskedő társfőnöke:

A jövő gazdasági esztendő ugyanazon bizonytalanság jegyében indul, mint amellyel az idei zárul. Bárminnyire is olcsópelet közhelynek hangzik is, a kereskedelemnek legfőbb eleme a szabadság, ami nélkül

— Itt vesztegetem a drága szép időt — mondotta inkább saját magának — pedig olyan szép karácsony estét terveztem magamnak. Tudod mit csinállok ma éjszaka? Persze, hogy nem tudod. Flakert fogadok és elmegyek Pestűl. Ki a faluba. Nő, csak amolyan pesti faluba sajnos, mert messzibbre nem lehet. Én nem bírom ki ezeket a pesti kávéházakat, kaszinókat, családi karácsonyokat. Kívítem magam mindjárt, amikor lerohantam ezt a szörnyű adót, ezt a rettenetes ünnepi vezércikket, kihirdatom magam flakerrel Rákosszentmihályra. Az még faju egy kicsit. Vagy legalább is annak látszik. Ott még el lehet tölteni valahogy a legizgalmból, legszenvedést. Van egy kis fogadó ott. Már üzentem ki reggel, fűtéseket be egy jó szobát, főzzenek vacsorát éjfelre. Bort vizsek ki magammal, pezsgőt, meg szívat és egy pakli kártyát. Behívatom a szobámba a vendéglistát, meg a feleséget. Nagyon derék, vidéki emberek, sokakat monok, ha minden két évben egyszer bevetődnek Pestre. Aztán hármasban megvacsorázunk, elboroztatunk, elkártyáztatunk szépen. Aztán lefekszem a tisztá, paraszti ágába. Pihenek. Reggel boldogan felébredek, nem hallom a villamos cseszenését, a házneszter körömkódását. Elmegyek déliótt a nagymisére. Megint fiatal leszek és nyugodt — egy napra. Tavaly is így csináltam, jövőre is így teszek. Ez az én saját tálmányom. Te is rá fogsz még egyszer fanyalodni, ha már sok vezércikket írtál.

Belevágta a tollát a tintafürtőbe, néki szűntott a papírosnak.

— Látod fiam, — mondotta — ilyen jó lesz az én karácsonyom. Csak ezt a fűnyá vezércikket izzadnam ki előbb...

A beteg gázlángok tompa sárga fényre rántották Bródy Sándor férfisan szép, őszülő fejére. Nézetem a nagy író, ifjú álmalmaim egykori bálványát, a lélekzulfasztó, gyönyörű regények szerzőjét, aki hatalmas, gazdag tehetségének ragyogó kincseit a sivar próza parancsából fillérekért kénytelen elherdálni, még most is dicsőségös magaslátán, sikerei teljében. És elszorult a szívem, hogy miként vergődik a badar konvenciók rabságában a szárnyalni akaró zseni.

Igy fest a nagy magyar író karácsonya: fözlésének, művészi meggyőződé- sének megcsufolásaképpen közhelyeket íratnak vele a pihenésnek, a megnyugvásnak szentelt ünnepe éjszakáján. Semmitmondó árességeket íratnak vele, avult és megunt, divathób kiment formákat kényszerítenek rá, amikor annyi sok szép és nagy mondani valója van és amikor a mondani valóinak formáját és idejét csak egyedül ő, az író volna jogosult megállapítani.

Nézetem szomoruan, valami most szűlt még gúntudatlan szollárdítással a hatalmas és gyönyörű rabszolgát, aki olyan nehezen tudja bilincs alá rakni dacos lázadó fejét.

De már meg is békült. Már ír. Irja a karácsonyi vezércikket. Gyorsan szűntelen a betűk, a szavak a szelátlakécs papírosom. Teinek — a kutnyelvel. A nagy rabszolga átcsert e legújabb lelki válságán. Sercegve siet a fűrge toll. Odajérez, vajjon miféle láthatatlan segítőtársa érkezett e kényszerű munka elvégzésére.

Egy pakli francia kártya fekszik az asztalon. Az imént vette ki a zsebűből Bródy Sándor. És míg az egyik kezé-

vel a gyűlölt és előre átkozott vezércikket írja, gépiesen, lélektenül; az igazi Bródy Sándor, a mindig friss és kifogyhatatlan lelki emóciókra, színtelen izgalomra szomjuzó Bródy Sándor ott társalog meghittan, legjobb hívével, a kártyával. Jobb kezében a toll, balkeze a kártyát emeli. Két három parti bakkarát, amelyet önmagával gyorsan, diszkrétan, izgalom nélkül, fölényes előkelőséggel intéz el és már kész is a vezércikk.

— Itt van fiam! — mondja és már indul is kifelé.

A megrendelt flakker egy óra óta vár rá már mint a kapunál. Jó másfélórát lesz, a havas éjszakában, míg kiérnek a Pest hőme alatt gubbaszkodó faluba, ahol egészen ki is hullt már talán a karácsonyi vacsora...

Bródy Sándor ismét jókedű már és újra egészen fiatal. Neki fehér karácsonya lesz az idén megint. Mert érteni kell ahhoz, nagy emberek, nagy szívű emberek kell lennie annak, aki mindig, mindenkor szép, igaz karácsonyt tud rendezni a maga számára, amikor és ahányszor csak akarja...

A szolga lecsavarta a gázlángokat és előlépett az átellenben levő koromszába. Egyedül maradtam, magamra maradtam az üres redakcióban.

Szerettem volna megjógnádni Bródy Sándor jótanácsát. Szerettem volna kihagyni, hogy soha többet ne tegyen be a lábamat ebbe a félelembe, gyilkos gyárba. Pechem volt. Elaludtam és mikor hajnalban felkeltem a részeg szolga, legnagyobb szerencsétlenségemre ismét nagyszerűnek láttam az ünnepi felér- ségben a karácsonyi vezércikkirást.

nincs egészséges gazdasági élet. Minden korlátozó intézkedés áruhiányt, vagy drágulást idéz elő.

A jugoszláv piacért nem csupán a cseh, de a többi államok is, így Olaszország, Franciaország, Anglia, Németország és egyéb fejlett textil iparral bíró államok is versenyeznek. Embe versengésből a jugoszláv kereskedő az árak és az áruk különféle értékeiből reá háramló előnyöket csak úgy használhatja ki, úgy a saját, mint a fogyasztó közönség előnyére, ha fizetéseinek lebonyolításában a szüntelenül változó rendelkezések okozta állandó nehézségek szabad mozgásában nem gátolják.

Dr. Kiss József, a Közgazdasági Bank vezérigazgatója:

A subotici pénzügyiek a múlt évben nehéz helyzetben teljesítették feladataikat. A piacon alig volt valami diszancia, a kényszerű hitel-megvonások nem okoztak megrázkódtatásokat.

— A jövő évi kilátásai? Sok függ a kormány pénzügyi politikájától. Megszűnik-e a pénzhiány, milyenek lesznek az árubehozatali és kiviteli lehetőségek.

— A bankokra nézve nem fontos, hogy átiusson a köztudatba, hogy a heverő tőkék legbiztosabb, legbizalmasabb elhelyezése a bankbetét. Ehhez szükséges elsősorban a valuta stabilizálása s megfelelő közzgazdasági intelligencia.

Kutschner Iván, a Boszniai Ipar és Kereskedelmi Bank R. T. novisadai fiókjának az igazgatója:

A jügo-korona jelenlegi zárlati esése és ennek következtében az árak emelkedése a pénzhiány emlékedését vonja maga után. Ez a hiány azonban tekintettel az eddigi behozatali filafomra, eddig nem volt annyira érethető. Ennek hatása csak a filafomnak megszüntetése után fog jelentkezni, amikor is a kereskedővilágnak a szükséges tőke nem fog rendelkezésére állni.

Ennek megátalására kötelese lesz az államnak a bankiegyforgalom szaporítása nélkül, mely a dinár esetleges stabilizációjának feltételül kárára lenne, megfelelő gazdasági politikával törekedni.

Lederer Emil, az Unió Gabonakereskedelmi R. T. igazgatója:

Stabil kereskedelm: ez a jökelte az egészséges gazdasági életnek. A gabonakereskedelmét épügy, mint a malomipart a múlt évben teljesen megbénították a különböző pénzügyi, kiviteli és szállítási korlátozások és a valuta hullámzása az egészséges, reális forgalom helyett a spekulációnak kedvezett. Csak a stabil pénz veheti eljét a gabonával iúzott valutaspekulációnak. Pénzünk mai árfolyama mellett a tavaszra a kivitel megindulása várható, ami a gabonakereskedelm és malomipar mostani dermetségét megszünteti. Természetes, hogy ez az áraknak lényegesebb emelkedését vonja maga után. A kivitelnek kedvező pénzügyi helyzetet azonban csak akkor lehet az ország gazdaságának előnyére felhasználni, ha a mai súlyos közlekedési és szállítási nehézségeket megszüntetik. Hogy mit várunk a jövő évtől: jó pénzügyi, gazdasági és közlekedési politikát várunk a kormánytól.

Lichtstein Márton és társai műszaki és gépipari cég főnöke a következőket mondotta:

A jövő évben a lehető legrosszabb kilátásokkal négyünk. A valuta megjavításának kudarcra, de legjóképp a közlekedési mizériák nyomásztó helyzetét idézték elő.

Dr. Lipovencsics Lázár földbirtokos:

A jövő évre jóslni lehetetlen. A mezőgazdasági életben minden csak oryvtól függ: az időjárástól. Ez pedig az idén nem kedvező, mert korán fagyott és az őszi szántást emiatt korán be kellett szüntetni, ami a zab- és árpatermést hátráltatja.

fogja. A munkáviszonyok a múlt évben kedvezőek voltak és a helyzet remélhetőleg a jövő évben is megmarad. Utjaink rosszak és ezeken javítása már nagyon kívánatos volna. Az agrárreform nagy hátrányára van a termelésnek. A gabonának jövő évi alakulása oly sok körülménytől függ, hogy e tekintetben minden jóslat komolytalan volna.

Dr. Papp Lajos, a Schenker és Társa szállítványozó cég subotici fiókjának vezetője:

Az 1923. esztendőtlő Jugoszlávia gazdasági helyzetének javítása szempontból igen sokat várunk. Mindenekelőtt kilátás van arra, hogy a flumei kérdés előrelátható megoldásával a tengeri út is megnyílik az S. H. S. királyság exportja előtt, mert mindaddig kereskedőink ezt a legelőszöb és legrovidebb utat, már azért sem vehették igénybe, mert Szaloniki a politikai nehézségek miatt a jugoszláviai tengeri kikötők pedig, mint Metkovic, Split stb. részben a berendezések hiányossága, részben megfelelő vasúti összeköttetések hiánya miatt nem bonyolították le a kiviteli forgalmat abban a mértékben, amint arra az országnak szüksége volna. Az S. H. S. királyságnak pedig annál is inkább szüksége van egy tengeri kikötőre, mert legnagyobbbrézt tömegjeiket (gabona, fát, áruakat) exportál, amelyek az export megindulása esetén az állam vagonparkjának legnagyobb részét hosszabb időre igénybe veszik.

Az 1923. évben a vasúti forgalomnak is erős megindulást várhatjuk, mert előreláthatólag még az év elején több eddig a forgalomnak át nem adott határállomás úgy Magyarországgal, mint Romániával való forgalomban megnyílik. A forgalmat erősen meg fogják növeszteti az új kormány által már kiadott behozatali és kiviteli rendszabályok, valamint a Magyarországgal most folyó kereskedelmi tárgyalások perfektuálása, amelyek nemcsak a két állam közvetlen forgalmát, hanem a Bulgária, Görögország és Kisázsia felé irányuló forgalmat is szabályozzák.

Nagy fontossággal bírnak a forgalom szempontjából a jövő évre tervezett befektetések a vasúti hálózat kibővítése és a koespark javítása is.

Dr. Schullmann Imre, a Krammer és Társa férfiruha-üzlet társtulajdonosa:

Amióta a környék vonatközlekedése Novisad felé kedvezőbb, a subotici ipar, így a szabóipar is élvezette közönségének nagy részét. A tanul munkások hiánya megnehezíti az ipar helyzetét. A gazdaságban fogyasztók külföldön vásárolnak, a középosztály egyáltalán nem tud vásárolni, úgy, hogy a vevők legnagyobbbrézt a gazdák köréből kerülnek ki. A kereskedelem és ipar fellendülése csak akkor fog bekövetkezni, ha a közönség nagy része ismét tudni fog vásárolni.

Törley Gyula földbirtokos:

A jövő évi termés sorsa még soha nem volt oly bizonytalan, mint ebben évben, mert a korai fagy miatt az őszi munkálatok megkezdtek. A mezőgazdaság sorsa az időjárástól függ. Az országos termelést az agrárreform nagyon károsan befolyásolta. A régi mintagazdaságok nagy része megszűnt, az új birtokosok csak annyit termelnek, a mire saját maguknak van szükségük. A szétosztott földeken buza helyett csak tengerit termelnek, úgy hogy buzatermésünk évről-évre csökkenni fog.

Vukovicz Péter, a Székely és Vukovicz cég társtulajdonosa: Stabil valuta és szabad kereskedelem: ha ez meg lesz, a jövő évben sokkal kedvezőbb lesz a helyzet egy a közönség, mint a kereskedelem számára.

Amerika a francia jóvátételi politika ellen

Ellenrendszabályok a Ruhr-vidék megszállása esetén

Párisból jelentik: A »Journal des Debats« egy interjú közlöt **Clemenceau**-val, aki Newyorkból való elutazása előtt állítólag kijelentette a lap munkatársára előtt, hogy **Franciaország elmulasztotta a Ruhr-vidék megszállására a kedvező időpontot felhasználni**. Clemenceau most a lapokban cáfolja ezt a kijelentést, azonban politikai körökben megvannak győződve, hogy Clemenceau tényleg tett ilyen értelmű kijelentést.

Washingtoni jelentés szerint az **amerikai kormány**nak az a szándéka, hogy ha a franciák a Ruhr-vidéket megszállják, úgy Amerika azon-

nal visszavonja a Rajna mellékéről csapatát.

Az amerikai kormány egyébként a legközelebbi napokban felszólítja **Poincarét**, közölte azokat a követeléseket, amelyeket Németországgal szemben kíván támasztani.

Berlini jelentés szerint a nagykövetelek tanácsa a passani és ingolstadt események miatt újabb jegyzéket intézett Németországhoz, a melyben közli, hogy a nagyhatalmak a német kormány jelentését nem tartják kielégítőnek és annak közlését kívánják, hogy az incidensek részeli milyen büntetésben részesültek.

HIREK

Ó testvéreim,

kik komor templomokban várjátok ma Krisztus megszületését, várjátok a szent estét, a papi csodák belsejébe misztériumát és akik ma hisztek, gyászolok és szótlokat énekeltek — Ó testvéreim! — mondom néktek, hogy szeretem én is az ősmester fűt, aki született érteket, az örök életért — a haldra. Mivód nem kétek, hogy én is várom a harangozót, várom az ige beteljesedését: az Ember megszületését, úgy várom, pilos szivvel, mint a Golgota-után vágyódó apostolok várták valamikor a Szentlélek eljvetelét. Ó — testvéreim, én ebben a haldszüretes időben, a hitelenségben, a romlásban, a kétségbeesésben is sokszor éreztem Krisztus-csókját a homlokomon, sokszor hallottam azt a beszédet, amit mondott szegényeknek és halászoknak. És mentem ugyan néha Róma ellen, jártam és voltam pogányokkal, de mindig tudtam, hogy Krisztus utját járom, az apostolokét és bizony soha se tévedtem el melőtük. Krisztus mindig velem volt. Ó testvéreim — és Krisztust mindig szerettem. Bizony mondom néktek, sirtam, amikor a sevillai inkvizitor börtönbe hurcolta, — amint az írva van: Dosztojevszky könyvében. Krisztust! ... Krisztust — aki ma születik meg, testvéreim, néktek — ki tudja, hányadóra a komor templomokban — és aki a szegényekért, a tiszta sziviekért, a pástörökért, a betegéért halt meg husvét vasárnapján, akkor, amikor Júdeában ama bizonyos Pilátus volt az egyik római helytartó...

Ó testvéreim, mondom újra néktek, én is szeretem Krisztust és vetelek ünnepeket én is, mint ünnepravó, ahinek örömeit ma szomorú remény bíztaja. Szomorú remény, hogy ti Krisztussal elfigyeztetek, akik vagyok hétézer éve is — betegek, szegények, megváltatlanok, elérték oda, ahova rendeltétek. Mert én hiszek Krisztusban és hiszek ti bennetek. A harangok zognak és én mondom néktek: Krisztus megszületett. A harangok zognak és én mondom néktek: az idő beteljesedett... Nézetek hitok szemében, nézetek látványokra és hallászatok — Ó testvéreim — a zalkokat, a viharokat, amelyek bonorsókat és bölbeséket hurcolnak végig a horizonton. Nézetek körül és hiszjetelek: Krisztus ma valóban megszület és vele együtt születik ma vajudva a rompa! veszedelmekben az ige, amely testté lön az Emberben. Az Emberben, aki bennetek vagyon, aki jósdagos lesz, tiszta és megváltott...

A harangok zognak és én hiszek Betehebe — testvéreim.

A Bácsmegeyi Napló legközelebbi száma az ünnepek miatt csütörtökön reggel a rendes időben jelenik meg.

— A Magyar Párt subotici szervezkedő ülése. A subotici Magyar Párt intéző bizottsága 1922. december 26-án délután 3 órakor a Népkör kistermeiben az I. II. III. és IV. körre kiterjedően szervezkedő ülést tart, amelyre az Elnökség az intéző bizottság tagjait és az ezekben a körökben lakó polgárait meghívja.

— A Népszövetség új főtitkára. Párisi jelentés szerint a Népszövetség új főtitkárává **Avenol** francia diplomatát fogják megválasztani.

— Az állami bizottság ülése. Beogradból jelentik: A választásokat intéző Állami Bizottságot december 23-ára hívta össze **Lukinics**, a parlament volt elnöke.

— A képviselők fizetése. Beogradból jelentik: Pénteken délután a parlament adminisztrációs bizottsága ülést tartott, amelyen elhatározták, hogy a képviselők napidijait a választásokig még visszalevő három hónapra szintén folyósítani fogják, éppúgy, amint ez az első, ideiglenes parlament feloszlata alkalmával is történt.

— A képviselők kiittintetése. Beogradból jelentik: Öfelsége pénteken ukázta írt alá azoknak a képviselőknek a kiittintetéséről, akik az alkotmány tárválása alkalmával a törvény mellett szavaztak.

— Az új osztrák jegybank elnöksége. Bécsből jelentik: Az új osztrák jegybank elnökévé **Reisch Richárd** volt pénzügyminisztert, al-elnökévé **Jansent**, a belga nemzeti bank igazgatóját nevezték ki.

— Eljegyzés. Gombos Izso eljegyzte Deutsch Sári Suboticián. (Mindén külön értesítés helyett.)

— Beeskerek város rendkívüli közgyűlése. Beeskereki jelentés szerint Beeskerek város rendkívüli közgyűlése december 27-én lesz. A tárgysorozaton mintegy 200 pont szerepel.

— Átzervezik a fascista hadsereget. Mint Rómából jelentik, Mussolini miniszterelnök néhány nappal ezelőtt tanácskozott **Annunzio**-val, aki a tanácskozások eredményeképpen csütörtökön elrendelte, hogy szolgálatban álló légió- és tengeri és a legveret és a jövőben tartózkodjanak mindennemű csoportosulástól.

— Szállították a beeskereki munkásbiztosító orvosainak fizetés-emelését. Beeskerekről jelentik, hogy a munkásbiztosító pénztár igazgatósága által az orvosok részére megállapított 40 százalékos fizetés-emelést a pénztár országos zugrebi igazgatósága 30 százalékra szállította le.

Mit szol hozzá?



— *Milyen pechje van a szegény embernek: már megint a hónap végére estik a karácsony.*

— **Eljogzás.** Feuer Bella Mol és Deutsch Oszkár Palánka legyesek. Minden külön dícsítés helyett.

— **Műkedvelő előadások a szuboticei kath. Legényegyletben.** A szuboticei Katholikus Legényegylet karácsony másnapján két műkedvelő előadást fog rendezni. Kedden délután 3 órakor a Gyurkovics lányokat, Herczeg Ferenc négyfelvonásos előképét, este 8 órakor Erdősi Károlynak „Az igazság fele” című színjátékát fogják előadni. Az esti előadást táncmulatság követi. Az előadások iránt nagy érdeklődés nyilvánul meg.

— **Házasság.** Neuhans Arnold és Kalnár Böske folyó hó 25-én délután 2 órakor tartják esküvőjüket a szuboticei izr. templomban.

— **Menyasszonyi és nyoszolóleány-csokort** nász- és más alkalmi ajándékok legjobban beszerezhet Balog Lina virágüzletében Subotica. Bárány-szálloda mellett. Állandó műkiállítás. Naponta friss olasz virág.

— **A kanizsai mérgező társaság.** A kanizsai csendőrség letartóztatta Fehérvári Jánosné, Muhr István, Sarnyai Juscsa, Pátvol Andrásné, Bálint Maris és Mészáros Mátvás kanizsai lakosokat és Pörzsölt Anna sental cigányasszonyt, akik szövetkeztek, hogy Fehérvári Jánost elteszik láb alól s ezért ételeibe többiben szercesikát tettek. A tervet Mészáros Mátvás elárulta s erre Fehérvári feljelentette a társaságot a rendőrségnél.

— **A postai meghatalmazások megújítása.** A postakazgatóság figyelmezteti a közönséget, hogy azok, akik egy évi tartamra adtak csomagok, ajánlott levelek és értéküldemények átvételére meghatalmazási korán utották meg, mert a meghatalmazások érvényességük janár elselén letár.

— **Kulturélet Mohol n.** A mobeli ifjuság Szilveszter esijén a római katolikus templom harangja javára rendez előadást. Szinre kerül Molnár Ferenc „Az Iblaya” című egy felvonásos vígjátéka, a „Bűvös szél.” című Karinthý-komédia s Karinthý „Fénykép” című jelenete, továbbá több ének és próza magánszám. Vízkeresztkor az ifjuság a szegény gyermekek feluházására rendez műkedvelői előadást, Guthi Soma: „Tartalekos férj” című bohózatát adják elő.

— **Elsüllyedt növés.** Génauából lenlik: A Sestri nevű gőzös a nyílt tengeren szikratáviróval segéjelt kert. Mire a mentőhajók megérkeztek a Sestrinek nyoma veszett. Az utasokról és a legényezőkről, akiknek száma mintegy száza rug, semmit sem tudnak. Attól tartanak, hogy valamennyien a tengerbe vesztek.

— **A kutya Móricz Zsigmond** kedves régi novellája olvasható a PANORAMA karácsonyi számában. Ara 5 dinár.

— **A Munkás Dalárda hangversenye.** A szuboticei Munkás Dalárda, amelyet Lányi Ernő, a kitünő zenarésznyó dirigál, december 26-án, karácsony másnapján hangversenyt rendez a Barány szállodában. A hangversenynek — mely este 8 órakor kezdődik, a következő a programja: 1. Dürner; Viharban, éneklő a férfikar. 2. Fried László költeményt szaval Petőfitől. 3. a) Gozdi so ze zelen, szlovén népdal, b) Sir az egyik szemem. . . c) Mikor én még legény voltam (Gárdonyi), d) Tátika Somlyó Badaacsony (Gárdonyi), éneklő a vegyes kar. 4. Rubinstein: a) Melodie, b) Schubert—Haller: A pistráng, zongoráé előadja Pataki Cora urleány. 5. Domovini i ljubavi, éneklő Miroslav Mažgon. 6. VII. Beriot concert (első rész), hegedűn előadja Dimitrievic Milan. 7. Lányi: Régi nóta. 8. Lányi: Népdalegyveleg.

— **Lökötés a szuboticei Sal-körben.** A szuboticei Sakkör helyiségéből a sakkör tulajdonát lépező figurák közül ismeretlen tettes elvitt nyolc lovat, hat fekete-t és két fehéret. Az ismeretlen lökötő ellen megtették a feljelentést.

— **Uj bankilók Apatinban.** A Közgazdasági Bank Rt. Apatinban fióktintézetet nyitott, amely működését e hó 16-án a község háza földszinti helyiségében megkezdte. A fióktintézet a banküzlet minden ágával foglalkozik.

— **Diákönkölitkus Bécében a numerus clausus miatt.** Bécéből jelentik: A bécsi zsidó egyetemi hallgatók pénteken tiltakozó gyűlést tartottak az egyetem rektorának eljárása miatt, aki a numerus clausus mellett foglalt állást. A gyűlés során több nacionalista diák erőszakkal be akart hatolni a trembe. Az erőszakoskodókat a rendezőség megakarta akadályozni, amiből verekedés támadt.



Dr. Mezei István
orvosi rendelőjét megnyitotta. Az ószs s férfi és női nemibetegségek specialitája. Modern gyógykezelés. Belgyógyászati rendelés. Rendel. d. e 9—11-ig, d. u. 3—6-ig. Subotica, Cara Dušana- ul. 6. (Vass Ádámmal szemben.)
Telefon 695

Alkik műtörténeti értékkel bíró régi könyvek, képekre

komoly vevők

küldjék be teljes címüket:

„ANTIQUA”
jelige alatt
a kiadóba

Legutóbb szenzáció!!

Megnyílik Subotica legelőkelőbb

BÜFFÉ-JE

a SALOME BÄR helyiségében

ÁLLANDÓAN NYITVA: Legfinomabb likörök, borok, maláta sör, hideg felvágottak, halnemtiek, állandóan forró tormásvirslit, debreceni kolbasz, sajtok, sütemények, friss déli gyümölcsök, forró tea, tejeskávè, csokoládékávè, teasütemények. Minden d. u. 5 órakor tea-dé után elsőrenuú zenésisérettel.

Nagyrabecsi t pártfogást hér:

A Salome Buffe-t vezetősége

Tiszta, pontos és szolid kiszolgálás.
Kiszolgáló lányok fevéletnek. 0109

Mész I-a

kő és pormentes kapható azonnali szállításra

Jugoslavenska šumska industrija d. d. Zagreb

Poštanski pretimac 211.

JÓ CIPŐ csak a SUTTNER CIPŐ

lelülmulhatatlann tartós és szép formájú félcipők erős, finom bőrből Elejás és modern női- és leány-cipők, jó és kényelmes félcipők és szandálok. Dus választék ingekben, nadrágtartókban, sportszakákban mindezt megtalálhatja Suttner gazdagon illusztrált,

diszárjegyzékben, amelyben mindennemű evőeszközöket, ollókat, zsebkészeket, cipa etta és dohányzeneleket, hordható készleteket, öngyújtókat, láncokat, keresztelő émeket és minden egyebet megtalál, amire ajándékolnak vagy saját magának szüksége lehet. Anonkivül Feller V. Jeno stibotica-donjai gyógyszerész híres Elsa-készítményei s hozzácsomagolható: a vevő nagyobb kényelmére. Kérje a nagy képes árjegyzéket, amelyért csak 2 dinár portót kell erre a címre küldenie:

H. SUTTNER Ljubijana 976.
szétküldési árú-ára (Slovénija.)

Magánjáró-esőp ökeszletek

nagy válsztékban oszjeki raktárnnkon

„RECORD”

Ipari és Kereskeselmi R-T

O S I J E K

Beogradska ulica 2 8939

Rendszeres összeköttetés

Bremából Southampton és Cherbourg-on át New-Yorkba az United States Lines pompásan berendezett amerikai kormányhajóval.

Legközelebbi indulások:

Amerika	Januar 3.	Február 7.
President Harding	Januar 6.	Február 14.
President Roosevelt	Januar 17.	Február 28.
George Washington	Február 21.	Március 28.

Ké je a 153. száma vitorlaja gékeket.

UNITED STATES LINES

Beograd
Travnička-utlica 1.
és minden nagyobb utazási iroda.

Eladó

Szanádi határban levő

20 HOLD FÖLDEM

melyben 4 hold primaszőlő, 14 hold szántóvető, 2 hold kaszáló és a rajta levő épületek együtt **800.000** dinárért.

Értekezni lehet

Nagy Ragyogó János tulajdonosnál
Sema, Szivátsica 1448 szám.

NYILTTÉR.

Értesitem a nagyérdemű közönséget, hogy a Rosenberg féle férfi és női divatru üzemtettem. Raktáron tartok mindennemű szőrme és kötött árut, valamint nagyválasztékban férfi és női cipőket.

Kérem a közönség szives párfogását.
Senta, 1922. december 16.

tisztelettel
Wéhn Miklós.

9173

Az Első Suboticei Szalámi Gyárat megvettem és azt a mai kornak megfelelő modern gépekkel felszereltem téliszalámi gyártásra és 1923 január elején üzembe helyezem.

Veszek minden mennyiségben nehéz sortés-hnat csigolyázva legmagasabb napi árban. Szekruunkások és tanoncok felvételnek.

Szabados Rezső

az Első Suboticei Szalámi gyár tulajdonosa
Devojačka ulica 3.

Értesítjük a t. butorvásárló közönséget, hogy ipar telepünket az u. n. gubógyár épületébe helyeztük át és üzemünket kibővített, abban a kellemes helyzetben vagyunk, hogy a t. vásárló közönség legmesszebb menő igényeit is kielégíthetjük.

Ez alkalommal nem mulaszthatjuk el, hogy a „DUNAV” biztosító társaságnak őszinte köszönetet mondjunk s igaz elismerésünknek kifejezést ne adjunk amiért a bennünket ért tüzkárt haladéktalanul és a legnagyobb előzékenységgel likvidálta.

Cigler, Kaics és Társa

butorgyárosok
Minta raktár a Barátok temploma mellett.

9258

Hirdetmény

Szegedtől 8 kilométerre egy jókarban lévő

gőzmalom

házzal és lakással eladó. — Vételár 500.000 dinár. — Tudakozódhatni dr. Kormányos Benő ügyvédnél Szegeden. — Az ingatlan tehermentes. 9139

PORMENTESÍTŐ



A LEGKIVÁLÓBB FINOMITOTT VILÁGOS MINŐSÉGŰ, FERTŐTLENÍTŐ, AMELLETT SZAGTALAN, HYGIENIKUS, HASZNÁLATA EGYSZERŰ ÉS GAZDASÁGOS! MINDEN GYÁRTMÁNYT FELÜLMUL. — GYÁRTJA:

PRIMARIUS VEGY. MŰVEK
SUBOTICA

9132

Családok mulattatására

ÉNEKLŐGÉPEK, LEMEZEK, TŰK.

Új vidnyások érkeztek ének-, kacagató- és zene felvételre. Leszállított áron. Valamint éneklő-gépjávitásokat pontosan, szakszerűen olcsó áron készit

Boszu Pál műszerész

könyvkereskedés és nagy kölcsönkönyvtár tulajdonos
Senta (Anna utca) Sokolska ulica 20 szám. 9290

Kitünő forgalmu malom

a Bánátban eladó vagy társ kerestetik megfelelő tőkével.

Eladók különféle nagyságu Worthington-szivattyuk hengerszékék, 7-8 Leszi szivattyuk. Transzmissziók, **PERTÁS LÁSZLÓ, VELIKI BECSKEREK 9274**

Modern
ELŐNYOMDA
teljes berendezést u. n. famin-tát, papírsablon, 1-2 festéket és kézzel festett GÖBELIN képeket eredeti rajzokkal készit.
Leopold Sámuel Senta
L. Sv., Miletka ul. 21.

PAPRIKA
Kiváló finom minőségben vegy-
szia állapotban csak nagyban,
legelőször napi áron. Edes re-
mes különle, estől edve min-
den laiból kapható.
Kérjen minizott ajánlatot.
Szilágyi István
Subotica, a gá gárral szemben

PIERRETTE
VÉD JEGY
CSOKOLÁDÉ- ÉS
CUKORKA GYÁR
NOVISAD SHS.
LESTVEVÁLLALAT
WIEN)
1923 FEBRUÁR 1-ÉN KEZDI MEG AZ ÜZEMÉT

SALAMA
prve vrsti
nova roba
posve zrela
dobiva se svuda
I. hrv. tvornica salame,
sušena mesa i masti
M. Gavrilović
sinovi d. d.
Petrinja.

KÖSZÉN
kákányi, zencai és vrániki bánya.
GÁZKOKSZ
čehoslovákiai és német kokszolókból.
BÜKKFASZÉN
garantált, száraz szívógázmotorok részére.
TŰZIFA
bükk és tölgy. 9280
Szállit, azonnal minden mennyiségben vagonváltételekben franko minden vasutállomásra, szolid feltételek mellett.
FA- és SZÉNNAGYTELEP
BRAČA KRAJAČEVIĆ
Telefon 165. NOVISAD Telefon 165.

Eladó gyökeres szőlőoltvány.
Öntözésre berendezett szőlőiskolából, dus gyökerzettel olyan mint más két éves. Ripária Portális amerikai alanya nemesítve. Előjegyzéseket tavaszi szállításra már most elfogadok. 7281
Hegedüs Ferenc Mokrin.

Circa 30.000 drb.
porbujtásos (gyökeres)
szőlővessző
burgundi, rizling és kövidinka eladó.
Érdeklődni lehet:
az Országos Hitelbanknál
Horgoson. 9283

Eladó.
Bácskai nagy községben nagyformalmu ecetgyár szép házzal, teljes felszere éssé 350 000 dinár. Modern ház gazdasági udvar és sajtgyár berendezéssel 300.000 dinár.
Nagy 2 emeletes malom teljesen modern berendezéssel, gazdasági épületekkel 4 szobás ház 20 kat. hold föld vetve olcsón eladó.
Nagyvárosban szikv gyár teljes felszereléssel modern nagy házzal 1.500.000 jug. korona.
Nagyközségben Subotica és Novisad vasuti vonal mellett nagy házzal, fűszerezéssel 250.000 dinár.
Nagyközségben gyógyszerár szép nagy házzal, Subotican, forgalmas helyen nagy sarokház, benne műhely 300.000 dinár.
Részletes leírást levelbeni megkeresésre válasz-
bélveg.
Modern gazdasági házak, földek, bérletek, szőlők, stb. ingatlan Magyarország területén is nagy választékban elenében.
DECLEVA ENDRE PÉCS
Ingatlan forgalmi irodája
Zsolnay Vilmos-utca 5. 9304

Amerikai csikóárverés.
Méneselem csökkentése miatt néhány
amerikai csikót
anyagancát
ügetőt, valamint több
félvér amerikai csikót
szabadkézből árverésen 1923. január 6-án d. e. 10 órakor Stari-Becsejen, a Gerbersörgyár udvarán eladunk.

TECHNIKUS
elektro-gépészeti szakból, magasabb képesítéssel, 12 évi gyakorlattal
állást keres
Sz. ajánlatokat „TEHNIČAR V-47” jelige alatt az INTERREKLAM raktárhoz Zagreb Ilca 21 ker.
Boszniai szilva
2, 5, 12½, 25 kg. ládában,
elsőrendű dió
legelőször árban nagyban kapható:
Export Holländer
Subotica, Trumbićeva u. 22 (csirke-piac). 2316

Magyar-német nyelvben és gyorsírásban teljesen jártas
GÉPIRÓNÓT
belépésre keresünk.
A szerb nyelvet bírók előnyben részesülnek. Bizonyítványokkal és referenciákkal felszerelt ajánlatok a fizetési igény megjelölésével a Nagybecskerek: Tengerifeldolgozó és Olajgyár R. T. Veliki Becskerek címére küldendők. 9260

SÓ
Finoman őrölt kősó, vagon és kisebb tételekben is állandóan kapható
Krausz János sómalmában
NOVISAD, FUTÓSKI PÜT 66. TELEFON 8.

dec. 21-16l
dec. 24-ig
csütörtöktől
—vasárnapig

Körző

Pandora szelencéje

drama 6 felvonásban.

Főszereplő: Milired Harris Chaplin.

Apróhirdetések

Telefonon nem adunk hirdetést. Helyekben felvillagoztattuk.

Apróhirdetés egy sor 3 K, vastagítás és címzés kifizetés nélkül. Legkisebb apróhirdetés ára 30 K. Apróhirdetéseket felvesz Szubotica kiadóhivatala, Aleksandra-utca, Leibesch-ház és Schlanzer hírlap-nyomda vasúti park mellett. Vidékre valamenynyel felküldésért. Előfizetési díj havonta 30 K, azaz 36 K. Kérdezőknek válaszok: vasárnapig, mellékelés. Állatkeresők az apróhirdetési díj felét fizetik.

Lifka

dec. 21-16l
dec. 24-ig
csütörtöktől
—vasárnapig

DUBROWSKY

(rab övezér)

dr. ma 6 felvonásban.

Főszereplők: Oszip Rumić, Tamara Duvan.

LEVELEZÉS

Jönésjelenés. 26 éves, törekvő gépáros keresi házasság céljából csinosnak mondott, háziasnevelésű leány, avagy fiatal övegy ismeretséget; hománny körülírásával; csak komoly és fényképpel ellátott levelekre válaszolok. A teke egy nagyobb városban már leendő. Jóforgalmu cég társuláshoz szükséges. — Leveleket Nyugodt fővére jelige alatt a kiadó továbbítja. Titoktartás becsült.

Deutsches Fräulein wird zu 2/3 und 9 jährigen Kindern (Mädchen) gesucht, bevorzucht werden die mutchicht der serb. u. ung Sprache mächtig sind. Eintritt kann am 1 oder 15 Jänner erfolgen. Offerte unter „Intelligents an die Administr. des Blattes.“ 9207

Karmester állást keres, tanít fuvót, hegedűt, tamburát. Cim a kiadóban. 9264

Két intelligens nő, kik éveken keresztül üzletet vezettek, keresnek jóforgalmu vendéglőt elszámolásra, esetleg vidéken is. Cim a kiadóban. 9202

Egy ügyes molnár, aki a malomasztaloságban is járatos, januári belépésre felvételtik. Spitzer Károly, Padina. 9278

Borbély-ségédet keresek, fiatal, azonnali belépésre, teljes ellátással. Levélelt ajánlatokat kérek. Kleits József borbély, Bezdán. 9291

Egy érettségizett fiatalember állást keres. Cim a kiadóban. 9284

Földműves- és tejgazdasági-iskolát végzett gazdasz tavaszra állást keres, aki jelenleg egy nagy gazdaságban van alkalmazva. Cim a kiadóban. 9075

Egy intelligens német, magyar, zongora tudással bíró nevelőnőt keresek 8 éves kislány mellé január 15-ére. Schosberger S. Temerin. 9261

Intelligens fiatal urinő ismeretséget hiányában ezúton keresi komoly urinő ismeretséget. Ké magános órában felvidtan. Leveleket „Nincsen senkém“ jeligére a kiadóba kérek. 9276

Két fiatal, csinos uriférfy levelezn két csinos uriférfyval. „Szórakozás“ jelige alatt. Leveleket a kiadóban. 9219

Megnősülne 36 éves állami tanító. Mivel ismeretsége nincs, olyan, korához illő nővel óráit megismerkedni, ki buiron kívül fizetésével egyenlő évi jövedelemmel bír. Sajátképp levelet fényképpel „Egyenlőség“ jeligén a kiadóhivatal továbbítja. 9196

FOGLALKOZÁS

Fiatal péksegéd, ki minden munkához ért, állást keres. Szives megkeresést „Szorgalmas“ jeligére a kiadóba kér. 9208

Főmolnár, szakkepzett, önálló, energikus munkacéret, kereskedelmi- és vámörlelésben járatos mellobbi belépésre keresek. Ajánlatok bizonyítvány-másolatokkal, fizetési igények megjelölésével, küldendők Kelemen-malom, Ada. 9308

Kelebián, az állomás melletti 15 kat. holdas szőlőtelepen, kastélyszertu, megköltözhető lakóházzal, melléképületekkel, nagy pincével, pálinkafőzővel, méhészettel, szódavizgyárral, felszereléssel, bútorral, vagy anélkül eladó. Bővebbet Subotica, Strossmayerova-ut. 10. Jandek. 9282

Szivógázmotor, 40 HP., dupla hengerezett, koplató, tarar, triór, 46 köjárt seb. üzemanyagvitás mellett eladók. — Keresek megvételre 2-es számú Rentabert, Radkált hatréti sikszitát. Kelemen István. 9305

Eladó literentent s-ajt termelői rőbz bor eszikalai és szendvő rizing és mézes Nagyobb mennyiségű áruengedély. Frankopanska-utca 17. 9311

Két teljes mozberezendezés, négytárcs, 3 moztárcserezésű, külső motortel, 30 m. kábel, vezetékek, aculautókat, öreg fémeket keresek megvételre. Teljes telár leírásokkal ajánlatot kér Nagy Sándor Bečka Topola. 9309

Három éves „Asira“ 30—35 loerejtű szivógázmagánjáró lokomobill 60 m. v. g. g. cséplővel teljes felszereléssel minden elfogadható árban sürgősen eladó. Konec Péter Bečko Petrovoseo. 9310

Eladó egy Ruston magánjárógép, 8-as. M. All. cséplővel. Bővebbet Lakatos Adánról, B. Petrovoseo. 9261

Hofler 8-as, lánocs magánjáró lokomobill, hozzá 8-as Shuttlewort cséplő teljes felszereléssel, valamint 15—20 HP szivógázgenerátor eladó. Vágo Pál, St.-Kaniža. 9256

Egyfánvas szoba körifából, gyönyörű toleitet olcsón eladó. Cim a kiadóban. 9215

Eladó kirakat-cimtablák, puli, két tükör, létra, szekrény, konyhaberezendés, Schreier, Kr. Alexandrova. 9246

A gombos — közközhíri vasutvonalon fekvő, Subotica-hoz másfél órai távolságban, belterület, igen szép völgyi kert, 6000 négyzetgöl, mely évente 80—100 kocsli szénát terem, urai lakházal, épületekkel, a vasutállomáshoz fél percre, eladó; alkalmas ideglagárnak, bolgár-kereskedésnek és baromfi-telepnek is. Cim a kiadóban. 9170

Egy komplett ebédli függönyökkel és szőnyegekkel megvételre kerestetik. Úgyanott eladó egy mahagoni pianó (Hoffmann—Cserni-féle). Bővebbet a kiadóhivatalban. 9277

Rövid fekete zongora olcsón eladó. Cim: Fehérváry Ján sné, Zimaj Jovina-utca 18 9279

HULLADÉKÉRT PENZT. Legmagasabb napi árban veszünk vörös, sárgaréz, ólom, horgany, öntött vas-hulladékokat Megyanszky és Társa vaskereskedők Subotica a városház átelekében. Telefon 360. 6028

Egy jóforgalmu vendéglő eladó Suboticián, a főtéren. Bővebb felvilágosítást Gergecs Antal Subotica, Vranjevačka trg 6. Barátok temploma során. 8953

Mágorló, kilenc méter hosszú, alul-felül vaslammezel, egész jó karban, motorral is felszerelhető, öregség miatt eladó. Esetleg az egész festőműhely átvehető. Bajmoki festőnél. 9160

Kevésbé használt, 20—50 hl. ártartalmat átfogó lagherbordó -vasbroncs 300 métermázású eladó, kilogrammonként 8 koronáért. Cim: Vass testvérek nagy-pinceje, Horgos. 9171

Modern új ház olcsón eladó. Bővebbet dr. Biró Andor ügyvédnél. Hírlap-bank-palota. 9306

Faaprító, kétkaru baltagén. — Szjvatyru, szivónyomó 0.6 HP., 100 voltos villanymotorral, komplett, eladó. Ulrich Testvérek vaskereskedők, Subotica. 9246

Eladó egy kétszobás konyha, pince és kamra, kukorica-gőis ház Bajai-u. 24. nagyon alkalmas fakereskedésnek. Erdéklődni lehet Galamb-u. 3. Stipančević Dánónál. 9212

Planino. Kifallási darab, remek rokokó-stilu faragványval, elsőrendű hanggal eladó. Jelinek József Subotica, Paje Kujundžića-ut. 4. Uri kaszinóval szemben. 9240

Malomtrier-hulladék, körülbelül 60—80 mm. portmentesen ledarálva, Suhopoljei állomásra szállítva, mm.-kint 650 koronáért, vagy darálás nélkül is eladó Berda Józsefnél, Novi-Gradac via Suhopolje. 9183

Olcsón eladó egy 24 l. erő, kéthengeres rögz. Uzemekenes állapotban megtekinthető Silák István bogárnál, VIII. Homoki iskolánál. 9183

MULONFELE

Intelligens urinember lakást kaphat ellátással. Cim a kiadóban. 9292

Keresek vendéglőt elszámolásra. Cim: Mészáros Lajos, Senta, Alekse Sontica-ut. 2. 9288

Schager Henrik börtönd. készítő, nagy raktár saját készítésű uti- és csapborondókból, borkazetták, férfi vizitárak, női bürdikaók, bór-gamaschnik. Megrendelések és javítások elfogadottak. Üzlet: Subotica, Kralja Alexandrova-u. Farkas üzlete mellett. 9202

Tüzifa és szaloncszén a legújtanvobb árban kapható Sijacić fa- és szénkereskedőnél, Palicsi-ut. Telefon 839. 9151

Tüzelőanyagot megtakarít minden egyes háziasszony, ha gyertyánfával és szaloncszénmel tüzel, amit Sijacić fa- és szénkereskedőnél beszerezhet. Palicsi-ut. Telefon 839. 9152

Viszketeget (sömröt) három napi használat után elmulaszt a viszketeget elleni kenőcs. Kapható Illés gyógytárban, főpostával szemben. 8026

Kitűnő házi befőtt üvegenként 56 K-ért kapható Paje Dobanovácán. 19. 8730

ÓCSKA és hulladékémelet, vörös és sárgaréz, ólom, horgany és alumíniumot legmagasabb árban veszik. Goldner Testvérek légszűrőgyárv Suboticián, Juvovica-utca 20. Telefon 134. szárn. 6490

Babaklinika. Subotica, Pajčeva-ut. 6. Játékbabák javítása, hiányzó részek javítása, hiányzó részek pótlása. Veszek és kiképzitek női haját. Mkedvelők részére parókakészítés. Lagner János farász. 6819

Viszsgálók! Az összes gépkezelők vizsgájára előkészítő kézikönyv, 470 kérdés és felelettel, 63 ábrával. Kapható magyar vagy német nyelven 25 K-nár előzetes beklődés mellett Szabotnik Ferencnél, Staribec. 6540

Eleserélném budapesti VIII. kerületi földszintes sárolházamat Subotica főtéren levő házzal. Sürgősen. Cim a kiadóban. 9202

GUMMIBELYEZŐT bármilyen nyelven készít Molnár József Subotica, Frankopanska-ut. 25. Megrendeléseket a Bácsmegeyei Napló kiadóhivatala is felvesz.

LEGJOBB A HARANG MOSÓSZAPPAN!!!

Tengerentúlról behozott válogatott nyersanyagokból gyártja

az

Első Novisadi Szappangyár



1922

Vágylángok sivár karácsonyestben

Írta: Szentleky Kornél

Bársonyos, alélt kék foltok komorlanak elő az ibolyás sálójokkal telehintett hótakaró alól, a tullelvi tornyocskák dacosan merednek fel a sápadt, hideg égből, mint arva igazságok. A völgyben még sobeszen zajlanak a tehértátekos vizek, nyugtalanul, de már lankadt erővel paskolják a síndrányaldosott köveket hónap vagy azután elnémultak már ők is, opátos jég szunnyad majd a sziklák likacsos öleiben, hónap esend lesz, tehérség lesz és szorongó hideg, hiszen már Tamás apostol nevenapja is elmúlt, néhány lap van csak hátra az öreg kalendáriumból és az új esztendő dermesztő lagyokkal karöltve érkezik erre a vidékre.

Piros meg két szalákból szávoz sötétes ruháját az este, a fenyők már feketek, mint a mélyeséges harag, fehér hópalástjukon pedig acélbék arnyékok szenderegnek. A nap mögött narancsvörösré festődik az ég, mintha valahol, túl az irombá orsokon, hatalmas magtáya égne. Az ezüsthajú asszony egyedül ül a szobában, az öreg imakönyvben összebekezték már a betűt, a korhadt, magányos udvarházban fesződen ültek a csend, mint elhagyott, táradt szivekben a hallátelelem. Anesura ügyetlen kézzel rakogott a hideg kenyében, a lagyos uton kemény lépések döngnek, lúdobogás közelid, akárcsak valóságga való átközés és itt-ott fájdalmasan felattan, felpukkad egy puska-lövés.

Imádkozni kellene, hiszen Ádám és Éva estvéje van. Lomha homály nyújtózkodik a nagy szobában, a csend az öreg ingaórával társalog, vigasztalan arnyak ülnek az ezüsthajú asszony köré, a kandallóban pedig erőlenül pordászik a tűz, mint álmos, halályos piros szem, mely már nem kíváncsi arra, ami körülötte történik. Az ösdi, szomorú szagu imakönyv lecsuszik a fehérhajú asszony öléből, koppan egyet a földön, azután ismét esend van. Nem lehet már imádkozni. Anesura gyertyát hoz be és a sarokba üzi a szent este fekete, félelmes nőit, akik eddig kajánul ugrándoztak a szoba közepén, a lehullott imakönyv körül. A gyertya megmegrebben, a vén szolgált felveszi a megszentelt könyvercsőt és az órára tekint. Bizony már vacsora-

idő lenne. Valahol sikoltás hallatszik.

Az ezüsthajú asszony belenez a gyertya bus, sárga lángjába, mely megsokszorozódik, mintha vastag, szívóványos ábrán keresztül nézne az arva, sárga lángot. Ezer meg ezer gyertya gyü fel, világosság lesz, a gyertyák ezüstporos tenyőgákon ülnek és kelek, örömtényes arcok mozolyognak fel. Ó szent, vidám, könnyes, kacagós kérdésnyok! Gyermeki csókok a ráncos homlokokon, jókedvű zaj a vastag, tömök falak között, széles örömfé, lenyújtott kezek, ártatlan hánok, kecses kocintások, nyujas mékoskalácsok, aranyvörös tea gőzölög az öreg, üdös eszékében, a bodrosfejű anoka már ledörte a növényhangja trombita fejt, széla korlyaják folyik a sarokban az egyik illapú sárgaszatallas arcképe alati, majd belehemes gyerekek dögögnék be éhtelen csöngövel és ideitlen áterokkal és Anesura áhtáos reméltetere összeszérozzák a szőnyegét. Együtt voltak mindnyójan, összehajtak ezen a fenyőszagu esztén, náu didergő verébcsalád a tornác hallgag parkányán. A postás csomagokat hozott déledő, vendégek érkeztek az esti vonattal, Péter rendbehozta a vendégoszobákat, vizet készített a nagyhasú kancsóba, szappant helyezett a mosdóra, meleg, hímzett papucsot tett az ógy elé és a nagy cserépkályhák meghiit, malyvavörös melegséget hintettek szét a sokáig lakatlan szobákban.

És aztán boldog viszontlátások voltak és könyvtől csillogó szemek, vidám, becégzött vacsorák, kínálgató szavak, elégedett mosolyok, bíborvörös borok, gondatlan beszédek, kipirult orcák, anadított nyugodtságok — a boldogság homlokon csókolta ezen az esztén az arva, fehérhajú öregasszonyt.

A gyertya lángja megtörök, mint viharban a remény mécsese. Anesura száraz, szomorú vacsorát tesz az asztalra és kótnye sarkáldélt lassan megtörök a szemét. A hegyoldalon zug a szél, mint balsorsot ákerző távoli tömeg, a fenyők ékezhuru, havas haraján iszonyu panaszok sirnak és idegen katonák baktatnak a szende városa felé. Egyszerre puskaropogás. A nyitkozú szolgáló keresztet vet. Azután elhallkúnak a lépések és lassan esend lesz, jédi, ta-

csaró, lájdalmas hangtalanság. A vacsora szánalmasan pihen a kopár asztalon, a gyertya oly árvánlábeg, mint egy haldokló utolsó sóhaja és Anesura ismét kótnye után nyul, amikor valaki halkán, bizalmasan megkopogtatja az ablakot. A száraz, nyitú szolgáló szadtan rebegi:

— Szent isten, rabolni jönnek...

A fehérhajú asszony szeliden megrázza a fejét:

— Csak nyisd ki a kaput, Anesura. Nem ellenség akar bejönni.

Anesura óvatosan, remegő kézzel nyitja ki a kaput. Kint egy galéros, bizonytalan alak áll és vidám, sietve susogni kezd:

— Én vagyok, Anesura, ne félj. Ezer veszélyen rohantam, lopódtam, vergődtem keresztül, lövés-surotta vállamat és téradtság remeg térdeimben. Úztek, üldöztek és én szaladtam, kusztam, laputtam, majd ismét mentem, siettem, rohantam, csakhogy itt lehessenek esztén.

Anesura kóczaga felzokok, az öröm különös hangokat csiklandoz ki belőle és az ámulat lehuzza ráncos állát. Felmegyek a lépcsőkön

és úgy érzem, hogy lépteim oly könnyűek, mint a képzelet típegése. Az előszobában a régi, rózsaszín, tomfalényi lámpa ég, a komor szárvasagancsok, a kitömött egerészölyv, az angol sportképek, a pörge kis vadászkalapok a fogason régi ismerősként lávözölnek. Belenézek a zúd állkőbbe. Arcom lenge, sápadt, mint egy álom.

Betépek az ebédőbe és az árva, öreg asszony lelemkedik a székről. Kissé felém jön és felém nyujtja remegő kezét. Ezernyi gyertya ég a szobában, inyes ételek csilognak a fehér abroszon, meméji csenakok csilámlétek, ezüst hó hull a sudr tenyőtára, bohókás füst uszik az asztal felett, valahol angyalok enekélnék és vörösrú óregurak háryaznak a sarokban. Ránezek a fehérhajú asszonyra: aradról esendesen és boldogan csorognak le a könnyek. A szívem, a torkom összeszorul és szemem kissé homályos lesz. Öntudatlan hevesseggel széjjeltárom karomat, mint hirtelen letpattint vágy, mint repitni készülő nagy madár és lekemből felszabadul ez a rekedt, rejtett, reménytelen sikoltás:

— Édesanyám!

A kisebbségi védelem kérdése a „Népek Szövetsége” harmadik közgyűlésén

Írta: dr. Gráber László

A világháborút formailag is befejező békeszerződések függelékéeként, minden nemzeti utóállam a szövetséges és társult főhatalmakkal egyenlő szerződést kötött a faji, nyelvi és vallási kisebbségek védelméről. Ezek a külön szerződések, a kisebbségek érdekében statutái rendelkezéseket nemzetközi jellegű kötelezettségekné nyilvánították és a Népek Szövetségének védelme alá helyezték.

Ezek a szerződések a Népek Szövetsége által gyakorlandó védelem módozatait következőkben állapították meg.

A Népek Szövetsége tanácsába bevalasztott minden hatalomnak meg van a jora, hogy a Tanács figyelmét e kötelezettségek valamelyikének megsértésére vagy megsértés lehetőségére felhívja. Viszont a Tanács olymódon járhat el és oly utasításokat adhat, amelyek az adott esetben alkalmasnak és hathatónak mutatkoznak.

Ez a rendelkezés azt jelenti, hogy a Népek Szövetsége az egyes szerződések által rá ruházott védelem folyamányának a faji, nyelvi és val-

lási kisebbségek helyzetének hivatalból való ellenőrzését a szövetségi tanácsra ruházta. A tanácsban képviselt hatalmakkal volna kötelessége — az eredeti koncepció szerint — a kisebbségek helyzetét figyelemmel kísérni és amennyiben a védelmi szerződések rendelkezéseinek megsértését észlelnék, erre a szövetségi tanács figyelmét intézkedés céljából felhívni.

Ezen a hivatalból ellenőrzésen kívül a kisebbségek ügyét bármelyik a tanácsban helyt nem foglaló tagállam is a Népek Szövetsége elé viheti. Az előfeltétele ennek az eljárásnak az, hogy a védelmi szerződések tételes rendelkezéseinek jogi és ténybeli tartalma tekintetében a kisebbségek védelmére kötelezettséget vállalt állam és a Népek Szövetségének egy másik tagja között véleménykülönbség merüljön fel; amely esetben a jogvita eldöntése a másik fél kérésére az állandó döntőbírótság elé terjesztessék.

A szövetségi tanácsra ruházott ellenőrzés a tanácsban helyet foglaló hatalmakkal részére biztosított kizáró-

gos aktorátus mellett a gyakorlatban tisztára akadémius értékű rendelkezésnek bizonyult. Egyetlen egyszer sem fordult elő, hogy a szövetségi tanács valamely tagja a védelmi szerződések rendelkezéseinek megsértése vagy a megsértés veszélye folytán élt volna az aktorátus jogával. De még arra sem volt eset, hogy a szövetség oltalmát élvező kisebbségek érdekében egyes nemzeti államok, vagy nemzetközi erkölcsi testületek által benyújtott panaszát, illetve előterjesztést a tanács valamelyik tagja magáévé tette volna és ezen az uton tette volna lehetővé a szövetségi tanácsnak azt, hogy a kisebbségi kérdéssel egyáltalában foglalkozzék vagy a védelmi szerződéseknek egyes konkrét esetben való megsértését elbíralja.

Ez volt az oka annak, hogy Magyarország az utódállamok magyar kisebbsége érdekében a genévi konferenciához benyújtott és a konferencia által az illetékes elbírálás végett a Népek Szövetségére előutastott panaszát; ugyszintén a Népszövetségi Ligák Uniójának prágai kongresszusán előadott előterjesztést, a szövetségi tanács érdemleges tárgyalás alá sem vette, hanem aktorátus hiányában félre tette.

Ezekből a precedensekből minden nemzeti államnak le kell vonnia azt a tanulságot, hogy a szövetségi tanács intervenciójára az ő azonos fajú kisebbsége érdekében csak úgy számíthat, ha előzőleg biztosítotték nyert arra nézve, hogy felszólamlását a szövetségi tanácsba megválasztott valamely hatalom magáévé fogja tenni.

Ezen biztosíték nélkül a kudarc biztos és azt hangsúlyozni is felesleges, hogy az elutasított és félrevert panaszok nem javíthatók, hanem ellenkezőleg, súlyosbíthatók, a megvédelmezni kívánt kisebbségek helyzetét.

A Népszövetség szeptemberben Genfben megtartott harmadik közgyűlésének napirendjére a nemzeti nyelvi és vallási kisebbségek kérdése is ki volt tűzve, nem konkrét panaszok folytán, hanem általános megvitatás céljából.

A közgyűlés eseményeiből és a kisebbségi probléma megvitatásából a következő tanulságokat lehet levonni:

Franciaország ellene van a nemzeti kisebbségek védelmének és közgyűlési képviselője nyíltan elismeri az egyes államoknak azt a jogát, hogy a maguk kisebbségeit analógizálják és asszimilálják.

Ezzel szemben Anglia az összes angol domíniumokkal nyíltan arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Népszövetség védelmét az összes kisebbségek érdekében gyakorlatilag kell tenni.

Az angol álláspontot Guilbert Murray egyetemi tanár, Délafrika képviselője és Sir Robert Cecil, Nagybritannia delegátusa, képviselték.

Murray professzor ebben a kérdésben konkrét indítványt is tett. Murray mindenekelőtt annak a megállapítását kívánta, hogy a kisebbségek védelmére vonatkozó rendelkezések nincsenek mindenütt teljesen végrehajthatva. Éppen ezért javasolta, mondja ki a közgyűlés, hogy a Népszövetségnek jogában áll azokba az államokba, amelyek a kisebbségek védelmére kötelezettséget vállaltak, eme kötelezettségek teljesítésének ellenőrzésére, akár pedig egyes súlyosabb esetek kivizsgálására megbízottakat kiküldíteni, akik vizsgálhatják eredményéről a szövetségi tanácsnak jelentést tenni tartoznak.

Az indítvány kifejezetten nem

mondotta, de logikai következményképp kétségtelen, hogy ezeknek a Népszövetséghez exponenseknek jelentéseit a tanács tárgyalni tartozott volna, ami a tanácsban képviselt hatalmak külön föllépése nélkül is hivatalból lehetővé tette volna a tanács eljárását és intézkedését és maga után vonta volna a védelmi szerződések ez irányú rendelkezéseinek gyökeres megváltoztatását.

Murray javaslatát a hetedik (politikai) bizottsághoz utastották. Már a bizottsághoz való utastásakor és magában a bizottságban is heves vita folyt a Murray-féle javaslat körül.

Az állandó népszövetségi szervek ellenőrzése ellen foglaltak állást Franciaország, Finnország, Esztonia, Litvánia, Lengyelország Görögország és a kis-antant. Mellette Anglia, az angol domíniumok, Olaszország és a semleges hatalmak. Az ellenzék kifogásait a következőkben ismertettem díshéjban. Állandó ellenőrző szervek tartása sérti az illető állam szuverenitását, mert beavatkozást jelent az illető állam belügyeibe. Ezenkívül az ilyen védelem állandó olgédetlenség forrásává válnék a kisebbségek körében és hátráltatná az új nemzeti államok konszolidációs folyamatát.

Mintán a határozat nem hozható majoritással utján, hanem csak egyhangulag Murray és Cecil igyekeztek ezeket az aggályokat eloszlatni és honorálni.

Igy például hozzájárultak ahhoz, hogy a határozatban kifejezetten hangsúlyozzák, hogy a nemzeti nyelvi és fajú kisebbségek lojalitással tartoznak államaiknak; hajlandók voltak belemenni abba is, hogy csak az illető érdekelt állam beleegyezésével küldhet a Népek Szövetsége delegátusokat az illető államba.

Öt napig tanácskozott a hetedik bizottság Murray javaslatára fölött. Ezen a tanácskozáson a javaslat gyökeres változtatásokon ment keresztül és végül szeptember hó 21-ikén a közgyűlés a hetedik bizottság jelentése alapján a következő határozatot hozta:

1. Bár szükséges, hogy a szerződések komoly megsértésének esetére a Tanács merőzve a közvetlen cselekvéshez való teljes jogát, a Nagygyűlés elismeri, hogy köznapi esetekben a különböző szignatárius hatalmak és a szuverenitások alá helyezett fajú, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó egyének közli jó viszony ébrentartására a szövetség legjobb eszköze az, ha e kormányokkal hivatalos és jóindulatu érintkezést tart fenn. Evégből a Nagygyűlés véleménye szerint kérhető a Tanács, hogy nagyobb számu titkári személyzetet bocsásson rendelkezésére.

2. Olyan jogi vagy ténybeli kérdéseknél fölmerülő véleményváltás esetén, amelyek a kisebbségi szerződésekre vonatkoznak s amelyek az érdekeit kormány és a nemzetek Szövetsége Tanácsának tagjaihoz tartozó valamely állam között keletkeznek, a Nagygyűlés javasolja a Tanács tagjainak, hogy elkerüljék minden használatlan késedelmet, forduljanak döntéscélra a nemzetközi állandó bizottsághoz, amint ezt a kisebbségi szerződések elbíralják, — önként értendő, hogy az Egyezményben foglalt egyéb kiegészítési módokat mindig alkalmazhatók.

3. A Nagygyűlés, teljesen elismerve a kisebbségek azon alapvető jogát, hogy a Szövetség védelmében részesüljenek minden elnyomással szemben: sulyt helyez arra a kötelezésre is, hogy a fajú, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó egyének tartoznak loyális polgárok módjára együtt működni azzal a nemzettel, melyhez most tartoznak.

4. A Nagygyűlés reméli, hogy azok az államok, amelyeket a Szövetséggel szemben semmiféle törvényes kötelezettség nem köt a kisebbségeket illetőleg: a ki-

sebbségekkel szemben követendő bánásmódjukban az igazságosságának és Türelmességének legalább is azt a mértékét fogják alkalmazni, amelyet a szerződések megkövetelnek.

5. A titkári hivatal, melynek tisztje összerögzíti a fővilágosításokat, amelyek a kisebbségi szerződések végrehatásának módjára vonatkoznak; nemcsak abban legyen a tanács szolgálója, hogy a szerződések megsértése címén beadott panaszokat vizsgálja, hanem az is kötelezőségű tevésség, hogy támogassa a tanácsot annak a módnak ellenőrzésében, amellyel a fajú, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó egyének kötelességeiket teljesítik államukkal szemben. Az ilyformában összegyűjtött információk rendelkezésére volnának bocsáthatók a szövetség tagjai középe államoknak, ha ők ezt kívánják.

Vizsgálva már most ezt a határozatot és kihívom a diplomatá stílus köntörialazásaiból a lényegét, a következőket kell megállapítanunk:

Az ellenőrzés módját a védelmi szerződések rendelkezései tényleges változtatást nem szenvedték. Murraynak az a koncepciója, hogy a Népek Szövetsége saját közegével a helyszínen kísérje figyelemmel az egyes országokban a kisebbségek helyzetét, elbukott.

De azért a határozat a jelenlegi helyzettel szemben mégis haladást jelent.

A szövetség központi titkársága eddig pusztán adminisztratív közeg volt minden iniciatíva nélkül. Egy-zerüen továbbította a beérkezett beadványokat. A jövőben »általános

és jóindulatu érintkezésben» kell állani az egyes kormányokkal, tartozik tehát az egyes államokban élő kisebbségek heyzeté — onnét a központból — figyelemmel kísérni, az egyes kormányokat barátságosan figyelemmelzetni egyes »nem sulyos« sérelmekre, az anyagot összegyűjteni és a tanács elé terjeszteni.

Egy szóval: az ellenőrzést a kisebbségek helyzetének figyelemmel kísérését, melyet eddig a tanács tagjainak kellett volna gyakorolniok, de amelyet tényleg nem gyakorolt semki, a szövetség központi titkársága fogja gyakorolni.

Nem osztjuk dr. Mitkovičnak a *Nova Europa* egyik legutóbbi számában kifejezett azt a nézetét, hogy Murray indítványa változást szenvedett a formában, de nem a lényegben.

Azt hisszük, hogy a bizottság formai változtatásába belepustult a lényeg.

De azt el kell ismernünk, hogy a határozat úgy, amint elfogadtott, egy lépést jelent előre ama törekvések utján, hogy a Népek Szövetségére bízott kisebbségi védelem a nemzetközi jog irott betűiből él — valósággá váljék.

A Népek Szövetsége minden Kérdésben — tehát a kisebbségi kérdésben is — csak akkor fog a reábizott nagy misszióknak megfelelni, ha a *kormányok szövetségéből a nemzetek szövetségévé* válik.

CERCLE

Irtá: Baedeker

Nagy bál volt az udvarnál s az újságok a következő sorokban emlékeztek meg az uralkodóról:

»Ó Felsőge igen sokakat tüntetett ki a megszólításával s mindannyian örömmel állapították meg, hogy a Felsőgeknél különösen jó napja van. A szokottnál is szellemesebbnek mutatkozott, csak úgy sziporkolt az elémésgőtől s mindenről oly tájékozottnak bizonyult, hogy a jólétsültésége bármely tudósnak is becsületére vált volna.«

Ezt írták az újságok. S a cercle gondos és lelkiismeretes gyorsírói följegyzések szerint így folyt le:

Az uralkodó (Egy pártvezérhez): Szép, hogy itt van.

A pártvezér (Hajlong):

Az uralkodó: A családja is itt van?

A pártvezér (Bölcsánakerősen köhész): Felsőges uram, nincs család, nőten vagyok.

Az uralkodó: Ugy? És marad is?

A pártvezér: Felsőg, már hatvanégy esztendő vagyok...

Az uralkodó: Ugy? Többnek tartottam.

Egy másik pártvezért szólít meg.

Az uralkodó: Ön nem táncol?

A másik pártvezér (Mosolyogva):

Az én koromban, Felsőg?

Az uralkodó: Hány éves?

A másik pártvezér: Hetven, Felsőges ur.

Az uralkodó: S a törvény nem enged meg, hogy ebben a korban táncolhasson az ember?

A másik pártvezér (Zavarban): A törvény nem tiltja éppen, de... közsvényes vagyok.

Az uralkodó: Ah, közsvényes!... És a többi közsvényesek sem táncolnak?

A másik pártvezér (Nagy zavarban): Nem tudom... Azt hiszem...

Az uralkodó (Aki valószínűleg azt hiszi, hogy a közsvényesek olyan embercsoport, amely az illami törvényeken kívül még külön törvényeknek az uralma alatt is áll):

Mondja meg nekik, kérem, hogy én minden osztályát a népemnek egy-

formán szeretem, s óhajtom, hogy ők is jól érezzék magukat s s kedvükre táncolhassanak. De megmondja nekik!

A másik pártvezér (Baldog mosollyal): Minden biznnyal, Felsőg!

Most a miniszterelnökre kerül a sor.

Az uralkodó: Jó estét, kedves... (Kimondja a vezetéknevét.)

A miniszterelnök (Mélyen meghajol):

Az uralkodó: Szép társaság van együtt.

A miniszterelnök: Nagyon szép, Felsőg.

Az uralkodó: Mit szólnak népeim az új adótörvényekhez?

A miniszterelnök (Zavarban): Még nem érkeztek be a jelentések a vidékekről, Felsőg.

Az uralkodó: Az adótörvények kissé szigorúak, nemde?

A miniszterelnök (Jelentősen): Az adótörvények mindig szigorúak, Felsőg.

Az uralkodó: Nekem azt mondták, nem is tudom ki mondta, hogy a nép nem szívesen fizeti az adót.

A miniszterelnök (Mosolyogva): Lehetőség, Felsőg.

Az uralkodó: Ezt nagyon csodálom. Hiszen a törvények igazságosak.

A miniszterelnök (Nagyot nyel):

Mi is azt mondják, Felsőg.

Az uralkodó: Nagyon szeretném, ha népeim szívesen fizetnék az adót.

Mert óhajtom, hogy népeim boldogok legyenek, de ha kedvetlenül fizetik az adót, akkor nem boldogok...

Fel kellene őket világosítani arról, hogy adót fizetni nem is olyan rossz, mint... mint... ahogy ők gondolják.

A miniszterelnök (Megvibzódással): Ez nagyon ügyös volna, Felsőg.

Az uralkodó: A templonokban felekezeti különbség nélkül, mert én nem ismerem különbséget a vallások között, a szószékéről kellene felvilágosítani a közbönséget, hogy... hogy...

... hogy adót fizetni tulajdonképpen, hogy is mondjam csak? ... passzió.

A miniszterelnök: Ez igen jó gondolat, Felség.

Az uralkodó: És... hogy is hívják azokat az összejöveteleket, ahol olyan sokan vannak?

A miniszterelnök (Tétovázva): Talán népgyűléseket gondol, Felség?

Az uralkodó: Igen, igen... Tehát népgyűlések is kellene hirdetni, a legjobb szónokoknak kellene hirdetni, hogy az adófizetés... (Alkalmas kifejezést keres, amelyet a miniszterelnök meglát.)

A miniszterelnök: Egészen kellemes dolog.

Az uralkodó: Igen... igen... És tudja, van egy eszmém...
A miniszterelnök (Csodálkozik, de ezt természetesen, mert hivatalban akar maradni, nem árulja el):

Az uralkodó: Ugy gondolom, hogy ellenzéki népgyűlések is kellene hangoztatni, hogy az adófizetés...
A miniszterelnök (Kiegészítőleg): Nemcsak kötelesség, de gyönyörűség is.

Az uralkodó: Igen... igen... Lehetéskéé volna ez? Mert én azt szeretném, ha ellenzéki alattvalóim is boldogok volnának. En ugyanis nem óhajtok különbséget tenni azok között, akik a kormányomat támogatják s azok közt, akik opponálnak neki. Az uralkodó a pártok fölött áll, ugy-e?

A miniszterelnök: Igenis, Felség.

Az uralkodó: Mit gondol, meg lehetne nyerni egy ilyen propagandának az ellenzék vezériféleit?

A miniszterelnök: Nem tudom, Felség. Legnagyobb fegyverünk ellenünk éppen az új — szerintiük drámai — adótervények. Vajon kiadják-e kezükből ezt a fegyvert?

Az uralkodó: Mit gondol?

A miniszterelnök: Nem valószínű, Felség.

Az uralkodó: Kár. En nagyon szerettem volna. En mindenkit boldognak szeretnék látni.

A közoktatásiügyi miniszterhez fordul.

Az uralkodó: Most jó egészségben van?

A miniszter: Mindig egészséges vagyok, Sir.

Az uralkodó: Pardon, összetévesztettem egy másik, hogy is mondtam csak, miniszteremmel... Annál jobb. Szeretem az egészséges embereket... Mi újság az iskolákban?

A miniszter (Kissé zavartan, mert erre a kérdésre igazán nem volt elkészülve): Semmi különös, Felség, szorgalmasan tanítanak és tanulnak.

Az uralkodó: És mi van azokkal a hogyishíjjakkal, akik irni és olvasni nem tudnak?

A miniszter (Gondolkozva): Az analfabétákat gondolja, Felséges ur?

Az uralkodó: Igen, az anachorétákat... Fogynak vagy szaporodnak?

A miniszter: Fogynak, Felség.

Az uralkodó: S elfnyös ez vagy hátrányos?

A miniszter: Határozottan előnyös, Felség.

Az uralkodó: Akkor hát örülök rajta. És vannak még sokan, ilyen autodidakta?

A miniszter: Sajnos, még igen sokan.

Az uralkodó: És mit kellene tenni, hogy teljesen elfogyjanak?

A miniszter: Amit annyiszor hangoztattam a minisztertanácsban, még sok iskolát építeni.

Az uralkodó: Szép... szép... Tudom... De hát iskolák nélkül nem lehet az ábecét megtanítani?

A miniszter: Bajos dolog, Felség.

Az uralkodó: Mert? Hiszen irni meg olvasni nem olyan nagy tudomány, amelyet mindenki ottlön meg ne tanulhatna.

A miniszter: Igaz, Felség. De minden szülő nem tartja otthon a tanítást vagy nevelőt, aki a gyerekeit olvasásra meg írásra tanítsa.

Az uralkodó: Nem is így gondoltam. Azt hittem, hogy a szülők maguk taníthatnák meg erre a eszélességre a gyermekeiket.

A miniszter: Nagyon kitűnő ötlet, Felség. De épp az a baj, hogy igen sokszor a szülők maguk is (Tétováz, hogy anachoréták vagy autodidakta) mondjon-e s végre elhatározza magát): anabaptisták.

A Felségé most a közlekedésügyi minisztert tünteti ki megszólítással: — Épülnek az új vonalak? — kérdi.

A miniszter: A mennyire a viszonyok megengedik, Felség.

Az uralkodó: Remélem, nincs pénzhiány.

A miniszter: Nincs éppen nagy pénzhiány, Felséges ur.

Az uralkodó: De hiszen... ugy tudom, nemrég emelték a tarifákat.

A miniszter: Igen, Felség. De a személyzet fizetését is. És az anyak is megdrágult, amiből a gépek és a kocsik készülnek.

Az uralkodó: Újból kell emelni az árakat.

A miniszter: A Felségéd elnöklete alatt tartott minisztertanács egy tegnapi nyilatkozott minden újabb tarifá-emelés ellen.

Az uralkodó (Aká ezt már tegnapelőtt chelajette): Vagy ugy? Akkor hát mit gondol?

A miniszter: Amit Felségéd.

Az uralkodó (Nem tudja. De ugy tesz, mint ha tudná s azt feleli): Nagyon helyes.

Egy kormánypárti képviselőhöz, tárcátviselő régi parlamenti kitűnőséghez fordul.

Az uralkodó: Örülök, hogy itt látom.

A volt miniszter: És én boldog vagyok, hogy Felségédet ily pompás szímben üdvözölhetem.

Az uralkodó: En, hála istennek, magas korom ellenére is nagyon egészséges vagyok s ezt kizárólag annak köszönhetem, hogy okosan élek és nem gondolkozom tul sokat. A sok gondolkodás árt legföbbit az egészségnök.

Az exminiszter (Újból szeretne kormányra jutni s így elhallgat egy elmességet. E helyett így szól): Óh, Felségéd bizonyára sokat gondolkodik!

Az uralkodó: Nem, nem. Hígyje meg, hogy nem. Nekem csak egy gondolat s csak egy gondolatom van: népeimnek a boldogulása. Semmi egyébbel én nem törődöm.

Az exminiszter: Helyesen teszi Felségéd. Felségéd egészségére népeinek nagy szükségé van. Csak ki-mélje magát Felségéd.

A pénzügyi bizottság elnökét szólítja meg az uralkodó:

— Mi újság?

A pénzügyi bizottság elnöke (El-més ember): Az, hogy itt kitűnően érezzük magunkat, Felség.

Az uralkodó: En is, kedves X. Mindig jól érzem magam, ha népeim boldognak látom. Jóleső érzés, csupa derült arcot látni.

A pénzügyi bizottság elnöke: Ebben a látványban mindenkor része lesz Felségédnek, valahányszor vendégeket kegyeskedik hívni.

Az uralkodó: De én összes népeimet szeretném boldogoknak látni s mindenkit nem hívhatok meg.

A pénzügyi bizottság elnöke: Az nem is szükséges, Felség. A népet mi képviseljük itt s mi képviseljük a boldogságot is.

Az uralkodó meg van nyugodva és egy kiváló ellenzéki képviselőt szólít meg:

— Hányadszor választották meg képviselő urat?

A képviselő: Istennek a segítségével már ötödször.

Az uralkodó: Szép... nagyon szép... És... és... hogy is mondtam? ... mennyibe kerül Önnek egy-egy ily választás?

A képviselő (Mosolyogva): Semmille. Felség. Engem szeretnek a választópolgárok és mindig költsémeniesen adják a mandátumot.

Az uralkodó: Szép... Annál is inkább, mert Ön ellenzéki politikus s amit tudom, az ellenzékieket kevésbé szereti a nép, mint a kormánypártiakat.

Egy főispánt szólít meg:

— Milyenek a terméskilátások?

A főispán: Elég jók, Felség.

Az uralkodó: Mennyi buza szokott teremni önöknél egy holdon?

A főispán (Bajban van, mert az ő meggyében bor terem és nem buza): Az az időjárástól függ, Felség.

Az uralkodó: Nem szomorú az, hogy az időjárás olykor tönkretesz a termést?

A főispán: Nagyon szomorú. Felséges uram, de vigasztaló az, hogy más esztendőkhöz meg az időjárásnak köszönhetjük, ha kitűnő a termés.

Az uralkodó: Persze... És különben is, ugy-e, az nem olyan nagy baj, ha a jég elveri a vetést? Mert, ugy-e, a biztosítótársaságok ilyenkor a kárt megtérítik?

A főispán (Annyira elbámul ezen a közgazdasági szemponton, hogy alig tud válaszolni. Végre kiböki): Igen, nagyobb volna a baj, ha meg nem téríték.

A Felségé egy püspököt szólít meg s azt kérdi tőle:

— Van-e sok dolga?

A püspök: A jó papnak mindig van dolga, Felséges uram.

Az uralkodó: A hívei jól érzik magukat?

A püspök: Kitűnően, Felség.

Az uralkodó: Járnak-e szorgalmasan a templomba?

A püspök: Igenis, Felség.

Az uralkodó: Vannak arra, önök felé, más felekezetek is?

A püspök: Vannak, Felség.

Az uralkodó: És jól élnek egymással a különböző felekezetek?

A püspök: Egészen jól, Felség.

Az uralkodó: Szép... Ennek nagyon örülök... S ezt mondja is meg az egyházmegyéjében... Mert én azt akarom, hogy az alattvalóim mind boldogok legyenek felekezeti különbség nélkül. Még a zsidók is...
 Erről a szóról eszébe jut valami s egy zsidóvallású képviselőt szólít meg:

— Hányan vannak önök izraelita vallású képviselő?

A zsidó képviselő: Csak igen kevesen, Felség.

Az uralkodó: De hiszen önök egyáltalában kevesen vannak, képviselő ur. Izraelita vallású alattvalóimnak a száma, ugy tudom, csekély.

A zsidó képviselő (Minden áron el-més akar lenni): Kérdezze meg csak,

Felség, egy vérbeli anfszematától. Az azt fogja mondani, hogy sokan, nagyon sokan vannak.

Az uralkodó: Ugy-e, a zsidók és az antiszemita milyen viszonyban vannak egymással?

A zsidó képviselő: Magam se tudom, Felség. Mi kedveljük az antiszemitákat, de ők, az isten tudja mért, némi ellenszenvvel viseltetnek irányunkban.

Az uralkodó: Ez sajnálatos dolog. En ebből azt következtetem, hogy az antiszemiták és a zsidók nem boldogok. En pedig azt szeretném, ha a népeim felekezeti különbség nélkül mind boldogok lennének.

A zsidó képviselő (Sóhajt):

Az uralkodó: Kik vannak többen? Izraeliták vagy antiszemiták?

A zsidó képviselő (Tudja, de nem mondja meg s e helyett így felel): Ez eldöntetlen kérdés, Felség, mert a népesedési statisztikában nincs rovat az antiszemiták részére.

Most a polgármesteren a sor.

Az uralkodó: A székesfőváros gyönyörűen fejlődik. Önnek igazán nagy érdeme, hogy annyi szép intézményt tudott rövid másfél évtized alatt tető alá hozni.

A polgármester (Szerényen): Boccsánat, Felséges ur, én csak négy hónap óta vagyok hivatalban...
Az uralkodó: Igen? En azt hittem, hogy ön az elődje... Folytatni szándékozik ön azt, amit ő megkezdett?

A polgármester: Kétségek nélkül, Felség.

Az uralkodó: Elvárom, hogy az uccák mindig tiszták legyenek, mert a piszok egészségtelen.

A polgármester (Némi csodálkozással): Igenis, Felség.

Az uralkodó: A vízvezetékkel nincs baj?

A polgármester: A vízvezeték teljesen rendben van, Felséges ur.

Az uralkodó: És a világítás?

A polgármester: Az is, Felség.

Az uralkodó: Így legyen mindég, mert azt óhajtom, hogy kedvelt fővárosomnak a népe boldog legyen.

A cerclé még tovább tartott s a kiket a Felség megszólítottal tüntetett ki, mind azt találták, hogy az uralkodó egészen „an courant” van az eseményekkel s hogy igen talpraesetten szól hozzá mindazokhoz a kérdésekhez, amelyeket fölvetni méltóztatott.

Pechán József

1911-ben, Münchenben a Secession kiállításán egy eleven, friss tájkép csiklandozta fel képtárlátogatókban ellankadó figyelmemet. A tájkép szerzője a katalógus szerint Pechán József volt. Neusokára a pesti Műcsarnok és Művészeti tárlatain találkoztam Pechán vízszíneivel: figyeltem, csodáltam, becsültem nagyszerű küzdelmét a forinál, akarást, törtetését tökéletes, magas művészi célok felé, humilitam ezernyi akadályokon keresztül feltörő hatalmas tehetségét. A palin-kai lakatosinas a bécsi élelap rajzolón és a müncheni akadémián keresztül eljutott a párisi Salonig. Ezenbnt letró klasszicizmusától Cézanne impresszionizmusáig. Színe-nyi plein-air-jén keresztül Hollósy Simon művelésű, őszinte és egyszerű szavu naturalizmusáig.

Es ez az izmos, igéretes, tehetség, hirtelenül, hangtalanul negyvenhat nyugtalan évvel emlékezésem és zsongó, szunnyadó akarásokkal a lelkében halt meg néhány hónappal ezelött verbási magányában. A változott idők közönye és parvenésége figyelemre sem méltatta távozását. Akik ismerték, becsülték és megértették a művészetét, azok aligha tudták, hogy ebben a széles, lapos búsokai támban él, az a lombú sváb falu pedig, amely lakosának nevezette, nem becsülte és nem értette

tisztta, nagyszerű, érdekes művészetét.

*

Pechán József nem csupán festőművész volt. Művész volt, tehetség volt a művészet minden ágában. Költeményeket és szindarabokat írt, majdnem minden hangszeren játszott és hozzá még jól játszott, önálló zenekari szerzeményei vannak, kitűnő színész volt, szellemes humorista, épületeket tervezett bámulatos hozzáértéssel, nagyserien, lelkesen mintázott és művészen kalapácsolta a márványt — mégis, mint festő volt igazán nagy és kimaressó jelenléte. Nem volt állandó iránya és megszokott iskolája. Impresszionista volt a szó egyszerű és nemes értelmében, bár több változást, eltérést lehet képeim észrevenni. Utakát keres, igazságok után törtet és ha ugy látja, hogy az egyik ut hibás és céltalan, otthagya azt utak után kutat, kilöki a kezdett keménysegein, mint kincskereső bányász, majd mikor belátja, hogy a kezdett uton nem ér célhoz, könnyedén visszafordul és frissen kezdi előről a harcot a formával, a szemlézéssel, a meglátással, a téri hatással a szemkifejezéssel. Első kiállított nagy vázsa: „Az utolsó gúrfaszták” főleg rajzi tehetségét árulja el. Színeiben és levegőben félnék, bátorlalan alkotás. A konzervatívok, a képszer-

késztek» jámbor, bár nem őszinte tisztelője. De Hollósy mellett látni kezd, új észrevételek és meglátások kincseire jut. »Mintha kába álomból ébredtem volna fel. — jegyzi fel életrajzában — egyszerre új célok, új problémák előtt találtam magamat erőtlennél és tanácstalanul, mint gyermek egy könyv előtt, amelyben még nem tud olvasni.«

Kínlódik, küzködik, bizik, harcol, javítgat, lelkesedik. Megérti a nagy franciákat: Manet-ot, Claude Monet-t, Bastien-Lepage-t, de nem szegődik csatlósukul. Hollósy mestere, de nem bálványja, a nagybányai is-

érezhető képein is. Ha Pechánt orvoslelektani szempontból osztályozni kellene, úgy mindenesetre a ciklotimikusok osztályába kerülne, melyben a nagy humoristák és nagy realisták vannak, amelyben a duzzadó, jöködvü hangulatok váltakoznak futólagos elkomorodásokkal. Különösen tájképei és csendéleti rajzozásai vissza derős, ötletes, jószívü és jöködvü hangulatait. Telt vidám és mindig friss színei szinte mosolyognak, mint május, tulipános délelőttök. Ődeség és kedélyesség csillog a képeken, a tömegek nagyszerü elevenséggel mozognak.



Pechán József vázlatkönyvéből

kola erős hatással van rá, de azért nem hűséges és elvakult tanítvány. A Művészházban nagy, szimbolista irányú váztnakat állít ki, de mellettük nyugodt, előkelő portrék, meleg, hangulatos és elevenszíniú csendéletek is az ő nevét viselik. Nem csatlakozik hangosszavú klikkekhez, nem köti magát állandó modorhoz, egyénisége és művészi jellege mégis minden képén kiérzhető. Gondosan, szeretettel ül a témához és a festőből csakhamar rajongó lesz, beleéli magát a hangulatba, társadó rokonszívvel simogatja az anyagát, mint kedves, gyűgöző gyermeket. Nem másol hidegen és üzletszerűen, a művész és tárgya között felolvad minden ír, minden hívősség, átérzi, átéli a kukoricaföldeket, a muskátlik, a fürdő nímák vagy a befűtött üvegek hangulatait. Szívét viszi bele minden esetvonásba. Csupán egyes megrendelt arcképeinél lehet észre venni a kedvtelenséget, a rossznipalkástól unalmat, egyedül itt lehet Pechánul imitativ művészetről szó, máskülönbön mindig aritektikus, Filizbrand meghatározása szerint: kutatóvá alkot, művészi árzséket csigát ki, szvól poetája és nem leírója, lelemelője a természetnek. Sokat foglalkozik azonban azokkal az arcképekkel, melyek érdeklik és vonzzák. Fény-, szín- és tömszerűsége szinte tiszta lélektan. Különösen önmagát csodálta, kutatta és elenizt, mint az önmagát megismerni vágyó görög bölcs. Önarcképei kegyetlenek és nagyon melyek, szinte tragikusak. Ösztintén, egyszerűen és faldalmasan adja a szárny-szegett lendületet, a kínlóds, magában álló művészt, a bilincses vert akarat kemény komorságát.

Képei különben tele vannak fényvel és derüvel. Hétköznapi modora, falusi kedélyállapota legtöbbször derős, beszéde nagy társaságokat fakaszt nevetésre, éleledései jöködvü bizakodást csöpögtetnek a csüggedt emberekbe. Mindez meg-

az aktok hián, erejüktől vidáman nyujtózkodnak, a levegő pedig pajkosan szalad tova, mint forgóval szaladó füeska. »Szeressük az életet, mert az élet szépe« — ezt hiszi, ezt hirdeti Pechán, ha a bácskai szüretet, ha tavaszi szántóföldeket, ha retek- vagy sárgarépa-csomókat fest.

Bámulni kell nagyszerü rajzi tudását, tökéletes anatómiáját, de legcsodálatraméltóbb a színekkel bánni tudó tehetsége. O, milyen friss, tüzes, életszerimes színek! Nem ismeri a megalkuvó, bucsuzkódó fáradt hangulatokat s bár színei merészek, tiszták és jöködvüek, még sem kiablólkó vagy izléstelenül hangosak. Férfias, határozott, őszinte, de mindig jószívü. Nem szereti a ködöt, az alkonyi elbágyadásokat, az álmos naplementéket, a fonyvadó rózsákat, az ősi elbusulásokat. Szeretettel simogatja azonban a muskátli tuzvörös szirmait vagy a rézüst százéles erőshangú sárgáját. Nem keres hálás, szomorkodás reflexeket, anyaga sohasem pulva vagy könnyü, témái, beállításai, problémái n-helyek, kemények, azonban tökéletesen megoldódnak a főlényes rajzi tudásban, az üde, érdekes, mosolygós színlátásokban.

Az aquarellt, mint a művészi észrevételek pepecselgető, nőies kifejezési módiát, nem szereti, a pasztele pedig, amely lényegében hordja a pulva, tompa, bágyasztó hangulatokat, nála eleven, éles és erejétől élénk. Nem ismer megoldhatatlan problémákat, sápadt kérdőjeleket, fankadt befeszültségeket; amiből kezd, azt becsületesen, egyszerűen és harmónikusan bevégti, mánt egy dalkompozíciót. Nyílt, nemes és szókímóndó, nem szereti a bizonytalan színeket, a ványadt kedélyállapotokat, egyszerű, érthető a mondani valója, de azért soha és soha sem unalmas vagy köznapni. Vázsnai mindig mesteriek, mindig érdekesek, és a duzzadó derü oly vonzó és

meleggé teszi őket, mint az olasz ég az umbriai vagy toszkánai tájakat.

Hogy Pechán József milyen nagy művész volt, azt körülötte, a jól érzéző falusi környezetben alig érezte és hitte valaki. A háboru, a nyugtalan, változott viszonyok elszakították őt a mesterektől, a tárlatoktól, a művészi tervekétől, az őszinte megértéstől, az ostoros bírálatoktól, a siker gyönyörétől, a verseny izgalmától meg képzeltelkorbácsoló erjétől. Sokszor lelohadt a munkákdve, máskor ismét fellobbant, mint hamuval, porral küzködő, elhajított lángcsóva. Pechán József tündöklő tehetsége szétforgácsolódott háborus gondokban, majd a falusi élet kicsinyességei között, az apró, csillogó ötletek szétgurultak, mint elszakadt gyöngyszemek, és sokan még tel sem vették, figyelemre sem méltatták a feljük gördülő kincseket. Por ül a tervek tekercseire, az üstökös pálya fénye belefulladt a zsiros közöny sötétjébe, a nemes érzések és akarások elfonyadnak a szivarfüstös, pohárkocintós falusi eszákabkában, mint törékeny nímózdák idegen, mogorva táiakon.

Pechán József meghalt és elsüppedt a fásult hangtalanságba a parveny-ma rideg izléstelenségébe. Egy-két eltévedt barátja tiszteli és töménezi csak emlékét, a nagy alföldi tömegek, a trágyaszagu nábobok, a patentyakkendős nyársbolgárok, az olajnyomatokat vásárló szatécok lenező nemtörődömséggel haladnak el a gyönyörü művész-küzködés, a hatalmas és nagyszerü alkotások mellett. Egy kincses, kínos és kiváló művész-élet akarásait, megoldásait, szépségeit, küzdelmeit és

szinharmoníái elhagyottan, meg nem értetten, összezsufolva lievernek a szük verbaszi házában, mint harácsoló kincsek a kalóz kamrájában.

Élete: művész sors, halála: az elfulladtak, az elhagyottak hangtalan



Pechán József vázlatkönyvéből

tragédiája. Le hajtjuk fejünket a falusi temető egyszerű sirhantja előtt és lelünkben a szomorú látétkok nemes boruja foglal helyet. Hisszük és reméljük azonban, hogy ez a lapos, falusi sirhalom kiemelkedik a sivár, dermett, őlszagu síkságból, nagyvá nő, magassá nő, hegygé csucosodik, melynek ormát a magasságok örökös napja aranyozza be, melynek szikár sziklái a megbecsülés, a megértés csodásfényü sugarai cirógatják, mint hosszú, pulha, illatos női ujjak, melyek bökösök babért helyeznek a meg nem értett, hősies, hatalmas homlokokra.

Szenteleky Kornél.

Irodalom — 1922

Kezdjük elülről. Kezdjük ott, annál a kérdésnél: mi történt (922-ig) és mi történik ma az irodalomban, miféle irányok, ellentétek, jelszavak, egzaltációk és események dominálnak és kísértenek ma ezen a területen — kik, hogyan befolyásolják szereplésük a művészeti mozgalmat, vannak-e csoportok, egymással szembenállók, melyeknek az erőviszonyok — egyszóval és röviden: mi a helyzet.

Elég egy hirtelen, nagyjából végrehajtott analízis és tisztán áll előtünk: van egy csapat, van egy mozgalom, beérkezettekkel, jönevü és jömvü, hivatalosan reprezentatív írőkkel, a 910—12-es irodalmi harc veteránjaival, kidekoráltakkal, kik jórészt már az akadémiák előszobájá jutottak, (Magyarországról van szó) nyugatosokkal és epigonjakkal — és van egy másik csapat, fiatalokból, lázadó-kedvtől, multtagadók, friss harcok piros szívü kedvtelieiből, akik innen is, onnan is, a rossz és jóhis bérkaszányakból indulnak leváltani az »örögeket« és énekelnek új hangon, új csodákat az Ember forradalmáról. Az előbbiekre egyre fogytak, kedvben is, emberben is (Aly Endre és Gárdonyi Géza csak az első áldozatai annak a hullásnak, ami törvény szerint már megkezdődött Magyarországon) és morális erőben is, ami nem is esoda, hiszen rég elveszett, nincs már rogeneráló kaderjük, nincs már a hátuk mögött az a fatalság, amely valankor mögöttük sorokozva biztatta, harcépessé tette, diadalmasá az ő mozgalmukat. Csapatuk szüntelen romlik és bomlik — míg ezzel szemben (nem lehet letagadni) a fiatalok gárdája állandóan gyarapszik, bővíti és igazul új érkezőkkel, huszesztesdősökkel, dilveit, daccal és értékes tehetségekkel. Az »örögek« mozgalma egyre szikkad, — a fiataloké egyre zajosodik. Amazok lassan irodalmi társaságokba sereglenek, hogy érdemeiket kamatoztassák, konzeráló erőkké válhán — emezek csak megvívására készülnek, — elle-

nük — forradalmakba bátoródnak, harcos hittel és fanatikusan. Az »örögek« a kritika — és a közönség — elismerő bókjaiból és dicséreteiből koszorút fonnak a homlokukra, élvezik az alázatos tömeg vakbuzgó szerelmét, taps, megértés kísérő őket — a fiatalokat viszont guny, aszkálódás, leszólás és röhej biztatja azon az uton, amelyen elindultak, hogy harckukat megharcolják...

Persze nem matematikai pontos-sággal elzart és körülhatárolt ez a két csoport, van köztük átmenet, evolúciós összefüggés. A két csapat részlő szárnnyan belül, befogva vannak írók és vannak mozgalmak nagyon természetesen, amelyek középpont állván összekötő szerepet visznek, mint eklektikusok, mint félvérűek, a kik egyszert az elcsútt harcok hagyományait viszik előbbre, másrészt a forradalmi fiatalokkal tartanak testvérközösséget. Az elhatárolás itt tisztán absztrakció, a dialektikus lényeg hangsúlyozása és azoknak az ellentéteknek fölismerése, amelyek a két csoport, a két irány között főállanak. Mert azt talán mondani se kell, hogy súlyos, eszenális ellentét van a fiatalok és »örögek« irodalmi mozgalma között. Nem olyan ellentét, nem olyan külfümbég, mint például *Longue* szimbolizmusa és *Heredia* paraszta meggyőződése között van és olyan sem, mint amilyet a naturalizmus és a romantizmus közé ékeik néhány jönevü és gondos szentetikus. A ma fiataljait és a ma konzervatív erőit jelentő író-gárdáit *Longue*-beli differenciák választják el, szembenállásokban megnyilatkozó olyan ideológiák különbségek, amely nem lehet összehasonlítani semmiféle, eddigi irodalomtörténeti példával. Mert míg *Longue* és *Heredia* művészete az individualizmuson belül tér el egymástól, a naturalizmus a romantizmus egy romlásba vesző én-kultúrának két másszerű lehetőségét nyitotta csak meg — eddigittaz *individualizmus* örözi ellen a *kollektiv-érzés* és szándéku fiatalok

fiadokoznak. Ma az irodalomban a világnézetek külömböcsé sorozza át az írókat és választja el a törökösöket. Világnézeti ellentét az ami sörpökat huz ma a fiatalok és az »öregék« köz, világnézeti ellentét, amely több holmi esztetikai vitatémánál és amely elég egy ütés és céltudatos irodalmi forradalom teljes végigharcolásához.

De közelebről: A Nyugat körül nevelődött és arrivékké előrukkolt írók, akik a kapitalizmus fejlődésének irányában értek föl az Olimpuszra, vagy a szigorú larturalt szempontjai szerinti dolgoznak, élnek, hisznek és csinálnak »művészetet«, vagy az individualizmus egyéb aktualisabb formáiban írják meg könyveiket. Szoros és bizalmas kontaktusban régi századok irodalmi tradícióival a burzsoa-ideológia legutolsó hajtásait képviselik, azt a művészeti-rendszert, amelyről a forradalmi költők azt tartják, hogy embertemgkötő osztályérdek szerint törvényesült materiális világgal együtt valóságba került, élővén az a debaclo, amelyet a kapitalizmus nem tudott elérni. Regi és törvény emberci ök, a burzsoa-ideológia renjéje, amelyet az irodalomban az esztetika-talmudja testesít meg. Világnézeti (ha lehet ilyenről beszélni) individualis szerkezetű és tartalma s készültégek minden erejével arra törekvésnek (mozgalmak olyan célzati) hogy a mai művészetet fönttartsák és konzerválják, hogy az új utakra szorult, őket követő generációra is át vigyék azokat az irodalmi életet, amelyek alapján öket, hallhatatlaná büntetik. Mindezekmellett: távol állnak azoktól a problémáktól, azoktól a most születő életfajdalmaktól, hangoktól, rohangoktól, förtelen hitektől, bizonyosoktól, amelyek a népek nyomorúsága mélyén fekszenek, távol állnak, immuniás a proletariátus harcaitól, sőt legtöbbször vele szembe vannak, őrt állván azokon a posztokon, amelyre a kapitalizmus vezényelte őket.

Ilyen ideológia szerebben látják valamennyiüket a fiatalok, akik viszont közel a proletariátushoz, bent a forradalmi eseményekben, hol az előrehaladó élet a legpompásabban bontakozik új horizontok alá, harcok, vereszenek, vérzenek és halálnak. Az új rendűrt. Az új rendűrt, az új életet, mely szabadba teszi az Embert a mai kötöttségektől, szívet megprostitja, ha-e-tát örömkörre szerez, passzív fidalmasságát aktivitással, teremtő kedvel koronázza. Az ő harcuk kimondottan a burzsoa-ideológia félhőnlését segít elő (például a dadaisták) és eszközökben, témákban, életstandardjában legelőre kerültek annak a küzdelemnek, amely az »öregék« irodalmi ellen vezetői történelmi, társadalmi erőket. Világnézeti (mely éppen ellentéte az individualizmusnak) harcoss világnézet, forradalmi, a munkás-osztály politikai törekvéssel egyirányu. Az irodalomban ök a forradalom — az »öregék« ellenforradalmával szemben. Robbantók, és esztetikai destruktólok: a burzsoa művészeti ideológia konzolidációjának legféltelmesebb megrontói. Amik ök csinálnak, az mindig akció az eddigi életformák ellen, vagy keresés és kísérlet az új formák felé. Az új Ember, új életformái ugyanis most vajudnak a társadalmi harcok törődésében és ök ezeknek a vajudásoknak, ezeknek az összeroppanásokban megmutakozó új ideákban, kinyilatkoztatási és vizionáriusai. Nincs törvényük az írásra, az irodalom-csinálásra, mert ök a megpönlött világ summás hitinek, vágyainak és szorgosságának öszinte beteljesítői. — a világban pedig ma nincs törvény, vagy ha van, az is — törvénytelen. Az a forma pedig, amibe megnyilatkozhatnak alkalmakodik a mondánivaló vívódásaihoz, félhőnlása s nyugatos esztetikáknak, új — és sokaknak érthetetlen. Érthetetlen

azoknak, akik Babics versein hízalák ritmusérzéküket, akik a szentimentális, exkluzív pözón és nyafogánon kívül el nem tudnak más irodalmat képzelné. Nem bántó, idegen azonban azoknak, akik tudják, hogy ma a rontásnak, a groteszk grimasznak, a fuulmináns öriónésnek, a ritmuskatlan, brutális egzaltációnak is megvan a maga jogossága és aktualitása. Ezek a maistákat, az aktivizátokat nem nezik félőriuteknek, de illő tisztelettel kísérik azt a harcot, azt a küzdelmet, amit a forradalmi fiatalok az irodalom balszárnyán, nem is reménytelenül és már-már gyöztelenen folytatnak a békétlen idő haldoklásában.

És még valamit... Akasztott ember. Igen, halottak, hullák, keresztrefeszítettek tradíciók bitóján, öreg életek, öreg keresztfáján. Irodalmi

halottak, akiket felravatalozott az esztetika, akik vannak régi bűnökben és hamvasztóban (az idő ma is nagy halotthatvasztó) ahol por és hamu lesz mindenki, akiknek el kell havadnia. Itt nem lehet nevetni. Vannak halottak, akik járnak, élnek, írják és vannak olyanok is, akik önének. És ez nem is paradoxon. Mert nemcsak azok a halottak, akiket elregisztrálnak az anyakönyvi hivatalokban, a hullaszag nemcsak Doberego felől jön, a katonasirokból, — a Halál lámpása sok révedő szempárból int ki manapság. A világban ma nagy a dulás és dulásnak sok a halottja. Földeken és országokban, fórumokon velük találkozzunk leginkább, aminél fekszenek szétporladtan az idő temetőjében — ahol (s ez az egyedül vizasztáló) a hoitettek alatt gyökereket fogott már a *diadalmás buzaszem*.

H-I.

Ezüst szálak

Kis színjáték 1 fejeletében

Irtá: Borsodi Lajos (V.-Beeskerek)

(Személyek: A férfi. Az asszony. Zoltán, agglegény. — Szín: Zoltán elegáns leányaszobája. Jobboldali hatalmas könyvtárvány, szulfoság tele könyvekkel. Ajtó a háttér közepén. Utól jobbra ablak, a jobb sarokban kandalló. Baloldalt közepén ablak, nehéz függönyvel.)

Első jelenet.

Az asszony, Zoltán.

Az asszony: Ennek így kellett jönnie, Zoltán. Almatian csakzakón az győrtödtem ezzel a gondolattal és nem tudtam tőle szabadulni. Meg kellett végre mondanom. Ma utoljára vagyok önnel.

Zoltán: Meg szeretném győzni arról, hogy nincs igaz. Hogy ok nélküli, asszonyi szépséjből dulja fel a mi tiszta boldogságunkat. A mi szép életünket. Hogy el akarja vinni magával fiatalágunk utolsó szikraikat...

Az asszony (elgondolkodva): Igaz van. Az utolsó szikrákat. Nem akarom, hogy itt adjanak el... Ünne... A hajamban ezüstszálak csillognak, ön körül is lassan esteledek... Híába kezdének az idő ellen... Magunkra maradunk, egyedül lezúrnak az emlékeinkkel.

Zoltán: Ne hagyjon magamra, Margit. Én ma is úgy szeretem, mint akkor... két évvel ezelőtt, amikor először nyitottam átót önnel, a boldogságunk... Ugyanilyen szép fehér tölí delután volt mint most. És akkor ön csupa derült volt és csupa meleg sugárzás és akkor az én szürke életemnek végre célja lett. Megtanított élni, örülni a halván tino öröknek, örülni önnel és örülni magamnak. És most hirtelen, váratlanul megkondítá boldogságunk felett a félekharangot...

Az asszony: Nem én kondítottam meg. Az én szívem is tele van könyvvel... Ön tudja, ön érzi... De nem tudom elviselni a gondolatot, hogy nyitott szemmel lássam a szerelmünk haladását... Hogy kühlően, szomorú, öreg szemmel tekintsünk egymásra, talán holnap, talán holnapután. Nem akarom, hogy a karjaiban tartson akkor, amikor a szíve már elnémult velem szemben. Ugy megyek el innen, hogy még szomjasan vágyódjék utánam, akkor bucsuzom öntől, amikor talán még szépnek lát... amikor még a szíve erősebb a szemérel, amikor még nem akarja látni, hogy az idő ellopja a fiatalágunkat...

Zoltán: Nem látom. Nem érzem. Nem akarom elengedni magam melől. Mi marad az életemből, ha ön nem lesz velem? Kélt túzesedjék át a gondolatom, kért megedjék át az érzésem, ha ön elhagy engem? Miért akarja, hogy magunkba rozzunk, összeomlott lélekkel, emlékké örögített öb szerelmmel? Miért kívánkozik a maga örömtelen ottho-

nába, miért akar ujbb dideregni abban a reménytelen, rideg házastéletben, amelyben csak fájdalom és könny vár öntre?... Hiszen igaz, tölí vagyok a fiatalság lázalmán, az arcokra ráncok húzódnak, talán a hánan is már meggyörnyödt egy kisé, de azért a régi szerelmmel ma is csak önért élek, becsülöm, szeretem, akarom.

Az asszony: A nyomunkban jár az öregség, Zoltán, hiába minden. Ez a két egymásra boruló, öszülő fel... Istenem, ha valaki látná, talán mosolyogna rajta... ez a két áradó szív, halálra ítelt, szomorú szerelmével... este lett, Zoltán. Én visszamegyek a lelkétöl valóságba, asszonyt játszani a férjem mellett. Sándor mellett, akitöl retegok... El kell véreznem a durva önzésen, a gunyolódó hiúságán, egy ideig ember mellett, aki csak magát ismeri... És mégis visszamegyek lelketlen otthonomba és haza viszem magammal vizasztakusul két boldog esztendő forró emlékeit. (Két kezébe fogja Zoltán fejét.) És haza viszem magammal a szene hü sugarát, a honfoka beszédességét, a hangja lágy duruzsolását... és maga is, Zoltán, maga is lásson engem olyan, amilyen voltam egykor, két évvel ezelőtt... lásson szépen, vidámnak, gondtalannak... Ugy-e, így lesz, Zoltán?

(Odakétni alkonyodik. A szoba lassanként beszötédek. A kandalló fénykévi világitanak a félhomályban. A háttér ablakán át sűrű hóesés látható.)

Zoltán: Kegyeden játek az. Margit. Minék egymást győztörni, miért akarja megöbni ezt az életet vágat, amely ma is egymás karjaiba parancsol bennüket? Ha megunt a szomorúságomat, vidám leszek, ha bohónak akar látni, az öbce remény a fejemet mint egy gyökert... Olyan leszek, amilyennek kívánja. Én csak maradjon velem, megöbölve, nem lázadozva, nem özkel a sötét gondolatokkal, de meghajvta ezt a szép fejt a boldogságunk hatalma fölé... Nem igaz, hogy a hajunkba ezüstszálak vevülnék, nem igaz, hogy az arcokra ráncok löndztek, csak az az egy igaz, hogy egy másért vagyok, hogy szeretjük egymást.

Az asszony: Esteledek, Zoltán. Hiába minden. Ma még igaz ez az érzés, de holnap már fáradtak lehetünk... és ön akkor akarom az utolsó esőját, amikor még a szíve melegétöl forró. Utoljára vagyok itt, így szép ez, így kívánja ezt a mi, mi boldogságunk... És most csak ökolion meg, Zoltán és aztán... aztán... évalunk egymástól... magunkra maradunk...

(Kívülröl harsány csengetés. Az asszony riadtan a baloldali függöny

mögé menekül. Zoltán egy pillanára zavartan áll, aztán felgyuljta a világnak, az ajtóhoz megy, amelyet felzár. Az ajtó csak kis résnyre nyitja ki, a kilincsre a kezében tartja.)

Második jelenet.

Előbbliek, a férfi.

Zoltán: Ki az?

A férfi (Még kintröl): Engedelmet, ha tán zavarlak. Én vagyok, Sándor.

Zoltán: Parancsolj beljebb... Nem... nem zavarsz... Talán a kabátodat...

A férfi: Ó, köszönöm... ugyanis csak pár percet jöttem... Erre vitt az utam, eszembe jutott, hogy régen láttalak...

Zoltán: Váratlan figyelmesség, valóban.

A férfi: No igen, az embert lekötí a foglalkozása... De valami mondani valóm is van... Nem is tudom, hogyan kezdjem?... Kissé különös, kissé kényes dolg.

Zoltán: Csupa fill vagyok.

A férfi: Arról van szó... No, nem kell a dolgot olyan komolyan venni... Talán hallottad már, hogy államtitkari kinevezésem előtt állók és ilyenkor az embernek ügyelnie kell minden apróságra... Ilyenkor még a pletykát is latba vetik... Az ember valóban nem tudja, mi állhat neki...

Zoltán: Nem tudom, miről van szó. Beszélj, kérlek, világosabban.

A férfi: Pletykáról beszéltem... Valaki ugyanis a fülembé duruzsolta, hogy... hiszen szinte nevéstéges... hogy te és a nőm... hát hiszen tudom, hogy csak két rokonlélek találkozásáról van szó... szóval, hogy te foglalkozol az asszonnnyal. (Nevetve.) No, nem vagyok féltékeny rád, eszembe sincs, de mégis... most, a kinevezésem előtt... A miniszter roppant erkölcsös férfi és nagyon kényes az ilvessmire...

Zoltán: Szóval, el akarsz parancsolni a feleséged mellől. Mert ehhez, ugyebár, jogod van? A férfi jog az, az uralkodó és parancsoló férfi.

A férfi: Hagyjuk ezt, barátom. Az agglegények és a széplukék etikájához én ugysem értek. De ez nem is lényeges. Itt arról van szó, hogy a karrierem érdekében egy ideig... hiszen értesz engem...

Zoltán: Igen, én értek és nem is bosszátkozhatom vied vitába. Ugy lesz, amit kívánod. A karriéredhez pedig gratulálók.

A férfi: Köszönöm. Hát ezen tulcsentünk. És nem kell ezt a csekélységet tragikusán venni... Az emberkéről, a világról és íleg a mi pletykeről van szó, nem rólam... És most beszéljünk másról. Hát te még mindig bujod ezeket az hatalmas könyveket, te javíthatatlan könyvromló? Nem írgyeltek érte, mondhatom, hogy ezt a káprázatos, szép életet hídög betökön át éled végig. Ez az, barátom, éni kell tudni.

Zoltán: Nem választanálak a mestereimnek ebben sem, pedig tudom, hogy nagy életművész vagy. Én meg vagyok elégedve az életemmel. Csak a sön gont...

A férfi: Lártári, Lovagiaskodó, finom gavallér vagy és mellette szépmegímádó. Férfinak lenni, nem itt, a halott könyvek között, hanem kint a szabad életben. Lérni mindent, amit ember elérhet, a nő is, egyet, kettőt, mindegyiket... és nem szomorú szemmel a hőküket kutatni. Nem ér ez semmit. Nono, csak éppen mondom, mert igazán nem akarok a preceptorod lenni.

Zoltán: Érdemietlenre is pazarolnád a buzagmatadat. Külömben te is csak vied példakész és bort iszol. Az ember a szavaid után valóban azt hinné, hogy ma is nőket hódítasz, nem is egyet, kettőt, — mindegyiket.

A férfi: Hát ha mindegyiket nem is... de azért... hiszen barátok

vagyunk, magunk között . . . ha nem is tudja senki, ha nem is sejtí senki . . . az én életemben mindig akad egy kis változatosság, egy-egy megértő lélek, amit te mondanád . . .

Zoltán: Látnom már, egészen elmaradtam én ettől a világtól. Egy férfi, túl az élet tavaszán, valaki, akinek otthona van, férfi, akinek gyöngéd szavára talán megértés, talán boldogság is fakadna körülötte . . . nem tudom én ezt megértetni, akár mennyire akarám. De ha már így beavattál a titkaidba, engedj meg nekem egy bizalmas kérdést. Sohasem gondoltál te arra, hogy egy szerelemre vágyódd, gondolkodó, élni akaró, fiatal nő láncoltál magadhoz, akit a te könnycsőleted megaláztat? Te erre sohasem gondoltál?

A férj (Nevetve): Így kell nekem. A nőm fiórnellekú gavallérlója, aki engem a házasság szentségére és örök szépségére oktat . . . Hát ehhez aztán igazán nem értesz, barátom. De éppen azért szinte izgat, hogy kinyissam a te álmódzó, fejlegyeket járó tekintetted. Az asszony? Légy vele szemben kemény akaratu, fölényes, hajthatatlan és akkor minden gondolata alázatosan megjuhászodik előtted, mert férfinak mutatkozik előtte. A fő a kátszát. S ha a házi szentélyben már készen áll az igazi férfi szobra, akkor a szobor alteregója, a husból és vérből való másik, már bátran kirepülhet az egyházra családai szentélyéből. A hűség az asszony dolga, nem a miénk. Az asszony lelke? Nem, nem, ehhez én nem értek. Én nevet és pozíciót adok az asszonynak, akinek ezért hálnának, szelidnek, hűnek . . .

A asszony (kíront a függöny mögül): Tudd meg hát, hogy nem vagyok hü, hogy nem vagyok hálás, tudd meg, hogy két év óta mindennapos vagyok ebben a lexény-szobában, hogy kedvese vagyok Zoltánnak, tudd meg, hogy minden- nap a karjaiban tartott. Hozzá menekültem, mert gonosz voltál hozzá, mert meggyűlölte . . . Ide menekültem megalázva, lélekben megverve és otthon minden keserűséget csak azért szenvedtem el, mert tudtam, hogy itt kárpótlást találok minden szenvedésemért. Ami szépség volt az életemben, azt Zoltánnak köszönhetem, ami seb volt a szívemen, azt te tépted rajta. Te, aki nem törődött velem, akinek csak néha jutott eszébe játszani velem, mint egy lélekletlen bábuval. És ha eddig nem ismertelek volna egészen, most már mindent tudok rólad. Végighallgattalak, itt, lesben, a kedvesem szobájában, most már nincs titkunk egymás előtt . . . A fényes nevedet visszadobom neked és örömmel mondom te mindennél, amit te nekem adni tudsz. Nem leszek többé az akaratod kis cselédje, ember akarok lenni én is, nekem is van jogom az élethez, a levegőhöz, egy fészekhez, ahol otthon vagyok. Megszabadultunk végre egymástól és én hálás vagyok a véletlennek, amely ide hozott téged, hogy lássad, amikor megcsallak és hálás vagyok neki, hogy végre megláthatlak egészen.

A férj: De hiszen az hihetetlen, ez felfoghatatlan . . . Ezt tettétek ti velem? . . . Tökre tetettétek . . . a nevetem a sárba taposították . . . És neked volt bátorságod engem, engem megcsalni? (Zoltánhoz.) És te, akiről csak most hull le az álara . . . te az én nőmre vetted ki a hálódat?

A asszony: Nem igaz. Rosszul tudod: én dobtam magam a karjaiba, mert szerettem, mert vágyódtam utána . . .

A férj: Elég. Nem találod szavakat erre a szégyenre. Fehetetlen vagyok, pedig le kellene csapnom rátkod, tennem kellene valamit, hogy újból embernek érezzem magamat . . .

Zoltán: Sándor, ez a beszéd téged nem illet. Viseld el a sorsod

dat férfiasan, mert magad idézted elő. És Margitot ne merd egy szóval megbántani, érted? Egy szóval, egy gondolattal sem . . .

A férj: Margit ma még az én nevetem viseli. Honnan veszed a jogot, hogy az én asszonyomat velem szemben a védelmedbe vedd?

Zoltán: Mert sohasem volt a tied. Mert énnyem volt a gondolata, a szabadulni vágyó lelke akkor is, amikor te tartottad a cifra bőrtöndőben. Mert hozzáam forrasztotta az élet akkor, amikor te máshol kerestél a boldogságotad.

A férj: Hamis, üres szöbeszéd . . . Mit tördömb én ezzel a kopoti életelvvel? . . . Ma még ebben az én szavam dönt. És én akarom, követelem, igenis, követelem, Margit, hogy kövessél haza.

A asszony: Én? Hogy én menjek haza . . . veled? . . . Hát nem lázad fel bennem minden érzécséd arra a gondolatra, hogy mi együtt maradjunk, istenem, hogy együtt éljünk ezután, ami itt velünk történt? Teremtő isten, hát ez lehetséges?

A férj: El kell titkolni ezt a botrányt a világ előtt. És erre nincs más mód, mint hogy haza térsz. Nemcsak rólatok van itt szó. Itt az én nevetem, az én becsületedem is kockán forog. Nekem sem könnycső eznek az átkozott perceknek az emléket magam után vonszolni. És mégis így kell eselkednünk a világ miatt. Haza kell jönnöd, Margit.

A asszony: Nem, én nem megyek. A te otthonodban nekem nincs többé helyem. Szabadok lettünk mind a ketten és parancsod többé nem fog rajtam. Te pedig ne féltsd magadat, én sem féltkelek: az ilyen ember, mint te, játszva újból lényesre tudja csiszolni a nevéit.

A férj: Az utolsó szavad ez?

A asszony: Az utolsó.

A férj: Legyen hát akkor úgy, amint te akarod. És most már én is azt mondom, hogy szabadok lettünk. Eljettek úgy, ahogy akarok, a sziveitek, az óhajaitok szerint . . . Én meg megyek tovább a magam útján, egyedül . . . Ezeket a perceket pedig, ezeket a gonosz, átkos perceket el akarom felejtetni, el fogom felejtetni . . . (El.)

Harmadik jelenet.

Az asszony, Zoltán.

A asszony: Ennek így kellett jönnie. Rám most új élet vár, győtrelem nélkül, szenvedés nélkül. El sem tudom a percben képzelni . . . Csak azt érzem, hogy szabad vagyok . . . és mégis . . . nem tudok még örülni ennek a megváltásnak, még fáj a tagnap, a multam, az életem . . .

Zoltán: Ujjongania kellene egész szívvel, vígan, gondtalanul . . .

A asszony: Ujjonganom kellene, de az én szívem fél az ujjongástól. Én olyan gyáva tudok lenni, Zoltán.

Zoltán: El sem tudom hinni, hiszen oly bátor volt az imónt, olyan memes, olyan szép . . . Bocssáma meg ezt a hangos rajongást . . . azért tört ki belőlem, mert nagyon szeretem.

A asszony: Ez a szerelem fog elkísérni mindenórára. Ez a szerelem lesz a talizmánom, a feltéve örvölt kinösem, ez az egyetlen ajándék, amit az élet a szívembe dobott . . .

Zoltán: Az élete csak ezental lesz szép. Az elmult gonosz órákat ki fogja tépni az emlékezetéből, el fogja felejtetni a régi szenvedést . . . A régi sebek be fognak gyógyulni és én majd alázatosan odatarja a lelket a boldogság felé. (Zoltán szavai alatt az asszony észrevétlenül a háttérbe megy és kabátját, kalapját magára veszi.) Az élet néha nagyon finok és olvok hosszú időn keresztül megtagad fölünk minden szépséget, de azután két kézzel szór ránk reményeséget, örömet, boldogságot. (Hátrafordul.) Margit, ön nemüi készűl?

A asszony: Elmegyek, Zoltán, bucsuzom öntől.

Zoltán: El akar hagyni mosf, amikor végre egymásé lehetünk, amikor a sors végre megszánt beünniket, amikor a feleségemé akarom lenni? Most, amikor végre összejörhatunk egyetlen, örök ölelésben, most akar elhagyni?

A asszony: Bucsuzom öntől, Zoltán. Nem fogadom el a véletlen ajánldékát s ha a sors ön felé sodort, úgy dacolnom kell a sorssal. A mi egymásbakapcsolódó életünkben nem változott semmi. A fiatalágunkat hiába akarjuk marasztalni, napjai már meg vannak számlálva . . . És én nem tudám elviselni a gondolatot, hogy kihült lélekkel éljünk egymás mellett, hogy ön egyetlen egyszer is közömbös szemmel nézzem rám . . . Erősnök kell lennünk most, amikor még szívünkbe hasít a válas, amikor még fáj, amikor még van könnyünk egymásért . . . most kell egymástól elszakadnunk.

Zoltán: Margit, ön ki akarja tépni lelkünköt a boldogságot, ki akarja hívni maga ellen a sorsot. Nem engedem.

dem elmenni. nem engedem, hogy megfojtja a mi gyönyörű, viruló szerelmünk.

Az asszony: Én elmegyek, Zoltán. Elmegyek, mert nagyon szeretem. Belenézek még egyszer a szemébe, mert az énnyem volt . . . Megsimogatom ezt az őszülő fejet, mert az énnyem volt . . . Olyan igazán, olyan nagyon szeretem . . . (Hosszu, forró csók.)

Zoltán: Miért hagy el, Margit, miért oltja el a lángot a szívünkben, miért kell sótéiben maradnunk? . . .

A asszony: Mert esteledik és az estét feltartóztatni nem tudjuk . . . Mert ezüstszálak villognak a hajunkban . . . Jobb így . . . Néhány év múlva ennek a pernek a szomorúsága is szép emlékké fog kihülni . . . minden, minden csak emlék lesz . . . Megyek, Zoltán. Szerencsés, boldog, szép jóestét!

Zoltán (Maga elé, halkán): Boldog, szép, jóestét . . . (Az asszony el. Függeny.)

A fogház élete.

Látogatást tettem a suboticei államügyészség fogházában és megtekintetem, hogy milyen az élet a fogházban.

Két órát töltöttem ezen a nem nagyon barátságos, de nagyon tisztán és nagyon rendben tartott, szomorú helyen.

Csend, mozdulatlan, nehéz csend van itt a fehérre meszelt vastag falak között s ha mégis beszédre nyílik valamelyik

A vizsgálóbíró látogatástól pár lépésre, a folyosó átelleni részén, van a falban egy kicsiny, barnára festett, számnélküli keskeny ajtó. A legtöbb ember, aki a folyosón elhalad az ajtó mellett, ügyet sem vet rá, észre sem veszi.

Ez az ajtó a **sóhajok ajtaja**: átjáró a törvénszékli szárnyról a fogházi részbe.

A fogházi főbejárata az utcáról van, a törvénszékli épületnek azon a részén, amely szemben van a vasúti töltéssel. Az a kis keskeny ajtó, a **sóhajok ajtaja**, a folykoly utja, amikor levisszik őket a fogházba vagy felkísérik kihallgatásra a vizsgálóbíró elé, vagy a főtárgyalásra.

Kívül, az ajtó mögött, éjjel-nappal szomorú puskájú fogházőr áll őrségen. Ez az ajtó mindig zárva van és az őrségen levő fogházőr kezében van a kulcsa.

A halk kopogtatásra nesztelenül fordul a zárbán a kulcs, hang nélkül nyílik fel a kis, keskeny ajtó és amikor az ór megálátja az ügyészt, foszes vigyáz állásban tisztelke és átbocsát bennünket.

Gyorsan áthaladunk a fogház nagy központi csarnokán, innen balra fordulva, pár lépésön felmegyünk és a fogházi épületek azon szárnyán vagyunk, amely parallel halad a palicsai utal.

Itt már jön előbünk **Karapanesics** Milorád fogházagondnok és innenél kezdve 6 mutatja meg a fogház összes helyiségeit és 6 szolgálg magyarózd felvilágosításokkal.

A fogház igazgatása, íródiák, raktárak, az őrség lakatnyája

Az őrség lakatnyája tágas, világos helyiség a földszinti folyosón. A teremben tizenkét kályha sorozatik egymás mellé. Nagy vaskályha áll a szoba egyik sarkában, mellette kis szék s rajta egy kis eica. Marci, a fogház kedvence.

Az őrség lakatnyája ragyogóan tiszta, a padlón egy porszem sincs, a falak fehérre meszelve. Mindenütt a legteljesebb rend és tisztaság.

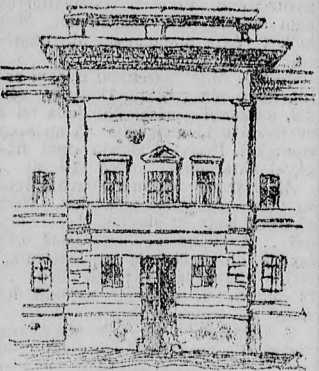
Innen az egyik raktárhelyiségbe meutünk. Hosszu, tiszta asztalon egymás mellé rakott nagy, kerék, barnára sáít cipők állanak, a folykoly kenyerre.

Karapanesics gondnok egy felvágott nyeged kenyeret mutat és megkérzi, hogy a folykoly nem frissen sült kenyeret kápnak, hanem **gynaposat**.

A következő raktárhelyiségben vannak a fogházi műhelyekben készült ipari készítmények: kosarak, gyékények, sűrűlökéték, szakajtók, seprők, vészéből font kocsi-úserények, lábtörölk.

A raktárhelyiségekkel szemben, a földszinti folyosó túlsó oldalán, van a lékési szoba, ez azonban csak akkor van használatban, amikor valamelyik felekezeti lelkesze a fogházban istentiszteletet tart.

A folyosó végén, szemben a központi nagy csarnokba vezető hosszú cellafolyosóval, van **Karapanesics** gondnok



A fogház bejárata.

száj, halk, tömpitott hangon, rövid szavak hagyják el a száraz ajkakat, mintha nem csak a börtönaitókön, hanem a szájakon is nehéz zárná lenne.

Csend van itt napközben is, de tökéletes, abszolút a csend éjjele, ami a fogházban telen este hét órákor már megkezdődik.

A teli hónapokban este hét óra a teletvés ideje, minden emberre nézve a fogház falain belül és a teletvés után a legszigorúbban tiltva van minden beszéd. A **foglyoknak ezen időn túl egyetlen szót sem szabad váltani egymással**.

A fogházi rend követeli meg az éjjeli tökéletes csendet, hogy az örök, akik, hogy lépteik ne okozzon zajt, éjjelre nemesez-cipőket huznak csizmáikra, a legkiseb zajt is meghallják örhelyükön.

Hűdég és fehér, mozdulatlan és hallgatag minden és mindenki.

Amikor bementem a fogházba, künn az udvaron esett a hó, a hűdég, fehér, hallgatag hó, a csontkeményre fagyott földre . . .

A sóhajok ajtaja

Délelőtt tíz óra. **Marusics** Koszta álmanvysz, a suboticei ügyészség főnöke társaságában megyünk az ügyészi hivatalból, a fogház megtekintésére.

Kis oldalépésön jutunk a földszinti folyosóra, ahol most a vizsgálóbíró hivatali szobája van.

Neinrég jött le ide az emeletről s itt sokkal jobb és meglehetősen helyen van, mint volt az emeleten.

Irodája, ahonnan az egész fogház igazgatását intézi.

Amikor új foglyok érkeznek, először az őrmester szobájába vezetik, ahol mérték alá állítják — mint amilyen katonai sorozásnál van használatban — és lemérik testmagasságát. Ezután kikutatják és mindent, ami nála van, egy fogházörjéjébe foglalja s hivatalos őrzetbe veszik, mint a fogoly tulajdonát.

Ezután lenyírják az új jövevény haját és megfürösztik.

Végül átveszi a foglyot a kecskés és kijelölt részére a cellát.

A házirend

A fogház házirendje szerint minden fogoly nyáron reggel öt órakor, télen hat órakor kel fel.

A felkelési időt harangkongással jelzik. Téli reggel fél hét órakor minden férfi-fogoly kijön cellájából és lemelegesedik udvarra háromnegyed órai sétára.

A sétán a foglyok egyenként mennek, libasorban, négy lépés távolságra egymástól és a séta egész ideje alatt egyenesen maguk elé szabad néznek. Oldalt vagy fölfelé való nézés a legszigorúbban tilos van.

A séta után misszamennek celláikba vagy a különböző munkatermekbe.

A férfi-foglyok után a női-foglyok sédija következnek.

A reggeli séta alatt az udvarban hat szuronyos börtönőr teljes őrsegi szolgálatot.

A fogházi szabályok szerint a vizsgálati foglyok a vizsgálat teljes befejezéséig egyes magánzárákban vannak bezárva.

A foglyok lefekvési ideje nyáron este 8 óra, télen este 7 óra.

A lefekvési időt — mint a reggeli felkelést is — harangkongás jelzi.

A foglyok látogatása.

A vizsgálati foglyokat minden csütörtökön, az elítélteket pedig minden hónap második és utolsó vasárnapján lehet meglátogatni ügyésszel engedéllyel. Azoknak a foglyoknak a látogatásához, akik jogerősen el vannak ítélve, nem szükséges külön engedélyt kérni, de ezeket is csak minden hónap második és utolsó vasárnapján szabad meglátogatni.

A vizsgálati foglyok önmaguk élelmiszerét magukát és saját ágyműveiket használhatják. Dolmányzás, olvasás azonban nekik is tilos van.

Az egész fogházban száz cella van. Ebből 30 közös zárka 6 ágygyal és 64 egyes zárka.

A foglyok között.

A fogháznak saját litográfia van, a hol az intelligensebb foglyok vannak foglalkoztatva. Itt készülnek a sokszorosított nyomtatványok, amire az ügyészségnek és a törvényszéknek szüksége van. A litográfia helyiségének egyik sarkában — mint *pótműhely* — egy szerszámalka áll, tipikus alacsony foltzó cipész-asztal.

Ketten ülnek mellette és szorgalmasan talpálják, foltozzák a cipőket. Az egyik a *Varga-féle* kémkedési pörben öt évi börtönrre elítélt *Demeter Aladár*, a másik *Zsomboki Illés*, akinek tanult mestersége a cipészeg, de felesleptől gabonyágyóknak s siklászatás miatt két évre elítélte. Most aztán visszatért eredeti mesterségéhez, a szerszámig.

A fogház földszinti részén csak két műhely van, a többi munkaterem mind az első emeleten van.

A foglyok közül senkit sem kényszerítenek arra, hogy a műhelyekben dolgozzék. Saját akaratából és elhatározásából fűgg, hogy akar-e valamelyik műhelyben dolgozni. Az általa készített áru eladásából befolyó pénz egyharmada az övé, míg másik kétharmada az államot illeti.

Kötélygyártás

Az első emeleten van a kötélfontó-műhely. Teljesen szakszerű, rendes, ipari munka folyik itt. Gazdasági kötélyárkat és kitűnő kevéskötő-fonalat készítenek a fogházban.

A *Weitzeneid és társa* szubotcai cég részére készül az áru. A cég adja a két-telefon-gépet a gyártáshoz, ad hozzá egy mestert és egy segédet. Ezek naponként bemennek a fogházba és itt szakszerűen kioktatják a foglyokat a kötélyfontás mesterségére.

Gyékény- és kosárfonás

Két egymásbanyiló helyiségben van elhelyezve a gyékény-, a kosárfonó- és piaci szatyorgyártó-műhely. Tíz fogoly dolgozik itt szorgalmasan.

A kisebbik helyiségben — két egymásbanyiló helyiségből áll a műhely — több foglyval együtt, a *Varga-féle* perben öt évre elítélt *Veresbaranyai Mátvás* dolgozik és szorgalmasan fonja a piaci szatyorokat.

A nagyobbik helyiségben is szorgos

munka folyik. Kellőleg preparált zsúpból szakaitokat, suroló-keféket, lábtörölőt, futó ponyvát készítenek. A piaci szatyor mestere *Boros József* fogoly, akit a polgári életben — amint kérdésünkre elmondotta — kártpóst volt, de a fogházban olyan jártasságra tett szert a fonási piaci tászkák készítésében, hogy ő tanítja a foglyokat a munkára és maga tervez egészen új formájú tászkákat.

A kefékötő-műhelyben dolgozik *Hajdu József* egykori bankhivatalnok, akit a *Varga-ügyben* tíz évre ítélték el.

Eleinte nagyon megviselte a fogház, — az esküvője előtt tartóztatták le — de most, amióta dolgozik, sokkal jobb szímben van.

Ebben a műhelyben dolgozik Németh Linc volt vasúti főkalauz is, aki szintén a *Varga-pernek* nyolc évre elítélt szereplője.

A munka — amelyre a foglyok saját akaratukból, önként jelentkeznek — valóságos jövedelmező ezekre a szerencsétlenekre, mert egyrészt pár órára árnyalagos szabadságot biztosít számukra, miután a munkaidő alatt nincsenek bezárva cellájukba, másrészt pedig a rendszeres munka elvonja gondolataikat saját szomorú helyzetükről.

Úrbán Mátvás napszámos

A gyékénykészítő-műhelynek van egy napszámosa aki a foglyoknak a nyers anyagot hordja feldolgozás végett.

A napszámos: *Úrbán Mátvás*, a királyhalmi háromszoros gyilkos, akit a törvényszék — mint emlékeztetés — fiatal korára való tekintettel, tizenöt évi fegyházra ítélte. Őt egye most felebezzés alatt áll a felső bírói fórumoknál.

Úrbán Mátvás egykedűven, lomhán, bután végzi a neki kiosztott munkát, akár csak valamelyik tanyán dolgozna.

Minden vasárnap délelőtt a fogházi gondnokság a fogházban készült ipari készítményeket kiállítja.

A női fogda

Az ügyészségi fogházépületnek egészen külön szárnyában van a női fogda, az épület II-ik emeletén.

A cellákhoz vezető folyosó bejáratát vasráccs kapu zárja el, amely éjfélnapra be van zárva.

Beállított a vaskapu nem túlágosan sűrű ráccsotzatán: csillognak a tisztaságotól a széles folyosó sűrűs-sárga kölapjai, a falak hófehérek, mozdulatlan-

ság, csend, némaság van ott, tul a ráccson.

Míntha lakatlan, kihalt lenne az épületnek ez a szárnya, olyan mozdulatlan-ság, némaság fogad bennünket.

Pedig itt vannak, itt élnek emberek: huszonegy nő, öregebbek, fiatalabbak, jobb nevelésűek és egyszerűbbek, ahogy szerencsétlen soruk erre a szomorú helyre sodorta őket.

Elérjük az első cellát: nehéz zárral el- látott ajtaja sarkig nyitva. Belépünk: közös cella.

A foglyok — hat nő, rendes, polgári ruhákban — mozdulatlan állanak ágyaik mellett.

Az ügyész és a gondnok egyik-másik fogolyhoz intéz néhány szót, a foglyok halk hangon elodának egy-egy kérdést és már is megynők tovább, a mellette levő közös cellába, amelynek ajtaja — úgy mint az előbbinél — tárva-nyitva áll. Még egy harmadik cellát szemlélünk meg, ahol ugyanaz a kép tárul elénk.

A második meletlen van még a fogházi kórház-cella hat ágygal.

Novák Péter cellájában

Köruntunkon a fogház központi fogdájához, a *Centráliához* értünk, amelyben négy, szabályosan egyforma sorban, egymás fölött vannak a cellák.

NYitott, erkélyszerű vaskorlátall ellátott keskeny folyosó visz a cellák elé, úgy hogy az ő szemmel tarthatja a központi fogda valamennyi cellájának ajtaját.

A zárka-ajtók vastag tolglyfából készültek, sarkai alul-fölül be vannak építve a falba, a közepén egy nagy zár, leng és fínt széles tolgvár.

Az ajtó felső végén van a zárka száma és alatta a fityelőn kerék nyílás az ő részére. Az ajtó mellett a falon, kis fekete tábla van megerősítve, a táblán a zárka lakójának a neve.

Karapancsai fogházgondnok a központi fogda első emeletének egy cellájához vezet bennünket.

Megnézem a fálát: hat név van rajta, közöttük *Novák Péter-é*, a sentai családiról.

Már forog a kulcs a nehéz zárrban, a kis, keskeny ajtó zajtalanul feltárul és belépünk a zárkába.

A berendezés a szokásos fogházi bútorzat, ágyak, alacsony kis felszokr-

A látszó

— Elbeszélés —

Egy berlini színházban, az utolsó percekben, mikor már a terem elhomályosult s a publikum egyre ritkábban köhögött, egy testes ur foglalt helyet mellettem a szomszéd páholyban. Kényelmesen elhelyezkedett, elővette látszóvét, hogy beiga-zítsa, azonban ügyetlenül fogta meg, s a látszó egyenesen az én lábaim elé esett. Átnyújtott nekí, a mit ő rossz németjéggel köszönt meg. Közben felgördült a függöny, a színpad tele volt ugránczó kóstákkal, elegáns toalettekkel, a muzsika teljes erővel játszott, mikor az említett ur hirtelen felém fordul és egy két köhögés után így szól: akar-e érdekeseit látni uram? Intettem a fejemmel, hogy igen. Ekkor ideadta a látszóvét, amelyet az ímént elejtett. — Kissé különös lesz, amit látni fog — mondta, — egy két percig minden homályos lesz, a szemek egy kicsit szelni kell, aztán látni fogja, amit látni kell.

A látszóvét szemembe igazítottam s — megijékkentem: a látszóvét beállítottam egy szereplőre s tisztán láttam a szívet, amelyet egyenesen ernyeudt el és húzódtól össze, a bordákat, amint lélezzés közben emelkedtek és süllyedtek, egy teljes ríngtenképet, olyan tisztán mint még soha.

Uram — löktem meg ismételen szomszédomat — ez egy röntgenlátás!

Pólintott a fejével, hogy — igen.

De hogy jutott ön elhez, mikor ilyen tudomásom szerint az egész világon sincs. Ez egy új felvilágosítás, egy

új találmány, amely még egy látszók titokban van.

A feketeruhás ur fölényesen mosolygott: Amerikai polgár vagyok uram és technikus-mémnök.

A europ valóban meglepett. Ha mi itt Dologában ríngtenképet akarunk, ahhoz óriási berendezés kell, tekintélyes gépek egész sorozata, nagy lámpák, villanyos áram, hogy lehet ezt egy látszóbe mind összehozni? Kérdést intéztem tehát az amerikai urhoz: — Azt látom, hogy egy ríngten finom ríngtenlátszóról van szó, de ez teljesen szokatlan s európai fogalmak szerint majdnem lehetetlen. Hogy csinálják ezt önök?

— Az az én titkom, — mondta nevette az amerikai, de annyit elárulhatok, hogy nem kell hozzá egyéb, mint egy villanyos kapcsoló, az pedig van a páholy falán. Anélkül, hogy a távcső lényegét felfedném, annyit közölhetek, hogy a távcsőben egy miniatűr Ríngtenlámpa van, amely egy beillesztett ríngten finom és önként elismerténi anyagból készült leneszen világít át: a lenese a sugarakat koncentrária és a külső lapra vetíti: a külső lap pedig nem egyébké, mint egy argumintájevan-nyer-lemez, amelyet már önként is ismerünk. Egy kis tokban mellettem van egy nagyon kicsi, de igen finom transzformátor és áramszabályozó. Az áram tehát a fálól belemegy a transzformátorba, onnan megfelelően átalakítva, két kis vékony szinórón a látszóbe, izzásba hozza a miniatűr Ríngtenlámpát, a lenesék a sugarakat összehúzzák s ön megeléző beállítás után láthat, amit akar.

Meg kell vállanom, hogy a dolog meglepett. Azt látom, hogy egy szen-

zációs új találmánnyal álllok szemben, ez emberi elmének egy új sikerével, amelynek még nagy gyakorlati jelentősége lesz, de túl mindezen, fizikán, tudományos felfogáson, egy kérdést még sem fojtathatam el: szép, szép, uram, de miért hozza önt a készüléket a színházba?

Az amerikai nem jött zavarba.

Van abban valami különös érzés, uram, hogy amikor az ember az egészséges, rózsaszínű bört, a mosolygó arcát látja s dallamosan zenegó hangokat hall, hogy akkor, a földi lukszus habzó pillanataiban egy esztívázat lát maga előtt, egy virágzó emberi lényt, amely egy pillanat alatt részére bomlik s megmutatja, hogy miből van összerakva, mint a fál, amelyről lekaparják a meszet s megmutatja a nyers téglát; amely levetteztéit ríngten téves illuzióinkat s arra int, hogy odafenn is van lakni. Ez nem csak rosszul, mert mi amerikaiak vállalkozunk vagyunk, uram.

— Kissé furcsa módja az istentiszteletnek — vettemm kézbe — s ha ön vallásos miért nem megy a templomba.

Az amerikai nem jött ki a sodrából. — Mindenki úgy tiszteli az istent, ahogy akarja; különben templomba is tárok.

Erre nem volt mit válaszolni, tehát abbahagyam a beszélgetést. A dolog azonban jobban érdekelt, mint ahogy gondoltam. Az új találmány, a bizarr képek, az énekő esztívázak s a reitélyes amerikai, mindez szokatlan izgalommal töltött föl, amicsokig foglalkoztatta fantáziámat. Fejveszer-készter meg elkértem tőle a látszóvét, hogy újból meggyőzzem

magamat a látottak valódiságáról, de végül is be kellett látnom, hogy szokatlan dologról van szó, amelynek jelentőségével és céljával még nem vagyok tisztában. Előadás vége fele pedig megkértem szomszédomat, hogy újból találkozhassunk; megállapodtunk, hogy másnap délután a Bristolban találkozzunk.

Az amerikai ur már várt, mikor megérkeztem.

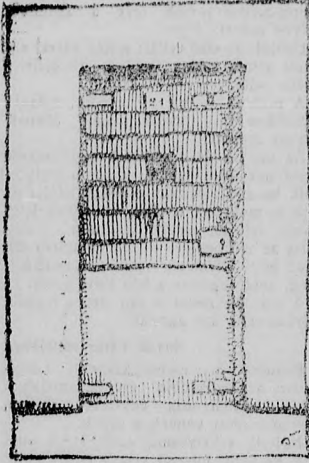
— Tehát a találmányomról akar egyet-mást megtudni? Nos, a lényegét ön már tudja, sok új dologság nincsen benne: a fő probléma az volt, hogyan lehet minél kisebb helyen elég erős transzformátort összehozni: hosszas próbálkozás után sikerült. A másik igen fontos dolog a lenese kérdése. Önök ideát még csak szűrin tudják a Ríngtenkényt; nem találtak olyan erős üvegájtást, amely a sugarakat megtörni tudná; amit önként tudnak, az kevés; mi speciális üveget állítottunk elő, amely a sugarakat megtörli, összegyűjti és szétszórja tetszés szerint. Önök engedelmessékednek a fitynek, odaát mi parancsolunk nekik: mint egy vadcsikót, szabályozzuk, rendbe szedjük, fityvelmezzük és megtaníttuk az engedelmességre. Így sikerült a dologt megoldani.

— Ugy látszik, önök jóval előbbre vannak az optikában, — mormogtam magamban — de nem mondanám meg, hogy miért csinálták ezt voltaképpen, mi a tulajdonképpeni célja a dolognak?

— Tudomány és gyakorlati jelentősége egyaránt nagy — mondotta az amerikai. — De különben jójón velem s meg fogja látni.

Elindultunk s a portás fityléte

nyek, lóca, nagy Kórsó víz, mellette kis bogre ivásra.
 A foglyok — öten voltak — mind álltak, a hatodik, Novák, a szoba bal sarkában, mozdulatlanul feküdt az ágyában. Az arcából semmit sem lehetett látni. A pokróc, amivel be volt takarva, egé-



Egy cellanjő

szén a füléig fel volt húzva, a feje egészen betemetve a párnába.
 A gondnok megszólította:
 — Novák Péter!
 Az ágyban mozdulatlanul fekvő alak megmozdult. Főlemeli fejét, arcát lassan telékn fordítja.
 Sápadt, beesett arc, vékony fekete bajusz az ajkak fölött, serkendező szakál az arcon és az ál körül.
 A főtárgyalás óta, amelyen a bíróság kébél általi halálra ítélte, folyton beteg, Maruscus államügyész egyetlen kérdést intéz hozzá:
 — Érez-e megbánást?
 A kérdésre Novák Péter nem válaszol rógtán. Tekintete merően a cella szemben levő falára szegődik, pár pillanattal hallgat, aztán félkönyökére támaszkodva, fátyolozott hangon, mondja:
 — Egész testem fájt, mintha izekre

szakadna. A fejem lüktet. Egész éjjel köhögök, nem tudok aludni. Nagyon de-
 leg vagyok.
 Kis idő múlva ismét megszólal:
 — Gondnok ur, van egy új fekete ruhám, azt szeretném eladni.
 — Fázok — mondja most Novák és ujból a fülére húzza a takarót — és ennék, mindég éhes vagyok.
 Már indulunk kifelé a cellából, amikor Novák Péter hírtelen felül az ágyában és valamivel hangosabban, mint az előbb, szól:
 — Tessék nézni, hogy lesoványodtam — és mutatja lábcsarját, amelyen csak csont és bőr van.
 Kint aztán Maruscus államügyész utasítást ad a gondnoknak, hogy Nováknak adjanak a meglevőn kívül még egy takarót és a rendes, fogházi ételmezésen kívül reggel és este tejet és ne hagyják a cellába, ahol most van, hanem szállítsák át a fogház kórházi helyiségébe.

A megláncolt fogoly
 A Centrala emeletén, ugyanabban a sorban, ahol Novák Péter cellája van, a gondnok kinyit egy zárkát. A falra erősített tábla elárulja lakójának nevét: Gyuró Obuskovics.
 Egyes zárkában van, amelyben minden butor egy szálmazsák a földön és egy szekrény a szoba sarkában, odaerősítve a falhoz.
 Amikor belépünk, Obuskovics áll, a falhoz támaszkodva, a szálmazsák mellett: kezén, lábán lánc.
 Ő az egyetlen fogoly az egész fogházban, aki láncra van verve, mert már többször követett el szökést. Egyszer a rendőrök, egyszer a katonai fogdából szökött meg, harmadszor innen az ügyészségi fogházból többször megavál. Ezért van állandóan, éjjel-nappal, megláncolva.
 Betöréses lopásért több évi fegyházra van ítélve.

A sötét zárkák
 A fogházban van három sötét magánzárka. Ezek fegyelmi büntetés esetén jönnek használatba.
 Ha a fogoly fegyelmi vétségét követ el, a sötét zárkába zárják.
 A földszinti folyosón egymás mellett van a három sötét zárka.
 A zárkákban a csupasz falakon kívül egyáltalán nincs semmiféle butor-

el, az amerikai meglökte a kezemet. Szemből a folyosó bejáratánál egy idősebb körszakálás ur állott. Az amerikai elővette a műszert s diszkretnen az öreg urra irányította. Aztán ideadta nekem:
 — Nézze meg, hogy mit lát.
 A koponyán egy csont-daganat látszik — mondtam — s a melle fölött egy nagyobb tárgy, amely kis fémtárgyakkal van tele; pénz van benne: arany, ezüst vagy más fém.
 — Nos, — monda — ezt az urat én ismerem. Ez egy híres nemzetközi szélhámos, akit egyszer igen keserves helyzetben láttam. Ugy látszik, azóta rendbe jött. Most természetesen nem lehetne felismerni, szakált visel és parókat hord, de a koponyát nem lehet megváltoztatni. Akit ön egyszer a műszerez jól megnézett, az nem tagadhatja el magát. Elhitheti, hogy a rendőrség nem fog lemondani erről a segítéséről. Most pedig föjjön, nézzünk szét a városban.
 Autobuszara ültünk, hogy a közönséget jobban vizsgálhassuk. Az autobus gyorsan gördült Charlottenburg felé. A liget csendes villái halkan maradoztak tova, az autó száraz levelek és kopasz fák között siklott a túlköriényes aszfalton. Az egyik megláncolt egy fiatal ur szállott fel, aki egyenesen egy szélidkénésű, öbize-arcu lány felé tartott. Nyilván előre megbeszézték, hogy találkozni fognak, rögtön intim beszélgetésbe kezdtek. Az amerikai szemügyre vette a fiút és a leányt, aztán ideadta nekem a látósvet: — nézze meg, talál-e valamit?
 A lány tüdejében szabálytalan árnyékok vannak, főleg felül. Alighanem tüdővész — mondtam.
 A két fiatal lény azonban nem so-

darab, sem fokhely, sem ülőhely, semmi, csak a négy fal.

A fogház konyhája

A Centrala szuterénjén van a konyha, ahol kizárólag a foglyok eledelét készí-
 tik.
 Itt is ragyogó tiszta minden, de per-
 sze ez a konyha nem nagyon hasonlít a polgári vagy vendéglői konyhákhoz.
 Itt a legkisebb, legapróbb konyha-
 edény egy óriási nagy rézüst, kotta,
 amelyben az aznapi ebéd készül. Az
 ebéd fél tizenkét órakor minden nap ké-
 szzen van.

A foglyok heti étlapja a konyha falán
 ki van függesztve.
 Az étrend a következő: vasárnap gu-
 lyáshus krumplival, hétfőn babfőzelék,
 kedden borsó, szórdán kása, esztörtökön
 káposzta, pénteken ismét bab, szombat-
 on újra kása.
 Azok a foglyok, akik a zárkában van-
 nak, napjában csak egyszer, déiben kap-
 nak enni, akik azonban a műhelyekben
 dolgoznak, a déli étkezésen kívül reggel
 és este levest is kapnak.

A foglyok — amint az étrendből lát-
 ható — hetenként csak egyszer, vasár-
 nap, kapnak húst és pedig 16 dekát, a
 40 deka főzelékhez. Unneppanokon szü-
 netűn kijár nekik a husadar.

Harangkongás jelzi a delet, a munka-
 beosztást az üzemekben és az ebéd-
 időt.
 Valamennyi fogoly, akár a műhelyben,
 akár a cellában van, sorakozik a köz-
 ponti fogdában, a Centralában, ahol név-
 sorolvasás van.
 A foglyok jelentkeznek, azután meg-
 kapják ebédjüket, amit a cellában fo-
 gyasztanak el.
 Az ebédhez mindenki megkapja a ma-
 ga kenyéradagját.

Mielőtt a foglyoknak kiadják az ebéd-
 et, egy fogházor minden nap, leterített

tálcán, felvisz egy saikkával az ebédőt
 az ügyészség főnökéhez, aki azt meg-
 leli. Csak ennek megtörténte után oszt-
 ják ki a foglyok ebédjét.

A fűrdő-teremben

A fogháznak saját fűrdő-terme van, a
 központi fogda szuterénjén.
 A teremben öt fűrdőkád van.
 Az első egy zöld fakád, a legneveze-
 tesebb. Ez a cigányok fűrdőkádja. Hs-
 cigányt hoznak be a fogházba, a zöld
 fűrdőkádban fűrdőztik meg.
 A cigány-fűrdőztő kád után három
 barna fakád következik, a közönséges
 foglyok részére.

A sort bezárja egy »előkelő« külséjű
 pléh-kád. Ez az intelligens foglyok szá-
 mára van.
 Hogy a mostani hőmérséklet mellett
 valami különös nagy élvezet lenne meg-
 fűrdőni a fogház fűrdőjében, azt boldogan
 lehet állítani.

A fogház udvarán

Még megtekintettük a fogház mosodá-
 ját és vízvezetéki berendezését és ki-
 mentünk a hatalmas, nagy, négyoszle-
 tes fogházudvarba, ahol a foglyok nap-
 onként végzik néma, szabályos sétál-
 kát s itt végezt is ért szemlének.
 Köruntanon számos alkalommal volt
 megfigyelni, hogy Maruscus Koszta ve-
 zető-ügyész, kemény szigorral ügyel ar-
 ra, hogy a fogházban teljes rend és te-
 gyem legyen, de amellett, mint modern
 gondolkodású és humanusan érző em-
 ber, meghalgatja minden egyes fogly
 kívánságát és amennyiben az nem tük-
 zik a fogház szabályalba és teljesíthető,
 úgy készséggel helyt ad a kérelemnek.

Ugyancsak megfigyeltem azt is, hogy
 Karapancsics Mihorád fogházgondnok ki-
 tünően látja el a fogház belső igazgató-
 sának és vezetésének nagy felelőséggel
 járó terhes munkáját.

—rth.

A sentai földosztás

»A mérnokok szeldelték a járást
 Sokan kaptak egész új szállást...
 (Szentai Ellenőr 1883)

A megboldogult gróf Kreish Béla,
 a budapesti 48-as múzeum volt tu-
 lajdonosa, ezélt husz évvel Szentán
 járt és amikor visszatért Buaestre,
 a kis tiszamelléki városról azt je-
 gyezte meg, hogy az a politikások
 hazája és az oltani városháza köz-
 gyűlési terme az ország második
 parlamentje, mert ott mindenki poli-
 tizál, mindenki élvezet hű pártun-
 ber, sőt az »urambátyám«-ok politi-
 kai tevékenységében nagy szerepet
 játszanak még a sentai »nevezetes
 asszonyom«-ok is. A grófnak ezt a
 találó megjegyzését mindennél job-
 ban igazollák a város történetéről
 szóló feljegyzések és az a sok-sok
 anekdota, amit a sentai politikai
 élet termelt. Bizony, a sokszor egy-
 helyig menő elvi harcok nem egy-
 szer forgatták fel a város nyugodt,
 konzervatív életét és a viharos vá-
 rosi közgyűlések valóságilag cseme-
 gék voltak a nemes vármegye köz-
 véleményének. Pedig Szentá nem
 ősi fészke a politikának, jó ötven év-
 vel ezelőtt még nem igen ismerték
 a csendőrszolgálatos költőválasztá-
 sokat és senkinek sem vették be a
 fejét, ha valamilyen pártvezért éte-
 tett. Elég sokáig ott volt a török meg
 az osztrák, kiverekedték magukat
 azokkal eléggé a sentaiak. Eltek
 nyugodtan az emberek.

A mai nemzedék talán már nem is
 tudja, hogy hogyan lopózkodott be a
 politika mérge őseik lelkébe, hogyan
 váltak az udvarházak verandáin ke-
 ddélyesen, pipaszó mellett dísznó-
 torokról és elmult szabadságharci
 históriákról diskurálógat emberekből
 politikások. Igaz, hogy ma már más
 világot élünk, nem igen törődünk a
 régi emberekkel, a haladás korának
 szelleme eltakarja a multat és na-
 gyon kevesen, megöregedett, fohér-
 hajú, a nyolcvanas évek levegőjét
 hordozó bácsik becézgetik még csak
 a mult szép emlékeit. Szentán e ke-
 vések közé tartozik Dudas Andor

volt városi tanácsnok, a város leg-
 eksklusivabb embere Mikszáth »bá-
 tyámuram«-jainak az utókorra ma-
 radt élő példányja. Dudas Andor
 mindent tud, ismeri a város történe-
 tét, valóságos historikus és szíve-
 sen beszél a régi jó időről.

Dudas bácsi nagyon jó ismerősöm.
 Többször felkeresem Kinizsi-uccai
 alocsony, az ucca szép polgári ház-
 sorából szinte kikivánczó, a mult
 század bélyegét magán viselő zsup-
 fedeles házában, amely együtt vé-
 nült meg lakójával. Ez a kis terület
 még a » régi Sentas«, lakója még a
 » régi sentai pögár«. Mindig kettes-
 ben vagyunk, amikor mesél és ilyen-
 kor magával visz a régeplordát em-
 berek világába, magunk körül érez-
 zük az örök szellemit a kicsiny szo-
 ba minden zeg-zugában, az elősze-
 dett annalesek fakó írásain, a meg-
 sérült, dohos-szágu, részelt rez-
 dedkát örző újságnyalábok lapjain.
 Nem is egymás között beszélgetünk,
 hanem velük, sorban nemcs Tóth
 Gábor urammal, Surányi Péterrel
 és a kálomista Merényivel. Ők
 csinálták meg a sentai politikát an-
 n 1874-ben... dehát nagy története
 van annak.

1874-ben a nemesi porták felől vá-
 ratlanul mozgalmat indítottak a já-
 rású földek szétosztására. Szépen
 kiokoskodtak azt, hogy mit hogyan
 lehetne, hogy minden adófizető pol-
 gár jussolna belőle, mert hát bizony
 eléggé megsínyelték a kolerajár-
 ványt, szárazságot, valahogy van ki
 lehet verni a sok istencsapását. A
 mozgalmat Jankovics Aurél polgár-
 mester is támogatta, a polgármestert
 meg dechogy ishagytá volna eszerben
 a nemes városi tanács. A szomszéd-
 ok naponként összejöttek egykém-
 másikkal, akkurátosan meghánytál-
 vetették a dolgot a jó adományi do-
 hányon pipafüstje meg a cifra cimere
 leanerök gyöngyöző leve mellett.
 Azután ha valamelyik bátyámuram
 valami újabb módját találta ki a
 földosztásnak, együttesen mentek el

kat tördődött velünk, vígan beszél-
 zettek tovább, nyilván nagyon el-
 voltak mélyedve. A következő meglá-
 állónál szinte elkésvé vették észre,
 hogy le kell szállaniok.
 Összenézünk s utánuk indultunk.
 A fiatalok nem vettek észre ben-
 nünket, beszélgetésbe merülve, las-
 su lépésekben rőták az aszfaltot.
 — Szerелем, — monda az ameri-
 kai — pedig ha tudják szegények!
 — Aztután hozzám fordult: Önnek
 jól kellene keresni aleányt és figyel-
 meztetni, hogy hagyja abba a játé-
 kot, mert az élete veszélyben forog.
 A fiatalok megláttak egy kapu
 előtt s a leány szeliden a fiú kezé-
 be fektette kezét. Így állottak ott
 néhány másodpercig. A leány sá-
 padt szépsége, finomka arca, töré-
 keny alakja, melynek gyöngéd vo-
 nalai a sötétedő ősz estébe csava-
 rodtak, a kopaszodó fák s a távolo-
 dó kocsiak zörgése; mindez olyan
 leverő hatással volt rám, mintha
 egy szüdarabot néznék, ahol a hős
 nemskora meg fog halni. Rossz-
 kedűvenráztam meg hát a fejemet:
 — Uram, én nem szólok egyiknek
 sem. Ön teyge el a találmányát, tör-
 je össze vagy semmisítse meg, de
 ne mutassa senkinek. Ön a legdrá-
 gább kincsétől fosztja meg az ember-
 sereget a színek üde játékától, a
 persé édes zavartalanágától, a biza-
 roded mosolytól, a holnap reményé-
 től. Ön élvezsi azt a kevés örömet
 is, amit a hazugságaink adnak nek-
 ünk s nem ad helyette semmit sem.
 Az élet amugy is elég szomorú —
 tettem hozzá sóhajtvá. — Ön még
 szomorubbá akarja tenni.
 Az amerikai rám nézett, megsér-
 tődött s ott hagytott. Én pedig cse-
 nesen ballagtam a belváros felé.
 Ambrus Balázs.

nemes Tóth Gábor uram portájára, ahol mindent ismét megtárgyaltak gondosan, hogy hiba ne essék. Így készült a városi közgyűlésre, amelyen majd végképp elintézték a »dolgot«. Amint végül keztek azonban napontként az udvarházak táján, éppen úgy összejött egy másik tábort Surányi Péter urammal is, ott meg pont arról folyt a vita, hogy miképpen lehetne a járásozást megakadályozni. Ez ugyan hasznát hozna az adófizető gazdag notalélitásoknak, de felsőföldi a közterheket a civisek számára, akiknek a jussolásban nem nagy örömkö lenne.

Közben mindjobban közeledett a közgyűlés napja, amely ugyancsak viharosnak ígérkezett. A tekintélyes várnagye is Szentá felé fordította figyelmét, sőt már az alispán levelében értesítette Szentá nemes tanácsát, hogy részt fog venni azon az ülésen. Az »adjuke« és a »nem adjuke« párt lázasan toborozta a híveket, Bőró kántor uram meg valóságos korteskedett a földosztásra. Bizony mintia szegény templomegereknek haszna lett volna belőle, de hát a nemesi porták pénzét nagyon elősegítették az agitálást.

Husvét ünnepére kissé csillapult a párttoborzás, de azért magában minden ember azzal a gondolattal foglalkozott, hogy mennyi jár neki a járásból, vagy mennyi esne most rá, ha adófizető polgár volna. Az ünnepeket azonban keresztény szokás szerint a templomban töltötték. Surányi Péter is elment, leült egy hányású padba és oman hallgatta Erdújhelyi Menyherci főtisztelendő uram gyönyörű prédikációját. Kis idő múlva azonban elszunyókált és amikor Erdújhelyi főtisztelendő ur adórt beszédében, hogy:

— *Adjuk meg Istennek, ami Istené, az »adjuke«-re felébredt, első pillanatban azt hitte, hogy a közgyűlésen van és hatalmas baszsuszhangján belekibált!*

— *Nem adjuke!*
Nosza, az osztók pártja sietett televelválni a várost Surányi uram istentagadásával, ami kitűnő alkalom volt a toborzásra is. Válaszul Surányi uram egész pártjával belépett a 48-as függetlenségi pártba és megindították Szentán az első lapot, a »Zenta és Vidéké«-t.

Nemes Tóth Gábor uramék egy kicsit meghökkentek és habár ők is híve voltak a függetlenségi párt-programmnak, azért is felesaptak szabadelvű pártiaknak és most már mint két hatalmas országos párt tagjai viaskodtak a járási földekért.

Elérkezett a közgyűlés napja, a terem zsúfolásig megtelt és amikor szenátor uramék is bevonultak, hatalmas »nem adjuke meg« kiáltás fogadta őket. Bizony a »nem osztók« sokan voltak, többen, mint nemes Tóth Gábor uramék és a »nem adjuke« mege győzött. De csak kis időre, mert a nemesi portákon ismét összejöttek az osztók és a végén lett egy nagy per a város ellen. A pár azután 1875-ben véget ért és a subitocai törvényszék határozata értelmében a »nem osztók« elvesztették a pert. A járási földeket szétszórták, ez ellen már nem lehetett apelláta. Véget ért a mozgalom, de a polnikra, amit megteremtett a nyolcvanas években valóságos düdönkött. Most már megismerték a csendőrszuronyos követválasztásokat és nem egy képviselőnek került bele súlyos ezekbe a szentai mandátum.

Senta, amely sokáig szűz kerület volt, lassanként korrumpalódott. Egyszer azonban még fellángolt a régi sentai virtus. Telszky János pénzügyminiszter buktatta meg az ellenzéki Fernbach Károlyt. És Telszkynek nem volt olesó a bukás... A választás után kezdődött meg a trafikenedélyek revizója Sentaén.

... Szép idők, boldog idők voltak azok mégis ...

Magyary Domonkos.

Szerb költők

Fordította: Franjo Zoltán

As SHS. királyság írói haszalan sürgetik annak a fórumnak megteremtését, amely az SHS. királyság különböző nyelvű népeit közt elvegszné a kulturájuk kisebbségének nagyjelentőségű munkáját. Ugy érezzük, ha ez a missziós munkát nem is vállalhatjuk, jó szolgálatot teszünk azzal, ha időkönkint, amikor módunk van rá, ismeretjük a szerb irodalom reprezentáns alkotásait. Ezzel úgy véljük nemcsak a szláv lapoknak azt az elhátrózását hálláljuk meg, hogy időkönkint magyar írók műveit fordították le és teszik közzé, hanem arra is ösztönözzük őket, hogy a magyar írók leforlításával fokozottabb mértékben vegyék ki részüket a kulturaközösség megteremtésének fölbocsúlhatetlen jelentőségű munkájából. Az alábbiakban a modern szláv költészet egy-két kiváló képviselőjének verselt adak Franjo Zoltán mesteri fordításának kíséretében:

Todor Manojlović:

Praeludium

*Sećaćemo se rujnih oleandra
I poznih ruža, mekih kao senke
Čudesne glazbe mirisa i boja
Oko zaspale bleštave fontane,
U mukloj žezi kasnog avgusta.*

*Osetičemo kathađa još opoj
Madijskog podneva na modrom moru,
Ljuljanje vale, ostru šeripnju peska,
Klopot vesala, srs i dah daljine
Koji nas ganuše kao zvuci gonga.*

*Saćaćemo varnica blaženstva
Pod štarim pepelom turobnih doba,
Iz koje ćemo jednom, iznenada,
Usred poljane samrtnoga mraka,
Tajanstvenim i silnim dahom duše
Probuđiti spaspavajući plamen:
Minulo sunce, ritmove i celov.*

Praeludium

Emlékezünk majd röi leanderekre
Árnyék-szelid késő virághékre,
Csodás zenékre, illatok- s zinekre
A szunnyadó, napos szökőkutaknál,
A nyárutól tompa hév aszályban.

Majd érezzük még mágikus dalok
Mély mómorát a kéklió tengeren,
Habringatást, metsző homokiskorgást,
Lapat-csobait, a lég káprázatát,
Mely mint a gong visszhangja ér szí-
vünkhoz.

Megőrizzük az üdvösség varázsát,
Melyet zord évek hunyt hamuja fed,
S melyből mi egyszer holt homály dagá-
lyán

A lélek titkos-nagy lehelletével
A mentő lángot új életre szeljük:
Tünt napsütést és ritmust, csökökat.

Sima Pandarović:

Utaka

*Kad se sve iz ruke bude pustilo
I radost naša svane, kao cvet;
Kada se veče bude spustilo
Na naših sturin iluzija svet.*

*Nećemo ništa više zaititi,
Jer svega ćemo biti davno sit,
Jer će nam veče, odmor i smrt biti
Sreća koju će saza zaliti.*

*I kada senka dobre smrti neme
Pojavi se pred nas jednog čudnog dana,
Biće nam blagi melem svija rana.*

Sve unire onda kada ma je vreme.

Vigasz

Mildőn kezünköl minden szerteszéled,
S a szent öröm mint dus virág virul ki,
Mildőn vak éjként száll a multi
Iluziók felé a hűvös élet.

Semmit se bánunk, részvét nem gyötör,
Mert minden izzel jőllakottan,
Nekünk az éj csönd és halál lesz ottan,
És könnytől harmatos gyönyör.

S ha jó a néma, jó halál s ha mint
Nagy arny egy furcsa percben megjelen,
Sebünkre enyhe balzsam-ir leszen.

Minden kimul, ha végórája int.

Milutin Jovanović:

Povest

*Tamne, kao šumo svoga rodnog kraja,
Kroz koje još noga čovečja ne kroči,
— Sumorne i tužne, ledenoga slaja
Elištaju pod čelom tvoje tepe oči.*

*Niko još a njima pročitao nije
Bol i straćen život i propale nade,
Kao knjigu svetu, oho tvoje krije
Nepricuju povest jedne duše mlade.*

*Ti čvrsto koracaš po tvojoj stazi
Bleda kdo iljilan, nisi tvoju nogu
Kud posrnu. Ti u sebi nosiš Boga, —*

*Kog stvoríše tvoje patnje, bol i make,
I samo kad pred Njhm noću skršiš*
(ruke,

On jedini suze u tvom oku spazi.

Történet

Szemed sötét, akár szőlőházadban
Ember-nem-érte öserdők, nagy éjen;
Jeges tűzében bánat, melátság van,
A homlok árnyán tündököl kevelyen.

Még senki el nem olvashatta benne,
Égy felüdt élet kínját, rom reményét;
Szemed, mint hogyha szent könyv titka
lenne,

Ugy rejti ifju lelked zord regényét.

Tűskés uton jársz, mind fölényesebben,
Liljomfehéren s még a lábát illt lent
Sosem botolt. Viszed magadban Istent.

Kit kinyitádból szűltél önmagadnak,
S ha két kezéből halk imák fakadnak,
Ő látja csak a könnyeket szemedben.

Gustav Krklec:

Sećanje na mladost

*Otkud u ovo veče
Kristalno-nepomično kasno,
kad prostor i vreme stade,
kakom rečud' beskraj
zviždukom tomeči sliere
meteor usijan pada.
Otkud?
U ovo veče?*

*ili zar nije veče?
Detinstvo tihó toče
ko bezglasi potok sred šame.
ili zar nije meteor?
Jedno se misao davno
zviždukom ruši u me.*

*O kako žito sre i miriše zrelá trava,
O kako jutro bosim nozama gazí
Modrim, dalekim šljivikom
U home dete spava.*

*Da tako je nekad pala
u noć dečnje duše
kao uputjena bábija
misao na Boga i na Rusiju.*

*Da tako se raše
u mirno dete dok spava
kao u neko čudo,
oguzni vihóri mišl,
ma da je nad njim noć,
noć beskrajno-široko plava
i proleće, miado, tušo.*

Emlékezés az ifjuságra

Monnan ezen a késő,
Kristályos-mozdulatlan estén,
mildőn tér és idő megállt,
a végtelen hasitva vad robajjal,
a szférákat áttörve hosszú fűtcei,

hiull a tüzes Meteor,
Monnan?
Ezen az estén

Vagy talán ez nem is este?
A gyermekkor nyugodtan folydogál,
mint hangtalan patak az erdőn.
Vagy talán ez nem is Meteor?
Egy forró gondolai hull susteröve

Oh, hogy érik a buza és illatos az érett
lelegés.

Hogy lépked a meztillásba hajnal
a távoli kéklió szílváson át,
ahol a gyermek alszik.

Igen, így hullt le egykor
a gyermeki lélek éjfelébe,
mint lángoló fátyla,
Isten és Russia gondolata.
Igen, így zuhan
mialatt alszik, a csendes gyermeki

(mint valami csodába)
a gondolatok lángoló fergetege,
ámbar körítte éj,
tágra-kéklió, végtelen éj
és a boldondó, fiatal tavasz.

Miloš Crnjanski:

Ples

*O, pustili smo svuda duše
i, eto, vruća se samo strast nevesela.
Odosmo po čilimovim dragih tela
u nebasa što nas izmeniše,
U blage žalosti prede zanos ladi,
u lišne lutranjih oblača
razočarano telo, vitko od žudi.*

*I užas lica strasnih, davno
pokrića je magla
Kao mesečeo lik,
što se javlja »nadzemskoj setli,
Zut kao obrizina zlatna tavna,
u probu, nad kojim se bela sen aveti,
bela sen neveselo,
u bezkraju za navede nagla.*

*Sve posta bezstvarno
Što u ljubavi čine i činim
i život, ko pusto polje kad vetar ječi
pokrmsno snegom praštanja svemu,
poljupcima zblunjenim, novim.
Pa eto ipak tragom se njimim
kupi čemer i u zorama ovim,
kad više obóvan, nag niko ne kleči.*

*I daša zagledana, nevesela,
pokriva dim, prage radosti i plesa,
što a bezkraju keraju nebasa,
opet samo teškina, grimiznim pištom
strasnoga tela.*

Bál

Oh mindenüti hagyunk a lelkünköl
és ime, csak az örömtelen szenvedély tér
[valamint
[viszta.
A mennybe mentünk drága testök szö-
nyegén

akik felváltottak minket.
Az örült lelkesedés szeid bánátát enyhül
és a reggeli felhők esendjévé
A vágától harcusa, csafidótt test.

A szenvedélyes areok rémületét
a köd már rég betakarta,
mint a hold ábrázátát,
mely földöntali szomorúságban fénylik,
sárgán mint arany-árc
rég sirba temetve,
amely földe a kísértet fehér árnya,
a menyasszony fehér árnya
hajlik örökléké.

Minden elvonotta szelleműt,
amit a szerelemben tesznek és teszek;
ez életet mint szőfjarta néptelen mezőit,
betakartuk a boosant havával,
zavart és új csöbítainkkal.
És mégis az ő nyomukban
gyűlik a csömör és ezekben a hajna-
maldoban,

mindenki billenbe vorve, senkise
lárdepel szabadon.

És a tündő örömtelen lelek,
betakarja a füstöt, az öröm és tánc
[ösvényeit
— melyet az egek járnak a végtelen-
[ben, —
megtint csak a szenvedélyes test
nehéz, biboros palástjával.

A számüzött költő

Irt: Vidor Imre (Szubotica)

-- Történik a 17-ik évben Krisztus születése után Tomiban, melyet később születendő nemzedéknek majd -- egyideig -- Küstendzének fognak nevezni.

Rideg, szegényes szoba. Ablak mellett, kendőbe bugyolyálva ül a számüzött költő. *Publius Ovidius Naso*, Beteg, öreg. Lábalnál fiatal lény kaporodik -- keleti keverékörzések gyönyörű halitása -- és elrendezi a félrecsuszott takarót.

A Pontus felől zúgó szél sziklákon szétzúzó hullámok menydörgéses robaját hozza a sóspárák levegőben és szürke felhőket hajt keletről nyugat felé. --

A leány: Uram, ne nézd a felhőket!
A költő: Nyugat felé szállnak, Róma felé szállnak.
A leány: Szomorú a szemed. Bus napod van megint. Ujra fáj a vágyad Róma után?

A költő: Nem fáj. A bánat, ha kínos évek hosszú során lakik bennünk, elveszti külön életét. Leikánk részvéte lesz és vele együtt eldaruul, vagy megfínomul. Unottá lesz vagy szentté. De már nem fáj. Róma!... Már a vágyam is bányádt, hogy gondolatomat feljé hajtsa. És a gondolatom is ellankad, mire odaér. Nézem a felhőket. Ezek is Róma felé szállnak. De oda ezek sem érnek. Utközben szétfoszlanak, leheltnak és a föld porával sárrá lesznek.

A leány: Ne gondoli Rómádra! Másra gondolj! Enlítotted, uram, hogy csillogó ékköveid vannak. Szépművi aranykösztyűid ...

A költő: Milyen vad a tenger! Örökké nyugtalan, mint a hazáját-vesztett lélek. A mi Tiberisünk szöke, vidám, mint a germánok asszonyai. Milyen zord idő itt az ősz! Gyilkosan belenyilaz az erdőbe és a fák vére szertefröccsen a haladókli leveleken, atfól pirosak. A mi gyümölcsös őszünk enyhe, szelíd, mint szüzlány első szerelmes csókja.

A leány: A rómaiak rosszak. Magad mondád.

A költő: Azok. Igyek. önzök. Zsarnokok, erkölestelenek. Gonoszak.

A leány: Miért rág mégis a vágy úgy utánuk?

A költő: Róma a hazám. Lelkem, mint gyújtótkör a szétszágzáró fényt, magába nyel mindent, ami római. Római ösök kikristályosodtak bennem, Róma nyelve hírfázis szivemben, római eszmékre gyullad a lelkem, római rónák tükröznek szememben, római művészek ének velem, római bűnök éretik véretem. Róma bennem van!

A leány: De téged, uram, elkergettek onnan.

A költő: Róma bennem van és én Rómán kívül ... Ki Róma nagyságát daloltam, most daltalanul gubbasztok, kopott tollu, kiveret énekesmadár. Ezért meghalok! ... Hajtsd fejedet tédemre kis barbár leánykám. Te jó vagy! Gondozd szegény elgyórtott testemet. A lelkem nem érhet sz fel. Azt sem tudod, ki vagyok.

A leány: Tudom. Római ur voltál. Hogy ellenségeid kikergettek, el kellett hagynod fényes házadat, gyönyörű asszonyaidat, ékszerceid. Mondtad, uram, hogy itt is vannak drága köveid ... Hogy megmutatod ...

A költő: Igen. Római ur voltam. De költő voltam! Tudod te, mi az, hogy költő? Mindegy ... Magamba ittam a világot. A kelő és elpihenő napot, ég és föld színeit, nyíl és hervadó virágok illatát, ives aszsonyszájakat, sugaras leányszemeket, emberek isteni és istenek emberi szépségét, hazamat, népemet. Mindent, mindent a szivembe ittam, véremlnem kevertem, gyönyörűvé érleltem ... És dalokat, szines gyönyöröket szórtam ...

A leány: Gyönyörök! Simafogás,

tejjényűt, ragyogó gyöngyök! Mutass!

A költő: Izleltem a halhatatlanság mézét és éreztem az alkolos isteni gyönyörűséget.

A leány: Hagyd a szomorú gondolatokat, uram! Nézzük inkább a kincseidet!

A költő: Nem irhattam meg legjobb műveimet. Azt, mellyel szobrot akartam magamnak állítani. Hogyan fáj ez! Sohasem fogják megtudni, hogy ki voltam. Amit irtam, az nem én vagyok. Alarc. Hazugság. Mikor magamat akarom megírni, késő volt.

A leány: Késő van. A nap leszűl. A szél hideg. Ne csukjam be az ablakot?

A költő: Alkonyodik. Otthon ilyenkor a nap Concordia templomára önti minden megmaradt aranyát. Az egész fórum csupa fény, merő arany ...

A leány: Hát igazán nem mutatod meg aranyaidat?

A költő: Szép asszonyok, kecskeményellő lányok seleges fitylakban gyaloghintók dagadó párnákkal köszörögnek morsolva ivelt ajkakkal. En nem lehetek ott. En itt vagyok. A te hajadat simogatom. És meghalok ...

(Csend.)

Tudod, ki vagyok én, a hazátlan

római, a daltalan költő? Szegény öreg ember vagyok. Soha boldogságot nem ismertem. Háromszor voltam nős, szeretőim voltak asszonyok, lányok. Mind megcsalt! Mind. Egyik a rangoméért, másik a híremért, sok a pénzémért szeretett. Öleltek szépségyből, unalomból, dacból, bosszúból. Szerelemből szerelémért egy sem. Tanítást irtam a szerelemtől és örömlányok ölelésében merültem ki. Soha nem remegett felem szerelmes vágy, a mámor lángzöngő rám nem zuhogott, szűzi sejtés aléltan áhító kábulata felem nem áradt, el nem borított ... Ez vagyok. Látdod, látod, most a mezeien szegény lelkemet? Felteptem legmelyebb sebébe: nézd, hogy patakszik a vére ...

A leány: Rosszul vagy, uram! Arcod eltorzul!

A költő: Lelkem az, mely arcomon vonaglik. Dacod ... Megfojt ... Róma ködbe vesz ... Műveim eltűnnek ... A kezdetet, leánykám! ... Add a kezdetet! ... Ugy-e, te jó voltál hozzám jószágból?

Híj vagy ... hűségből? ... Szeretsz? ...

Csókolj meg! ... Egyszer! ...

Csak egyszer ...

A leány ijedten mered az öreg ember ügyesedő szemébe. Irtozva szabadítja ki ölénege kezét a halott kihűlt markából és szemé kutatva, bünekepes asszony mohósággal keresi a szobában a cédulasládát, melyben az aranyos köszönytöknek, az opátos gemmáknak, a csillogó drágaköveknek és a tejjényű gyöngyöknek lenniük kell ...

A házasságról

Irt: dr. Munk Arthur, orvos (Szubotica)

Életemben háromszor szégyeltem már magam amugy isteniszabómb.

Először: fiatal orvos koromban, Angliában, amikor egy verbéli angol gentleman rajtakapott, amint én -- amugy jó hazai szokás szerint -- egy ünnepi diner előtt a tiszta felére fordítottam meg a mandzsettáimat.

Másodszor: Finnországban, Helsingforsban, amidőn egy uri társaságban kipattantottam, hogy nálunk, itthon, a házasságnál a legfontosabb tényező a -- *hozomány*. A becsületes finnek ezt nérsze nem akarták elhinni és erősen rámpiritottak, önző hozományvadászra, aki a saját álláspontját akarja előttük általánosítani. Előtűk, akiknek a hozomány ismeretlen fogalom ...

No és végül -- harmadszor most szégyeltem magamat, amikor e sorokat a papírra rovom és frissében lerögzítem azt a rövid párbeszédet, amit egy órával ezelőtt folytattam egy okos, intelligens urleánnyal.

Későbbesen magyararáztam ugyanis az imént egy kis lányunk, aki mellesleg 21 évesnek vallja magát, hogy mennyire *szükségesnek tartom a férfiak nősülés előtti orvosi vizsgálatát*.

A kis lányunk egészen más álláspontja volt: lelkesen védte szegényke a férfiakat és kipírult arccal vizsátta, hogy helyettük inkább vizsátassuk meg a férjhezmenő nőket, leányokat, mert azok még a férfiaknál is romlottabbak ...

Ne és a férfiakat ne vizsátassuk meg? -- kérdeztem.

Ne!

— Hm ... Hát maga nem fél, hogy az a férfi, -- akinek egész életét, ifjuságát áldozza fel, -- beteg, romlott, rothadt?

— Nem félek! -- felelte hátrazottan.

— Nem fél, -- dagodtam zavartan -- hogy megfertőzi magát?

— Nem! ...

— Tudja, ho -- miféle betegségekre gondolok?

— Jobban tudjuk mi lányok, mint magunk az orvosok. Mi lányok, ha együtt vagyunk, másról se beszélünk, csak ilyesmírl.

— De hát miért nem óhajtja, kedvesem, a férfiak nősülés előtti meg-

vizsgálatását? -- kérdeztem fáradtan, megszegyenülten.

— Nézze, doktor ur ... én szegény vagyok, -- folytatta villogó szemekkel -- nincs egy krajcárom se. És hányan vagyunk ilyenek, hajadonok, szüzek. Mert az vagyok. Ez minden hozományom. A tisztaságom, a szépségem, a fiatalaságom ... Most nézze: ezekben a nehéz, nyomorult időkben nagynehezen lekapcsolok magamnak egy fiatalembert, aki *nemem* tetszik és aki hajlandó engem feleségül venni, nyomorult megosztani. Most állítassam ezt a fiatalembert orvosi vizsát elé? Hogy az orvosok kisűssék, hogy? beteg, vérbajos, Wassermann pozitív és nem nősülhet meg? És akkor mit csináljak én? Kérdhetem, ugy-e, megint előlről, amíg csak bele nem vésűlök ... Nem, nem és nem! Inkább beteg emberhez megyek feleségül, de csak azért se maradok vénlány ... Ezeket mondta körülbelül, nagy lelkesedéssel, majd végignézett és a faképnél hagyott ...

Miután a kislány keresztnevén kívül közelebbi adatot nem tudok, kegytelen vagyok e nagyon kényes kérdést a nagy nyilvánosság előtt -- kitálalni ...

A válasz: kivánczok és érzem, hogy belebetegednék, ha bennem maradna.

Ime:

A külföldön, az u. n. demokratikus országokban, ahol a szocialista képviselők túlsyaban vannak, mint mondjuk Németországban és Ausztriában, már-már hatósági megoldás előtt áll az évtizedek óta égető kérdés: a nősülő férfiak orvosi vizsátata. A háborut megelőző időknék ez a kérdés nem is volt olyan rendkívül sürgős, hiszen akkor a férfiaknak körülbelül egyötöd része volt csak nemibeteg.

A világháboru után azonban a statisztikusok, nem kis meglepetésünkre, kimutatták, hogy a férfiaknak, *arányukhozgnak körülbelül 85 százaléka nemibetegségben szenved* és ezáltal azok a tömegek is erősen romlójak e statisztikák, amelyek azelőtt ugyszólván intaktak voltak: a parasztság nagy tömege.

A háboru ide-oda mozgatótt maszszál, a nemibetegek harcéri szölgálatlól való felmentése, az állóharc hánterlandjának erkölcstelen élete, a látszó országzserkek kiskorúinak bacchanáliái, a hadifogás, ez mindmind hozzájárultak a különböző betegségek megszerzéséhez. Csak sulyosbítt a helyzetet az, hogy az ilyen száz országzserből öszszehordott betegségek, itthon, szerencsétlen keresztezések által, csak nyerteleltenitülásztakban.

A világháboru második évében köztudomásu dolog volt, hogy tiszték és legénység egymással versengve *keresték* a különböző nemibetegségek forrásait, drága pénzzel fizették meg a nemibetegségek: »szállítóit«, csakhogy megszabaduljanak a terhes, halálra fenyegető frontszölgálatlól. Akkor még azt hiték, hogy a nagy háboru legfeljebb csak pár hónapig tarthat és így az átmeneti szabadságot később drágán fizették meg.

A szörnyű hájt csak sulyosbíttotta, hogy a férfien erkölcseivel egyenes arányban lazultak meg *ő női erkölcsek* is.

A nők is fokról-fokra fejbebb csusztak a lejtőn. Eleinte a pénz, a sok és könnyen szerzett pénz kábitotta el őket. Bajszalant, pihés-állu, éretlen emberék, nj zászlósok és hadnagyok, tolvaj tréntiszték és trén-örmesterek két kézzel szörták a tarka papírpénzt a pezsős, borigözös éjszakába. Nemsokál később, amikor a világinység egyre nőtt, az asszonyokat és lányokat a kenyéretes tolette-éhség kergette a felhetetlen nőcsábászok karjaiba. Hogy csak egy példát mondjunk, itt van Bécs, a rossz példák klasszikus városa. Ma már odaajutottunk, hogy Bécsben egy jó vacsorától a legromdább férfi is ellenállhatatlan. Pláne, ha a zsebeit idegen valuták duzzasztják.

Es ez az erkölcsteleniség hullám -- ha szabad így neveznem -- ma már eljutott a legszűlsőbb pólusokig is.

A nő -- tisztelet a kivételnek! -- minden különös megfontolás nélküloadaadja magát a férfínak azelőtt, aki vajakenyévéért, no meg azért a pár divatos selyemrongyért. (Mert isten mentsem meg, ha egy szegény kistizetésű hivatalnok-lány nem tudja majmolni a tizpercenként változó párizsi divat örületeit.)

Ez az »odaadás« később valóságos férjszerzőeszék lett a nők kezében. A nehéz gazdasági viszonyok -- lakáslány stb. -- miatt a lányok száma a férjhezmenés eave nehezebbé vált, úgy hogy nem maradt nekik más választás hátra, mint a házasságon kívüli nemlélet. Ebe a férfiak is szivesebben mentek bele, mint a pap-áldotta »szent házasságha«. Az ilyen kis, átmenetinek látszó apró viszonyokból a nők ügyessége folytán rendszerint egy- vagy kétygyerekre állandó *vadházasság* lett, úgy hogy manapság egy demokratikus államban már több a vadházasság, mint a legvadabb vadak között.

Azt már a jó békeidőben is konstatalhatuk, hogy a házasságot nem az égben, hanem az ügyvédi íródkában és a közyegyzőknél kötök szerződések és lötelevények, no meg vltók alájában. Nos, ez ma már annyira uzus lett, hogy bátran ki-mondhatjuk, hogy a házasságot kölenykenkilenc százaléka -- *érdekldházasság*. Az igaz romantikus szerelmi házasságok ma csak a mesékben és regényekben ének.

Ezek után pedig vesűnk egy oldálpillantást a nagy Oroszországra. Milyenk ott a viszonyok? Oroszországban a szovjet erélyes kézzel törölte el a prostitúciót, de ugyanakkor nekilendítte a titkos kéijeszt, a maga teljes mivoltában. A prostitúciót besztintetésével -- csodálatos módra -- a nemibetegségek statisztikája előbb 25, majd 50 százalékkal romlott, amin a sok ingyenes orvosi rendelő sem segíthetett. A szovjet a

nemibetegségek elleni küzdelem kulcsát a könnyen megköthető és szétbontható »szovjetházasságokban« vélté fel. A gyakori és könnyű házasságkötés azonban éppen az ellenkező eredménnyel járt. Megtörtént, hogy ma törvényes felesége lett például Olga Ivanovna Ivan Boriszovicsnak, holnap törvényesen elvált tőle és holnapután Dmitrij Michajlovicsal két ugyancsak törvényesen egybe.

Mi ez?
Ez nem más, mint egy államilag szabaddalmazott miniatűr prostitúció — orvosi vizsga nélkül. Ez mind csak a nemibetegségek express módra való terjedését hozza magával. Színes plakátokkal hasonló módon és eredménnyel lehet küzdeni a fertőző betegségek ellen.

Manapság olyan kevés házasságot kötnek nálunk, hogy a legkönynyebben lehetne keresztülvinni az egészségügyi vizsgát. A társadalmunknak kellene összezőgödnie és ebből kellene divatot csinálni, nem pedig a jumperekből, cappelkből, prémekből, meg a schymmből. Ma már odajutottunk, hogy az a férfi, aki az éjjeli mulatóhely örömlendnyát veszi el feleségül, majd még büszkén veri a mellét, hogy ő egészséges leányt vett feleségül — pont az utolsó orvosi vizsgálat után...

Vegyük példát a parasztoktól.
A jómóda parasztok már nálunk az SHS királyságban is követelni kezdik a férfjelöl orvosi megvizsgálását. Ok erre maguktól jöttek rá, pedig nem olvastak semmiféle propaganda-írást. A józan parasztság diktálja ezt nekik. És az ur társaságban ne legyen meg ez az erkölcsi erő? A mi székény urifeánnyaink kézzel-lábbal tiltakozzanak ugyancsak az orvosi vizsgálat megújítása ellen — attól való féltelmükben, hogy vissza megy a parthie? Hát nem furcsa helyzet ez? Nem fonák dolog az, hogy a szép szegény lányok és a csuf gazdag lányok éppen hogy csak férjhez akarnak menni, nem törődve az egészségükkel, az életükkel, jövőjükkel, csak éppen hogy vélnyárok ne maradjanak? Hát ne szegyelje magát az ember, ha ilyesmit csak le is kell írnia? Valóban csoda, hogy a tollam alatt folyó két tinta vagy a nyomdafesték nem pirul el szegényletében.

A modern világ, a nagy szociálhygienikus küzdelem a világ megmentésért, a jövő egészséges generáció védelme jegyében és a végén maga a közönség, a pártát mindenképpen lázónni akaró lányok tiltakozni fognak a nagy akció ellen.

Mert itt nemcsak a nemibetegségekről van szó.

A betegségek közül csak első helyen állanak a nemibetegségek, azonban igen sok más belső baj is számtásba jöhét.

A vezérhelyen áll persze a vérba, mert, ugyebár, nem lehet közömbös a fiatal asszonykára a vérbajos fertőzés, a később fenyegető elmebajjal, paralizissal és hátgerincsorvadásással, nem is szólva a satnya, degenerált utódookról. A vérbajt például csaknem kivétel nélkül a házastárs is megkapja, a betegség azonban legtöbbször tünetnélküli, lappangó marad, míg végeredményben előbb-utóbb kimutatja harapós fogait. Azt hisszük, nem lehet simán átsiklani a kérdés fölött, amikor látjuk, mint alakul át az életérős, élni vágyó fiatal asszonyka — betegápolóvá, ideg- vagy elmebeteg férje rabszolgálatyáé. Az se lehet közömbös a szülökre, ha a leányuk, rövidesen a menyegző után olyan természeti gyulladáshoz megbetegedéssel fekszik élet és halál között, amely legjobb esetben is fájdalmas meddőskégre vezet.

Az orvosi prakszisban az utóbbi időben mind gyakrabban fordulnak elő szomorú esetek, amikor fiatal emberek trisszen szerzett szifilisszel

nősilnek. Az orvos hiába figyelmezteti az illetőket, hogy két évig még csak álmukban sem szabad nősülésre gondolniok, hiába tárja előlük a fertőző betegség veszélyes voltát; a paciensek legtöbbször már az első kezelés után — szinte megnősülnek. Az orvos legtöbbször csak a lapok »Házasság« rovatából értesül »négy-keresztés vitézének« boldog házasságáról.

Mert mit is tehet ilyen esetben az orvos?

Esküje hallgatásra, diszkrecióra kötelezi. Néma kötségszegéssel kell végignéznie, amint a sok műtűnkosorús, ártatlan lányt viszik az oltár elé — a vesztőhelyre...

Amint látod, türelmes olvasó; ezért hívják ezeket a betegségeket »titkos« betegségekknek, mert a házassálandó férfi érdeke, hogy a betegséget a lakodalam előtt titokban maradjon.

Dr. Schaller subotica bakteriológus volt oly szives és rendelkezésemre bocsátotta laboratóriuma statisztikáját. Ebből tudtam meg, hogy egyedül Schaffer évente átlag kilencszáz egyenlő konstátált vérbajt az n. n. Wassermann-féle vérpróba alapján.

Az agyoncsévelt nemibetegségek mellett gondoljunk egyéb bajokra is, így nálunk kélemt a tuberkulózisra. Hányszor történik meg, hogy a férfi friss tudóvással nősül, megfertőzi fiatal feleségét és később, még miúva, a szerencsétlen utód is követi szülét a sírba.

Nem akarunk unalmasnak lenni és

azért csak rámutatunk még néhány bajra: így itt áll mindjárt elől a szervi szivaj, az idegbetegségek egész légiója, az epilepsia, az elmebaj és a többi. De csak bízzuk a dolgot a vizsgáló orvosokra, akiknek gondjuk lenne arra, hogy az a kevés házasságkötés, ami létre jön, egészségeseknek között köttessék.

A vizsgálatot úgy képzeljük el, hogy maguk a szülök, közös megáldopódsául, vizsgálattassák meg egy a férfit, mint a nőt. Ne várjanak arra, hogy majd az állam fogja törvényileg elrendelni a kötelező orvosi vizsgálatot.

A vizsgálathoz természetesen korrektek, megvesztegethetetlen orvosok is kelleneek. Ezért helyes volna, ha ezt a hálátlan vizsgálatot végző bizottság három orvosból állana. És pedig:

1. a tisztifőorvosból (hatósági orvos);
2. a család bizalmi orvosából és
3. egy bakteriológusból.

Ha e három orvos egybehangzó véleményre jut, az egészségesek a házassól felek, ám áldja meg a frigyét azután a mindonkori pap...

Igazán nagyon szőgyeltem magamat, hogy a Krisztus utáni 1923. esztendő előestéjén ilyen témáról kell írnom, olyasvalamiről, amiről mindenki tud és mégis senki se akar tudni.

Az örökös pártától féltő lányoknak végül megsgom, hogy csak egyetlen módja van annak, hogy ne maradjanak vélnyárok: ha az állam a katonakötölezettség mellett behozná a férfiak kötelező nősülését is.

Svečovek

Írta: dr. Vég Lajos (V.-Beckerok)

Régen, bizony nagyon régen volt, amikor egy melegen érző ember ajkáról elhangzott ez a nagy gondolat: »ich bin ein Weltbürger!« Olyan furcsán hathatott ez a kortársakra, mint Gallileinek az »epur si muove«-ja. A korabeli emberek nagy része meg se értette, akik megértették, közönyösek maradtak. Nem kellett nagyobb emócióit, de annyi bizonyos, hogy emiatt akkor senki nem törték a fejét.

És mi, az optimista késő utókor, a látható jelekből, főleg az irodalmi termékek nagy tömegéből, azt hittük, hogy ennek az isteni erejű eszmének nagy táborra lett. Mi azt láttuk, — és helyesen — hogy ennek az ideális világnézetnek a fejlődési irányonala lassan, de állhatatosan feljélt haladt. Annnyal is inkább, mert ennek a világszemléletnek, mint minden életérős fának, vadhajásai fakadtak, amelyek a különféle számú internacionálékban nyilvánultak meg. A gazdasági érdekeknek nemzetközivé válása még inkább megerősítették hitünket, hogy a világpolgárság gyönyörű eszméje meg fogja alkotni a világbirodalmat.

És jött a nagy világháború! Rombadólni látszott a mi hitünk, mint egy lengő kártyavár!

Az emberiség fejlődésének iránynya mindig egy görbe vonal. A háború keményen visszahajlított. De még inkább a szuhajlonyba sodorta, a háborút befejező »világbéke«. A mély pontját azonban még el sem érte.

A háború apaságával a nacionalizmus gyanúsították. Az apa háboruban nem pusztult el. Inkább most kezd kiélni magát. Bár a tulzó nacionalizmus ott ül minden kormányzó mögött, de

nyíltan magába a hatalom székébe eddig csak az olaszok ültették. Nem valószínű, hogy egyedül maradjon. Ugyanezt a fékvezetett mozgólódást megfigyelhetjük nálunk is, a szomszédban is.

És mindaddig, míg a népek, a nemzetek, a fajok és a társadalmak között a különféle neví békeszerződések ellenére (helyesebben a békeszerződések miatt) nagy háború folyik, ez az irányzat terjedni és pusztítani fog.

A tulzó nacionalizmusnak az elentétes pólus a tulzó internacionalizmus, amely most az orosz bolsevizmusban éli ki magát. Az egyet épp oly politikai kelevény, mint a másik. Meg kell érnie, fel kell fakadnia. A gyógyulási processzus csak ezután kezdődhetik.

Gustav le Bon helyesen állapítja meg, hogy a társadalmi igazságok úgy fejlődnek, mint minden egyéb természeti jelenség. Születnek, növekednek és hanyatlanak. A talaj, amelyben a mostani igazságok születtek, fertőzött volt és mert embervérrel, a legdrágább nedvvel lett trágyázza, vadul nőttek és bizonyára ilyen tempóban fognak hanyatlani.

»Alldeutschizmus«, a »pan-slavizmus«, a francia »gloire« fantomja, az angol »right ov wrong, my country« stupiditása, állandó veszedelme volt a békének, de épp oly kevéssé tudta az internacionalizmusba takaródzó orosz bolsevizmus, a német spartakizmus és a Kun Béla-féle kommunizmus a háborút kikészöbölteni. Ezen politikai irányok termelte igazságoknak élete nem lehet hosszú.

Ez a logikai megállapítás a gazdasza annak a maroknyi tábornak, amely a bevezetésében idézett Marquis Posa-féle eszmét

minden poklokban keresztül hívón megőrizte. Minden osztályban van ennek az eszmének, az »Allmensch« eszméjének egy törzs-kara, amely köré fog csoportosulni az a tömeg, amelyet a mostani elientétes irányok sikertelenségei és pusztításai oda fognak hajtani.

Az »Allmensch« gyönyörű ideájának találó magyar kifejezését én nem ismerem. Csak körülírva tudnám kifejezni így: magyar vagyok és ember is, szerb vagyok és ember is. Vajjon ma hány magyar vagy szerb mondhatja el, hogy ember is vagyok, hogy minden embertársamban elsősorban az embert látom és értékelem és csak aztán a nemzetiséget. A szerb intellektueknek, akik elsősorban emberek és csak aztán szlávok, alkottak rá egy szót: svečovek. Szeretnök, ha ez a szó elterjedne hazánkban és népszerű lenne.

A legszebb emberi igazságot fejezi ki e szó. És nem lehet kétség, hogy nem az »Übermensch«, hanem az »Allmensch« irányában fog haladni a fejlődés görbéje. És ha ez a megváltó idea egyszer megszületett és megnövekedett, akkor nem lesz igaza Gustav le Bon-nak, mert nem fog meghalni soha.

Ez az az igazság, amelyért ma még betörök az ember fejét, de amelyért minden apa, kinek élő gyermekei vannak és az emberiség boldogulásáért érző szíve van, szívesen a gillotin alá hajtja a fejét.

A katolikusok legszebb békeünnepe, karácsonykor, elemi erővel bugyog ki belőlünk az a kivánság: svečovekizmus, jöjjön el mielőbb a te országod.

Sinkó Ercsi:

Téli esti imádság

Fázott szívem hívón valja, él égben mindünnékem atyja, szédülöknek ott a sarba, eszöknek tenyerét tartja, merülöknek ő a partja, ami csak van, mind ő udja s nincs bánatja, nincs haragja.

Pázza, szédülve, merülve, jó neveddel csendesülve, ne féllek a kemény szélől ne ijedek havas éjtől, testvéreim szemet lássam tisztán, ne nappali lázban. Te csuklod le a szememet, Te nyiss kaput a lelkemnek, amit sírtam, vígan lássam, mit kerestem, megtaláljam.

A tudók, ugy-e, célt érnek? A bajdóssék haza térnek, a hercosok, ugy-e, győznek? s nincs ellenség, ugy-e, nincsen, farkas testvére az önek.

Csodás, titkos, igaz Isten, a halottak, ugy-e, élnek? a nének, ugy-e, beszélnek? A vakok, ugy-e, mind látnak? siketek hallón imádnak? A rabok, ugy-e, vídámak, szép végtelen mezőn járnak: az éhesek, ugy-e, esznek? a lázók meg melegsznek?

Édes, édes a keresztben, szőlő vagy Te szent gerceden, ugy-e, véred szőlő nádor? ugy-e, nincsen vaóbb díom? ugy-e, eszd van, ugy-e, béke? minden vágyunk elesége, minden élnék lényessége, minden aprák csillaglényé, helottainak boldorsága, jök szíves találkozásza. Jó éjtelink, jó hajnalunk Te vagy s idia, mink vagyunk s béke a földön, ámen.

Az amerikai film

— Newyorki jegyzeteimből —

A Bácsmegyei Napló számára írta: Lengyel Menyhért

Az amerikai filmről Németországban két vélemény van. Az egyik ez (néhány idevetődött amerikai film, például Góliát Armstrong és hasonlófajta produkciók után): — hát ez az egész? Mi ezt sokkal jobban tudjuk, sokkal előbbre vagyunk. Az amerikai film-konkurencia üres képzelődés, mellyel évekig ijesztgettek bennünket. Az amerikai film üres akrobatizmus, melyet egyidő mulva halálosan megun az ember.

A másik vélemény (néhány Chaplin-film látása után): az amerikai film felülmulthatatlan. Mi ezt sohasem fogjuk tudni utánuk csinálni.

Mi az igazság? Az igazság az, hogy Amerikában rengeteg produkció mellett évente ép oly kevés — igazán nagyszerű film készül, mint bárhol Európában. Kettő, vagy három. De ezek rendkívüliek. Tény, hogy a mult sájonban, mikor én New-Yorkban voltam a két-három nagyszerű német filmnek volt odaát a legnagyobb sikere. S kétségtelen, hogy amint a két-három elsőrangú amerikai film át fog jönni, akkor azoknak itt döntő sikerük lesz.

De hogy ezek az igazán reprezentatív amerikai filmek időjében, arra egyelőre kevés a kilitás. A mi nyomorult pénzünkkel azokat most még nem tudjuk megfizetni. Amik tehát most, mint amerikai filmek idekerülnek, azok jórészt ócska portékák, melyek nem reprezentálják az amerikai filmet fejlődése mai fokán. Az itélettel tehát jó lesz várni.

A filmek kilencvenöt százaléka azonban ott is, ép úgy amint itt, hajmerszöt butaság.

Mert rossz írók szerkesztik őket. A film körül — ott is, ép úgy mint itt — még az első generáció tolong. A film — tehnikailag — annyira elöregedett s ott hirtelen oly óriási szellemi szükséglete támadt, melyet első kézből nem tudott kielégíteni. Tehát: vette az anyagot, ahol találta — másod-, harmad-, ötöd kézből. Rossz fantáziák s szegényes intelligenciák árszatták el a felfedezett új birodalmat. A világlódalom nagyszerű sujtjeihez avatlan kezek nyultak. Száz és száz scenáris író Amerikában többnyire nők osztják a film részére a teljes anyagot. Képzeliük el, mi volna, ha a színház és a könyvkiadás ilyen szellemi forrásból volna kénytelen táplálkozni. Borzasztó volna Rettenetes volna. A film hallatlan életrevalósága mellett a legjobb bizonyíték, hogy még ezt a szellemi krízist is meg tudja uszni.

De odaát Amerikában már tisztában vannak vele, hogy gyorsan kivezető utat kell találni. A film számára ép oly elsőrangú szellemi anyagot kell szerezni, mint a színház, a könyv számára. Az új jelző: az író legyen a star. Tehát lázas keresés indult elsőrangú írók után, akik direkt a film számára írjanak. Rendkívüli honoráriumokat fizettek. A filmtársaságok kitűnő írókat küldtek Los Angelesi telepükre, hogy ott a helyzinén tanulmányozzák a film technikáját. Mikor Maeterlinck — ezéltt két évvel — Amerikában járt, a Goldwyn társaság külön vonaton küldte Californiába s hatalmasan hirdette, hogy a híres író ezental az ő részükre fogja filmkéziratát írni.

Idén tavasszal beszéltem New-Yorkban a társaság egyik fiatal

igazgatójával. Épen arról, hogy a filmdarabokat is igazi írókkal kell írni.

— Megpróbáltuk, — mondja — kaptunk is Maeterlincktól nagy áron két-három kéziratot... Teljesen hasznavetetlenek. Mondja kérem, tette hozzá igazi amerikai naivitással — tényleg olyan tehetséges író ez a Maeterlinck?

Megnyugtattam. Azonfelül az, hogy Maeterlinck nem tud jó film-darabot írni, nem jelent semmit. Lehetőségek, hogy a film kéziratai tulajd, tul magasak a filmpar mai emberei számára. De lehetőségek, hogy rosszak. Abszolút nem biztos, hogy egy kiváló szindarabíró vagy regényíró egyben jó film-darabíró is. Abhoz más kvalitások, más látás, más értékelési képesség szükséges, de — ez a fontos — éppoly áldott s magas szellemi képesség. A film-művészetnek Shakespeare-jei s Balzakai lesznek.

Egyelőre azonban — odaát éppúgy, mint itt — csak rendezői vannak.

A nagy amerikai rendező: D. W. Griffith. Nem nagyon productív, de amit csinál, egészen elsőrangú. Legkiválóbb két filmje: az „Egy nemzet születése”, mely Amerika keletkezését beszéli el, attól kezdve, hogy az első bevándorlók az új világrészbe tették a lábukat, a polgárháboru utáni korig (mily szép téma!) — s a másik, mely eddig a filmjásztás történetében a legnagyobb siker, az „Uttelevekre” (Way Down East).

A nagy német filmek, például Lubitsch kitudó darabjai, talán szerkesztőkben, felfogásukban nagyobb stílliek. Imponáló, megragadó, de hideg épületek. Az amerikai film szentimentális. Nem rossz értelemben. Griffithnek sikerült az, ami mégis kriteriuma minden művészi alkotásnak s ami a hideg filmnél, ennél a technikai csodánál oly ritkán adódik, — mélyen meghatja s megnevezteti az embert. A Wai Down kettő előadásairól egy megrendült közönség jön ki, melyet két órán keresztül egy varázsló tartott fogva a művészet igazi erejével.

Üres akrobatizmus? Szó sincs róla. Rendes, szép, kerek történet s ami a legszebb benne: vérbeli amerikai. A Way Down kást-ből a vidéki amerikai életet, embereinek gondolkodását, szokásait, jellemét, mondhatni egész életfelfogását jobban meg lehet ismerni, mint egy tucat Broadway szindarabból. (Ime, hol tart már a film!)

Egyetlen egy trükk van benne. Zengő, zajgó jégtáblák egy hatalmas folyón, egy Niagara-szerű zuhatag felé sodródva. Az egyik jégtáblán eszméletlenül fekszik a hősb... S kikerülhetetlenül sodródik a jégtábla a zuhatag felé, ahol össze fog törni s a mélyébe fog zuhanni... de jégtábláról jégtáblára ugrálva közeledik a fu s az utolsó pillanatban ragadja meg az eszméletlen leányt s viszi vissza ugyanazon a veszélyes úton a partra. Lélegzetelállító. Kérdeztem aztán egy filmszakembert, hogy csinálták ezt, mi ennek a trükknek a magyarázata? Nincs magyarázata — mondotta — mindakét szereplő valóban az életével játszott.

A Way Down kást-est New-York

egy rendes színházban rendes esti helyárrakkal két év óta játszák.

Az olvasó talán csodálkozni fog, hogy e sorok írója, aki elsősorban szindarabíró, — ekkora fontosságát és jelentőséget tulajdonít a filmnek, amit még mindig alantos művészetnek, olesó, népi szórakozásnak szokás tekinteni. Milyen tévedés! A filmbe — begubózva — a jövő igazi nagy internatónális művésze rejlnek, — majd ki fog szállni hamarosan és csodálkozni fognak rajta, mily hatalmas, zengő skálájú — a szív és az értelel mily csodálatos mezőin jár, fantáziadus, rend me-semondó eszközt nyert benne az emberiség. (Talán az egyetlen igazán új művészet, az emberiség öntudatra ébredése óta.)

Ha kis városokban csak mozik olesó képeit látják, (nagy városokban is ugyanez pereg még most a vásznon) tisztelettel gondoljotok a mindenható technikára, mely ezt a csodát ajándékozta a világnak. Mert nem remek perspektíva, hogy egészen rövid idő mulva mindazt a szépet és jót, amit egy tókéletes technika és igazi írófantázia meg-csinál, a legkisebb helyen is ugyan-azon nagyszerű előadásban fogják a film nemzetközi nyelvén élvezni, — lesz legalább valami, a mi a széjjel szaladó és részreke bomló világban egységes, mindenki által érthető, mindenkihez szóló lesz: — a film.



EGYÉNI AKCIÓN

Egy szegény korrektor panasza

Hogy mi a korrektor? — kérdezted tőlem, tisztelt felebarátom, aki reggelentk kezdbe veszed a még friss, nyomdafestékszagú újságot, átszaladsz sietős, türelmeden pillantással a glédában álló betűtökönökön, hogy aztán — mint rendesen — bosszankodva konstátál: enny-e, de üres megint ez a nrlap! Hát igen: a korrektor a legszánalomra méltóbb, legelfoglatlabb, legszomorubb ember a lapinálabb rothotasi között. Ha korrektorral találkozol az utcán, emeld meg előtte tisztelettel a borzalindó, mert bizony mondom, néked ő a te áldozatod. az újság névtelen mártírja. Néki mindent kell tudnia, még az is, amit az újságíró sem tud, viszont úgy bálnak vele, mintha semmit sem tudna.

Amíg te, felebarátom, az újság nyole oldalából elővasol tiz sort, a címeket és a tözsdét, keresztül nyargalsz rajta szélesében a sasszemded vagy az öt dioptriásoddal, addig ő, a korrektor, figyelmesen, betűről betűre, szóról szóra böngészti át a hasábokat, cikkeket és vadász-sza szorgalmasan a sajtóhibákat. A korrektor — talán így lehetne ezt közérthetően definiálni — a sajtóhibák réme és a sajtóhibák áldozata. Ő ovanéle, mint a jó rendőrkrutya. Már messziről megérzi a sajtóhiba szagát. Ilyenkor héjgyorsasággal lecsap a gyanudtan sajtóhibára és kék vagy piros ceruzájával még ott a helyzinen könyörtelenül kivégzi. Ez azonban még nem jelenti azt, hogy a sajtóhiba most már végleg megszűnik élni. A sajtóhiba igen szívós állat. Legtöbbször a szedők jóváhírlából, — akik igen jószívű emberek és nem engedni a lelkiismeretük, hogy hibóják a hibás szót vagy betűt, — csak benn marad a cikkben és másnap, a korrektor legnagyobb

meglepetésére, ott ékeskedik a sorok között. Persze mindenki ezt látja meg először.

Ha már most ráadásul még maga a cikk is rossz, akkor a szerkesztő előveszi a korrektor, felteszi a pápaszemét és ezt mondja:

— Tihányi ur, maga egy hasznavetetlen, borzalmas íróter, egészen megnyuzta, kifordította a Klapp ur cikkét. Dicszónás!

És ha már most mentegetőzni akar a jámbor korrektor, a szerkesztő belemérlir a külföldi újságokba és nem felel.

Klapp ur persze fel van erősen háborodva és szentlil meg van róla gyződve, hogy az ő zavaros cikke a korrektor hibájából elvezethetlen.

A korrektor élete állandóan vesztélyben forog. A vidéki munkatársak névtelen levelekkel ársztják el, telítve vad fenyegetésekkel és bős szádalimakkal. Különböző merényleteköt kell állandóan rettegni. Keservesebb a helyzete, ha egyuttal hírlapíró is. Ilyenkor, ha egy-egy cikke megjelenik, így nyilatkoznak előtte a jóakarók:

— Tihányi, maga egy tehetséges korrektor!

Viszont, ha a sajtóhibákra terelődik a szó, elismerőleg így kiáltanak fel:

— Ez a Tihányi egy zseniális hírlapíró!

Még tihertetlenebb az élete a szegény korrektorok, ha véletlenül aktivista. A tradíciós, konzervatív szerkesztőségi rókák, ahol csak alkalmuk nyílrik rá, üldözik és bosszantják. Előfordul, hogy üzemzavar áll be a nyomdában, félórákig nincsen semmi levonat, ilyenkor a korrektor a körmet rája és elmékedik. A kávéházból hazaballagó szerkesztő urak most az ajtó elé sorakoznak és rekedt, repedt, iszonyu hangon (direkt újságíró hangon) — ilyen lehetett ősapánk korában a hatalmas Mammutok szelid esti átátossága — rágyujtanak speciális dadanótákra.

Felebarátom, te, aki ezeket a wérel irt keserű sorokat olvasod, tudod-e mi az, amikor éjfel után egy órákor öt újságíró énekel? Nem, felebarátom, néked erről fogalmad sem lehet.

Először halkan, mint amikor rozsdás zárbán forgatják a kulcsot, majd egyre fenyegetőbben, nyikorgóbban, fület- és szivertázzóban süvít, kurrog, bug mind erősebben, akár holdvilágos falusi éjeikeen a szerelmes kandurok csalogató encke nádfedeles háztetőn, mint kivert vadidészök nyöszörgése az őserdőben, mint magányos bölömbika a zizegő nádásban, úgy zeng, harsog, száll az ő daluk. A végén már remegnek az ajtók, falak, a házbán álló kisdédek felsírnak álmukban, a lakók mint elátozott hazajáró lelekek, gyertyával a kezükben meg jelennek a folyosón, a házmaster, kezeiben egy-egy boxert villogtatva, józú káromkodásokkal ront elő és amikor már ívetlenképpen teljes a zenebona, a szerkesztő urak a jól végzett munka után eltávoznak. Természetesen most lsmét a korrektor veszik elő. A háztulajdonos tájékozva ordít rá:

— Maga züllött korrektor, megint felverte a házat azzal a korrigálás-sal! — mert a jámbor azt persze már nem tudja, hogy miöbli is áll tulajdonképpen a korrigálás. És hiába protestál, tiltakozik szegény áldozat, úgy sem halgatnak rá.

Tudnod kellene, nyájas felebarátom, hogy ez még mind semmi a többi szenvedésekhez képest. Minden tiszteséges szerkesztőségben tenyésztenek egy alanyi költő szentimentális hírféjrlőt és egy humoristának megvan az a rossz szokása, hogy mindenáron kroit akar írni. A kroi az a műfaj, amin tulajdonképpen nevetni kéne az olvasónak.

de a tapasztalatlan, a szerkesztőségi labirintusban járta a gimnazistalányok és városunk kacér asszonyai rendszerint félreérték az állítólagos pont és meghatottan, könyves arccal, áhitattal mondiák a teadélutánokhoz, moziban, vagy zsúrokon egymásnak:

— Ah, Mácsi, az a Géző milyen szomorú históriát írt megint! — Olvastad azt a prima cikket? Most teszem fel (ugyan nem jó a sajtóhibát a falra festeni, mert biztosan benne lesz a lapban). uram bocsá', ebbe a gyönyörű írásba egy vagy két líbia csuszik be. Mert a hibának megvan az a rossz szokása, hogy könnyen becsúszik a cikkbe.

Ilyenkor a szerző egészen oda van és magánkívül, a kétségbeeséstől szízei a fülebe a jobb sorsra érdemes korrekortornak a legválogatottabb gomrombaságokat. Legsűrűbb és legkedveltebb szavajárása, hogy: poingyilkos. Mert a bösz humorista megküzdi rá, hogy az szenzációsan ötletes, pompás, fordulatok, helyre kis humoreszk volt, amin mindenki halálra kacagta volna magát, ha a korrekortorn nem gyilkolja meg a point.

Legérdekesebb azonban az ügy akkor, amidőn kiderül a felülvizsgálatnál, hogy a cikket maga a szerző korrigálta, mivel nem merte a korrekortornra bízni. Ez esetben a főlényes szerző, némileg megenyhülve, husz dinárt kér kölcsön a korrekortortól elsejéig, ami annyit jelent, hogy ne merje visszakérni. Ha azonban a korrekortorn erőt vesz szégyenkezé természetén és szerénytelen vakmerőséggel említést tesz az esetről elsején, az épp olyan naiv és hiábavaló fáradság, mintha, teszem fel, valaki a 20%-os bonok becsérlését követelné. Eltekintve attól, hogy a korrekortorn már alaptermészeténél fogva sohasincs pénze, mégis mindenki haragszik reá, ha nem fizet a kávéházban. A kiadóhivatal ősi, örök ellensége és jaj szegény korrekortorn árva fejének, ha előleget kér. Ez szintén naiv és okatlan kívánság lenne tőle. A fizetésesekéjét sajnálkozva, nehéz szívvel adják ki és erősen csodálkoznak, hogy egyáltalában minek is jár ennek a haszontalan sajtóhibabakternek fizetés.

A korrekortornal minden álhirlapíró, minden kiadóhivatali könyvelőcsöke a megtorlás veszélye nélkül bizalmasodik és konfidens vele szemben. Az összes helyi álhirlapírók neki olvassák fel kézírataikat. Felebarátom, te boldog, független, szabad lélek, tudod-e mit jelent az: naponta öt-hat novellát, riportot, szines és szintelen irodalmat végighallgatni? Nem, irigyléremelő felebarátom, te ezt még csak nem is sejtéd.

Amikor gyantalanul issza a mit sem sejtő korrekortorn a délutáni kávéját, leül mellé Kaski ur, előveszi tőle kabátja hatalmas zsebéből a kézirat-kötegeket. Ilyenkor már remeg, verítkezik szegény, de már nem lehet elődalogni. Kezdődik a felolvasás a lila csillagokról, amik kódos sejtelmeket, babonás vágyakat gitároznak a Kaski ur hön dobogó szívébe. Aztán a Ladányi újon az ő szenzációsan érdekes riportjával, az érzelmes Mari néniéről, akinek gombostűfejnyi melletti kivirágozták a szent bánatot és kőkenybarna szemcímre halogorult, mert édesanyját és tizenhárom nevelőten gyermeket kellett táplálnia... és még, még a többi sok iszonyatot? ...

Felebarátom, én jót akarok neked. Örülj, szívód mellre a friss decemberi levegőt, élvezd az életet és ne olvass tovább ezt a cikket. Tedd le a szőcpen nyugodtan, manikürözöld vagy kérges kezűddől az újságot, ha nem akarod, hogy összeszorultjon a fűdalomtól, hogy megrepedjen a nagy keserűségtől a te izgalmatktól mentes, szokványos billentyűtárgyalásban, csendes zsírosodásban szenvedő kis szíved.

Csak egyre kérlek, tisztelt olvasó, mielőtt letenném a tollat, ígérd meg

nekem kedves, megértő, nyájas felebarátom, hogy ha majd legközelebb sajtóhibára bukkanasz a lapban, vagy rossz cikket olvasol, nem haragszol, nem árszotod el szidalmakkal a szegény, bánatos korrekortorn, aki a te alázatos szolgáló és minden igyekezetében abban összpontosul, hogy a te

javadat, kényelmedet szolgálja. Inkább valami ilyenfélét mondjál majd alkalommal: milyen rosszul van megírva ez a cikk, kész szerencse, hogy a Tihanyi korrigálta! Ugyanez a mondasd ill erre a cikkre is. De hát mit tehet minderről a szegény korrekortorn?

HARASZTI SÁNDOR:

Uj hegyibeszed

Boldogok a maszülöttek, kiknek bölcsőjük igaz bölcső s nem a koporsó deszkája vánkosoza a testük.

Boldogok a keresők, kik január jégbefürösztött mezőn piros szívekkel — ő — nyári virágot keresnek.

Boldogok a nevetők, kik testvőrt se siratják de fekete gyászban — fehér szüzekkel vigadnak.

Boldogok, akik aratnak és bronzszinű arcuk nem fakul gondba, ha jön az őszi hidegség.

Boldogok a hajósok, kik lélekvesztő ladikkal a tántorgó tenger hullámain hajóznak.

Boldogok az asszonyok, kik csikorgó daccal szülők vajudó lázban a tüdővésztes porontyot.

Boldogok, akik akarnak, mert gerendás erővel daruzzák dokkok kincsét tengerre futó hajókra.

Boldogok, akik dacolnak és hiteket szereznek hogy törvényt törvénnyel bontsanak maguknak

És boldogok a szeretők, kik hidakat pallóznak hogy Március viselő lány roskadó ölet cipelje.

(1919)

Református szeretetház Feketicsen

Újévkor nyílik meg az SHS királyági református egyházmegye szeretetháza Feketicsen.

Ez az intézmény nem új kezdeményezés, hanem az egyházmegye régi vukovári szeretetházának új életre keltése. A vukovári szeretetház a háború előtt és a háború alatt mintaszerű, gyönyör-

masztották most Feketicsen. Ez egyelőre sokkal kisebbszerű, mint a régi volt, de már a zsebükben van a terv s a zsebük alatt még beljebb az elszántság, hogy ezt még nagyobb és szebbé fejlesszék, mint a régi volt. Rajzunk a szeretetház jelenlegi ideiglenes épületét mutatja be.



A feketicsi szeretetház ideiglenes épülete

rú intézmény volt. Hatalmas emeletes palotája izlésesen és modernül be volt rendezve 50 árva részére. Saját iskolája volt négy tanterével.

1918-ban a nagy változásnak áldozatul esett a szeretetház egész berendezése, az árváknak menhelyiük kellett. Először Mohácsra mentek onnan pedig később elszéledtek. A remek épületet el kellett adni potom áron a városnak *burdáságos figyelmeztetés*re.

A kálvinista azonban nyakas nemzet a százszor leég, szűkövadszer is újra épít. A volt vukovári szeretetházat is újra feltá-

Kupp Péter esperes felhívására két hónappal ezelőtt kezdtek meg a gyűjtést, csakis saját heveik körében s már is be van rendezve a hajlék, tele van a kamra s újrebernépítik gyermekekkel. Református árvákat nemzetiségi különbség nélkül felvesznek az árvaházba.

A gyűjtés eddig is nagyon szép eredménnyel jár s az árvaház vezetőségének agilitása minden bizonnyal még a jövő év folyamán tető alá hozza a új, monumentális árvaházat is (amely méltó kifejezője lesz az SHS királyágában élő reformátusok áldozatkészségének.

A tömegek és vezetőik

Írta: Farkas Geiza

Mi is az a tömeg, ha embereket értünk alatta?

Sok, nagyon sok ember, akik együtt élnek, vagy egyúvé kerültek és egyformán gondolkoznak, egy irányban cselekszenek. Rendszerint ugyan az ilyen emberek összességét nem szoktuk tömegeknek nevezni, hanem lakosságról, népről, nemzet-ről beszélünk. Amely apró köznapi torzalkodásoktól eltérően egyet-értően végzi munkáját, több-kevesebb szabadsággal és megfontolással megválasztja képviselőit, a mindegyikőri kormányt sokszor szítja, de mégis készséggel engedelmeskedik neki, sőt még a világ politika, a gazdaság, a művelődés kérdéseiben is egészen véve úgy gondolkodik, még lelkesedik is, amint azt a hatalom birtokában levők neki minden hivatalos és félhivatalos eszközzel sugalmazni jónak látják.

Csak rendkívüli időkben, ugynevezet nagy történelmi pillanatokban, illetőleg ezek előestéjén szokta mint egy a tenger mélységéből hirtelen felbukkanó óriási szörnyeteg felülni fejét a »tömeg« — sok sok ember, aki már nem hajlandó úgy élni, cselekedni, ahogy ezt eddig éismert hatóságai eléje szabták, már nyíltan ellene mond azoknak, akiknek száva előtt eddig több kevesebb öszin-séggel meghajolt, sőt támadólag is lép fel: olykor esetenlén, ügyefogyot-tan teszi ki magát a sortűzeknek, melyekre azután polvaként szétröb-ben, olykor azonban a tölféséit áttörő Tisza elemi erőjeivel seper el minden ellenállást, forgat el, pusztít el mindent, ami útjába kerül, kényszeríti ki az állam a társadalom valamely az eddigigti eltérő, újszerű alakját, szervezetét.

Történelmi munkánkban — fájdalom, a legújabb kor történetében különöscen — sokat olvasunk a tudatlan, értelmetlen, féktelen tömeg-ről, mely csak rombolni tudja azt, a mit apai nemzedékeken át építettek. Ugyanezt halljuk azonban a mindenkori fennálló rendet védelmező államférfiak beszédeiben is, ha olyan mozgalmak, véleményalakulások csírá szólnak, melyek sok ember elégedetlenségét hozzák kifejezésre és ezért a meglevő rend felbontására is vezethetnek. Ugy a történetírók, mint az államférfiak böszvannak és ékeszőlők szoktak lenni az elvakult tömegek által elkövetett kegyetlenségek, pusztítások, rombolások leírásában. Mindezekért azonban nem szívesen hagyják a felelősséget ama sok ember vállán, aki talán csak ma »tömeg«, tegnap még »nép« volt, holnap meg ismét »nemzet« lesz. Hanem ezt a felelősséget legszívesebben egyes vezetőkre hárítják, akiknek aztán kéjjel boncolják jellemét, buzgóon kiemelik minden testi, ideg-beli, nevelési, erkölcsi fogyatkozását, feltárják nagy szávaik és merész tetteik olykor igen kisszerű és alacsonyrendű indokait.

»Csak egy pár igazgatót kell felkötni és akkor a tömegek nyugodtan viselkednek. Beh sokszor hallottuk ennek a megállapításnak különböző hangnemű változatait! Ha aztán kézelebből boncoljuk a tömegmozgalmak és kitörések történetét, lát dolgokat látnunk. Az egyik határozottan kedvező a most idézett vélekedésre, a másik azonban már legkevésbé sem az.

Bizonyos, hogy igen sok ember nagyfokú elégedetlensége sem vezet a fennálló rend szánára veszőyes tömegmozgalmakra, amíg nem akadnak egyesek, akik az elégedetlenséget könnyen értető és továbbhadható szavakba öntik, a közigyelmet bizonyos, visszafelé tekintett állapotokra irányítják, ezek megszüntetését célul tűzik ki és elhitetik a sok emberrel, hogy ebből ciketsors nevezetesen javulása fog következni. Azután kezükbe veszik a cselekvés kez-

Ueménységét is, a jelszavak után felszólásokat röpitenek szíjél, végül már vezényszavakat adnak ki a régi hatalommal felvett nyíl harcban. Ilyen vezetők nélkül nincs igazi tömegmozgalom — ez az egyik tény.

Am ahol sok ember nagy mértékben elégedetlen a fennálló helyzettel — ott előbb-utóbb mindig akadnak ilyen tömegvezetők. A mindig szó úgy értenéd, hogy akkor is, ha a felismert vezetőket megnyerés, megfizetés, megfélemlítés, vagy elpusztítás útján sikerült elnémítani, eltüntetni. Az áruló vagy vértanúk helyét — amiké a sokaság szemében eltávolított vezérei lesznek — mindig új vezetők bukkannak fel és veszik kezükbe a tömeg irányítását, a mely így sehogy sem akar a régi államigazgatók kezébe visszaszállni. Ahol egyszer nem elégedett nép van, fiamen elégedetlen tömeg, ott ennek taláiban úgy teremnek, nőnek a vezetők, mint nedves, meleg talajokon a gombák. Ez a második tény.

Mi indíthatja az egyes embereket, olykor egyidőben és egymás után sok egyes embert a tömegvezérség átvételére? Erre a kérdésre is sok embernél kész a felelet, melyet a példák ösztönével is támogatnak: nem más ösztökéli a tömegvezetőket, mint a legalacsonyabbrendű önzés, haszonlesés, legfeljebb még tulzolt, beteges nagyravagyás, mindenesetre lelkesmeretlenség. Mindenkinek jól esik fárasztó, szerényen díjazott munka helyett a tömeg kegyéből egyszerre csak jó módba jutni; e mellett szavát hallatni és irányt szabni azoknak is, akik addi meg sem akarták hallgatni. Ez mind igaz, csak hogy a tömegvezérség nem mindig ilyen kényelmes kerestet és érvényesítési alkalm. sőt igen nagy kockázatot is hoz magával, melyeknek csak egyike az a akasztófa; ezenkívül itt van még az eddigi szerényebb megélhetésből való kiűzöttség, a mozgalom balsikere esetén még a minden oldalról való legyalázás veszélye is. A tömegvezetés vállalására tehát a kisebbszű önző indokok mellett is csak kivételesen elszánt, a kockázatokat másnál könnyebben vállaló egyének lesznek hajlandók. És olyanok, akik a fennálló gazdasági politikai vagy társadalmi renddel maguk is elégedetlenek, abban kedvük és igényük szerint elhelyezkedni nem tudtak, annak megváltozásától egy olyan légkör várna, amelyben nem csak bőségesebben, nemcsak tiszteltemben, de erkölcsileg is megelégedtetten élhetnek.

Igen különböző mértékben hatnak mindezen indokok a különböző tömegvezetők lelkiéletében; így ezen vezetőknek nagyon különböző fajtáit ismerhetjük meg a történelemből. Itt van a nyomorult szájhős, aki írónak számítgatja, hogy mint tömegvezető, talán hullahegyek fölélt is, mennyivel többet harcolhat össze, mint amennyit irodalmában vagy műhelyében rendes munkájával megkereshetett volna — esetleg mennyivel többet szerezhet ismét, ha a tömeg bizalmának megnyerése, kisaajátása után nyíltan vagy titokban megint a régi hatalom szolgálatába áll. Itt van a becsületes törekvő ember, aki éri erejét, de eredetileg mégsem kívánt egyebet, mint élni, dolgozni önmagáért, az öviért, az egész nemzetért és társadalomért — am azt kénytelen tapasztalja, hogy ezt nem teheti a fennálló viszonyok közt, melyek tehetségét, jóakarátát meddőségre, elpángásra kárhoztatják, míg a tömegvezetés vállalása kielégítő módosítási és érvényesítési téréll megkesztesíti. Itt van a beteges idegzeti, az élet rendes viszonylataiban tehetetlen, de a kivétel elszánás időben lázasan erőlyes ember, akit egyes történelmi alakok nagyhirű sikerei teljesen elbűvölnek, úgy hogy mindemádon azok sorába akar kerülni, miután az

átlagos módon való érvényesülése is képtelenség kell magát éreznie. Itt van végül a tömegvezetők legveszélyesebb — ismerjük el — legrikkább alakja: a nagy tehetségű, de még nagyobb jellemű ember, aki a fennálló rendszerben számára bőségesen felkínálkozó érvényesítési, vagy éppen uralkodási alkalmat sem képes igénybe venni csak, mert a tömegek elégedetlenségét ezen viszonyokkal jobbnak tartja és annyira átérzi, hogy megjavításuk gondolkodásának legfőbb szükséglete, tevékenységének legerősebb rugója lesz.

Annál bizonyos, minél súlyosabb bajok teszik az embereket elégedetlenekké és minél többet érik azokat, annál készségesebb támogatást várhatnak a tömegvezetők, annál nagyobb anyagi haszonra és erkölcsi eredményre számíthatnak és pedig rendszerint annál kevesebb kockázattal.

Mű következők származnak mindebből nem a tömegek, hanem az egyes józanul gondolkodó emberek és különösen a hatalmat kezelők számára? A tömeg csak ott lép fel mint hatalmi tényező, ott terem vezetőket is, ahol elég sok ember

elég nagy mértékben elégedetlennek érzi magát a fennálló viszonyokkal. Hiszen elégedetlenek mindig voltak és mindenütt vannak, sőt bátran mondhatjuk: egyetlen ember sincs, aki életében és társadalmában kivétel nélkül ne találja. Egy alig észre vett kellemetlenség is súlyos szenvedéssé lehet, ha egyre aztal foglalkozunk, ha mindig arról hallunk és olvasunk. Tehát aránylag csekély okokból is származhatnak tömegmozgalmak; ezek azonban csak akkor válnak veszedelmesekké, ha a hatalom birtoklói öböteti kézzel nézik, miként sziták egyesek a szikrát tüzzé, hogy epről a leggyémből levestüket megfőzzék. Itt tehát csak urvan beváthat a »néhány igaztói« recept. Ahol azonban nagyobbok és nagyobbok az emberek elégedetlensége, elkeseredése, ott a vezető szerepe minden feltűnő volta mellett másodhelyre szorul; ott a tömeg mesebeli sárkánnyá lesz, melynek minden levágott feje helyett két-öt vagy több nő ki. Ott tehát csak az elégedetlenség okának megállapítása és orvoslása utána lehet — a meddők lehet — a tömeget lecsendesíteni, ismét néppé tenni.

Toth Béla

három kiadatlan Esti Levele

Milkó Izidor dr. levelesládájából

A Bácsmegyei Napló Baedekerje, Milkó Izidor dr. ez a gazdag multú és gazdagjelölt író, a vajdasági magyar írónak nemcsak korban, de érdemekben és értékben is legméltóbb reprezentánsa, akinek írásai nem a közéletérzés nagygyá fárasztó, de az abszolút irodalmiság szigorú szempontjait hibátlanul élik ki, »Régi magyar írók« címmel tárcasorozatot kezdett a Bácsmegyei Naplóban. Sem a megírás művésze, sem az anyag érdekessége nem tett különbséget a tárcák között. Mégis: az olvasó közönséget leginkább a Tóth Béláról írt közlemények érdekelték. Érthető oka van ennek, mert Tóth Béla még abban a korban írt, amikor a mai olvasóközönség már újságolvasó volt s mert alig van író, akinek élete, minden megnyilatkozással való szembenállása, hangja, vesződélege, lelkesültsége, elfoglaltsága, hibája s a rajongásig izzó szeretete olyan leplezetlenül, közvetlenül, szinte szemmel láthatóan és kézzel kikapirhatóan került az Esti Levelekben az olvasó elé, mint a Tóth Béla. Az Esti Leveleket ez tette korának legnépszerűbb újságról teljesítményévé mert a gazdag tudás, az ezerefél tájékozódó érdeklődés s ezerefél reagáló szemlélődés a legközvetlenebb, legérzékenyebb módon, a lelki és testi közelség tökéletes párhuzamában nyilatkozott meg bennök. És mindehhez: a legtisztább stílus, a legtökéletesebb magyarság, hajlékony nyelv, anélkül a magyar nyelv beszédművészetének szabályait éppoly meg lehet állapítani, mint ahogy Arany balladából állapította meg Greguss a ballada műfajának törvényét.

De nincs most itt a helye annak, hogy rekapituláljuk annak az elragadtatásnak okait, amit mindig éreztünk, amikor az Esti leveleket olvastuk. Tóth Béla nevele beíem az újságolvasás és újságrírás szeretetét s most ez az elcsóvított szeretet a saját fiatalságával találkozik, amikor a Milkó Izidor levelesládájából kikerült Tóth Béla írások kerülnek szembe.

Megbecsületlenül értékes és gazdag ez a levélgyűjtemény. Milkó Izidor annak az új generációnak egyik legjelentősebb tagja, amelynek munkája a világvárossá kiterebélyesedett Budapest számára jelentette a nyugati kultúrát. Történelmi munkát végzett ez a generáció. Az

európai nívóhoz kellett főemelni a magyar irodalmat, melynek eddig csak lapályai voltak és — felhőkbevesző harcosai. El lehet mondani, ennek a magyar kultúrát és európai magyarságot teremő munkának nincs egyetlen részese sem, akhez Milkó Izidor nem fűzné frissen örözt személyes élmény, vagy levél: Ezek a híven örözt levelek pedig föltárják kutatás nélkül is azt, ami ma már — az irodalomtörténet számára. A hetvenes, nyolcvanas, kilencvenes évek irodalomtörténetét nem lehet megírni e levelek ismerete nélkül.

Most Tóth Béla három levelet válogattam ki belőlük. Három levél, valójában három Esti levél, mert mindegyik tartalma közérdekű volt s ami ennél sokkal több, közérdekű maradt máig is. A mai olvasó azzal az érzéssel olvashatja, hogy Esti levelet olvas, olyan Esti levelet, melynek sem hangja nem bágadt el, sem tartalmi érdekessége nem vált fakóvá.

Az első — Esti levélnek azt a címet adnám

A levélírás művészete

Ezt a levelet szájról-szájára költe megjelenése után írta. A levél kőtte 1895. április 29. A levél itt következik:

Kedves jó barátom,
Hallgasd meg és türd meg zsörtölődésemet,

Te a legszellemlenebb magyar ember vagy, akit ismernem adottam.
De hajh, bár lennél kevésbé szellemes!

Miért?
Mert benned a szellem és az anyag nem osztódik el kellő arányban. Vagyis több benned a lélek, mint a test; sőt a tested alig van és most látom először, hogy nem örült fölösségessé az a filozófiai bizonyítás, hogy az embernek teste is van.

Ez eddig meglehetősen érthetetlen írka magyarázata az; hogy te a világ legjobb levélírója és a világ legrosszabb vendége vagy.

En ez a bűnödet vagy érdemedet igen megbecsülöm, ha szeretnélek téged személynies is.

A levélrás az én szememben végtelenül becses dolog. Szinte azt mondom, hogy magasabbnál megnyilatkozása az ének, mint a líra; mert hართalanul korlátlan és keretbe (mely nincs) belefér minden. Kerete, mondom, nincs, és mégis van: egy parányiság

és egy végtelenség: az én. Sirok, ha elgondolom, hogy ez a gyönyörű, kedves művészet kivesszőben van; sőt véggépp kipusztult. Azt is tudva, mi ennek az oka: a vasut és a telegráf. Immár könnyű takarékoskodásunk a téréll és az idővel. A személyes érintkezés, e legpraktikusabb dolog diadala a relációk régi jó módján.

Mme de Sévigné, ha ma él, nem írki leveleket; mert minden héten vasútra ül, hol ő, hol Mme de Griouan; vagy ott a városközi távbeszélő, amelybe minden este bele lehet kiáltani: »Bonsoir, machère bonne!« — Kazinyezy — ne mosolyogjunk a szent örögen, mert ő, hiába, nagy levélíró volt — ha kortársunk, fölír az Akadémia üléseire és levelezőlapon köszön meg Palágyi Lajos hommage de l'anteurité — mert vértünkben van, hogy az írással spóroljunk.

Kivált mi írónak van a vértünkben. Az örögebe is, vittük már annyira, hogy eredete kéziratunk sorát 50 fillérral honoralják. Szinte lehetetlennek éreztük nem nyomtatás alá, vagyis »cétalanul« írni.

Ez a levélírás halála. Az intím lírából concert populaire monstre-zenekara lett. A nyilvánosság elrablotta azt a gyönyörűséget, hogy egy főből álló publikumhoz szóljunk, aki bizonyosan ért bennünket.

Te, édes barátom, utolsó híromdója vagy a lélek e nemes szabadságának. Nagyra becsüllek ezért. Nemcsak önzésből, hogy leveleidet olvasni élvezet; de mert lámód ezt a kihalt művészetet. És hogy kontármódra bár, én is írhalok neked néha levelet, arra nem csak szeretetem idít, hanem — hogy úgy mondjam — leltem ökonomója is.

E pillanatban tiz sürgős, kötelező munka van a nyakamon. És én mégé azt a levelet írom. Miért? Mert üdülök, pihienek, erősdöm itt az asztalnál, mely máskor galupad nekem.

A régiek talán azért tudtak annyit dolgozni, mert a levélírás frissítette őket szüntelenül.

Levelet írni egy kedves, genális emberünknek szászor külön nyugalom, mint a buta hempérgés egy klub divánján, ostoba, modern beszédek között.

Ezt én mind valóm és cselekszem. De mégis nehezelek, hogy a multkor a Korona rossz kávéját ittad és nem az én igazán jeles főztemet. Az ilyen személyes húzódásnak néha megvan a maga jó oka. Velem is megessett már, hogy rettentően csóladtam ismeretlen ismerősökben, akikkel sokáig csak levélen érintkeztem. De ezzel a csalódással aztán velezárt az is, hogy nem tudtam nekik több levelet írni. Ez a törvény, azt hiszem, általános. És te mégis írsc nekem, noha ismercs. Ez a bizonyossága, hogy nem írtózol személyemtől. Miért kerülsc hát?

Isteneim, igazi szégyen, hogy mi, régi jó cimborák, egymást eddig csak korcsában, kávéházban láttuk. En ugyan ezeken a parlagi helyeken is megismertem benned a kedves embert; de remélem, az én ötszögletű, nap sugaras kis műhelyemben, az én szeretett könyvem között te másdbb embert látnál bennem, mint idegenben.

Konkluzió: tárt karokkal, igaz szívvel várlok.

Hát én ismét igen beteg voltam. Nagy írői dicőségem, hogy amaz influenzás tárcát igaznak ítéted. Valóban az igaz, mint egy levél és boldog vagyok, hogy egyvalaki megértette és a tömérdek sok bitang, sőt trítang ajtóshiba, hajtóhási, sajtóhiba, hajhásít, hasóhajt, hajhásít etc »daccára«, méltatja. Nekem ez elég.

Hogy tárcád kézirat marad, én örülök neki, mert — remélem — levélle válik és én, mint Cerevisin-ország néhai királya, egy ezrek számára való előadást egymagam élvezek végig. Ettől ne fossz meg, kérlek!

Nevem napján még félig akasztott ember voltam, hogy beteljesedék rajtam a magyar kívánság 50%-ja. De azért a te kedves gratuláció nagy örömet szerzett nekem. Denique non omnis mortuus suni, van egy jó szív,

akinek még ezen a réven is észbe juttok én, »nóhai«.

De hóh, mit akarsz te ezzel: »nem engedni a negyvennyolcóból?«

»Hogy történt, hogy ez kiharadt?« Annak ezer oka van. Csak egyet említek, de az elég, hiszen gazdija.

A szülő ígék gyűjtése és kritikája a legnagyobb személyeskedés a világon. Ki mondta? Wer hat es kessagt? Qui l'ha detto? etc. etc. Milyelvt nem lehet válaszolni a quisre, a kategória sorompója megnyílik és a frázis átszűri az egyszerű szlások, vagyis a paraszti vagy őr ioklore határtalan országába.

No de most elég. Csak azt mondom, amit ugy is tudsz, hogy vagyok szerető és nagyrabcsilló híved

Tóth Béla.

Beszéd az ujjak hegyével

A második levélhez sem kell magyarázat. Ugy hat ez is minden szubjektivitása mellett is, mintha a

A harmadik levél Tóth Béla leg-harcosabb írásai közül való. Pár

papírosra kellett volna írnom hálám kifejezését.

De hát igen szeretem ezt az én amerikai masinát. Nem írok többé, csak beszédek az ujjam hegyével. Tintatartó nincs is többé a házamban; csak töltő toll — aldárni a nevemet. Valóban nem tudom: bírnek-e még összefüggő sorokat írni pennával. Ma meg akorom próbálni; mert eszembe jutott: hátha bánt tégedet, hogy én neked ilyen rettenetesen modern levelet küldök. De aztán elgondoltam, hogy nincs mit félnem.

Ez az íróké az én házi oltárom; noha csak amerikai acélból van; áldozatomnak, munkámnak oltára. És szent nekem. Legyen még szentebb az által, hogy vele fejezem ki irántad a hála, a szeretet, a barátság érzését.

Ezzel az érzéssel vagyok testvéred 1902.

Tóth Béla.

Magyar temetés

A harmadik levél Tóth Béla leg-harcosabb írásai közül való. Pár

meien nagylelkűséggel; ott piszkította a levegőt a képviselőválasztási bírósághoz, írt geb'-je; egy szóval ott akadtát a szívem — hogy a rut, de igaz szóval éljek. Dr. Purzicsán, már mint Pap Zoltán ur, a szegény Vadnay temetéséről való. Oda rohant ez a derék, de izléstelen számár tennis-ruhában, száz csomagilag megterhelve és megzavarva a predikáció lelkiasztort. Európán Gyakran emlegetem: de akkor csak a magyar falu jutott az eszembe, a magyar falu, melynek paraszttjai temetésre ünneplőt öltenek, mert tudják és érzik: mi a tisztesség. Quid plura? ... Igazat írtam. Ezért hatott reád, az homme supérieurre, de még a misera plebsre is. Öszönlök hozzád a sok levél. Mert jól esett az embereknek a valódság.

A képezzetteknek ellenben fáj. Ezért írt rólam Bartha Miklós ur vezércikkét, hogy én a Bartók Lajos sírját rutul letaposam. Hallozd ezt, édes öreg barátom? Az a tárca a halott jódnak, némi tiszteletré, némi formai megbecsülésre való jogának védelme; s leköpése a mai léhának, akik már nemcsak a képviselőház folyosójából csinálnak lelki lupanart, hanem a halottakhoz mértyékből is. Pih! Ez a pihá fájt nekik.

Isten veled, jó barátom! A viszontlátásig — Velencében, ahova én még e tavaszon ki fogok vándorolni, meg-

szervezén az olasz állampolgári jogot is. Lemondok évi 12.000 korona javadalmomról, s e gépen havi 190 lírárt azt fogom verni: »An Beantwortung Ihres Gesuchten vom etc. Eannk így kell lenni, hogy ne legyek itthon öngyilkos vagy gyilkos. E rémlő támadásokról nem bírom ki tovább. Egyedülvalóságom megőrli. Bartók Lajos, nemes barátságom szívem vérvél siratom és; s azt emlík rám hazudni, hogy megvalósítai őt. És nem akad e pesti irodalomban egy lélek aki ezt a hazugságot pofoz ősse!

Tehát megyek. S odákint még a nevenet is meg fogom változtatni. De nem arra, hogy Ongaro.

A velencei viszontlátásig ölel szerető és hálás barátod

1903. jan. 6. Tóth Béla

Baedeker levelesládája az új magyar irodalom dokumentumainak fölmentárt kincsésládája. Talán nincs messze az az idő, amikor ezek az értékek a nyilvánosság elé kerülnek. Egyre hangosabban s egyre nagyobb bizakodással beszélünk olyan kiadványokról alapításáról, mely üzleti szempontoktól tisztán állna az irodalom szolgálatára. Az első fűjdatok közé fog tartozni az, mely ezeket a leveleket zárt kincseket föltárja a nyilvánosság előtt.

A mindentudó Schermann — a grafológusok királya

Élete — csodái — hőstettei — A Bácsmegei Napló bécsi munkatársától —

Csodák nincsenek — csak csodálkozó emberek. 1919-ben, a proletárdiktatura bukása után, Budapest. A grafológiáról vitakoztak egy társaságban. A hívők a grafológia csalhatatlanságára esküdtek, a kételkedők azt mondták: humbug, csalás, kőköltség. A társaság egyik tagja, egy öszhaju bécsi uriember felbeszakította a vitát és bizonyítást ajánlott fel. Az egyik reggeli lap munkatársa elővett a tárcájából egy 1916-ból, Szibériából keltezett levelet, levágta az aláírást és átnyújtotta az öszhaju urnak. Az öszhaju ur néhány percig nézte az írást, aztán ezeket mondta:

— Ennek a levélnek az írója egyszerű csaiából származó ember. Sokáig gondolkozott azon, hogy milyen pályát válasszon, milyen mesterségben érvényesülhet a leggyorsabban. Mert ez volt számára a legfontosabb: az érvényesülés. Kis koncepciója tehetség. Sokféle irányban próbálkozott, de semmi sem sikerül neki. A sok csalódás, balsiker, gikszer elkeserítette: embergüllő lesz. Tehetségelensége, tehetetlensége, balsikerei — meggyűlöltetik vele az embereket, demoralizálódik, nem tud urakodni önmagán. Valamilyen klikkhez csatlakozik később, de ennek a társaságnak sem ő a legtehetségesebb tagja. Gyenge képességét félve titkolja társai előtt. Vezető szerephez jut, bár ő maga nem lesz tényleges vezér. Ha az állati ösztön felébred benne, borzalmas dolgokat fog cselekedni. Szereti az életét és mindent megtesz élete megóvásárá. És még sem fog természetes halállal kimulni. Lehet hogy megölik, de valószínűbb, hogy öngyilkos lesz.

Az újságró előveszi a levéggott aláírást. A levelet Szamuelli Tibor írta. Az öszhaju ur; Schermann Rafael.

A mindentudó Schermann, itt ül előttem az íróasztala mögött. Öszhaj, angolos bajusz, nyílt homlok —

hába keresek, nem találók rajta semmi különösöt. Röntgenszemű emberek nevezteit el, de én a szemem sem látok semmi érdekeset. Ivisz és pupilla és a titokzatos sugarakat sem látom. Különös csak az arca viselkedése. Ez az arc sohasem nyugszik, Ez az arc és alatta az izmok ránganak, táncolnak, ugrálnak: minden pillanatban más ember néz velem szembe. Ez az arc nem egy rendes ember arca.

Hogy kezdődött? Schermann azt mondja, így:

— Egész kölyök-gyerek korban elkezdtem szenvedélyesen gyűjteni a használt levelelvölteket. Az apámtól eleinte mindig megkérdeztem, melyik levelet, ki írta? Később úgy ismertem az írásokat, hogy már a címzésről megtudtam mondani: melyik levelet ki írta. Az iskolában aztán tovább folytattam ezt a játékot. Írásmintát vettem a társaimtól és minden írás mellé odairtam az író karakterét. Persze ez aféle gyerekzórakozás volt, sejtetem sem volt arról, hogy amit csinálók az analitikus grafológia. — Az első komoly sikerem is az iskolában volt. Egy pajtásom cédulát csempészett a tanító kabátzsebébe ezzel a felirással: »Esel.« A kézírás alapján azonnal megmondtam, hogy ki a tettes. Ettől az időtől kezdve állandóan próbálkoztam ilyen kísérletekkel. A felsőbb osztályokban aztán a grafológia irodalmával is foglalkozni kezdtem. A témérek szak-könyv olvasása közben csodálkozva láttam, hogy ezeket a dolgokat én rég tudtam. — Ma természetesen túl vagyok már ezeken a dolgokon, amit én csinálók az sokkal több és azt úgy hívják: pszichografológia.

Detektív, mert ezzel is foglalkozik ez az ember, de csak a nehéz ügyeket vállalja, ha már a rendőrség nem tudott zöldágra vergődni. Ez az eset mult évben történt Bécsben:

11. Február 19.

nyilvánosság számára íródott volna. Ez az első levél, amit Tóth Béla már íróképen írt s nem az ő csudálatos tiszta gyöngy betűivel. Érdekes, hogy Tóth Béla kézírása mennyire hasonlít — Milko Izidoréhoz. Ugyanazok a vékony vonalak, apró betűk, ugyanaz a javítás nélküli tisztaság — nem kell hozzá grafológusnak lenni, hogy megállapíthassuk a lelki arisztokráciának a betűvetésben megnyilatkozó rokonságát. A kikéket a legmelegebb barátság köthette egymáshoz, azoknak az írása is hasonló. Érdekes megfigyelnit, hogy egy-egy szerkesztőségnek nemcsak a jellegzetes stílusa alakul ki, hanem az írás jellegzetes formája is. Tóth Béla és Milko Izidor évekig dolgoztak egy redakcióban, a barátságos és összekötöttségön kívül ez is egyik oka lehet a vonalvezetésük hasonlóságának.

Ez a második levél így hangzik:

Kedves barátom! Leveled Kazinczy korabeli. Kazinczy a lelke, a hangja; Kazinczyé a belőle sugárzó írótestvér szeretete; Kazinczyé még szép magyar betűvetése is, melyet te öregesnek mondasz; s Kazinczytól való az is, hogy te nekem ezt a gyönyörű levelet egyáltalán írtad. Mert ugyan ki ír ma, író, írói levelet írónak? S én ezt nekem — milyen anachronizmus! — a typewriter betűivel köszönöm meg; holott mint szintén régi embernek ludtollal, rongyosszélű merített

nappal Bartók Lajos temetése után írt Tóth Béla egy ily című tárcát, melyért Bartha Miklós vezetésével a budapesti sajtó keményen nekifájtam aztal vádolván meg, hogy Bartók Lajos emléket gyalázta meg vele Tóth Béla. Ezekre a vádakra álaszol a levél:

Kedves barátom, Köszönöm, — még a superlatívusokat is. Ezek a superlatívusok fájának nekem más tollából; de ha te vetemedsz rájuk, tudom, hogy mindez csak a semmi akadémikusságot nem tüdő szeretet dolga. Teljes szívemből viszszonom e szeretetet, mely bölcs és hűvös nem tud lenni. Ilyen csak a jó emberek szívében lehet.

Hanem azt csodálom, hogy még te is azt véled, hogy én azt a kegyetlen újságróri passzquillust szegény kedves barátunk, Bartók Lajos temetése alkalmából írtam. Ezzem ágában sem volt az ilyesmi. Pro primo: nem is voltam jelen azon a szomorú halottaskemrafi temetésen; tehát impresszióim nem lehetnek róla. Pro secundo: a kép nagyrúri, hivatalos temetés persiflagea. Mődelem a két temetés volt, amelyet én tíz éven belül láttam; Pulszky Ágosté és a Vadnayé. Pulszky Ágosté temetésén émellyitette föl a lelketem az utálatos vanity lair meg nekem új és förtelmes kaszinózás. Bőttek hozzá az egyetemi reklámot kérem; ott udvarolt nekem a nyolcvanas évek óta nem látott Mikszáth kelle-

— Egyik bankban sok millió korona értékű részvényt tünt el. A lopással a bank könyvelőjét gyantásítják, aki az utóbbi időben erején jöve költséget. Bizonyíték nincs. Hivatják Schermann-t. Schermann megnézi a könyvelő irását és azt mondja: „Az az ember aki ezt a levelet írta nem lopott életében soha és nem is fog lopni soha.”

Azután íráspróbát vesz a bank egész személyzetéről. Az egyik írásnál megáll:

— Ez a nő lopta el a papírokat. Ez egy külsőleg tiszta, szorgalmas és rendezett életű nő. A tiszta kűs ruhája alatt azonban piszkes leheneműt visel. Selyemharisnya alatt nem tiszta a bőre. Rendkívül szexuális és titkolja. Ha egyszer faradtál és enerválnak látják, hívassanak engem. — Ugy történik. A kisasszony egy nap sápadtan, kimerülten, elmuult viharok nyomával az arcán jön az irodába. Hivatják Schermann-t. — Schermann megérkezik és energikus hangon rákiált a hölgyre:

— „Írja le azonnal: *Nem én loptam el a részvényeket!*” A hölgy tévótván és remegő kézzel fogja a ceruzát és ezt írja le:

— *Én loptam el a részvényeket!* A többi már nem volt nehéz. A nő töredelmesen bevallott mindent.

*
Élő röntgenpé, tökéletesített kiadásban. A röntgenpé elé oda kell állni, ha az ember fölvetelt akar.

— A bécsi színészek társasztalánál egy távollévő nagyságot öcsörölnak. Schermann is ott van. Valaki előveszi a távollévő színész levélét. Schermann megnézi az írást és azt mondja: A levél írójának a szive beteg, elváltozások vannak rajta. És azonnal le is rajzolja az elváltozást.

Két nap múlva röntgenfelvételt hajszálnyi pontossággal igazolja Schermann rajzát.

*
Házassági orákulum. Jegyesek proecessiója jár a lakására és nincs jobb családból származó házasulandó dáma, aki jóvendőbeli irását Schermann professzorral ne grafologizáltatná. Schermann megállapítja, hogy két ember egymáshoz való-e. De megállapítja azt is, hogy az együttélés bizonyos ideje után hogyan változik el a házastársak aláírása. Schermann beszéli:

— 1916 őszen fiatal lány látogat el hozzám. Megcimzett borítékot mutat, amiből én ezt olvasom ki:

— Férfiírás. Bűnös ember írása, aki ezt a régi bűnt most akarja jóvátenni. Utban van önhöz. Meg fogja kérni a maga kezét. Arany mellűt fog önnek ajándékozni, közepén rubint kövel.

— Tévedés, mondja a hölgy, a szobán forgó ur mást vett el feleségül, pedig engem kellett volna elvenni. A felesége meghalt. A borítékban a gondolatát megköszönő levél volt.

— — — Három nap múlva a hölgy az urral együtt jelenik meg nálam. Jegyesek. Az arany mellűt a piros kövel ott ragyogott a hölgy blúzán.

*
A csodapótlók — Schermann hosszú az ut és egyetemi tanárok bizonyítják, hogy ezek a csodák megtörténtek. Fischer prágai egyetemi tanár hónapokig vizsgálta Schermann képességeit és az eredmények statisztikája azt mutatja, hogy

Schermann kilencven százalékig biztosan itél. Fénykép után hajszál-pontossággal utánozza az emberek kezeírását. A csodapók titka is titok volt egy évig az emberek előtt. A kétkedők öt évig kutatták Schermann titkát; azt mondják róla: nem lehet, nem igaz, lumbug. Le akarják leplezni. Hiába! Schermann biztos a dolgában:

— Schermann professzort nem lehet blamirozni!

*
Életmód is ez az ember. Mérgek, revolverek, gyilkos szerszámok egész kis muzeuma van a lakásán. Csupa olyan dolgok, amiket hallárszánt emberektől vett el, akik utóljára, még egyszer az életben Schermann jóslatát akarták hallani. Schermann előtt nincs titok: a leplezett öngyilkosjelöltek életet közlő levelei ott vannak a gyűjtőmennyben sorban egymásután. Ránéz az írásra és megmondja a legtitkosabb gondolatot.

*
A világgazdasági örvény szüntelje alatt, melyen caissonban, vért izzadván, rakja le a német nép annak a hidnak pillérjeit, mely átvezeti e katasztrófán, melyet rázúdított a történelmi. A rettenetes fizikai és lelki nyomás, mely alatt szenved, csak fokozza energiáját és ösztönzi szorgalmát. Megélhetési gondjai mellett vissza akarja állítani a háború előtti közegészségügyi állapotokat és különös súlyt helyez a tuberkulózis, a nemi- és a gyermekbetegségek leküzdésére.

Mióta szakemberei megállapították, hogy a tuberkulózis tulajdonképpen gyermekbetegség, teljesen új látásmódból ítélték meg a betegség elleni küzdelem lehetőségeit úgy az egyén, mint a tömeg szempontjából.

A háborús blokád, a lezajlott és a még örvénylő forradalmi mozgalom, a velük járó elszegényedés és silányabb táplálkozás nagy mértékben fokozták a gyermekhalandóságot, melynek főokozója a tuberkulózis. Az emberiség e legnagyobb csapása igazi népbetegség.

A statisztika kimutatta, hogy az európai műveltségű országokban 29,00 a tuberkulózishalandóság, vagyis az összhalandóság 10 százaléka.

Tehát ha Németország lakosságát 50 millióra becsüljük, úgy évi százezer haláleset jut a tuberkulózisra és ebből 90 ezer a szorosan vett tüdővészre. Mérhételen a kár, mely így az országot anyagi és szellemi értékekben éri. Ha elgondoljuk mennyi munkaerő vesz kárba azáltal, hogy a tuberkulózisban szenvedők, ha nem is pusztulnak el mind, mily nagy mértékben és mily hosszú ideig munkaképtelenek, akkor felmerhetjük mily óriási nemzetvilágunk maradna meg a munkabírás föntartása, jobban mondva visszaállítása révén!

A tuberkulózis gyógyítása és leküzdése szakemberek állítása szerint igen is lehetséges. Annak, hogy eddig az orvosok fáradozása a fenti szomorú statisztikán nem változtatott, két oka van. Az egyik a betegségről elterjedt babonák és pedig, hogy a tuberkulózis örökölhető, tehát úgyis hiába védekezni kell ellene és hogy minden tuberkulózis azonos a tüdővésszel, vagyis halál jelent: a másik pedig a törvényhozó és végrehajtó állami szervek kiválságos bánásmódja, mellyel a többi hozzá képest ártatlan fertőző betegségekkel szemben részesíti.

Az 1882 óta ismert Koch-féle bacil-

Mi hát ez az ember? Honnan vette ezt a képességet? Ő maga azt mondja, hogy így csinálja:

— Ha ránézek az írásra, föloldódnak a betűk és a darab papírtükré változik, amelyben alakok jelennek meg és én ezeket az alakokat úgy látom mozogni, mint valami filmen.

*
Schermann-imádók serege hódol a mesternek. Esküsznek rá, báványozzák és nincs primadonna népszerűbb ma Bécsben, mint Schermann professzor. És az utánzó serege gratulogizál mindent, ami a kezébe kerül. De itt van Schermann az életével, csodáival és hőstetteivel. Mi hát ez az ember, hogyan csinálja a csodákat, amik nincsenek? Professzor-e Schermann, vagy a csodapók javított kiadása. Én nem tudom. S mert nem tudom, hiszek Schermannnak, a professzornak s a többi professzornak, akik azt mondják: amit Schermann csinál, az értelmetlen, misztikum, csoda.

Harc a háború után

Írta: Török Béla dr. (Szubotica)

lus a tuberkulózisban szenvedő beteg váladékából jut a porba, piszkosba és láthatatlan, a levegőben lebegő porfinom cseppekbe, honnan a négykézláb mászkáló kisgyermek ujjacskáira, majd szájába s innen belső szerveibe kerül. A torokmandulák, nyaki mirigyekén át, a tüdőközti mirigyekbe, a nyelősövénygyomor-bélfalon át a hasi-mirigyekbe vándorol. Itt megtelepedve okozza a tuberkulózis (nem tüdőbaj) első stádiumát. A bacillus tehát nem apaí vagy anyai örökség, hanem szennyeztetés útján jut a gyermek szervezetébe.

Tüdőbaj - tuberkulózisban szenvedő szülő újabb vizsgálatok tanúsága szerint nem tüdő- és egyéb tuberkulózist, hanem egyrészt gyengébb ellenálló képességgel alkott (constitutio), másrészt azonban kisebb-nagyobb fokú mentességét (immunitás) hárit utódaira. A közvetlen átöröklés rendkívül ritka.

Ha a fertőző kisgyermek szervezetébe meg tud küzdeni a bejutott kórokozó anyaggal, egyrészt a veleszületett immunitás, másrészt a bacillusal való küzdelem folytán szerzett immunitás segítségével, úgy a gyermeket meg sem látjuk, hogy mellkasi vagy hasi mirigyekben az általamos ellenség elhelyezkedett. Igen sokszor azonban azzal állít be a szülő az orvoshoz, hogy gyermeke egy idő óta sápadt, étvágytalan, nyugtalan, kedvetlen, nyitott szájjal alszik, sőt általában hánykolódik, mondja meg mi a baja. Ez az az időpont, mikor a tuberkulózist mint általános szervezeti fertőző bajt meg kell állapítani, mert ekkor még nem terjedt át a tüdőre, egyhártyára vagy egyéb szervekre. Ennek a stádiumnak kellő időben való leleplezésével tesz megbecsülhetetlen szolgáltatásokat az orvosi pontos vizsgálat, a Röntgenvizsgálat és a most Németországban teljesen elterjedt báro Pirquet osztrák-magyar katoniorvos módszere, amely abban áll, hogy a tuberkulózis bacillusának megfelelő módon elkészített kivonatanyagával (tuberculin) a felültesen megkarcolt bört bedörzsölik, minek következtében reakciós gyulladás keletkezik a dörzsölés helyén.

Mindazon esetekben, ahol a gyermek testében a bacillus elleni küzdelem már megkezdődött és nyomon nélkül gyógyul, ha a gyermek tuberkulózisos. A módszernek már többféle módosítása van.

Kétségtelen tény, hogy a többször megismert és megfogantott, a betegség telismerését célzó tuberculin-

oltás kivétel és kétség nélkül bizonyítja a tuberkulotikus fertőzés jelenlétét a gyermek szervezetében. E bizonyíték az évek számdával nő, no ugyanis a fertőző gyermekek száma is. Az első életévben egy sem, a második végén 10, a harmadik végén 20, a negyedik végén 33, az 5-6-ik végén 52-54, a 8-9-ik végén 76-78, a 10-ik végén 88, a 10-14-ik években már 92-94 százalék gyermek mutatja a Pirquet-reakció pozitív eredményét.

Felnőtt-korban már csaknem 96 százalékban pozitív a reakció, de ekkor már a fertőzéssel való sikeres küzdelem bizonyító jele s azt mutatja, hogy a reagáló egyén egyszer életében érintkezésbe jutott a Koch-féle bacillusal. Tehát csak a harmadik életévig abszolút bizonyító ez értékes tünet és ezt sok helyen Németországban Petruschy és Toeplitz tanácsára aranyra alkalmazzák, hogy egész községeket »Pirquet«-eznek annak melláztatására, hogy hány és mily kora gyermek fertőzött, sőt Treplitz tovább megy és a készülő porosz »Tuberculose gesetz, vagyis tuberkulózisról szóló törvényjavaslata már fel akarta vétetni a Pirquet-próba kötelező alkalmazását.

E törvényjavaslatot az évi július 14-én a képviselőház utasítására porosz minisztertanács állapította meg, újabb határozatai, melyek a régebbi tuberkulózis elleni küzdelemmel szolgáló törvényektől eltérnek, vázlatosan a következők: A fertőző tuberkulózisban megbetegedett esetek kivétel nélkül bejelentendők (tehát nemcsak a halálesetek, mint eddig). Az ily fertőzéssel megbetegedettek lakásváltozása is bejelentésre kötelezett.

Ha a közönségen tüdőbeteggondozó intézmény fennáll, a beteg annak átadandó.

A bakteriológiai vizsgáló-állomások a pozitív köpet- és váladékvizsgálat eredményéről a beküldött orvoson kívül a tisztiorvost és az illetékes gondozó-intézetet is kötelesek értesíteni.

Az eredeti, terjedelmes javaslat szakkörök szerint nem teljes és nem végleges.

Atmeneti időre szól, mert már dolgoznak egy nagyszabású terven, melyben a tuberkulózis elleni küzdelem összes fegyvereivel, tehát a biológiai betegséggelgátlással, vagyis az előbb említett reakció statisztikai adataival is számolni fognak. Ugy tudjuk, benne lesz a javaslatban, hogy minden gyermek 2-iktől 10-ik évéig évente, 12. és 14-ik évben kétvétként egyszer kötelezőleg átvendő a Pirquet-féle próbának. Pozitív esetek legkésőbb három hónapos pozitív bőrreakció megnyilvánulása után magán vagy hivatalos gyógykezelésben részesítendők. A kezelés kötelező lenne ugyanolyan eljárás szerint, mint a bejelentés és fertőtlenítés, vagyis szükség esetén a rendőrhatalóságot is igénybe veszi az orvos. Ujjonban beküldöttreket megfelelő intézkedéseket, mulasztásokra büntető rendelkezéseket, a költségek viselésére méltányos rendelkezéseket tartalmaz a tervezet.

Mindezek az intézkedések a tüdőbeteggondozók, munkáspénztárak és tisztiorvosi hivatalok terhére esvén, azok költségtebbletét is honorálni kell.

Irássuk, hogyan szól a Vajdaságban érvényben levő 1910/1912 Bm-VII. szamu körrendelet?

Valamennyi törvényhatóságához volt intézve és »nyílt, vagyis nyilvános tuberkulózisban szenvedő betegek kötelező bejelentését és lakásuk fertőtlenítését rendeli el».

A betegség súlyosan népiptó voltát hangsúlyozva, az 1876/XIV. t.c. 80. §-a értelmében bejelentendő rágalys betegségek közé sorolja a tuberkulózist és 18 oldalra terjedő

füzetben magyarul az 1914. évi január hó 1-én életbe lépett határozatot, melyet Suboticán Biró Károly dr. írt alá és tett közzé, nyomtatásban is megjelent, azután papírkönyvbe került, hogy a háborús, reklámozási hadiszerelvény és szállítási felmentéseket és sok egyéb hatékonyan fordított borítását és feledebbé merüljön.

Nékem, mikor a porosz törvényjavaslatot olvastam, azzal és a tervezett kényszeröltési módosítással kapcsolatban eszembe jutott a fenti rendkívül modern és Suboticára, valamint az egész Vajdaságra döntő fontosságú rendelet, szűkségesnek láttam azt kiadni és visszatenni az őt megillető helyre, hogy *lelkiállásomra az illetékesek figyelmét, mert teljesen egyenlő értékűnek tartom az 1922. évi német javaslatot és a gondozó-intézetekre kiterjedő kis pótlásokkal azonnal életbe vonható.*

Ami a tuberkulózis modern, Németországban gyakorolt gyógykezelését illeti, a kiterjedt gondozó-intézeti berendezésen kívül, melyet mindenütt a közhatalóság tart fenn, Poroszországban 70, Bajorországban 18, Szászországban 3, Württembergben 4, Badenben 7, Hesseben 3, Mecklenburgban, Thüringenben 1—1, Oldenburgban 2 népszanatórium működik, mindegyik 30-tól 500-ig terjedő ágyszámmal, melyekben vagyonszámba betegekre részére 38 magánygyógyintézet sorozódik egyenként 12-től 300 ággyig. A gondozókban gyógyszeres kezelés nincs, csak diagnosztikai ellenőrzés és elosztó-hivatás. A kezelést a kórházak és sanatóriumok látják el. Amint tapasztaltam, nagy súlyt helyeznek a tudós, de különösen a nigrigytuberkulózis *Röntgen*-fényvel való mély beugrázásos kezelésére, melynek eredményeit eklatáns módon cáfolják meg a *Röntgenlény* általmas voltának hírével. Sokféle kezelési és aranyosókkal, tejből készült casein anyagokkal, de ezek épp oly kísérleti anyagok még, mint a

Friedmann-féle tekőbőgés tuberkulózis oltóanyag és az ugyancsak tekőbőgéből származó *Chelovin* tuberkulózis bacillus oltószere, melyek ugyancsak vonatkoznak aktív nem lévén lezárva, nagy óvatosságra intenek. A *Friedmann*-szer tanulmányozására kiküldött bizottság még nem fejezte be működését és *nem mondott végső és kedvező véleményét*. Még mindig a *Koch*-féle eredeti tuberculint az a szer, mellyel, minthogy legtöbbször foglalkoztak vele és alkalmazást legjobban ismerik, a lelkiismeretes szakértő orvosok kezében legbiztosabban látják. Ezeket azután *ílog a gyermekpraxisban elsősorban eredményesen használják. Ez az érzékeny területek tetek tuberkulózismentesség e szer használatával* és pedig nemcsak bőr alá való oltása, hanem bőrbőrözés által (*Petrushkij* és *Pomdorff*-módszer). A fertőző betegségek elleni védelmi berendezések fő fejezetei: a vízvezeték és csatornázás háború előtti buzgalommal készülnek még kis községekben is, főleg vasbetonból. *E téren takarékoságot nem ismernek.* A locsolást motoros öntöző-kocsikkal végzik, a portalanítást csak *locsolással egybekötve*, faluhelyeken is keresztülvieszik.

Szóval, sok minden történik. Dolgoznak. A tudomány és ész fejtegetéseivel, a rend és tisztaság eszközeivel barcolnak a jövőded generáció fésztéjéért és munkaképességéért.

És a háború, amely egyedül méltó a kultúrbarberhez és a tiszteltek, amit kíván befűlni, egyedül az ad kesernyét mellesz, hogy a tudomány harcával megmenekült generációt esetleg egy újabb ravaché asszén újabb hírháború elhozatává tessz.

Kisasszonyka

Írta: Lucia

— Janikám, édes Janikám, gyere, hozd ide nekem a kis borjút, nem merek oda menni a mamájától; félek, ahogy megrug.

A kis lány ott tapsikált könyörgőve a nagy darab legény előtt.

Ez csak nevetett rá, nagy gyönyörűséggel.

— Mit kapok, ha idehozom, kisasszonyka?

A gyermek türelmetlenül topogott.

— Mindent, Janikám, amit akarsz! Hozok egy darab süteményt az ebédlebből, vagy várjál csak, tegnap kaptam egy doboz finom pesti cukrot, abból...

A legény hamiskásan nevetett.

— Csakhogynem az nem kell ám, hanem nekem egy szép nagy puzsi kell.

Még ki se mondta, mikor a két kis kar máris készségesen a nyaka köré fonódott és a nyolc éves szájjátartatlanul cuppantott a fiú rózsaszín, alig pelyhedző arcára. Az akkor föl is kapta mindjárt és a karján vitte be az istállóba.

— Hát kisasszonyka — kérdezte közben — megvünk-e délután szénát hozni?

A kis lány szinte rugdalózott örömben.

— Nohát akkor háromra itt legyen, mer' nem bírok ám várni!

Hogyne leut volna ott! Már fél háromkor ott állt a kocsinál és segíteni befojni a lovakat.

— Janikám, engedsz hajtaní? Engedj, drága Janikám. Eeengedj!

— Nem lehet kisasszonyka! Ezek nagyon kemény száju lovak, nem azok az öregek, amiket tavaly haltottak.

De azért odaengedte a két félre nem celen kezesekét a gyeplőre, ő maga meg föl karjával át karolta a gyermeket és úgy fogta meg a gyeplőt, hogy a kislány örömet ne rontsa.

— Maga hajt — biztosította — hát én csak éppen itt tartom a kezem, de maga hajt.

Kint a szérszertben már nagy boglyákban illatozott a széná. Jani leomelte a kislányt a kocsirol és egyenesen egy nagy boglya tetejébe ejtette.

Az nagyokat sikongatott örömben.

— Jaj, Janikám vegyél el —!

— Dehogynem veszem, — huncutkodott a suhanc — majd előbb megromok a kocsiamt.

— Hát akkor csak gyere ide — kérlete a gyermek — ide na, egész közelre, még közelebb, mondani akarok valamit. — és mikor már ott állt, egészen előtte, fölgyenesedett és teljes erőből a nyakába dobta magát.

— No engem ugyan jól becsapott — zsörtölődött Jani, de az arca csak úgy ragyogott az örömtől, ahogy a karsu kis alakot gyöngöden beresztette a földre.

Igy tett el a nyár. És így tett el minden nyár, amióta Jani csak emlékezni tudott. Mert Jani memóriája nem volt nagyon éles, se nem nyúlt messzire. Eredetén, születésén nem is igen törte a fejét. Csak azt tudta, hogy ő már rég, nagyon régen itt van. Talán mindig is itt volt. Eleinte ide-oda lökdösték, szelajtották, hol a szakácsné, hol a kérészt, hol meg a kocsiokat szolgálták ki és már akkor is az volt a legzebb, ha a dada oda állította a kocsi mellé és neki szabad volt tologatni a drága, szákefűrtés kis asszonykát, aki hangos kacagással jutabban a különböző grimaszokat, meg állat-hangokat, amivel a gyermek mulattatni igyekezett. Hogy az előt mit volt? Talán semmi. Az uradalom olyan nagy, azonnal talán már nem is lehet menni. Meg nem is kell. Az ura-

dalomban minden meg van, amit csak kívánhat az ember. Kenyér, ha éhes, jó meleg istálló, ha fázik. Van ló, tehénke, kutya, macska, erdő, patak, ha játszani akar és ha elfárad, este ott a főnö, ahol le lehet kuporodni a sarokba és hallgatni, hogy énekelnek a lányok, hogy mesélnek az öregasszonyok ördögökről, óriásokról, tündérekéről. És nyáron, ha szép idő van, ott az eleven-tünder, a gyönyörű fehér baba, akivel Jani szívesebben játszott, mint az összes szütyakkal és macskákkal együtt-lyve.

Igy nőtt fel Jani, elégedetten, vidáman, habár mind kevesebb lett életében a játék és mindig több a munka.

Íbben ugyan egyformán a sorsuk a kocsi-gyereknek, meg az uraság kis lányának. Az is, hogy megnőtt, iskolába került, télen már nem igen jöhett le a majorba. De türelmetlenül is várta mind a ketten a nyarat. Jani vágyakozva nézett a kivilágtott alakokra és széles szöke arca szinte átszellemült a boldogságtól, mikor egy tavaszi napon lo-bogó aranyhajával végig száguldozott az udvaron az imádott kis lény és egyenesen az ő nyakába ugrott:

— Janikám, meg volt a vizsga, hátá istennek, szabad vagyok, hova megvünk délután?

Jani úgy gondolta, hogy ez mindig így lesz és nem is lehet másképpen.

Pedig bizony lassan és szinte észrevétlenül, de megis másképp lett.

Kisasszonyka minden tavasszal magával hozott valamit, amit Jani ősszel még nem látott rajta. Valamit az intézetből, a madmoslelkéből, meg a maga növekvő nőességéből. Még kilajtott ugyan a parasztszertben a szőlőbe, vagy a szérüszerkebe, de már óvatosan ült, hogy ruhája se érien a kocsi ruhájához és egyszer, mikor az tréfásan úgy pusztit kért tőle, a tűzénhárom éves lány elpirult és félrehúta a száját:

— Azt már nem — és sarkon fordult. Jani ez a pirulás zavarba hozta. Csak annyit dohogott ugyan, hogy »jó van«, de benne, belül, valami megváltozott ettől a peretől fogva. Most már ő is vizgázott, hogy még a gyermek kezét se érintse, ha fölsegítette a kocsiira és az imádathoz hasonló szeretet, amit kis farsa iránt érzett, valami furcsa tisztelttel párosult.

— Lány, nő, — gondolta magában, ahogy mellette ült — és fejlődő asszony-ságának gyöngéd vonalait meglepődve látta kiragzolódni a vékony nyári ruhán át. És nem tudott rá más szót, pedig ahogy önkéntelenül átvillant paraszti agyán minden, amit ezzel a fogalommal kapcsolatban tudott és tapasztalt, szinte gyűlölte magát, hogy nem tudott mást, szebb, tisztább elmevezést találni az ő számára.

Valami más volt, mint mindaz, ami az ő életében a »nő« fogalmához kapcsolódott. Szép és tiszta és szent. Fehér és átlátszó, finom és törékeny, Jani évről-évre nagyobb áhítattal gyönyörködött benne.

Fájt, nagyon fájt neki, hogy a »kisasszonyka« mind ritkábban jön le hozzá, inkább letérszik a könyveivel a függönyömba, semhogynem menjen a gazdaságba.

Néha megpróbálta:

— Kisasszonyka! Olyan szép kis borjút van. Az éjlet előtt.

— Iszaj! Majd valamelyik nap lemegyek és megnézem.

A kisasszonykának nem volt sürgetés a kis borjút.

Egyezzer egy egész nyáron nem is volt otthon, következő évben már egész nagy lány volt. Jani közben előlépett, parádés kocsi lett és csak annak örült az egész megisztelte-

tésben, hogy kisasszonyka vajjon mit fog szólni hozzá.

Ahogy a vonatnál várta, a libérián majd szét pattant a szave fölött, annyira dobogott a boldog igazolástól és ahogy meglátta, a gyeplők csaknem kiesett hatalmas kezéből.

De a kisasszony rá se nézett. Nevetve, csacosogva mesélt az apjának, a köszönését is csak szórakozott béműtással viszonzta. Jani nagyot vártott az ostonnal a két szép almás-szűkérére. Szegények nem tudták, mit vezettek.

Mikor a kastély előtt leszálltak, az uraság egy percre megállt az iszapnál és Jani ezt a percet fölhasználta, hogy még egyszer szerencsét próbáljon.

— Kisasszonyka — mondta félve.

A lány ekkor ismert meg.

— Nini, maga az Jani, hát most maga a parádés, no ez derék dolog.

De Jani nem látta a kedves mosolyt, nem érezte a dicsőretet, csak a »maga« szó vágott bele élesen a telkébe és a nagy behemót legénynek szemébe szökött a köny.

— Hát én »maga« vagyok? —

Röföntette el magát.

— Jaj, Janikám, hát én csak nem felezhetek egy ilyen igazi parádés kocsi!

A »Janikám« megbökítette Janit. Morgott ugyan valamit, hogy inkább öregségéig igás maradt volna, de azért a szája már mosolygásra húzódtott és becsületes arca azzal az imádatlalt ragyogott a kisasszonyra, amivel a szentekre nézett, akiknek a kezéből jót és rosszat egyformán alázattal kell fogadni.

— Olyan, mint egy angyal — gondolta magában — évről-évre szebb!

Ezen a nyáron Jani megint sokat látta a kisasszonyt. Most, hogy ő volt a parádés, csaknem naponta vihette a két almászűrken hol a szomszédos birtokokra, hol a közeli fürdőhelyre és ha a kisasszonynak itt-ott volt számára egy jó szava, vagy egy szórakoztató mosolya, akkor Janinak melege lett a szíve körül. Megelégedett ennyivel és boldog volt, ha egy elcigit virágot, egy elvesztett zsebkendőt magával vitt az istállóba és aztán föl éjzszaka szolgáltatta, meg szorongatta.

Csak azt nem szerette, ha a kisasszonya férfiakkal volt. Különösen a pesti urakra haragudott. Valahogy ösztönösen érezte, hogy azok az ő kisasszonyát nem tartják olyan földöntúli magasabb lénynek, hanem csak olyan magukélenek. És ha eszébe idézte az uradalombeli mulatságokat és azt a hangot, amit ott lánynak és legénynek közt hallott, akkor valami tudatalatti furcsa összehasonlítás borzongott végig rajta és a homokán kiűtt a veríték. Nemi tudta, hogy az uraknál mi a szokás, csak valami félelmet érzett, olyannal, amivel a gazda félt a virágzó gyümölcsfáját a fagytól, ami pedig jön, ha jönni akar, nincs mód tőle őrzékedni. És megkönyömbőlten lélekzett fel, ha az ilyen pesti vendégeket kivitte az állomásra.

Szeptemberben aztán különösen sokan voltak. Kezűdött az őszi vadászatok és az uraság büszke volt a nagy kányára, nagy rókaavadászatot tervezett és az angol földesurak mintájára tele hívta a házát vendégekkel. Hölgyek is voltak és urak és régi kastély úrj szobái megteltek zajjal és életel.

Jani minden este ott állt egy fáknál, támaszkodva és nézett be a kivilágtott, földszintes nagy terembe, ahol lánokat a hatalmas, Szendrői, követe a szákefűrtés jucecskát, a mint világitott hinta ló a sötét hangok forgatagában, hol itt, hol ott, mint a kivilágló napugár. Rendesen jól ruhában volt és olyan sokkal légiösebb, szebb és finomabb volt, mint a többi lány, hogy Janiuk válogott a lelke a gyönyörűségtől és mindig azok a fehérruhás, szentek

...ottak eszébe, akiket lilommal a székben látott a templom falára ...
...ve bent a városban. És a százára ...
...szefüggesztelen szavak toluinak ...
...ent ... szent ... szeretem ...
...alánosságom ... őh, szász Maria ...
...szépségem — és kicsi lilija volt, ...
...hogy le nem térdelt ott a fa alatt és ...
...alighanem csak azért nem tette, ...
...mert akkor nem tudott volna tovább ...
...belátni a magas ablakon.

Egyik este, mikor ilyen extázisban bámészkodott be, azt látja, hogy a kisasszonyka ott hagyja a táncosát, egy cwikkeres fekete bajuszu és igen szemtelen képi pesti legényke volt — és a fiatalabber kímegy a teremből, le megy az udvarra és ott halad el Jani mellett, alig pár lépésre. Talán látta is, de nem törődött vele. Jani látta, hogy az üvegház felé befordul. És még Janinak a maga lassu észjárásával nem volt ideje elgondolni, hogy mit is akart hatott — mikor már elcsuhant mellette egy másik árnyék, egy karcsu, fehér árnyék, a kisugárzó lámpák fényében árulóan csilant fel szőke haja. És ez az árnyék is az üvegház felé tört el.

Jani csak állt, mintha oda gyökerezett volna a lába. Percekig tartotta magig meg tudott mozdulni, míg a nehéz paraszti észével meg tudta érteni, hogy itt valami rettenetes, borzasztó történt, valami hihetetlen. Akkor lassan megindult az üvegház felé és érezte, hogy valami összemolmlott. És vite magában a romokat és olyan súlyosak voltak, hogy alig tudta a lábát emelni. Mire oda ért az üvegház elé, amazok már jöttek ki.

Kisasszonyka vette észre a legényt, amint hatalmas természetével állta nekik az utat. Halkan fölkiáltott és bele kapaszkodott lovagjába.

— Hiszen ez János — mondta aztán mekkönnyebbülve — nincs semmi baj, csak a János.

De Jani nem mozdult, csak állt az uton, mint egy óriás, nem lehetett megkerülni, elmenni mellette. Állt és halgatott. A kisasszony kiscsit meghökkenett ettől a mozdulatlanságtól, a pesti ur pedig egy kivéző lépést tett Jani felé.

— Na János, hát mi az? — kérdezte — vagy inkább csak airta kérdezni, mert még mielött végigmondhatta volna, az óriás kinyúlt utána és úgy fogta meg a nyakát, hogy azt lehetett hinni, el se eresztí többet.

De csak fölemelte a levegőbe és aztán megmondolva magát, csak úgy félrehajította, valahogy maga mögé, ahogy elrugunk, könnyedén az utunkból egy férget, amit utánnuk eltaposni. A kis cingár ember egyet nyekkent, aztán valahogy eltűnt, semmivé lett, eloszlott, mintha ott se lett volna.

Ketten voltak. Janinak a hatalmas melle úgy járt, mint egy gózkazán.

— Kisasszonyka! — hördült föl belőle — kisasszonyka.

A lány remegve állt előtte. Nem tudta mit csináljon, inkább csak érezte, hogy most a Jani kezében van az élete és ettől az érzéstől el-tűnt minden rangkülönbség és ő olyan kicsi lett, olyan egész kicsi, mint amikor Jani föltette a szénaboglya tetéjére és egészen az ő könye-kedvének volt kiszolgáltatva, hogy leveles-e, vagy se.

Es ennek az érzésnek hatása alatt oda simult a kocsiszhoz és mig ujjai idegesen tépdesték a liberia vitézkötéseit, siránkozva könyörgött.

— Janikám, Janikám, hiszen te mindig szerettél engem, Janikám, ugy-e nem mondogt el senkinek és hízékedve hajította oda fejét.

Ezt nem várta Jani. Csak érezte a kis fehér kezeket a mellén és az orrába szállt a szőke haj finom illata, végig a lábához surolódott a fehér szoknya és valami soha nem

érzett, soha nem képzelt gyönyörűség öntötte el. A vére szinte kiült benne az izgalom kéjében — de nem sokáig tartott. Csak amíg a lassu észjárásu ember a gondolataival utólréte az őszönét, amik előre száguldottak. Mikor utólréte, akkor megéretté, vagy meg vélte érteni, akkor egyszerre eltolta magától a kisasszonykát.

Egy szót mondott neki, egyetlen szót. Egy nagyon csunya és gorom-lal szót, amifől kisasszonyka szédülten támofozott az üvegház falához, mert soha még közelről ezt a szót nem hallotta és az értelmét is inkább megérezte, mintsem tudta.

A politikai aréna kulisszái mögöl

Egy politikai riporter vázlatkönyvéből

Nézzük meg őket közelről, a fórum hőseit, a csendes bölceket, a nagyhangu ágálokat, az elcsendesedettteket és azokat, akik végül szintén el fognak csendesedni.

Nézzük a pózok mögé, egypár vonással próbáljuk meg lerajzolni az „országoló urakat”.

Új nevek szerepelnek mostanában az ország közvéleménye előtt, a lapokban és a parlamentben. Nézzük meg közelről, legalább egyet.

Angyelic Párlól olvashatni különösen sokat. Ő hozta össze a blokkot és Davidovicsékat, tehát végéreményben ő vitte zátonyra a Pasic-kormány hajóját.

Mi, újságírók, már régen várjuk a kedves és szimpatikus Angyelicot, hogy kitor belőle a rebellus vér. Örök harcban állt nemcsak a pártja ellenzékeivel, hanem a pártjával is. Tipusa az örökké ellenziki politikusnak. Fekete parasztruhában jár, a feje érdekes, szakállas intellektuel fej. Kormánypárti ember létere ő szokta a legkellemetlenebb kérdéseket intezni saját pártvezéreihöz. Ő piszkálta fel a György herceg ügyét és egyszer, pár hónap előtt, pártja nagy megrökönyödésére, a szaloniki afférről kezdett beszélni a parlamentben. A képviselők idegesen szitták a fogukat, ő pedig beszélt a legtragikusabb dolgokról, mint egy nyugati charmeur, mosolyogva, finoman. Pribicevics aréán meglágyott a mosoly. A választójogi bizottságban, az ellenziki páriok kivonulása után, megszervezte az ellenzék és színté pótolta is. E sorok írója Petkovity kollégával, a „Politika” munkatársával közrefogták az ülésteremben — az újságírókat akkor a képviselők közé ültették — és bizonyították neki, hogy a javaslat milyen reakciós. Es Angyelic Pál bizony minden szakasz után fölállt és kemény szavakat mondott a javaslat ellen. Pribicevics Valérián a szomszéd padokból dühös szemekkel nézett hátra felénk, de Angyelicnak mégis sikerült, ha csak jelenléte len kérdésekben is eredményeket elérni. Most megluktatta a kormányt.

Hadd essék szó most az Angyelic-féle politikusok antipólasáról, az örök ell nézvel szemben, hadd álljak az örök kormánypárti. Trifkovics Márkó törvényelőkészítő miniszter a jelenlegi parlament egyik legjellegzetesebb figurája. Az örök miniszter, a Pasic-iskola legkiemelkedőbb tanítványa, a Károly-puccs idején külügyminiszter volt, a mozgósítási parancsot ő forszírozta ki. Egy kis vidéki államfőnök szobájában várta néhány képviselővel

De Jani nem nézett már rá. Megfordult és lehaitott fejtel, nehéz lépésekkel elment.

Elhagyta az üvegházat, átvágott a gazdasági udvaron, pillantásával végig simogatta az istálló épületét, aztán kitárta a kaput és kilépett az országútra.

Messziről szikrázva fényeltek a város lámpái. Jani arra felé vette útját. Lassan ment, ilkében vitte a romokat. Es lassankint elmaradt mögötte az uradalom, amely fiatal életnek kenvere, nevelője, öröme, mindene volt. De Jani csak ment, leszegett fejtel, összetört hittel és nem fordult többé vissza.

Trifkovics, akkor miniszterelnök, helyettes a vonatot. A Bács megye Napló munkatársra szintén ott volt a várakozók között. Az Adria-vasut kérdése akkoriban erősen foglalkoztatta a közvéleményt. Egy térképet nézek a falon, a hátam mögött a miniszterelnök állt.

— Merre megy majd az Adria-vasut, — kérdem Triflovicsotól.

— Erre, felelt gondolkodás nélkül és egy egyenes vonalban összekötötte botjával a térképen Kört és Beogradot.

Igy Sarajevó kimarad, jegyeztem meg és az nem történhetik meg.

— Miért nem?

A térképet egy hirdetési vállalat adta ki és mivel Montenegroban nem nagyon vannak vasutak, a vállalkozó az így maradt üres helyre is egy hirdetést nyomott. Ezt nézte Trifkovics. Csóválta a fejét, láthatólag bosszankodott.

— Ezt megmutatom Pasicnak, gunyt ünek az országból.

Más alkalommal is alkalom volt együtt lenni a hatalmas miniszterrel. Kerestem benne a koncepciót. Az államférfiben, aki a világháboru után majdnem háboruba merete vinni az országot. A kormány akkoriban válságos napokat élt át, a szalonkocsjá ebédőjében utazhattam Trifkovicsal néhány óra hosszat. Nagy társaság volt ott, aktív politikusok, miniszterek, képviselők és Trifkovics vitte a szót.

A zagrebi üzletvezetőségbe kerülte szüntelen, mert a jobbkijajta szalonkocsikat nem akarják Beogradba küldeni.

Akkor rendült meg bennem végkép az államférfiúi bölcsességbe vetett hit ...

Nem egyszer történt meg már velem, hogy újságolvasó emberek azt kérdeztek tőlem:

— Hány európai koncepciójú politikus ül a beogradi parlamentben és kik azok.

Nehéz ugyan erre a kérdésre felelni, de én többek között ezeket a neveket szoktam felsorolni: Pasic, Pribicevics Korosec, Divac, Jovanovic Ljuba és Jovan, Trumbic, Spalajkovic (most párisi követ), Krszity, Ninczity, Joskity, Radonity Andrija, Velykovity, Protics, Ribar, Haldi bég, Hranicza, Zserjáv, Jankovics Velizar és ... van még, bizonyára van még néhány, de nem jut most több név az eszembe.

Davidovity? Kedves, jónegyelmesű középiskolai tanár. Markovics az igazságügyminiszter? Párisban azt évre blamirozta az SHS. államot. Azt hiszem különben, hogy a legzseniálisabb ember is rossz politikus, ha, mint Markovics igazságügyminiszter, csak 150 centiméter

magas. Lehet egy ilyen liliputi emberkét komolyan venni?

A parlament szellemi és morális nivója egyébként nem nagyobb és nem kisebb, mint a többi utódállamok parlamentje. Az átlagon felül áll a Vulovics miniszter típusa: éveken át volt a k. u. k. Bosznia-ban szolgabíró, az átlagon alul állnak azok a parasztképviselők, akik egy-egy elvi kérdést elintézhetőnek vélnék egy jól irányzott pofonnal. A következő parlament minden esetre magasabb szintű lesz minden tekintetben.

Ez a parlament még mindenesetül a Pasic parlamentja. Ez a nagymultu politikus a kezében tartja a parlamentet. Hogy miben rejlik az ereje, azt nehéz megfejteni. Talán abban a titokzatoságban, ami körülforja. Még a pártja sem sejtí soha, hogy mit akar, a parlament még kevésbé, az ország talán a legkevésbé. Finoman és diszkrétén mosolyog, ha akárhivel is beszél, az újságírók bosszankodva mondják egymásnak, hogy nagy routinnal tud igen sok szóval — semmitsem mondani. Újságíró körökben különben ez a jellemző anekdota járja róla:

Egyik legutóbbi politikai válság idején, amikor az ország feszülten figyelte az eseményeket, egy újságíró a délelőtti órákban bejutott Pasicshoz, aki akkor miniszterelnök volt.

— Mi újság a válsággal kapcsolatban, kérdezte az izgatott riporter.

— Nem tudom, felelte mosolyogva Pasic, még nem olvastam a mai lapokat ...

Az újságíró persze leforrázva ment ki a kabinetből.

A csodálói azt mondják róla: a Balkán Bismarkja, a hívei szerint: a legrealitásabb politikus, az ellenzék szerint: a legszerencsésebb ember, az ellenségei azzal jellemzik, hogy a nyolcvanas években mint emigráns az akkori bolgár kormánytól fél léva napidíjat kapott és abból élt, ma pedig az ország leggazdagabb embere.

Még egy kis statisztika. A régi magyar politikában is volt egy pár név, amely egy-egy panamavád, vagy panama emlékével mindörökké összeforrt. A „talpa”, a „só”, ki-törülhetetlen nevek voltak a magyar politikai szótárban. A belgrádi parlament egy néhány tagjának is kijár egy-egy ephiteton ornans, Marinkovics Pált, a subotici vágóhid, Marinkovics Vojót és Markovics Lázót az amerikai kölcsön, Pacelj minisztert a sortésszállítások Zserjáv minisztert a szlovéniai állami bányák, Jankovics Velizarát a kalimegdáni állami bányák, Krisztján exminisztert a bélyei birtok, Velykovics Voját a pénzbecserelés, Kumanudi minisztert a külföldi kölcsönök, Mehmed Spahot holmi boszniai államcsitott gyárak, Miladinovics Zsárkót a postabélyegek, kapcsán szokták emlegetni, — mindeddig büntetlenül — az ellenzék lapok. Hogy ezekből a vadakból még csak sajtóper is alig születtek, azt a hosszadalmas és végnélküli bírói eljárásnak tulajdonítják a megtámadottak hívei. Annyi bizonyos, hogy vagy új sajtótörvény kellene Jugoszláviában, vagy új miniszterek.

Kik a jugoszláv politika legfel-tünőbb „populáritáshascher”-jei? Ebben a sorban minden kétséget kizáróan első helyen áll Radics István. Talán nincs az országnak olyan újságíró-volontőre, aki ne csinált volna még Radics-interjút. Így az

újságírói értékmérő a Rádics interjúkat nagyon alacsonyra kurzuson jegyzi. Pribicevics Szvetzov is értékelni az újsághasábkon szerethető népszerűséget, egy időben volt is benne része elég. Az újságikkében is, még a népszerűségben is. Nincses külügyminiszter is szívesen állja az újságírói rohamot. A köztonak, a jövődö miniszterei és a jövődö névtelenjei egyformán szeretik a nevüket nyomtatásban látni.

A vajdasági képviselők többnyire magyar kulturán is nevelkedett emberek, ismerik a magyar nyelvű sajtó politikai terminológiáját, a politikai beszélgetések technikáját. Viszont például a boszniai parancs-képviselőktől csak nagy ügyel-bajjal lehet kiszáni valamit, a szlovének pedig nagyobbrészt nagyon gyanakodók. Igaz viszont, hogy a csak kissé rutinrozott újságíró majd nem minden esetben holbizonyossággal megtudja előre mondani, hogy a megkérdendő politikus mit fog mondani. És a jó újságíró a maga véleményét minél jobb „márkával” mondhatja el. Ezen a cirkulus vitatason aztán mindenki jól jár. A nyilvánosságot hajhászó politikus neve lanszirózik, az újságíró ötlete pedig életet kap.

Lampel Béla.

Saphó

írta: Gombos Béla (Sombor)

A mi Saphókat tulajdonképpen Annuskának hívják, apjának bodegája volt a külvárosban, ő rövidre nyírta haját, fekete selyem cipőt hordott és oly elegáns volt, mintha mindig a legutolsó divatlapból lépett volna ki. Halovány, rózsás pírrel áttűnt arcocskáival föleletes szépség volt és fínom, mint egy mágnás hölgy. Ennek ellenére azonban Annuska, vagy Saphó, azért mégsem volt tisztességes, de ő nem is csinált ebből lelkiismereti kérdést és nem is tiltkolt.

— En olyan szép vagyok, — mondta sokszor — hogy vétek volna elhanyagolnom magam és nem egy dötözködöm, mint szépségemhez illik.

S ebben Saphónak teljesen igaz volt. Életét is így rendezte be, barátait is ekképp választotta meg, csak a gazdagok közül és különösen, akiknek nagyon kellett, azok számára volt a legkeményebb falat; csak így színezhette meg azokat a hihetetlen összegzeket, melyekre szűksége volt és melyekről oly legendás hírek kerülgtek a városban. Saphó pedig mindenkiere kellett, számára tehát csak a választás maradt.

A kis Saphó egyébként rejtőnemes kalmár volt szerelmében, fukarul és drágán mérte csókjait, nagyon ügyelt, hogy szívét soha ne vigye bele a látékba és mivel mindent el-ért, amit csak akart, lenézte a férfiakat és különösen barátait. Ezek után kissé csodálatosnak látszik, hogy mégis kellett, szerették, sőt rajongtak érte, mert hát a szépség és a bájoság nem mindig elegendő.

Volt azonban Saphónak egy másik énie is, melyet nekünk ittutott, papfácinak, kik őt egyébként el nem érthették és ez az énie volt az igazi, telve szívvel, melegséggel. Közöttünk pocékolta el a barátaitól elfukarkodott csókokat, nekünk ajándékozta szívének minden melegségét, sőt nem egyszer elzalogosította ékszerait, ha valamelyikünknek pénzre volt szűksége. Az ékszereket ugyan barátai rendszerint visszaváltották, de ő minden bizonnyal anélkül is elzalogosította volna, mert közöttünk érezte jól magát, bennünk szere-

lett. Egyikünket sem jobban, mint a másikat, elszomorodott, ha valamelyikünk komoly szerelemért könyörgött és ilyenkor anyáskodó volt, mint a nagyon okos és sokat tapasztalt nők szoktak.

— Fiam, — mondotta — ha én egyszer elvesztem az eszem, férjhez megyek, vagy szerelmes leszek, meghalok... — és ezen a rettegette, féltett eshetőségen annyira elszomorodott, hogy gyakran sirva fakadt.

Saphónak alighanem mi voltunk vesszőparipái, bennünket nyargalt meg: a kis leikes, szerelmes csapatot, kik gárdista-módra köréje tömörültünk, védjük, szeretik, a mi körünkben ismerkedett meg és adott kóstolat magából későbbi barátainak, kik rendszerint csalódtak, mert mielőtt barátai lettek, hiába keresték benne azt a meleg, okos, ara-

nyos, jókedvű teremést, kit körünkben megismertek. Ő akkor csak szép volt — ezen nem változtatott — és szerető.

Nemrégiben Saphó levelet írt, hosszú, hegyes szép betűkkel, melyek annyira visszatükröztek egyéniségét.

— Saphó meghalt! — írta a végén, miután szépen elbucszott.

Megcsókoltuk a gyengén clikamen illatú levelet, mert tőle jött és cimosolyodtunk.

— Csacsika! Csak nem megy férjhez?!

Pár nappal később híre terjedt, hogy Saphó szíven lötte magát és meghalt. Szerelmes lett egy bolondos, komisz, csunya fiúba; kis szíve, mely annyira tele volt melegséggel, szeretettel, nem bírta el a nagy érzéseket.

Saphó akkor 18 éves volt.

Vuics Glisa két felesége

Elmondom a bolondos Vuics Glisa történetét, emberek, okuljatok rajta. Hát ennek a Glisának ötven hold földje volt, amiből az egész falu termeszetésnek találta, hogy aluláandán részeg. Mert úgy van az valamiképpen, hogy a szegény ember borba fojtja a bánatát, a gazdag meg azért iszik mert van miből.

Akkortájt a Kirtyánszki lányok voltak messze vidéken a legszebbek, az ő szépséges szemükről szerették a legények egymásba szalasztani a bicskát. Sugar növesít, széles vállú lányok voltak, még szépségre is egyformák, ugy, hogy első tekintetre össze lehetett tévesztetni őket.

Az a szegény isten, aki a részeg emberek léptét irányítja (hiszen ha nem iránytánna, akkor valamennyi a vasuti kerekék alá sétálna), csodálatosképpen eldönögeltette Glisát a Szavéta elé.

— Te lány, azt mondom, annyira tetszel nekem, hogyha egyszer egészen elmeleg az eszem és már nem tudom, mit csinálók, elveszlek feleségül.

Aki ezt józan ember hallotta, azt mormogta magában, hogy ne te ne, nem is olyan nagyon részeg ember ez a Glisa, ha ilyen fiúman tud disztingválni. Am legyünk tárgyilagosaok, valljuk meg, hogy a mormogó ember házas volt s keservei csuscsopotján mindig könnyelmű, kötelekssémulasztó elmeorvosokra hivatkozott, akik annak idején nem tartották őt vissza a házasságtól. Ellenben Szavéta megriszálta a derekát, (ezt különösen izgalmas szép kigyóvonalakkal érte,) aztán beleharapott az alsó ajakába, ami bizonyos megfontolást jelent.

— Ugyan, ugyan, Glisó, azt mondd meg nekem, mit kezdenék én olyan férjrel, aki nem tudja, hogy mit csinál? Erigy haza, aludd ki magad, mert szeretnék egyszer már józannak is látni.

— Mindegy, motyogta Glisa, egészen mindegy, azért majd a feleségem leszel.

Itt söpört egy nagyot a levegőben a szétnyitott tenyerével s hozzátette.

— Vagy te leszel, vagy legföljebb a Miléva.

Miléva, a másik Kirtyánszki lány épp olyan babonázóan tudta riszálni a derekát, akárcsak Szavéta, arca fehérségben épp oly vérlázító-szép volt, táncon csak az a fáradhatatlan, ilyenkor közelebb billegett a legényhez és a szemébe vágta a maga pillantását.

— Te, Glisa, voltaképpen melyikünk tetszik neked jobban? Én, vagy a néném?

Glisa a fejét vakargatta, hogy tiszta helyzetet teremtsen, fűndött, sáhajozott, hol felállt, hol leült, végül se lett okosabb.

— A tene tudja, de nem én. Bi-

zonyistenre mondom neked, kériek, hogy ne tudom.

Őreg Kirtyánszki Omér, szegény zsellérember, nem bírta volna, ha valamire előlő a probléma. Kezdték a lányok a terhére válni, ma-holnap meg is halhat, akkor mi lesz velük? Válogatások a lelkeim, a magukfajta koldus nem kell, ostobák az álmaik, mint királykisasszony, aki megfogadja, hogy hideg vízbe se mártja a kezét, ha férjhez ment.

Egy ötholdas gazda egyszer már felajánlotta Szavétának a rozályon a székest.

— Össe van növe a szemöldököd, felelte a lány, mindig félnek tőled, hogy olyan a tested, mint a mesében.

Végül is Glisa kapott bátorságot s elment az öreg Kirtyánszkihoz.

— Bátyó, szeretem a szépséges virágszáladat, add nekem.

— Jól van fiam, szép és helyes a szándékod, mert végére is majd leszoksz egyszer az italról, csak mondd meg, hogy melyik lányom kell?

Glisa megint a tarkóijához nyult, annyira előre hajolt a széken, hogy majd lefordult róla.

— Melyik lányomat szeretted? — ismételte az öreg.

— Jaj, éppen ez a feneség, hogy nem tudok választani. Ugy gondoltam azért, hogy elveszem mind a kettőt.

— Elmenj már te bolondos, hát még mi nem kéne!

Glisa tudott indulatba is jönni.

— Adod, vagy nem adod? Külön-külön egyik se kell, csak együtt a kettő.

Őreg Kirtyánszki tudta, hogy itt hasztalan az okos szó, mert ez nem olyan koponya, mint a többi, viszont ötven holdat nem lehet olyan könnyen elszalasztani, — hát megfogta a legényt a lábujjánál, — ugy húzta közelébb.

— Te Glisa, ami azt illeti, én nem bánom, tán a papot is rá lehet venni, de mit szólnak hozzá a lányok?

— Hát mit?

— Ez az, amit nem tudok. Ravaszul, pokoli ravaszul kell az ilyesmit megismálni. A lányok mind ostobák, de azért vagyunk itt mi ketten, hogy túljárjunk az eszükön. Te most a farságon elveszed Szavétát annak rendje és módja szerint. Ősre aztán meglátja Miléva, milyen anyagi jó dolga van a testvérkéjének, milyen boldog. Valósággal elpedet utánad s akkor elveszed őt is. Csak el ne áruid a tervedet, mert akkor kiáltásznak.

Glisa nyakába borult az öregnek.

— Milyen okos vagy te, bátyó! Tyűh ha nekem annyi eszem volna!

Később észbe jutott még valami.

— Igen ám, de hátha te meggondolod addig a dolgot és Milévat már nem adod ide!

— Esküszöm Szent Miklósrá, hogy odaadom, ha kívánod.

A lakodalom hamarosan meg volt s már az első héten ugy elverte a derek Glisát a ragyogó dereku Szavéta, hogy az napokig nem tudott az ágyból felkelni.

Glisa józanságot fogadott, szűdta az ördögöket, akik inceselkednek vele, de amit tehetett, megment elment a korcsmába és részegen került haza. Akkoriban elkésletten viszanézett még egyszer a fél, szép nagy havakat hozott és ágyat terített Glisának. Szavéta ugyanis nem engedte be a háza, aludni kinn, — így jelentette ki, minekután a nyújtófával kegyesen ellátta.

Mikor egyszer a feje is begyógyult az embernek, (a világgért sem ártom el, hogy ki verte be,) oda-csallta az ágyához az asszonyt.

— Mondd meg nekem, lelkem, feleségem, Szavéta, voltaképpen miért versz te engem?

Feleletet sem várt, ugy tapadt a szeme arra a szép teremésre. A tarka kiszáradt, a tekintete szikrázott.

— Einye, de vaddisznó vagyok én, hogy meg se láttam eddig, mi-csoda szép teremés a feleségem!

Mikor aztán egy heti józansági próba után a tapasztalatai tovább bővültek, sőt szenziációs méreteket öltöttek, elindult a jó uton.

— Hát hiszen lehet az ember más-tól is mámoros, nem kell oda éppen bor!

De azt mondja aratás után az öreg Kirtyánszki:

— Glisa fiam, szavát kell állnia az embernek, mikorra fizik ki az esküvőt Milévával?

Glisa szerelmes tekintetet vetett az asszonyra, aki már nehezen hajladozott a zsákok után s mivel tréfalokozni is illik, különben elsavanyodik a világ, azt felelte.

— Bátyó, ez az egy is sok. Mit csinálna velem kettő, el tudod te azt képzelni!

Bob.

PATRIA
szérumtermelő
intézet
Subotica
Telefon 60.

**Szállít mindennemű
szérumot
és olíóanyagot.**

Díjtanul körmeállapítás
és felvilágosítás.

7038

**Elsőrendű németgyártmányu
varrógépek**
varrógépek és alkészletek,
kerékpatrukatrészek, gumik
legelőszámban szerelkezők be csakis

S. AD. ENGL
SUBOTICA, Jelacicéva ulica
nagykereskedésben.
Viszonteladók kérjenek ajánlatot.



MEDJUNARODNA BANKA D. D.

Internationale Bank A. G. Legkulánsabban teljesít Nemzetközi Bank R. T.
ZAGREB mindennemű bankügyletet. **BEOGRAD**
 Nikolićeva ulica 7. Terazije 25.

Szijgyártó, nyerges, kárpitós kosárfonó, bőröndös és bogárnarvasalások kellékek és szerszámok
 legjobb minőségben beszerezhetők a leggondosabban felszerelt szaküzletben
„Lorum“ r. t. Zagreb Duga ulica 12.
 Táviratcim: LORUM
 Telefon 14-96.
 Legkiválóbb gyárak vezérképviselői.

KÉZMŰÁRUK

nagy raktár mindennemű csehszlovák és olasz kézműáruban
 legolcsóbb árak mellett
 Nagybani beszerzési forrás.

FISCHER és POLLÁK

Ilica broj 8. **ZAGREB** Az udvarban.

„COLOR“

Tulajdonosok:
Hirschler Albert és Richárd
Lakk- és vegyészeti cikkek
 nagykereskedése
Zagreb, Petrinjska ul. 59.
 Táviratcim: „COLOR“

DJAKOVIĆ & SPILLER

Zagreb **Textilárúk nagyban.** **Beograd**
 Zrlnjevac 15. Knez Mihajlova 48 szám.
 Telefon 27-06.

SZÖVETEK
 legdusabb választékban

Adler és Büchler
 Zagreb, Preradovićeua ul. 2.

Telefon 26-56.
 Táviratcim: ŠTOFOVA.

Batérija és diszműárugyár
Josip Kliman
 Zagreb
 Akademički trg 7. — Telefon 7-90.

Ajánlok saját raktáramról:
 1-a arany batérijákat, zseblámpákat, kettős égőket, villamos vasalókat és főzőket, petróleumfőzőket, karbidlámpákat, kerékpárgummit és minden e szakba vágó kelléket
 legkedvezőbb áron.

National-Registerpénztárak szavatolt hibamentes, nagy választékban.
Eredeti Wertheimszekrények tűz- és betörésmentes, minden nagyságban
Irógépek minden rendszerű, új és használt
Másoló- és sokszorosítógépek
Irógépszallagok, másolópapir és mindennemű irodai kellék legolcsóbban beszerezhető:
V. Kučera Zagreb, Ilica 21.
 F. Wertheim & Comp. A. G. páncélszekrénygyár vezérképvisellete és lerakata.

KÉZMŰÁRU
NAGYBAN

Eduard (Glišo) Spitzer
 a „Bárány“-hoz
ZAGREB
 NIKOLIĆEVA ULICA 7.
 Telefon 5-79.

HOGY NÉZTEK A BÁCSMEGYEI NAPLO?

Érdekl-e az olvasó, aki reggelként átfutja az újságot, az a munka, amely a szerkesztőségben, nyomdában, adminisztrációban folyik? Érdekl-e az a folyamlat, amely alatt a fehér papírszeletek, az úgynevezett »kutyanyelvek« betűkkel telnek meg, érdekl-e, hogyan készül el napról-napra az újság?

Azt hiszem, igen. Az apró műhelytitkok iránt annyi kérdézősködés érkezik, hogy amikor itt van garadába gyűjtve a mi mesterségünk minden titka, amikor itt végigvezetjük az olvasót szerkesztésén, nyomdán, kiadóhivatalon, talán szívesen hallgatja a ciceronét s megbozsítja azt is, ha a mesterség szeretete itt-ott lirává teszi a szavát.

Nes hát meggyítatljuk az olvasót az újságkészítés műhelyébe. Mielőtti belépünk, előjárójában csak annyit, hogy a modern újság, amely gyorsan és jól akarja kielégíteni a publikum érdeklődését, a szellemi és anyagi erőket, technikai felkészültséget, tudást és ambíciót s nagy tökélet igénytelen szolgálatába állítani.

A *Bácsme gyei Napló* egyetlen vasárnapi számához, ha husz oldalas, ötvétezer korona áru papir kell, huszezer koronába kerül a nyomdai előállítás költsége, ugyanennyibe a szerkesztési költsége, renegeter sok az adminisztrációs kiadás, a széküldés, levelezés, utaztatás... A kiadóhivatal főnöke elbusultan konstatalja, hogy ezer dinárnál többet került minden egyes oldal.

Mintán ilyenképpen az újságcsinálás anyagi részéről némi sejtélmel van, óh, nyájias olvasó, kezdjük el a kör-sétát.

Első stáció a szerkesztőség.

A *Bácsme gyei Napló* szerkesztősége az Alexandrova-úlicán, az Angol-Magyar Bank épületének földemelőtén van.

A mai lakásvizonyok között elég-ye tőrhető szerkesztőségi helyiség



Fenyes Ferenc dr.

jutott a *Bácsme gyei Napló*-nak. Azt persze nem lehetett megvalósítani, hogy minden munkatársnak külön szobája legyen. Három tázas, világos helyiségben dolgozik tizennégy munkatárs. Külön szobája csak az éjszakai inspekciónak van, annak is azért, mert alszik, amikor a többiek dolgoznak.

Az első szobában, amelynek falait Balázs mester karrikatúrái, idegen híriapoktól kivágott füresaságok gyűjteménye díszíti *Hubert* János bácsi a cimmerkommendáns. Itt írja ő a törvényeszi tudósításait, *Harszty* Sándor itt akuszik meg az aktivizmussal, hogy olyan híreiket írjon, amelyek a *Bácsme gyei Napló* polgári publikumát érdeklik, *Farkas* Frigyes francia, német, angol lapokba temetkezik, táviratokat sillabizál, hogy a külpolitikai cikkeknél minél pontosabb és érdekesebbek legyenek. Itt csinálja a maga egyéni akcióját az ifjú *Tamás* István is,

közben versorokon gondolkozik s ebben a szobában van *Balázs* Árpád-nak az asztala is, aki raitzokat készit az aktuális eseményekhez.

Délután hat órákor elkezd itt csengeni a telefon s attól kezdve



Dettre János dr., írja a vezércikket

egy munkatárs felváltva a telefon-asztal mellett hallóz. Sorba jönnek a vidéki munkatársak, tudósítók telefonjelentései. Elsők a bácskaik. Somborból dr. *Szánó* Miklós, Sentáról *Magyar* Domokos, Novisad-



Baedecker

ról dr. *Kardos* Imre mondják be telefonon minden nap, ami az ottani eseményekből az egzész *Vajdaság*ot érdekli.

Mesterházy Ambrus mostanában sorba járja a vidéki közsé-



Hubert bácsi, véres rablógilkosságot szeret

gekét és városokat, ahonnan küldi eredeti riportjait. Majd Beeskerekről jelentkezik *Juhász* Ferenc az »anyag«-gal, aztán jön Beogradból *Voden* Bozsidár, Zagreből dr. *Schmidl*... Ezek a mindennapi telefonbeszélgetések, amelyek közül egy-egy leg-többször félóráig tart. Időközönként persze *Osijeken*, *Zsombolyán*, *Vrsacon*, *Pancevón* vagy *Obecsén*

is akad szenzáció, tehát ezekkel a városokkal is »dolgozni« kell.

Egy-egy telefonbeszélgetés néha egy óra hosszat is eltart. Képzeltető tehát, milyen ideges az, aki a



Godányi Zoltán »Cirkusz« után

telefont »leadja«, aki »felveszi«, milyen ideges a központ s az a fél, aki összeköttetésre vár.

Nyolc óra tájban kezdenek beérkezni *Stella* Adorján pesti táviratai, *Barta* Lajos távirati tudósításai



Lampel Béla

Bécsből, dr. *Kasztor* Ernő táviratai és expressz-tudósításai Prágából, dr. *Bakonyi* György berlini tudósításai Bukarestből *Bodó* Pál és *Liget* Ernő s nagyjában kész az anyag-nak az a része, amely vidék-ről és külföldről jön.

A helyi híreket *László* Ferenc már előbb megszerelte. Az ő biro-



László Ferenc

Jalma a városháza és a rendőrség, s *Bertalan* József már kezdi a telefon és táviratok alapján a belpolitu-kát írni. Mint politikai jóvendőmon-dó még Beogradban is nagy isme-retségrek örvend. Ha ő megírja, hogy a koalíció felbomlik és a kor-mány lemond, akkor hiába *Passucék* minden igyekezete. *Godányi* Zoltán kivételesen, hogy az aktuális esemé-nyekből mi való szimesebb, humo-rósabb feloldozásra, s megcsinálja a *Cirkusz*-t, meg a *Mit* szól hozzá-t.

Ők hárman a belső szobában dol-goznak. *Lampel* Bélát, aki három

év óta becsült munkatársa a *Bácsme gyei Napló*-nak, itt várja az író-asztala. Most hol Beogradban, hol Zagrebban van, politikában utazik. Ha *Lucia* asszony néha-napján be-jön a redakcióba, ő is ebben a szo-bában is.

A legutolsó szoba dr. *Dettre* Já-nos-é és dr. *Fenyes* Ferencé. Del-ben itt gyűlnek össze a munkatár-sak, itt beszélnek meg a másnapi la-pot.

Dr. *Dettre* János, aki nemcsak a vezércikkeket írja a lapba, hanem minden kéziratot átolvas, elrendezi,



Válságot szimatol a belpolitikus

beszítja a lapot, megcsinálja az úgynevezett »tükör« is, amelyből a tördelő-nyomdász látja, hogy mely-lyik cikk hova kerül és melyik cik-kekt milyen befűjtéssel kell szedni, hány hasáboson stb. Dr. *Dettre* megköveteli a szegény munkatár-saktól, hogy írjanak és dolgoz-anak. Amint az ő szigorú, pápasze-mes tekintete megvilan a beszélge-tő hírlapírók feje felett, elhal a szó



Farkas Frigyes

az ajkának, néma csendesség lesz. Naha esik egy nagyobb hatásmé-ség van a szerkesztőségben, *Czeg-lédy* bácsi, a szerkesztőség szögá-la. Ha ő azt mondja, hogy kevés a kézirat, az ellen nincs apelátia. Este kilenkor már megmondja, hogy jó lesz-e lap, lesz-e benne sok érdek-ség s majdnem mindig jól jósol.

Dettre dr. egy szobában dolgozik *Fenyes* Ferencel, aki egyike a lap legszorgalmasabb munkatársainak. Specialtása, hogy nincs specialtá-sa. Mindent ír, amire éppen szük-ség van.

Ebbe a közös kis szobába tér be dr. *Mihó* Izidor — *Baedecker*, a másnapi tárcával, *Toncs* Gusztáv a tudományos problémákat tárgyaló cikkek. Itt írja vezércikkeit, ha Su-boticán van, dr. *Grüber* László, ide jön a kész cikkel *Szentleky* Kor-nél, aki a privát életben orvos egyik bácska *Községben*. Ide szokott be-nézni *Radó* Imre, ide jöhetnek néha a politikai notabilitások...

A többi *Községben* rend-szerint csak megszűli a megirandó

lököt s akkor küldi fel, ha már készen van.

Derült és megértő összhang uralkodik a redakcióban, könnyen, frissen megy a munka. Éjfélig szakadatlanul, különösen ha szenzációk.



Tamás, a szerkesztőség Benjámínia

váratlan események történnék vidéken, vagy helyben, intenzív erővel folyik az írás.

Éjfél tájban már egyre érkeznek a hírnökök a nyomdából. A mettőr a kéziratokat sürgeti, vagy azt üzeni,



Magyary Domokos, Senta gyöngye

hogy elég a kézirat. Ilyenkor a szerkesztő ideges és ugyancsak fő a feje, hogy miképp is tudná a nyolc vagy husz oldalba beleszorítani mindazt, ami fontos és aminek okvetlen jönni kell.



Balázs így jól fest

Kikötni, mondja ilyenkor a szerkesztő s mindenki igyekszik pontot tenni a mondat végére s megkezdődik az éjjeli inspekciós és a korrektor felelősségteljes munkája. Előfordul, hogy éjfél után is jön egy-két fontos, esetleg szenzációs távirat. Ez esetben a már kész ol-

dalt szétszedik, a távirat anyagát a nyomdában gyorsan feldolgozzák, kiszedetik és egy már kiszedett, kevésbé érdekes cikk helyébe teszik. Ez persze sok anyagi és idővesztést jelent, mert a lapnak idejére kell kinyomva lenni, hogy a vidéki és külföldi posták le ne maradjanak.

A nyomda

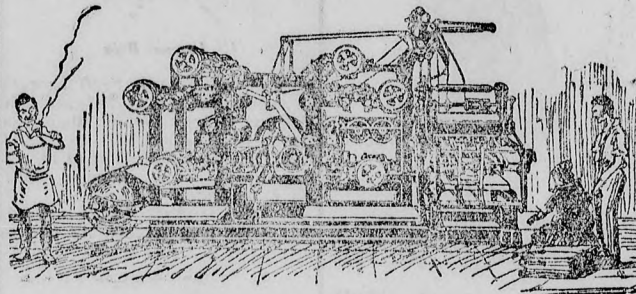
A *Bácsmegyei Naplót* fényolékor kezdik szedni. Az eddig elkészült kézirat — helyi cikkek, esetleg a tárca — lekerül a nyomdába s a mettőr, a tördelő, Zách Jenő, osztja szét a kéziratot a szedők közt. A lap szövegrészét há-



Molnár József, faktor

rom kézi szedő: *Hirth Lipót, Csury István, Hirth Aladár* és két gépszedő: *Tóth Menyhért* és *Juszkó Béla* szedi. A föltűnést keltően szép hirdetési oldalak főszedői a most katonáskodó *Szabó Ferenc* és *Kulesár Pál*. A nyomda vezetője *Molnár József* faktor.

Csudálatos szép gépek a szedő-



Indul a rotációs

gépek, a technikai tudás legötletesebb alkotásai ezek. A szedő egy írógép billentyűin kopogtat, minden leütésre kiugrik a megfelelő betű, s a betűk szép sorjában egymás mellé állnak. Mikor készen van egy sor, egy emeltyű segítségével elindul a betűsor a gép titkos kamrájába s alig pár pillanat múlva az egész sor ólomból kiöntve esik ki a gép száján s a már kiszedett sorok mellé sorakozik. Ekkor visszajön a betűsor, a magából egy kar jön le, két ujja közé fogja a betűket, fölemeli s minden betűt leejt abba a szekrényreteszbe, ahonnan előkerültek. Az a betűk az a betűk közé, a bé betűk a bé betűk közé kerülnek vissza. A nyomdában van a legmodernebb típusú szedőgép, amin egyszerre kilenféle írással lehet szedni.

Fél nyolctól kezdve a nyomda teljes üzemben van, a szedést egy óraker fejezik be. Tizenegy óraker kezdődik a »tördelés«. Ez alatt a kiszedett cikkeknak oldalakba való állítását kell érteni. Ezt a munkát Zách Jenő végzi a legkitűnőbb szakértelemmel s nagyszerű ízléssel. Neki nagy érdeme van abban,

hogy a *Bácsmegyei Napló* iskolát csinált ezen a téren is. Zách Jenő szedi a cikkeket címelt is.

Amikor egy oldal össze van már



Zách Jenő, mettőr

állítva, levonatot készül róla. Ez a kefelevonatot, ezt korrigálja a korrektor, akinek dolga abból áll,



Hirth Aladár, szedő

hogy az esetlegesen belikerült szedéshibákat kijavítsa. A korrigálás

Ez félkörbe hajtva belekerül egy vastartóba, ahol forró ólmot öntenek rá. Ez az ólom a pozitív levonatot, amelyen a betűk ismét kiemelkednek. Minden oldalról készül ilyen félkör alakú ólomlemez, amelyeknek egyik oldala — a kiszedett oldal. Ezeket szerelik fel a rotációs gép hengerére.

Amikor mind a nyolc oldal öntése készen van, megindul a rotá-



Csury István, szedő

ciógép. Ez a gép a technika csodája. Az egyik oldalon hengerre felecsavart, több kilométer hosszú papír megy be a gépbe s a másik



Hirth Lipót, szedő

oldalon a kész újság összehajtogatva kerül ki belőle. Egy óra alatt tizezer lapot nyom a gép. Csak így érhető az el, hogy az éjfélkor érkezett híreket már reggel olvasni



Tóth Menyhért, gépszedő

den oldalról egy *lütött présen* papírmásó-levonatot készítenek. Ebből a levonatba belemoódnak élesen a betűk, ez az oldal negatívja.



Juszkó Béla, gépszedő

lehet a Vajdaság legtöbb részében. Amikor kész a lap, a nyomda elvégzte feladatát. Ami ezután következik, az már az adminisztrációt végző kiadóhivatal munkája.

A kiadóhivatal

Az újságot — mondotta egyszer egy kiadóhivatali róka — nem csinálni, hanem olvasni kell, nem az újság megszerkesztése, hanem a terjesztése tehát a fontos. Mint minden tetszőtlő mondanak, ennek is csak félig van igazsága. A rosszul szerkesztett újságot nem olvassák s hiába kísérik meg terjeszteni, a publikumnak a legjobb szervezet dacára sem kell. Annyi igazság azonban van mégis ebben a mondatban, hogy csinálhatja a szerkesztőség a legjobb, legérdekesebb

megtalálja a lapban azt, amit a nap eseményeiből őt érdeklí. A kiadóhivatali teendője két ágra oszlik: a hirdetésre és a lapterjesztésre. A *Bácsmegyei Napló* az az újság, amelynek egyetlen fillér bevétele sincs másból, mint a tarifa szerint megfizetett hirdetések árából s az eladók és előfizetett példányokból. A lap havi kiadása pedig meghaladja a másfélmillió koronát.



A kiadóhivatal költségei, akiknek nem hízott a rajzoló

Ezt a másfélmillió kiadást megszerzeni a kiadóhivatal dolga. A *Bácsmegyei Napló* és a *Minerva*-nyomda gazdasági ügyeinek élén dr. *Fenyves Ferenc* és *Fenyves Lajos* állnak. A kiadóhivatal egy meglehetősen komplikált gépezet. Foglalkoznia kell a lap szétküldésével, a helyi árusítók részére való kiosztással, az előfizetőknek való küldéssel, a hirdetésekkel, a bonyolult könyvvéssel, inkasszóval s a szerkesztőség ügyeivel is anynyiban, hogy az előleg és aconto intézménye a szerkesztőség tagjait is közösségbe hozza a kiadóhivatal.

A vidéki árusító-szervezet élén *Martos Manó* kiadóhivatali főnök



A kiadóhivatal

áll. Közel 300 városban és faluban van a *Bácsmegyei Napló*-nak árusítása. Rigában is meg lehet kapni, meg *Konstantinápolyban* is, *Szarnyevóban*, *Ghevglióban* és *Laskón*. Ez a beszerzés *Martos Manó* érdeme s az ő feladata gondoskodni, hogy ez a 300 árusító megkapja s az olvasóhoz juttassa a lapot. Mellette *Kalmár Imre* végzi a nyilvántartás és levelezés munkáját, *Lajula Jolán* irányítja a lap szét-



A köngvelők

küldését. *Reich Margit* kezeli az előfizetőket.

A helyi előfizetések és árusítások ügyét *Friedmann Izák* intézi. A hirdetések gyűjtését *Subotičan* a *Bácsmegyei Napló* megbízottai végzik, vidéken a hirdetési irodák. A hirdetőik nagy része hirdetést feladni, hirdetés iránt érdeklődni bejön a kiadóhivatalba. A hirdetési nyilvántartás vezetője *Fried-*

mann Aranka és *Szöllősi Manci* végzi a hirdetések felvételét. A pénztárt *Rudnics Mariska* kezeli s a könyveiségnél *Havas Imre* főkönyvelő irányítása mellett *Mangold Albert* és *Fischer László* dolgoznak.

Ez az apparátus, amely csinálja a *Bácsmegyei Napló*t, Szerkesztőség, nyomda, kiadóhivatal közel száz embert foglalkoztat. Ennyi egyvöd dolgozó energia, ennyi szív, ennyi ideg, ennyi munka s mennyi, mennyi költség, hogy te, oh nyájas olvasó, egy dinárért, esetleg másfélért olvass vezércikkeket, tárcát, értesítőt s legfrissebb helypolitikai szenzációkról, tudd meg pontosan, hogy mi újság a nagy világban, vedd tudomásul, hogy milyen rendelkezései vannak a kortárainknak és a hatóságoknak, olvassd el ki halt meg, ki született, ki ment férjhez, milyen új botrány van a politikában, milyen nagyobb visszafelé történt s értesülj rá, hogy áll a pénz, mi a kurzus, s mennyiért lehet eladni a búzát. Mert minderről jól, pontosan és megbízhatóan kell értesítened az újságnak. A *Bácsmegyei Napló* emellett a tudás fegyverével és az igazság erővel küzd a magyar kisebbség legős és törvényes jussáért: nyelvének szabad használatáért és iskolájáért.

Éjféli hangulat

Írta: *Bakongi György*

Tizenegy tompa hangzósó sir bele az éjszakába, a szívem ütésemben ver, félén rezonál a hangzónérre. Még egy óra és nem tudom mi lesz. Odakint világok forrnak, emberek pusztulnak, eszemök születnek, csökök csattannak, jellek hallanak, sir és nyög a nyomor: a gyárban még szabad egy-egy gép s a tárcát munkás talán egy szomorú sóhaj küld a világra; millió erő abort és terem s ugyanannyi tárcán elpihen... és minden, minden csak néhány atom és ezen túl: a makrokozmosz, ahol minden él s egy ősi törvény szerinti minden mozog, ott is vannak emberek, állatok, akik szeretnek, gyűlölnék, élnek és pusztulnak... és minden-minden örülten forog boldog rianások, irtó leszúságok a földön, a vízben, a légben és azon túl, az örült gép zakatol és egy parányi atom, egy porszem, itt valohol egy kis heggen, négy fel között léthomályban áll. Kezében lá, ebben gróllt, élte valami fehér, rongy volt azelőtt és egy végtágra mozo. Szemek cibálnak, furesz ákom-bákom, az atom öreg, az atom ír. Ezt azt, hogy *Pop*, ezt azt, hogy *Mindenség* van és ő *kormányoz* az örült viharban, sziklákon és zátonyokon át, valamire a körlörgés néj. A testén egy kis bub, egy dudor, fej a neve, ide-oda mozog... és ebben a porszemben hangok, szavak, melódikák, ritmusok, szimmetriák és harmóniák, egy zürsavar, egy gyönyörű élnosz: sejték vibrálnak, idegek táncolnak, véretek feszülnek: az atom alkot.

Most olyan esendes minden. Miért nincs láрма? Fűlsikettől zenobona. Miért halgat minden körülöttem, miért áll bután előttem ez a halott gyertyatartó, könyv, pipó? Miért látom, miért hívom, hogy ez is van, miért nézek ki néha-néha az ablakon, ahol most minden sötét? Itt maradtam egyedül a szobában és úgy érzem, hogy én vagyok az egyetlen élőlény a világon, én vagyok az energia, az egyetlen mozgó atom, tennem kell valamit, mert ha megszűnök mozogni, minden megáll, irtók és nem tudom miért, irtók, mert kell.

Minden, minden gond. Hogy élek, hogy létezem, hogy tegnap látam és holnap is látni akarok. Hogy gép vagyok, amit látni kell, hogy lélek vagyok, amelynek gyönyörű kell és hogy minden-minden kell... Szeretnék pusztulni látni, vért és megint vért, nitros, meleg folyadékot, mely testből

szivdrog. Miért? ... Látom akarok, pokolát zajt, hallani szívből, ocsndny szavakat, valamit, ami van, valamit, ami nem eszond. Gty lélemlés, léjé, fűlődi ez a esznd, rád belé minden idegszálam. Hangokat hallok, melyek nincsenek, színeket látok, amelyek el-tűnnek és ha behunjom a szemem, furesz arany-színű végtelen csavarok vibrálnak előttem, először jobbra, aztán balra, majd minden érzékszerveim és szílek az arany szín. Kék lobtot látok, amely négyzetek. — egy pillanatra megáll, aztán fűlődi halad, mint egy biztosjárású lili. Aztán megint el-tűnik a kén. Kinyitom a szemem és mindenütt körülöttem egy sárga vibráció, stró, sárga lény marja a szemem.

Két kondalás odakinn. Herang. Fél-tizenkettő. Valami elmúlt. Idő. Iat, rohan örüllől, sohasem áll meg. Nem látom, nem hallok, sohasem tudom, hogy van mégis az egyedül valóság. Sok idő, sok mulás és megváltozott: testem mezoó, érzésem gyarapszik, halam kiből, beteg leszek, férgyógyulok... dolgozom, állok. Szívek, élek, meghalok és minázt pontosan, precízen mérni az idő. Szeretném meádlitani csak egy percet. Mindenki éljen meg, minden gép, minden ember, minden mozgás. Össze akarok mindent fogni, ami rohan, fél akorom élheli, nyugamhoz szorítani, a szemem előtt elsételtetni. Nem lehet. Az idő halad, örüllől rohan... És mégsem siet elégé. Most jobban kéne sietnie, érzem: rö-püllnie kéne... a testemben már ver valami, eszevesztem kalapát... Még egy fél óra és nem leszek egyedül, egy időre és nem fogom tudni, hogy élek, nyitva lesz a szemem és nem torok látni, csak színeket, amelyeket valamely látóhatáron sugár vetít ki bensőmből... Csökök! fogok, élheli, ü-hégi, a testem rázkódni fog. Miért?... Mómor, láj... szavak, írlénelien, buta szavak... de én nem fogok tudni gondolkodni, az agyszemem másképp fognak működni, halda fogok abarni, elmúlni, nagy, tompa némaságot és a testemben most még vibrál valami jóleső melé.

Még várnom kell perceket és hívom, hogy most egy test vár, egy test remeg. Minden noszra fűlőgek, minden sarokban engem lát. Keres, néz mindenlele, tudja, hogy fűlök. A teste irtó, lázas. Izgatóit, riadt, a mélie zúdi, hőrges ütemesen... Most érzem, hogy belőlem is kiszáll a meleg, jól, valami fűb, metsző, hideg járja át minden tagomat... Reszketek, a fogam vacog... kopog... örüllől kopog a fogam, a kezem is reszket... a fejem szédül... és még mindig irtók. Kell, kell írnom, a ceruzá-ta levezött minden vibrációt, a hezem mozgása pedig az egyedül bizonyosság, hogy vagyok, élek, érzek, tudok.

A vérem veszettül, furesz lüktet, mindjárt gyngyörökölva előhúli, léz és hideg verejték az arcomon, a torkomat könyvek fojtogatják, a gégné körül valami kalapál.

Tizenkettő. Éjféli, Csökök. Fűlriadok... Megyek...



Fenyves La'os

újságot, előállíthatja a nyomda a legnagyobb technikai felkészültséggel, értelmelen és hatástalan marad a nagy munka, a sok költség, ha a lap nem jut el az olvasóhoz. Hogy mindenütt, mindenki a leg-



Rendben van a vidéki elszámolás

gyorsabban hozzáfuthasson az újsághoz, ezt a szinte lehetetlen feladatot a kiadóhivatal próbálja megoldani.

A *Bácsmegyei Napló* kiadóhivatala az *Alexandrova-utca* 1. számú házának földszintjét foglalja el s



A gazdasági főnök

akik a kiadóhivatalban dolgoznak, éppoly ambícióval igyekeznek azon, hogy *Nisben* és *Topolán*, *Susine-Djurdjevoácon* és *Temerínben*, *Beckereken* és *Csözseteleken*, aki magyarkul olvas, megkaphassa a *Bácsmegyei Napló*t, mint amint igyekezettel dolgozik a szerkesztőség, hogy minden magyar

MŰVÉSZI FÉNYKÉPEK
LENGYEL GÉZA
FOTO-SZALONJÁBAN
KÉSZÜLNEK

9070

„PHILATELIA”
BÉLYEGKERESKEDÉS SUBOTICA
SZÉCSI E.

Verekek használható igazságszói bélyegeket. A for-galmi bélyegekből csak fél márcsokat keresek nagy egységeket a 20 és 40 párba, valamint a dináros kivételével. Kifid ön árástíratol. 9353



Akcionarsko Društvo
Za Saobraćajne i Željezničke Potrebe
Telefon: 3-81, 21-48. Zagreb Draškovičeva ulica 25.

Szállít:
keskeny- és rendes nyomtávu vasuti
anyagot.



DIONIČARSKO DRUŠTVO
U ZAGREBU
DRAŠKOVIČEVA 25

PETROLEUM
BENZIN
ÁSVÁNYOLAJ
GÁZOLAJ
PARAFIN

raktárról legelőnyösebb áron.

KICSINYBEN!

NAGY RAKTÁR

tagestánélban (divánúthuzatok)
klabgarnitúrákhoz való bőrből
butorszövetekben, pilisszókban, moquettek-
ben, matrac- és redőny-gradlikban,
afrique, löszörökben, butorugókban,
jutavászakban, fűtőszakban, szőgek-
ben és különféle kárpitoskezelésekben.

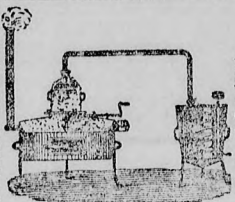
J. Omerzo i Drug

ZAGREB, Petrinjska ul. 3.

(az udvarban)

Telefon szám 21-83.

NAGYBAN!



FIGYELEM!

Kazánkovács műhely!

Zagreb, Ilica 152. (ezelőtt Ilica 170.)

Gyárszerűleg villamos üzemre berendezve.
Készít mindennemű rézkazánt pálinkának
pálinkafűzőüstöt a legökéletesebb rendszer alapján.

Dus választéku raktár!

Árjegyzék ingyen!

Milos Zagorac kazánkovács Zagreb, Ilica 152.

Ajánlunk raktárról
eredeti gyári áron

„VITREA“
táblaüveget

továbbá 5 és 6 m/m-es feltűkörüveget,
és mindennemű egyéb üveg és
porcellánát

Weiss i drug d. d.
Zagreb

Paromlinska cesta 2.

PETRAVIĆ & Co. R. T. ZAGREB

Telefon 24-34.

mérnöki iroda ipari szükségleti cikkek részére

Palmatičeva 66.

MINDENMÉNY VASUTIKOCSI:

Vasuti javítóműhely berendezések, fordítókorongok,
tolópadok, emelőszerkezetek vasutikocsik és
mozdonyok részére, kerékkorongsajtók stb.

ERŐMŰTELEPEK:

Gőzgépek és kazánok, Diesel-, nafta-, nyersolaj,
benzin-, benzol- és szivógázmotorok,

JÉG- és HŰTŐBERENDEZÉSEK:

mindennemű sűrítő- és szivattyú, fagymunkálógépek,
gőzfűrészbereendezések, daruszerkezetek, hídarak,
szén- és érc felvonókészülékek.

Sodronypályák, vízturbinák, transzmissziók, modern sütőberendezések, tüzelőfűtőkendők és eszközök. Állandó gép-, szerszám- és üzemanyagraktár.

NEVESTA

TEXTIL – IMPORT – COMPANY
(EMIL SCHULHOE)

Telefon 18-37. ZAGREB Bregovita ul. 3.

Kötöttáru-, női-, férfi- és gyermekharisnyák
zsebkenők, kötött kabátok,
jumperok, cipőfűzők
nagykereskedése.

Az előkelő világ

csak

„GLADYS“ és „DANICA“

CIPŐKRÉMET

használ, melynek minősége felülmulhatatlan

Gyártja:

„SLAVIA“

Tvornica Kemičkih Proizvoda D. D. Zagreb
Ilica 213 szám.

Jegyezze meg
hogy a

JE-KA tea

JE-KA kakao

JE-KA csokoládé

és csokoládékülönlegességek
a LEGJOBBAK

a JE-KA

kivitt ház saját gyártmánya

Zagreb, Kurelčeva ulica 4.

Csokoládégyár és teakivittel.

Adler, Borović és Neusser

nagykereskedése

Zagreb, Jurišićeva ulica 7. (Az udvarban)

Telefon szám 1-38.

Ajánlják dusan felszerelt

kézműárú raktárukat

A legszebb
és legmegfelelőbb
karácsonyi és újévi
ajándék a jó
varrógép



Legjobb beszerzési hely

Mundlos, Kayser,
Naumann, Vesta, Gritzner varrógépek
vezérképvisleténél. — Eladás nagyban
és kicsinyben. — Varrógép- és kerék-
páralkatrészek és elsőrendű külföldi
pneumatikok

E. Fischer Zagreb
Jurišićeva ul. 6. — Telefon 3-98.

Kérjen ajánlatot!

A tőzsde

— Emilie Verhaeren —

Az őridi utca és a roppant
Házak rekeszik el a tőzmeget
S gránitfalak ablakszemén kibombát,
Dicső, nagy esték bucsuja remeg.

Akár egy csonka kő- és érc-szobor
Tűkötösen, a szennyes titokba,
És emberektől lühege-dobogva
Forr az aranyház, a sötétbe forr.

Körötte sok lekete bank
Nehéz orronnal a magasba tes
S faldt úgy tartja az érc-Herkules,
Mint hogya pénz emelne és aranyt.

Amerre néz, a kicsi ház
Tűzet fog, rajta láz szalad,
S vágyik delejes mélyhöz:
A ház, a tér, a házlatok,
A gáz, a láng, a gázszalag
És árny suhan és lény suhan
A járda aszfaltján busan.

Ó mennyi dóm s halovány,
Rőt tűz cikáz el tévődn
Ezen az örült palotán!
Gonosz nyeres és vad merés
Csomóba bogozódik és
Fogam a vágy s száll távoli körökre,
Házból a házba úton,
Raszálty teremt a városban.
Páncél-szekerény csapódik itt dörögve,
Hörögve ócsorog a dőlty örökre.
Majd fölviharzik a bukás,
Bőszön paritázd szeretszét,
S a földre nyomja a csudás,
Nagy polgárok kövér fejét.

És délután az elhagyott
Órán a lán tán még nagyobb,
Egyszerre orid-gerjed ez,
Már a falakba terjedez.
A modultalan támpapóza
Felgyullad a láztól vadul,
És mintka messzebb harapódzna,
Ugrik a tűz, kigyózáva dul
És susterog és susterog
A márvány-lépcsőház felett.

Sápát reménység délibőlja
Vad vágyukat élesztől föl
És néhanap a gőz, a láрма
Méhéből hírtelen kútor.
Loppal tudszának, hallgatag,
Szem dülld, görbe kéz mozog, de szá-
lruzak a nyelvek,
S agynkba fürgeteg gyuanát a milliók
kerengnek.

Riadnak és riasztanak.
Sietség szimlel itt orót
S mindenki egyre vakmerőbb.
A pánziar asztalán a pályaleltől
Játékos ujj reszket, mint delejtől.
Egy népet villám sült le végképp
S leszámitolják itt kajánul.
Napnyerbe száll megannyi rémkép
Szerencse zárnál és kitarul.
Marakszanak: »adok, veszek!«
S haragszanak, mint a veszett.
Izzó a lég — és száll a sok mammut-
lszám

A pénz kővér kötegbe fogják,
Velük, hajítják, félredobják
Az összevissza herceurcán.
S végül a küzdelem, bár hadként álla-
lnak az árak,
És ők sóvárnak,
Küzdnek.

S ha egy napon jön a csőd és a bomlás,
Üszülkosoktól nepestül a romlás,
És csupa rom és omladék az omlás,
Melyet beidőz egy mesés
És őridi temetés.
De alkonyul, s az akarat
A füstöl, a lán arat,
A házadás véres vírtusa,
S kezdődik újra a tusa.

Csalárd mosolyt, esztől látni itt,
Mások halálát készíttik,
Mint gép dohog a gyűlölet,
Mely embertől, embert ölet.
Eltörják azt is, ami nincs,
Attól, kinek a semmi nincs.
Tisztes becsület és szivárvány egygyél,
Ürszágok vesznek, hogya már elég volt
Csak a cudar, forró arany van egyedül.
Reánszintnak minden káposzi tébolyt.

Arany! ott messze, fellegekbe tornyok,
Akár a tornyok, délibábra forgók,
Roppant arany! mint tornyok messze
lenn.

Karok remegnek hozzád esztelen,
Körösz hív téged minden estelen
S imád susognak és imád epédnek
A földön, hogy dicsőség a nevednek!

Ott messze aranyháromszög, aranykőb
Tűkötösen, a szennyes titokba,
Algebra, mit aranykőd és arany lőd.

Mozinni léged, s enni is, arany!
Örjöngni érted s nemcsak enni-inni.

Hanem a titkos, nagy játéka hinn,
A véletlenbe, mely sötétbe leng el
S az akaratba, amely lékezett
Csellet kihívja a vén vézetest,
Játék, koland rugóla, szörnyű tengely,
Hol majd szabálytalanul, szerzetesszel,
Pörög parázna és párdó szeszével
A rúmetel törvénye s a nővő
Vak zür-zavar, amely akár az éjjel
És véle együtt táncol a jövő.

Akár egy csonka kő- és érc-szobor
Tűkötösen, a szennyes titokba,
És emberektől lühege-dobogva
Forr az aranyház, a sötétbe forr.
Kosztolányi Dezső.

Szinésznő a záróban

Irta: László Ferenc

I.

Derűs, szép őszi délután bársonyos ruhájába öltözött az ucca és Simó Piri színésznő lelkében elmúlt őszi délutánok emléke ajzott föl, mint finom hegedű hurján a régi melódiák. Jó volt így menni, egyedül és önfelédten a görbe kisvárosi utcán, melyet úgy simogattak most végig meleg tekintetével, mint régi kedves barátot hosszú távollét után. Simó Piri színésznő most, hogy a zárda felé igyekezett, úgy érezte magát, mint évek előtt, amikor kislánykorában annyiszor megtette ezt a jólsimert utat. Simó Pirit akkor meg Schneider Piroskának hívták, nem volt színésznő, csak a Notre-Dame nőzárda illedelmes kis növendéke és a szinpad taps helyett jámbor apácák halk imáia fogadta minden reggel... Felőrákat térdepelt akkor mindennap a zárda-templom hideg kövezetén és ebből a vallásos nevelésből valahogyan megmaradt benne még mostanig is annyi, hogy minden szinpad élményen, minden hajzás, mohó életörömon keresztül is vallásos volt.

Gyerekes, tiszta mosoly suhant át az arcán, most, hogy kislánykora derűs napjai elevenedtek fel benne a zárda felé vezető uton. A vén sétatér öregesen kopaszodó nagy fája is úgy integettek feléje, mintha a régi, csintalan kis diák-leány viszszerésését ünnepelnék és a fáradtan terpeszkedő fehér padokról eszébe jutott Simó Pirinek az első szerelme. Egy tiszta és szent diákszerelme, a mi itt lesett rá egy nyári alkonyaton, amikor egy kipirult és suttogó realista először megcsókolta. Hol van ma már az az első csók? Simó Piri színésznő változatosan életében? Hány másik követte már ezt az első szűzi csókot, amit Schneider Piroksa adott.

De Simó Piri még fiatal volt most is és lelkeben tiszta és ártatlan. Epolyan gyerekes örömmel sietett most is a zárda felé, mint régen, mikor még Schneider Piroksa a kedves testvérek növendéke volt...

II.

A Notre-Dame zárda ájult esőndben zárkózott el a város zsvájától. Falai mögött meddő asszony-életet temetkeztek el és az élők temetőjébe csak a városból bejáró leány-növendékek vittek egy kis színi, kacagást, életet. A zárda komorsárga épületének kapuja is csak akkor nyílt meg tanórák előtt és azzoknak végén, mikor a kislányok jöttek vagy mentek. A tanításon kívül csak imádkozással töltötték idejüket a jámbor életű apácák. Ide jött Simó Piri színésznő, a szigorú kedves testvérekhez. Egykori tanárnőinéz...

A záróban ezen a mosolygó őszi délutánon éppen tancóra volt. Mert tancólni is megtanították a zárda növendékeit. A városból járt be egy táncosnő és a nagyteremben zongoraszó mellett tanulták a fiatal, kipirult lányok a legilledelemesebb, legszebb táncokat, inkább csak táncmozdulatokat. Ide várták most izgatottan és titkos kíváncsisággal a szivükben Simó Pirit, a színésznőt, hogy betanítsan egy kis baletet, amit egy vallásos és szép ünnepp fognak a növendékek előadni a püspök előtt...

III.

Mikor Simó Piri frissen és illatosan belépett a zárda nagytermébe, minden szem feléje fordult. A báluló növendékeknek a megkezdett tánclelésbe merevedett a lábuk, az apácák pedig, kik már rég leszókat arról, hogy kíváncsiak legyenek, dobogó szívvél és alig titkoló érdeklődéssel mentek eléje. Simó Piri színésznő egyenesen Mater Dolorosa felé tartott és hosszan, illedelmesen kezelt csókoló neki. Ugy mint régen... Dolorosa testvér volt itt a főnöknő és őt szerette legjobban Schneider Piroksa...

Az apácák hosszan nézték a színésznőt. Csak alig tudták Simó Piriben megismerni a régi Schneider Piroskát, az ő kedves kis növendéküket. Aztán beszélgetni kezdtek, előbb halkán, vontatottan, majd mind élénkebben. A színésznő elmondta, hogyan volt, mi minden történt azóta, mióta elhagyta a zárdat, hogyan élt, mennyit vesződött és küzdött, amíg elérte idáig, hogy ünnepeit, híres színésznő. Az apácák csodálkozó figyelemmel hallgatták és az élet lehelete nyomán furcsa kérdések hagyták el az ajkukat. Nemcsak a szinpadot nem tudták elképzelni ezek az élve életmettel, hanem messze voltak az egész életől.

Meghatóan kedves volt, amint így egymáshoz hajoltak bizalmasan, csevegőn: az apácák meg a színésznő. Ebben a percben leomlott közöttük minden mesterséges korlát: asszonyok voltak, egymást oktató, egymást vigasztaló, ösztentartó, egyforma asszonyok. Mindannyian érezték is ezt és ritka melegség futott át a szivükön...

IV.

Simó Piri a türelmetlen növendékekhez fordult és megkezdte a tánc betanítását. A zongora szóló és a színésznő megmutatott minden tánclelést. A lányok nagy igyekezettel utánzótták. O szigorú volt, de kedves, sokszor ismételtetett meg egy-egy figurát.

Aztán Simó Piri a terem közepére állt és felkiáltott

— Most majd én táncolom el nektek lányok az egészet. Figyelitek csak ide!

És Simó Piri tancólni kezdett. Előbb a baletet táncolta el. Olyan szépen és koccsosan táncolt, hogy a körben álló növendékek elragadtatva megtapsolták. Más sem kellett a színésznőnek. Egy percig az apácákra nézett. Azok mohón, kíváncsian figyelték. Simó Piriben égett a tánc, a siker láza, meg aztán felébredt benne a régi Schneider Piroksa, aki itt e falak közt szötte az első szinpad ialmokat. Már egész lelkesen kiáltotta oda az apácáknak:

— Most valami szinpad iáncot mutatok majd, kedves testvérek! A legújabb operettből!

És már odaszólt a zongorához, az egyik növendéknek, hogy mit játszon és tancólni kezdett. Fülbemászó, könnyű angol tancónerve lejtett izgató szinpad i táncokat, ugyanazokat, melyekkel minden este lázba hozta a közönséget. Tancolt vadul, szépen, tüzesen, úgy táncolt Simó Piri, mint még soha...

Halalos csönd volt a teremben. Az apácák ijedt, de gyönyörűséges csodálkozással figyelték pompás, fiatal testének ritmikus hajlását, az áttört selyem harisnyát a formás lábán és a fekete trikót, mely lebegő szoknyája alatt a meztelen testéhez tapadt. A kedves testvérek életükben először hallották ilyen melódiákat és még sohasem látták ilyen táncot. Merveven figyelték, nem tudták szólni egy szót sem és az élet vágya lesekedett pergament-arcukon.

V.

Sokáig táncolhatott Simó Piri, ott benn a komor záróban, mert amire abbahagyta, már este volt. Különösen, vadul táncolt és későbbben énekelt is: léha kis operett-dalokat, szerelemről, férfiakról. Kacérán, kedvesen dalolt, úgy, mint a szinpadon szokta. És a táncában, a gyönyörű és híres táncában benne volt ezen a délutánon husz éves fiatalságának minden tüze. Testének remegő hajlásában, meleg simlásaiban a színésznő rafinált eszközei mellett ott lüktetett a kis Schneider Piroksa emléke is, aki ugyanebben a teremben tanulta az első táncmozdulatokat és itt álmódzott először arról, hogy híres színésznő lesz...

Aztán fáradtan, kipirultan és lihegően megállt. Egy kicsit szédült is, ezért odament a csodálkozó, gyönyörűtás apácák közé és leült. Jó ideig hallgattak és amikor később Simó Piri megkérdezte tőlük, hogyan tetszett mindez, felocsudni alig tudó, név, dadogó szavak adtak csak neki feleletet. A kedves testvérek ílyet még sohasem láttak...

VI.

Simó Piri, az ünnepeit, hírneves primadonna ismét kinn volt az utcán. Már erősen sötét volt. Megilletődve nézett mégegyszer a mögötte becsúszó zárda kapujára és idegesen, megigazította a ryakán a fehér rókát. Evvel a modullalal mintha el akarta volna kergetni a régi Schneider Piroskát. Már megint Simó Piri volt, a becézett primadonna, aki nem szereti az ellágválást...

És Simó Piri elindult a sötét, görbe kis mellékután, a Notre Dame-zárdból, vissza a vakítóan világos, nyüzsgő, zajongó, kavargó város felé... Egy ócsyire ment, színésznő és újságírók közé, az ő rendez társaságába, vissza a tomboló életbe. Az életbe, hol mincsenek csudák és rinesznek szer-

ideálok, nincsenek ábrándok sem, csak realitás van, cifrán csillogó, hazug és festett valóság és legfeljebb néha egy megértő jobarái...
Ment Simó Piri vissza a város felé...
Egy ősi délutánt hagyott csak maga mögött, egy családok délutánt, mely visszalopta szívébe elmúlt kislánykorát, egy délutánt hagyott maga mögött és a fiatalságát...

VII.

A Notre Dame-zárda ájtatos esőndje még komorabb, még félelmetesebb volt ezen az estén, mint máskor. Egy fiatal nővér — alig idősebb Simó Pirinél —, mikor esti imára vonult vissza cellájába, az imaszóly előtt hangos, csukló zokogásban omlott össze. A szép, meleg, hivatogató életet siratta, amely egy délutánra beosont ide, az élek kiptájába...

Galliók a kávéházban

Irta: Bertalan József

Korán volt még nagyon, nem mehettél még laza. Távol az emberektől, mindenkitől, beszélgettem egy könyvvel a rossz kávéházi pamlagon. A könyv »Az emberiség végnapjai« prepotens címet visel té és legjobban bosszantott, hogy igaz volt, hogy igaz volt Krausz-nak, ha ezt a címet adta a világ-háború front- és hinterland-életre a maga sallangjaival és meztelenül is ábrázoló korrajzok, amely egyetlen illusztrációkpp a Battisti felakasztott holtteste mellett röngőg k. u. k. feldvőbelek csoportfényképét hozva, rémíti el önmagától is a gyanakvó olvasót.

Ott küzködtem a könyvvel és magammal, magamban a halálos esőnddél fagyott óriási zsvajban, bogrőzben, ügyet sem vetett rám az ismerős pincérhad. Csak a kövér takarító néni felől ért egy-egy résztvevő pillantás, aki, bevalom, már régóta részvételtl figyeli minden éjszakai márnós olvasó lakóját füstös birodalmának.

Messze tölem, több mérőföldnyire, a harmadik asztalnál, hangos társaság mulat és veszekszik, zsiros bunyevác tokákon ömlik le a pezsgő és a pápaszemes, cigánytekete zseniális fiskális csontos öklével dühösen veri az asztalt közöttük, összevész, kibékül, mind olyan mérgecske, forog a szemük, rekedt a hangjuk, felugrának, leülnek, nagyon jól érzik magukat, alig bírnak magukkal. A nagy mahomet ember, a szélesvállú óriás, egyedül ropja a kolót, veszettül férfias, súlyosan, mázsásan és mégis oly könnyűedén.

Még csak egy asztalnál rajtuk kívül emberek, az ablakban négy homályos sziluett, szinte eltűnnek a cigányzenében. Gözben, a füstben. Furcsán beszélgetnek, néha, spriccert ísznak, megint nagy esendbe fulladnak. Valaki feláll közülük, felém jön. Ráismerek, részmediek; megnyugtató gunyos mosolya, per sze ő az, a barátom, az orosz zsmnaliszta. Nagyon érdekes társaságban vagyok, mondja, nézze csak őket, ne haragudjon, tnyre le a könyvet. Négyen vagyunk, négy furcsa ember, mind másféle. Ha hallaná, mit kell beszélnék. Az a sovány szőke, az egy konok cárista. De azért okos ember. De az a szürke ruhás! Milyen vad eszmái vannak, nézze, még engem is meglen néha. Négy idealista, de maga sem tudja, miért. Most is olyan furcsán mondott az asszonyokoról. No ne haragudjon, vissza kell mennem, de idehozom később őket, meglátja.

A zsvaj tovább tart, beletemetkezem megint könyvembe. Csak mulatságok és veszekedjenek. Kéi pohár vidáman szőtpattan a padlón, felijeszt engem is, összevillan

a tekintefünk megint az orrossal. Elszánja magát, fölkel és magával hozza két asztaltársát. Szivesen jönnek, bátran, már nem feszélyez az idegenség, bört is ittak, természetes, hogy jönnek, nem is lehetne másképp.

Órommel nyujtják a kezüket, Doktor Iksz, Doktor Iksz, én nem szőlok semmit, nem is várják. Könyvem indul a szó, beszéljenek franciául, mondja a barátom: oh oui, oh oui, si vous voulez, ahogy parancsolja, talán angolul vagy németül. A barátom nem tud németül, hát eméi maradok, jó ha fordítják. Őbb marad idő gondolkodni közbe, nekik is.

— Igen, hisz hallotta, kezdi a szürkeruhás, ezek itt katolikusok, — a bunyevácokra mutat, — hát igen, azt mondtam és mondom is, a katolikusoknak vége, tucacs, hignye el, el kell hinnie.

— Ugy-e, maga nem katolikus?! riad rám hirtelen. Megnyugtatom. Hát azért, akkor megérti. Vége van! Amióta a pápa a Csieseriat fogadta, nahát, tudja maga, mösszjő, kicsoda Csieseriat? Remélem, tudom. De nem, ő ölte meg a mi császár családjunkat. — Biztos? — Kérem. Igen, igen, lelkegőzök, meg a nagybátyimát, néménét, őcsünet, az egész családját, borzasztó. Fimis katolicizmus! Meghalt, basta. Hogy mi jön utána, mit tudom én, ja igen, hát a pravoszáv lit, vagy más, mit bánom én! Ezt már franciául mormogja, a barátom is megérti, a szemé közé néz és esendesen, de élesen sző: Vive l'athéisme!

A szürkeruhás megzavarodik. Ez kell nekem Naivan kérdeim: És ha a pogányság jönne mexint? Rám néz, ő is, meg a finom gonosz arcu, konok cárista is. Ez meglepetés. Fordulat. Ilyen kérdést nem vártak.

A barátom az asztal alatt megszöröli a kezemet, barátságosan mosolyog a kézszorítása. Ő megértett. A szürkeruhás összeszedi magát és kitor: Hát mit bánom én! Hát a pogányság. Nekem jó. A nő lesz az isten! Meg, a férfi! Nekem az asszony, az asszonynak én! Kéi ül ki az arcára, szinte a nyála csorog. Trágár mozdulatokat tesz, felugrik, nagy szent szavakat mond, Borzongunk és megilletődünk. Ő megdicsáklük, összeesik, le a székre, kész van.

Hallgatás, nagy, mély hallgatás ül reánk. Barátom rágyujt, mi is. Csak a cárista nem. Ő nem dohányzik. A füst felbreszt, kijőzavit. Most a szőke szőtal meg, oroszul. Tudja-e, milyen nap lesz holnap? Nekünk nagy ünnepeink, nekem, meg neki. Az alma mater ünnepe, a főiskolánké, onnan miudketten kikerülünk. A szürkeruhás megőrösíti. Megint ő beszél. Az volt egy iskola. A legfőbb iskola egész Európában talán. A császár jogi főiskola. Nekünk nem kellett két évi praekszi. Mindjárt a hivatalba. Ő prokurátor lett, én bíró. Mindjárt az iskolából. Az volt az iskola. Minden nagy férfi onnan került ki. Micsoda jogászok!

Most megint elemében van, hencceg vele, hogy jogász. És orosz. Három nagy jogász volt: Justinianus császár, Napoleon és (egy hosszú orosz nevet hadar el) Azóta nem történt semmi. Magánjog — ez ő! Ezt már nem is lehet fejleszteni.

En ugyan nem bántam, ha ő úgy akarja és inkább csak a barátom kedvéért, ellenmondok. Hátha mégis, hátha az egész magánjog már a nihilé lesz, akárcsak a magánulajdon. Ha jön az új kodifikátor, aki nem a magánulajdont bástyazza körül aermakkal, hanem lebontja a bástyákat. Aki a közulajdon szabályait hozza. A droit civile helyett a droit communet? Akkor mit fog szőlné? Hátha már kész is, ott

Oroszországban? A barátom furcsán felkacag, a cárista bambán maga elé bámul, a szürkeruhás dühösen legyint. Az egy bagázs, hogy mondhat ilyen. Azok mindent visszazsaszálnak.

Nem tagadom, ráhagyom. Hisz nem akarok én vitázni, ugy is ismerlek már, szegény szürkeruhás, nevetesemül orosz bíró. Beszélj tovább!

Atül a pamlagra, ő is belefárad. Még is mondja miért. Az idegeim, mösszjő! Szegény, rossz idegeim! Ha maga azt átíte volna! Ezerhátszáz kilométert levon, az ezerhátszáz verszt. A bolsevikok elől. Negyvenöt nap alatt. Folyon a sarkunkban. Az egyik kezemben mindig revolver, hogy elpusztítsam a saját családomat, a gyermekeimet, ha... Érti? Mig abba a piszkos hajóba kerültünk, ezt átélni, mösszjő.

Olyan hangulatban voltam már, ezt is elhittém neki. Már nagyon korán volt, a mulatók is szedekelődtek. A két orosz is visszament asztalához.

Ugy-e, igazam volt, mondja a barátom. Azért ne haragudjon rájuk, jó emberek és tartalmasak is. Csak szertelenek.

— És mi van az iskolájukkal? — Csak nem hitte el? (Dehogy.)

A nemesi események mulatsága, profekeciókó olesó diploma gyára. Onnan ugyan vajmi kevés nagy ember került ki. Hisz hallotta, Csajkovszkire hivatókzott. Az nagy ember volt, mint muzikus. De csak nem mint jogász? Mi köze ehhez a főiskolának?! Az ő nagy embereik!

Meგრagd eméi a szőnál. Nagy ember alatt ő mást ért, mint ezek. Tudja ki volt a nagy orosz ember? A Jean Terrible, Ivan Groznij, a Rettenetes Iván! Nem mert rettenetes volt, nem a terror miatt. Maguk ezt nem tudják. A terror nem is az övé volt. Az a suite munkája volt. Ő csinálta meg Oroszországot! Letörte a főnemességet, uj, csinivon nemességét kredt. De nem terrorral. Volt benne gondolat, eszméi voltak. Nagy ember volt.

— És tudja ki nem volt az, a Pierre le Grand, a Nagy Péter. Ő volt az oroszok tragédiája. Gyáva terrorista volt.

Belenyélvett az orosz multba, kritizált, diesőtött, gnyolt, félténykedett a barátom. Furcsa, mély, nagy, ismerős és mégis ismeretlen világot indéztet fel. A végén megint nevetett, röviden, élesen, de én még sokáig hallottam.

Menniük haza, ugvis mindegy, mondtam, és hazamentünk, és mindegy volt,

Pest feketére fest



Moinár Ferenc kis története az újságiról, aki a három kötetes regényénei témáját elírja egy kis apróságba, motoszkál a fejében.

Ki ne emlékeznék a Pest feketére fest című apróságára?

Az újságírónak van egy nagyszerű témája. Társadalmi regényt vagy lélekbe markoló drámát akar írni arról, hogy feljön a faluból a barnahajú, proszopzság magyar lány Pestre s miképp alakul ott át, selvemruhás kurtizánna, hogyan festi a haját divatos szőkére... azonban kezirat kell a reggeli laphoz, tíz soros humor a különféle rovat végére, oda írja meg a témáját, humorral sekélyesíti, ami a lelkét égeti s oda teszi a tíz soros história végére, hogy amikor a szőke-hajú démont meglátja valamelyik falujából, esend nyugalommal megjegyzi: Láom, mindig mondtam, hogy Pest feketére fest.

Igy lesz apró borgis-betis apróság, ami az író lelkében hatalmas igazságokat hirdető korszakos alkotásnak indul.

Újságíró, aki olvassa ezt a történetet, elszomorodik, mikor rá gondol, hogy miképp vetődik el minden, ami irodalom, az újságcsinálás helyében papihírré, hírek előtti ciklé, vagy kirokivá. Nehogy a nagyérdemű publikum is, akiért izzik az agyunk s akinek tetszéséért és érdeklődéséért hajszolja verejtékünk, túlságosan sajnálni találjon benjűnkét, hogy leplezem le, hogy nem minden téma sorvad így el, sőt megiesik az is, hogy egyetlen téma ökonómikusan kihasználva, újra meg újra más alakban tér vissza.

Tegyük fel, hogy a barnahajú Mari elsőkétesének gondolatát nem Moinár Ferenc találta ki, hanem Alagya Géza belső munkatársának jut eszébe, hogy erről ír. Persze arra nem is gondol, hogy regényt vagy drámát kell belőle. Azok a regények és drámák, amelyeket a redakcióban dolgozó újságírók akarnak megírni, a leg több esetben ugyem készülnek el s Alagya Gézának sürögösen szűkesse van arra az ötven, usque tizenöt dinárra, amellyel a szőrös-szivű kiadó a tárcát honorálja, emélf-gva elhatározza,

hogy ötletbas tárcát csinál a históriaból. Az irodalmi kvalitásnál fontosabb a terjedelme s az, hogy romantikus, impresszionista, avagy netán aktivista tárca alakul-e ki a témából, kizárólag attól függ, hogy a tárca melyik lap számára készül.

Alagya Géza rövid töprenség után elhatározza, hogy a tárcát a keresztív-kurzusall kacéerkodó egyik sajtóorgánumnak írja meg. Az újságíró persze nem írhat sem a halhatatlanság, sem a jövő, sőt még csak a jelen számára sem, az újságíró a lap számára ír. Ezuttal tehát kurzuslap számára. A tárca tehát ilyenforma lesz.

Pest feketére fest.

Mikor megjött a parancs, Balajti Mihály gazd'urramnak is be kellett rukkolnia a többi dérek magyarral együtt. Pedig Mihály gazda nem volt éppen fiatal ember. Otthon már szépen feleselgetett látása sirt utána. Az Orzse, Balajti uram lánya, már idestova férjhez menendő sörba került.

Nehéz szívvel hagyta otthon a gazda a lányát, akit jobban szeretett a szeméveláznál is, de parancs, parancs, a császár parancsol és menie kellett. Ki törődik ilyenkor azzal, hogy az Áron nevű izraelita regalebőrlő husz-huszonkét eszendő Samu nevezeti gyermeke, aki Pesten valamelyik usagba mindenféle cikkeket írkat, valahányszor leucanct a faluba, nagyon sokat ögyekelt az Orzse körül. Balajti bátyja épnyugvetett, mint az Orzse a Soma úri okvetlenkedésén, nem sokat törődött vele, aminthogy azon sem törte a fejét, hogy amikor már minden épkezláb ember bevonult, hogy fegyverrel védie a hazát, s amikor már az olyan vén obitosra is szűkesék van, aki után menvecskorba kerülő lányok potvog a könyve, az olyan taknyos, mint Samuel, miért jár még mindig civibbe. A becsületes magyar ember észre se igen vette, hogy a Soma civil maradt, az Áron meg egyre jobban gazdagodott. Mihály bácsi elemnt, mert hita a kéteslésség. Héleto jötték is tőle a levelek, írta az Orzse-nek, hogy vígvázzon a házra, meg az erkölcsi miótivára. Később elmaradoztak az irások. Balajti Mihály orosz fogtságha került. Az Orzse basut utána, de esakhamar akadt vígasztalója. Ki lett volna más, mint a Soma sverek. Hazen rajta kívül alig volt épkezláb ember a határban. A Soma szagósvízét hozott neki, meg bácsi szallagot, aztán selvemstrimfili, lakkepot, később meg kalapot is. Egyszer csak elvitté az Orzset magával Pestre... Gazdálán maradt az árva háza, az Áron zsidó potom pénzén megvette.

Balajti gazda csak évek mulva került haza, Oregon, törődött, szemében benne sirt minden átél fájdalma. A lányáról

már utköben megtudta hogy a haját is, az arcát is festi, s hamis csókot árul fent a bírók Pestén...

Mérfelent faldalommal a szívében ment fel megkeresni Pestre. Meg is találta, nem sokáig kellett keresni, az volt, ahi! pénzért árulják a csókot. Mikor Örsze meglátta az arját, csak szótlanul összehúzott, elajult az idejétől. Az a pi-felcsóka. Mikor Örsze magához tért, lebontotta az arját s felöltötte:

— Oli, ez a Pest...
— Tudom, ides látom, tudom, feketére fest — mondta Mihály gazda, s kézen fogva megráldált lábait, szólatlan mákvál Vitte.

Hanem Soma urinak néha időközben már direktor lett, nem vola másos talákozni vele.

A fára elkészült, azonban a kurzuslap, közdve a papirhiánnyal, hosszú ideig nem adhatta ki. Alagya mesternék azonban szűksége volt a honoráriumra, elhatározta, hogy megírja az Egyenlőség számára. Persze kissé át kellett dolgozni.

Az Egyenlőségben a történet így festett:

Post feketére fest.
Balajti Mihály gazda meg Áron, a falubeli koresmáros, jó barátában voltak. Mondanuk sem kell, hogy Balajti gazda nem féltet rá a derék Áronnal való barátságá. A jószívű izraelita bor-kimérő nemcsak apró költségekkel — seppersze kamatneszes költségekkel — segítette ki szomszédját, hanem azt is megengedte, hogy Balajtiék lánya, a kis Örsze, együtt tanulja az írás-olvasást, számolást, később meg a geográfiait, a francia nyelvet is Somával. Áron gazda egyetlen gyermekét, Örszét együtt nevelte, együtt esperedt fel a kis Somával.

Jött aztán a háború. Balajti gazdának be kellett vonulnia. Mint idős embert a gazdasági hivatalba dugták be. Nem volt valami rossz dolga, mert külföte hazza az Örszinek a pénzt, aki nem rakta be a takaréka, hadikölcsönt sem értette, hanem nem volt földet, lovat, csirkét, tojást s azzal kúpedelt. Mikor egy nap hirtelen jött, hogy Balajti Mihály a trénnel együtt orosz fogságba jutott, a lány nem ért rá nagyon szomorodni a utánna, mert éppen akkor egy nagyobb had-seregszállítást bonyolított. A szép és okos paraszdiány valóságos fogalom lett a megyében. Mindenki ismerte. Féltemes pénzszervező lett. Paraszi szorgalma okosságát, ügyességét párosult.

Jött aztán a kommunizmus. Örsze a falusi direktoriura tagja lett, a kommunizmus senki árta meg. Mikor pedig a románok vonultak be a faluba, nála laktak, nála ittak, az ő házában mulattak a román uszták. Az egyik tiszt annyira a kedvére való volt az Örszének, hogy tel is utazott vele Pestre.

Sokáig nem jött róla semmi hír. A falubeliek csak szöszbészéltől tudták, hogy Budapesten nagy úttétél, meg hogy jöbba van a tisztekkel. Aztán arról is hír jött, hogy Balajti Mihály is hazajött Oroszországból.

A szegény Áron koresmárosnál nagy bajok voltak ezalatt. Kis vagyoniakait hadikölcsönökbe fektette. — Az ízlet nem nagyon jöl ment a szövetkezeti bolt nagy konkurenciát csinált neki. Egyetlen fia, Soma, katonának hívták be. Egyenlőségét is elvették tőle. Az Örszi, a kinek kellemetlen volt Pesten, apja, az öreg paraszt, kieszköszölte, hogy Balajti Mihály kapja meg a licenct. Mikor Áronnak ki kellett költözni, a házából, ahova Balajti költözött be az öreg zsidókönyvezve nézte az Örszét, aki lejött ehhez az aktuhoz a falujába. Ott volt a gyermekkori játszópajtás is, a Soma, aki szemrehányáson nézett Örszire. Ez azonban meghátráta fejét, amelyen szökérek voltak festve a loknik s kacér nevetéssel jegyezte meg:

— Hja, Pest feketére fest.

— Alagya ur, — mondta a szerkesztő a belmunkatársnak — anióta Moussoliniról olyan sokat írunk, a publikumot megint érdekli Olaszország. Irjon honnapra egy olasz tárgyú novellát a fára-rovatba, külön honorárium jár érte.

— Szivesen, — mondotta Alagya — már van is témám, — s megírta az olasz novellát. Trivulzióról s Beatriceóról, akiket elrontott a nagyváros s akik levették a faszclák fekete ingét s fehér fehérműt viseltek.

A fára három hónapon belül megjelent, mint orosz novella, török történet, japán apróság. Egy unalmas, őszil délután aztán észbe jutott Alagynak, hogy a téma még nincs teljesen kihasználva. A történet nem jó, én nem vagyok tehetséges, ezt csak úgy lehet elűzni, ha aktivista írásművet írok belőle. Hogy lassak, hogy én nem vagyok konzervatív ökor, hanem van érzékem az új iradalomhoz. Szólt és megírta a Má-nak, így:

I:12.57.694.

Egybekulpozott a sötét. Falu. Borszag, Paradiocsomszós. A vakult koponyából nyögések sóhajtoztak ki koronásan.

A tűkör végigsikította az alvó szobát és ő combait HARAPTA.

A hold sötételeg féltávozott, a szemlalmok forogtak és ő belülről Nagyságos ur, nagyságos ur szép lányt sikitott, feltázte a toronygombra bordáit.

(Nem vállal felelőséget Kézrekerítőnek jutalom Minden meg van bocsátva)

A butorok átábmészködnek a fejek fölött.

Felülklyázódottság, tenetető-árok, felülklyépek emberek,

a kutyák felvontanak a távozó HALOTT utat.

Ringspiel — balanszirozás — felkristályosodás — polveós cukor-szárpa — kezek markolászják — bimbán — kázának esővíelődnak ágyékában

arany arany
örög viszértágulós arany arany

VILÁGSODA. SZÓKESÉGI.
arany, arany, arany, ARANY, ARANY

(a lámpák keresve lógtak petróleumbűzösen. Parányi agyvelők, sirtak, sirtak a másik szobában.)

NAGYVÁROS. FEKETE.

Aztán beleirtak még néhány disznóságot s elszavalták a suboncai aktivista matiné.

Quint.

Érdekes emberek

Jó!ai tudvalevőleg nemesak a kitépő regényveiről volt híres, de a kézszorításáról is.

Kezet fogni vele nagy tisztélet volt, de szenvedés is. Mert a halhatatlan író, ha valakinek a kezét megfogta, nem bocsátotta el a kéz-fogás után mindjárt, hanem egy ideig szorongatta és pedig olyan erővel, amely megpróbáltatás volt egy atlétnak is, — hát még a gyaribóbb organizmusoknak?

Egy ilyen gyengébb állományú uriember panaszkodott tulozva egyszer (avagy: dicsekedett?), hogy Móric — aki akkor még nem volt bácsi — mennivre megszorította a mancsát s azt annyira összenyomta, hogy az ujjait csak orvosi beavatkozással lehetett nagynehezen megint szétjélnenni.

— Ez semmi, — mondta rá Bernáth Gasszi, aki szintén jelen volt a társaságban. — De a multkor egy megszorított egy réznégycrácraost, hogy még az is ordított bele Selmeccen, aki kalapálta!

Bdkr.

Egy suboncai íparvállalat fejlődése. Multkoriban már megemlékeztek. Sild József helybeli kalposmester kitünően berendezett műhelyéről. Most újból felhívjuk a közönség figyelmét tenni cégre, amelynek tulajdonosa szorgalmával és szakképzettségével a nagyközönség lezűszesebb rögteiben már eddig is a legjobb nevet vívta ki magának. Sild Józsefnek mai számunkban közölt hirdetésére felhívjuk a t. olvasó figyelmét.

Utazás Multországba

Karácsonyi mese

Ira: Farkas Frigyes

"A rózsatőlől vod búrok fakad, Csak ott esőhóknak, ahol vevo asad."

Ugyamilyen volt a fél Karácsony táján a mi falunkban is. Az ereszny szélén jégesapok lógtak, az utakon a didergő emberek mellett csilingelő szánok suhantak, hogy aztán elvészessenek a végtelen cukorszárpaiban, ott, ahol a fehérbevedett földék a lliapítás égboltai találkoznak.

A kisszobából, az ablak mögüli olyan meseszerű volt minden... A szobában sötét volt, de a jégvirágok az ablakon kápróztaotán nyitlak. A köcs utcai olajlámpa sárga koldusfénye megőrt a zuzmarakristályok ezer prizmián és Aladin varázslámpájának mirriad csillogó sugarát vetítette a kis szobába. A falon szűzfehér fata morgana táncolt, a karosszékre kacér asszonyok briliánsának hidegekék lángja telepedett, a pamllagon buja lila fantomok kergettek egymást, az ágyon pedig tobzódó skarlátfeány ölekezett a párnák fehérségével.

Ilyenkor a zianankóbb a fűtött szobába látogatába jöttek a mesék is. Körülültek az asztalt, az alumirium tetejét, befűtencztek a kályhában duruzsoló lángoskékba, azután kiröppentek a fantázia szárnyán az utcán sikló szánok tetejére és szálltak-szálltak a végtelenségbe.

Az egyik mesét azonban, — emlékszik, kislány, — mely nem szöbött meg, mert legszomorubb és legszelebb volt száz paizán fársa közül, elfogtam és civított magához. Nézegettük, simogattuk, aztán felültünk a meseszánba, és — hipp-hopp — elröppentünk vele együtt Multországba. Meg sem állunk egészen a trianon parkig, ahol a holdfény font köntöst Dubarry asszony vállaira, Monsieur parancsára pedig koboldok dalolták a trubadur történetét.

A nagy vigás közepette a mese szomorú volt, mint rabulejtett uttársunk. Egy trubadurról szólt, aki egy gazdag, nagyon gazdag vúruról teliesített szolgálatot. Szegény volt és rongyos, amint ez igazi igrichez illik és szerelmes és emiatt nagyvonnagyon szomorú. De ez a bánat elmaradatlatlan kellék egy jó trubadurnál, aki tudvalevőleg minél szerelmesebb és minél bánatosabb, annál vidámabb nótákat tud enkelni. Szerette is ezért a vúrur, a kockázó uri cimborák aranykehelyből nektárral itatták, a szép asszonyok vidám cécók után esőkkokkal jutalmazták, — csak éppen az nem hallott feljé, a kinek a kedvéért a lantot a kezébe vette. Ezért busult, ezért sorvad, alig várta, hogy tivornyageztével lemohassa a többi nők csókait az ajakáról és a vúrur lányának ablaka alatt eldalolhassa az ő igazi nótáját. Himnuszt költött, — hiszen trubadur volt, — a lányka aranyhajáról és a liboráikáról, a melyeknek egyetlen csókját lehetozza mind a csillagot és a földkerekség minden virágát rakja szőnyegnek lábál elé. És ime, — egy este, amikor a hold is esőkre esdított, a várbalak kinyílt és lova, nagy tikokban esőkkben összedobant két forró, ifjú sziv. De áruló a holdfény, a vúrur zord, kemény és napkeltére száz ölnyre a sánc alatt egy vértört gitár mesélt csak a trubadur eső, egyetlen csókjáról.

Mi is meghallgattuk a dalt, sajnáltuk a szegény trubadur és örültünk, hogy csak mese volt...

Ma megint tél van, karácsony előtt, amikor úra mesét vár tőlem, kislány, ugy, mint régen. Ott élni azonban fehérek helyett fekete sár, — és hiába keresem a szívár,

ványos jégbokréját az ablakomon. A mi falunk pislogó olajmécsese helyett száz ivámpa vakít az utcán, — de ha visszanézek a szobámba, színek helyett tompa szűrkeség terpeszkedik a butorokra. Ide még vendégként sem jönnek a a vidám mesemánók. Odaszállnak, — talán a maguk portája elé, — ahol most is szállrázik a hó és esőrgős lovak száncokat röptenek a végtelenségbe. Hozzám csak a régi bus mesepajtás látogat el. Még szomorubb, még kopotabb, mint azelőtt, — éppen ebbe a nagy szűrkeségbe illik és másutt csak vig vendégek kelnek.

Félve, gubbasztva odaul a karcsék támlájára és hiv újra vissza Multországba.

Odakinn őcska cseza áll: fekete karácsonykor nem lehet szárnyas szánon utazni. Beszálunk, — most már csak ketten a szomorú meseörpével, — és indulunk újra Multország felé.

Megrokkantak már a régi fantázia-pegazusok is; szűrkek, rogyantvannak és nehezen húzzák az ósdi csészát. Porró pára száll a testükről, lóbusz dagaszt a szonnyes sárban. Hol a fehér csillag, amelyik meseköntösbe öltözött a világot? Próbát, piszkos, nehéz minden, — nem lehet repülni, csak lassan cammogni a kerékmarasztaló agyagban.

Az országuton lassu vásárszekerek haladnak mellettünk a láthatár arasznyira zsugorodott pereme felé; a lliapásra végtelenség sincs már sehol. Előttünk vásári árus baktató kordéja járja el a kiltást. A sátorponyva alól bodros gyvernekeitek kandikálnak elő, a kékrémázott kartonvégek tetejéről. A jámbor kalmár pedig időnként hátrahátratekint, hogy a familia hiánytalanul megvan-e még. Iparkodás a nagy vásár felé — és aggodalom a gyvermekért, — négy, nyolc, tíz gyerek, mit tudom én, de sokan vannak, — ez minden gondolat, ami a jó ember szeméből, arcáról visszatükröződik. A szekér lassan halad, — eszánk rajja pedig beleütközik a vásároskocsi sarogylámba.

— Nem jutunk el soha Multországba — mondja uttársam.

— És a mese?

— Sok a kaimár, nem halad a szekér, kátu kapaszkodók a kerékbe és kalmárszekerek állnak utját a fantáziának. Meg kell állnunk itt, a határon Multországban. Sáros szűrke uton szűrke mesét lehet mondani. — És a várkisszony?

A mecsmondó fényesen legvint. — A várkisszony? Manapság nincsenek vúrurak, nincs holdfény és trubadur. Az aranyhajú várkisszony ott kandákl ki a vásáros ponyva alól. A hegvelen vúrur kanavára festi a virágokat, a szerelmesnek pedig csillogó briliánsokat kell igéme a mennyből csillagai helyett.

— A trubadur?
— A lant öszetört, a trubadur meghalt és íött az igazi szerelmes. A nagyvár várszomszédja, korlátlan uralkodója a herizek birodalmának. A trubadur elfelejtette az eszkívön orgona szót és a lant pár nasztura indult.

— Látod, ott jönnek, sánta lovakkal, törzsu kocsi, fuznak. A fiatal férfi most mesét broadulról, a melyet meg fog osztani a várkisszonnyal. Herizek lefőzja, sivegeukorból a kapufőre, illatos sáfrány, édes mazsola és arany, sok arany a ládájában. Arca mosolygóra válik, amikor a pénzről beszél. Vörös, szétlőtt kezét összedörzsöli. Pénzvolvasástól befelé görbült ujjával megismogatia az

ifju asszony kezeit. Nemsokára ezek a puha, fehér kezek és vörösek lesznek, ezek az újjak is befelé fogják görbülni a pénzzámlálásban. Pénz, sok pénz

— Mesélj inkább, — kérem a mamámt.

— Ez a mese. Szép történet, színes, csengő. Nézd, ez tetszik a fiatal párnak, ettől mosolygós az arcuk a nászéjszakán.

— És a pózisz?

— Ma ez a pózisz. Ezen a karácsonyon, feketé ut sarában, a két kalmár-kocsi közé rekedve csak a Máról mesélhetek. A Multországba nem fogunk eljutni...

Nem mondott mesét a régi pajtás. — ezen a karácsonyon én sem küldhetek magának, kislány, színes történetet...

Stadler Aurél:

Novembervég

A rózsaszín ég friss hónapot jósol
Hídeg az alkony, jó korai déj
Falusi házban a zuzmára táncol
Fehér pihét lu a téiben a szél.

Benn bábos előtt, asszonyi szóra
Pipát pótkelve pörbl a paraszt
Straffa a mulat, míg lánya bebujva
Fava éleszi a hunyt paraszta.

Kazik a kuvasz, fényes láncra fénylik
Gőzöl a pára az ól tetésén
Bavik az által. Jó a December
Tikos terhével cammog a Tél.

Érdekes emberek

A nem éppen költői nevű Trampedang ur levélben fordult a német egység megteremtőjéhez, engedné meg, hogy újszülött fiának a Bismarck-nevet adja. (Németországban éppen úgy lett a népszerű Bismarckből keresztény, mint Olaszországban a még populárisabb Garibaldiól.)

— Igen szívesen beleegyezem, — felelte neki írásban a vaskancellár. — S ha még egy fiam születne, akkor, ugy-e, megengedi, hogy őt vizsponzás fejében Trampedangnak kereszteltessem?

Trampedang ur sietett a beleegyező nyilatkozatával, amelynek azonban Bismarck már nem vehette hasznát, mert abban az időben hetven esztendő volt s nem született több fia.

Pedig milyen jól hangzott volna: Trampedang Bismarck! Semmiel se rosszabbul, mint azé a vidéki németkéé, a kancellár keresztfiát, aki büszkén viselte ezt a dicsőséges szép nevet: Bismarck Trampedang.

A bécsi Rothschildnak egyszer — az ezerforintos ló is megbötkül! — egy finanszoperációja nem sikerült, s vesztett rajta egynehány milliót, ami egy szokványmilliomost megrendített volna, de a birtalom legzagdagabb emberének csak annyit értett, mint egy ludnak, ha kiluzdák egy tollát. Mégis, mert a jó üzletember sohasem dicsékszik, a báró le volt hangolva; bántotta az ambícióját a kudarc és kedvét veszítve panaszkodott a rossz üzletmenet s főleg az utóbbi érzékeny vesztesség miatt.

Egy iró volt a társaságban, akiknek megeseit a szíve a Rothschildház katasztrófáján s ekképpen vizsgálta a pénzfejedelmet:

— Föl a fejfel, báró ur! Majd jönnek szebb idők és jobb koniunkturák. Nem fogja mindig időzni a balsors... Gondoljon a jóslatomra, — látni fog a báró ur még jó napokat!

Rothschild kénytelen volt mosolyogni s attól fogva nem panaszkodott többet.

Bdkr.

Haraszti Sándor:

Asszonydicséret*)

Ma 921-ben őszén a vérbeazultán lázárkodó lőnök amikor Montblanc sziklán tapsolnak a riadó gyárkémények és a fekete óceánok az orosz pusztákkal vándorolnak

a föld borotva éles gerincén amikor minden stációnál befutva vesztegelnek már a lokomotivok de azért napok, bankrók, ébredődíkok és kakastollások leszengek mégis!

a trüfünkökön és veszett aranyhiéradék bitangolnak a városokban

és fölelelem szerető szavam hozzád

asszonyok és dicsérlek benneteket

kokottok — Párisban és Budapesten
bűnbűnő kezeitekben fehér ütömökkel családányok apóék és hazitán frauleinok kik a meddőség szamaritánusai vagytok és peckes kamazsok ólso vágyaival dajkáljátok magatokban az esztendőket ti is dámák, vagyságos asszonyok kik azt hiszitek hogy különbek vagytok az örömlányoknál asszonyok ott kínt a külvárosokban kik gydratban bolitokban és mosóteknők mellett robotoltok és titeket is lányok kik az iródkában havi kétezer koronáért hervadtok és imakönyvből vagy rossz Jóháregényből pislogtok föl olykor-olykor

a Napra

dicsérlek benneteket

mert én tudom hogy szüzek vagytok valamennyien és azt is tudom hogy a ti testetek aranyhidján énekelve! vonul tulso partokra az Élet 921-ben hallelujah!! szakadatlan

(1921.)

* A Bácsmegyei Napló természetesen nem csatlakozik az aktivista költői irányhoz. Érdekesnek tartjuk azonban olvasóinknak, akiknek zöme előtt idegen az aktivista irány, bemutatni Haraszti Sándor kollégánk költeményét.

Szerkesztői üzenetek

Tübbeknek. Hálás köszönetünk azoknak, akik felhívásunkra érdekes cikkeikkel gazdagították a karácsonyi számot. Sajnos, nem minden cikk kerülhetett be a lapba, amit közöltünk akartunk. Körülbéli másik 64 oldalra való kéziratunk maradt ki, közte nem is a legérdekesebb irások. A mai vesztés mellett legjobban akarunk mellett sem adhatunk 64 oldalnál nagyobb lapot, amely alighanem így is rekordot javít a magyar nyelvben megjelenő lapok terjedelmét tekintetben.

A Bácsmegyei Napló szerkesztősége leggal a lappal segít olvasói és barátai kérdésnyát ünnepiesekb, derültebbé tenni.

Anonymus: Nem közzölhető. — Br. Kralevič: Az új devizarendelet módot ad rá. — H. A. Az, aki optikán más ország javára, ingóságait magával viheti. A helyi hatóság jeryzékbe foglalja az elszállítandó ingóságok jeryzékét, a vámnyitva a szállítmányt megvizsgálja s kiengedi. Készenpézt most már bármely bank után átutalhatja.

Orvos-munkatársunk üzenetei

L. József, Noskovoč. A betegség neve: neurasthenia. Idegbiaba, úgy látszik, nem veleszületett, hanem szerzett. Az idegbetegségnek ez a fajtája, sajnos, sokszor és sokáig kínozza a beteget anélkül, hogy az tisztában volna betegségével. Ezenelőre állapot meglavítására hathetes házi vizkurd ajánlunk. Gyegen naponta reggel egy kellemes langyos fölfűdöt öntözésekkel és ledörzsöléssel. A fűrés csak öt percig tartson. Öt perc felülével hátse-

le a vizet és újra dörzsöltesse, öntöztesse le magát. Sokat sétáljon a friss levegőn, naponta vágjon fát, sportoljon, menjen vadászni, általában hivatalos órai után keresse a szórakozásokat.

S. S., Osliek. A skorbut gyerekeknél, illetve csecsemőknl is előfordulhat. A bécsi orvostársaság legutóbbi ülésén rengeteg mesterségesen táplált csecsemő skorbutos megbetegedéséről számoltak be az orvosok. Csecsemőknl a baj oka: a rossz vízzel felheltított, agyonforralt, vagy pasteurizált, tehen-tej. A csecsemők sokat innak, különösen fürdetésnél, ki- és benakolásnál. A fogzás alatt a foghús kifeléyesedik és vérzik. Gyógykezelése: frissen fejt tehen-tej, esetleg kecsketej, továbbá frissen készített gyümöleszt.

M. Jenő. Dagađt, kékes-vörös fagyott újjak kezelésénél a legfontosabb a kéz váltogatást hideg és meleg fürdője. Felváltva tegye a fagyott részeket 1-1 percre forró, illetve hideg fürdőbe naponta körülbelül egy negyed órán keresztül. Utána tiszta pirítással felére felheltített lödmkútrával kenje be a fagyott újjakat, éjjelre pedig tiszta Perubalsamos kötést alkalmazzon a daganatokra.

B. M-né, Senia. Buzavaluata szerint ma egy házirovsnak legalább évi tízezer korona járna. Ennyit a gazdag nem akar, a szegény pedig nem tud fizetni. Ez az oka annak, hogy a régi értelemben veit házirovsai állások ma már lassankint teljesen kimeennek a divából.

Médy. V.-Kikinda. 1. Nem ajánljuk. 2. Nyugodjék meg sorsában. 3. Tudunkkal nincs.

Anya 24. Megközelítöleg egy normális újszülött súlya három kilogramm, a gyügyermek valamely súlyosabb, mint

a leány. Az első napokban minimális súlycsökkenés mutatkozik, azonban később, helyes, észszerű táplálás után a következő súlyok vehetők alapul:

1 hónapos csecsemő átl. súlya 4 kgm.	
3 » » » » » 5½ »	
4 » » » » » 6½ »	
6 » » » » » 7¼ »	
10 » » » » » 9 »	
12 » » » » » 9½ »	

Minden bizonytalansággal betegségre gyanús az a gyerek, aki az első év végén nem igyekszik megállni, avagy legalább is nem tud támasz nélkül felállni.

S. Gy.-né. 1. Levélben említett baj nem életveszélyes, csak kellemetlen. A másik baj orvossága a pénz, a sok pénz és még több türelem. Nagyfokú idegességre csak hátráltatja a gyógyulást. 2. Az SHS államban egyedül Dubrovnikot (Raguzát) ajánljuk. Kora tavasszal utazzék le.

V. K. Novisad. 1. Annak a spekulánsnak bizonyára nem azért borult el az agya, mert sokat vesztett, hanem mert fordítva: azért vesztette el a vagyonát, mert már a kezződő elméjaba, agylágulása folytán rosszul, és nélkül spekulált. 2. Az agylágulás okozója: a szerzett vagy öröklött szifilisz.

A. Andor, V.Kikinda. — H. K. — P. M. Válasz levélben ment.

Szöke 21. »Szénító» recepteket a legközelebbi üzenetek során közlünk.

Több levélről a jövő vasárnapi számban.

Rejtvény.

Mult heti számunkban közölt rejtvény helyes megfejtése:

Láncos-lobogós.

Helyesen fejtették meg 84-es. A kitűzött könyvjutalmakat megnyerték:

- 1. Lajla Jován Vrsac;
- 2. Lajla Jován Subotica;
- 3. Radnice Mariska Subotica;
- 4. Gyönyösi Dező Sombor;
- 5. Teleky Géza Varasdin;
- 6. Glozárnszky Dragolyub Stari-Becsej;
- 7. Kardos Jenő Topola;
- 8. Major Géza Senta.



Gyomorifálás, étvágyhiány, emésztés-zavarok, melyek gyakran esakis a belső nyelvényeknek következményei, a Ferenc József keserűviz használata folytán rövidesen elmulnak.

Kereskedők figyelmébe! Zarszamadások készítését, valamint azok előmunkáit, a kereskedelem bármely ágából, a legnagyobb diszkrécióval elvállalunk. Cím a kiadóhivatásban.

Nátha? Felfázás? Fogfájás? Végtag-hasogató? Felmondját; izmai és idegei a szolgálatot? Valóságos éles-érzést hoz a valódi Feller-féle Elosa-liquid. A legjobb fájdalomcsillapító, frissítő és erősítő hálszer és már 25 év óta általánosan kedvelt kozmetikum a bőr, haj és szőlő ápolására! Sokkal erősebb, kiadósabb és jobb, mint a szósórszesz! Csomagolással és portóval együtt három duplafeleg vagy egy speciális áveg 24 dinár, 36 duplafeleg vagy 12 speciális áveg 208 dinár és 5% felár. Székiadó: Feller V. Jenő gyűgyeszerész, Stubica-Donja Centrale 185, Hrvatska.

ALYKÉRMÉKEK KARÁCSONYA.

Pindurka

Egyszer volt, hol nem volt, — meg Kutukuruty-ujfalun is tuinan — volt egyszer egy szegény árva Országgyal.

Nagyon szegény és nagyon árva volt ez az Országgyal, mert az édes szülei elmentek az égbe felhőket gyártani. Ez bizony nagyon szomorú munka és a szegény Országgyal mamája, amikor lenézett a földre és meglátta az ő kis árviát egyedül bódorogni, nagyon keservesen sírt. Hullottak a nagy cseppek le a földre és egészen fölzártatták az utakat, a merre a szegény Országgyal ment . . . ment . . . mendogélt.

Egyszer, ahogy így ment, mendogélt és nagyon elfáradt, — mert egész nap sem nem evett, sem nem ivott — hát leült egy fa alá pihenni. Már hosszú lábakon jött az Este és ő még azt sem tudta, hová fogja lehajítani fáradt fejét.

Sokáig ült busan egymagában, a mikor egyszerre csak egy hang szólalt meg mellette:

— Jó estét Országgyal. Hát te miért ülsz ilyen busan egy magadban, hiszen mindjárt sötét lesz már?

Fölnéz az Országgyal, hát látja, hogy egy Jólélek áll előtte.

— Oh, édes Jólélek, nagy az én bánatom. Árva bódorokolt itt a világban és senkim sincsen, akit szerethessek, vagy aki engemet szeretne; Országgyalnak hívnak és nincsen akkora valakim se, mint a kis-ujjam, akire vigyázhatnak.

Igy panaszkodott a szegény Országgyal és sírt-rit keservesen . . .

— No ne busulj hát — szólta a Jólélek — én majd megsegítelek téged. Eljössz én hozzáim és majd te fogsz ezután vigyázni az én Pindurka lányomra. Én nagyon szeretem az én csöpp kis Pindurkám és már úgy régben keresek a számára egy Országgyalt.

Boldogan ugrott tapra az Országgyal és vidáman mondta:

— Menjünk tehát hamar, Pindurka tündérhez!

Nemsokáig mentek, egyszerre ott állt előttük egy csillogó csudapalota, amit úgy hívnak: *Othton*.

Már messziről érezni lehetett a jó meleg kacagás, amely körülölelte a palotát; a napsugárak éppen gyémántosan bucsogtak az ablakszemektől és jólétszakát csököltak rájuk.

Ez volt a Jólélek kristálypalotája. Bementek. Ahogy az aító kitűrel, egy kis, fehér tündér repül egyenesen a Jólélek karjaiba. Kétször gyöngyöge közül kis ezüst harangocskák bugyborékolnak kifelé: rengő muzsikával kacagott, kacagott és szállt a sok kacagás szíjéül. Mindenhová bebűt: ágy alá, asztal alá, beszaladt a kényébe és azon át ki a szabadba. Azért volt kívülről is olyan kacagós a ház.

Az Országgyal mindjárt nagyon megszerette a kis Pindurka tündért és kérdezte:

— Pindurka mindig, de mindig kacag?

— Nem mindig — szólta a Jólélek — mert Pindurka néha félni is szokott és ilyenkor mindig sírásra igazodik át a kacagós szájaeszkája.

Vajon mitől fél ugy Pindurka? — kérdezte jószágos az Országgyal. — Az Álomtündértől, a Hidegvíz királynéétől és a Csuszpeiz-óriástól — mondta a Jólélek.

Igen — szólta közbe Pindurka — igen reggel jönnek a napsugár-

tündérek és bevilágitják a sötétet, hát mindjárt itt terem az a borzasztó Hidegvíz királyné és a nyakamba sir, amitől én fázós leszek. Azután amikor odaülök a terjűl asztalkámhoz, nagy tálakkal itt terem a Csuszpeiz-óriás olyan főzélékkel, amiket én nem szeretek; és este, mielőtt a napsugárak elbucsuztak, mindjárt itt terem az Álomtündér, amikor pedig én még nem is vagyok álmos.

Az Országgyal ekkor elhatározta, hogy meg fogja lálalni a Jóléleknek, hogy őt így megsegítette.

Egy szép napon lábára huzta nagy hókus-pókusz cipőjét és keresztül sétált a levegőögen.



Egyszerre ott állott Meseország tündérlő aranykapujában. Sietve ment végig az aranyfákkal, gyémántfüvel beültetett úvaron és egyenesen belépett a Mesekirálynő fogadószobájába.

Ott ült a Mesekirálynő aranyos trónusában és nagyon barátságosan fogadta az Országgyalt és megkérdezte mindjárt: — Mi jót kívánsz kedves Országgyal?

Ugy mondta: Mi jót kívánsz; nem ugy: Mi jót hoztál, mert a Mesekirálynő mindig csak adni szokott.

— Hozdá fordultam jó Mesekirálynő, segíts rajtam, ha tudsz. Országgyala lettem egy édes kis Pindurka tündérnek és megtudtam, hogy Pindurka nagyon fél a csú Valóság banya három lányától. Az Álomtündértől, Hidegvíz királynétől és a Csuszpeiz-óriástól. Nagyon szeretném kigyógyítani őt félelméből, mert akkor az én kis tündérlém sohasem sírna többet . . .

— Tudod mit — szólta Mesekirálynő — holnap éppen bál lesz Meseországban; sok kis tündérvendégem lesz, hát küld őt ide, majd meglátom, mit tehetek.

Másnap az Országgyal megkérte szépen az Álomtündért, hogy vegye karjaiba Pindurkát és vigye el Meseországba. — Mert Meseország nagyon messzi van és Pindurka oda csak az Álomtündér bírja elvinni.

Kora reggel volt, amikor beértek az aranykapun.

Álomtündér megcsökölte Pindurka szeméit és elszállt.

Erre Pindurka kinyitotta szeméit és — Oh — nagyot kacagott a gyönyörűségétől. . . Olyan szép volt Meseország, olyan szépségesen rettentően szép, mint egy — karácsonya.

Boldogan körülnézett az első amit meglátott, egy óriási tükörmecence volt, ami csillogott-villogott a reggeli napsugárban.

Apró tündérlék uszáltak benne — mint aranyhalacsok és vidáman kacagva paskolták egymást a kristálytisza hűs vízzel.

Pindurka érezte, milyen hideg a víz és megkérdezte az egyik kis tündért:

— Nem fáztok ilyen korán reggel ebben a hideg vízben?

— Nem bizony. Nem fázunk egy cseppet se, mert ugrádozunk és kimelegszünk tőle; de az se baj, ha kissé fázunk, mert itt Meseországban aki nem fürdik meg minden reggel a tükörmecence kristályvízében, azt kizárják Meseország minden szobájából.

Ezeket a játékszobákat az Egészség tündére őrzi és csak azt enged be, aki előbb megfürdött a kristálymedencében.

Pindurka — mivel ő is beakart ujni a játékos szobájába — kapta magát, ledobta selyemfátyol ruhácskáját és . . . zsupsz . . . nagy bátran beugrott ő is a medencébe. Csengő kacagása kicsilingelt a többi közül, ugy, hogy még az aranyfák fileimél is elhallgattak tőle. Vigan paskolta nyakon a többi tündérléket. És igazán nem is fázott, egy cseppet sem fázott a hideg vízben.

De nem is bánta ám meg ezt a vétségét! Mert amikor az Egészség tündére megörögatta a friss víztől kipirosodott arcocskáját és kitérte neki Meseország minden ajtaját, nohát arról sokáig kellene mesélni, hogy micsoda csudalatos szépséges szép mindenfélét látott ottan. De ezekről majd máskor mesélünk.

Pindurka igazán szinte azt sem tudta, mit is nézzen, minek is örüljön legelőbb is.

Ahogy egy nagy terem ajtaján benézett, hát látja, hogy a terem közepén egy nagyon furcsa óriás fa áll. Levelei olyanok voltak, mint apró csendék és tányérlak.

És minden tányérlakban volt valami ennivalóféle.

Legalul voltak a tányérlakok sok, sok, mindenféle főzélékek. Följebb voltak, szépen elrendezve apró ezüst levél tányérlakok a mindenféle finom sütemények. Volt ottan krémes, diós torta, mogorvós puszelli, mákos partkötől kezdve mindenféle sütemény, ami csak van a világon.

Még följebb csingtek a leggyönyörűbb gyümölcsök: alma, dió, szőlő, datolya, narancs, szóval mindenféle finom gyümölcsök. Ezek



már nem tányérlakok voltak, hanem ott termekelt rajta. Ez olyan csudafa volt, hogy mindenféle gyümölcs termelt rajta.

A fa legtetejében pedig egy gyémántos tábla a legillegnyebb tündér csokoládék voltak elhelyezve, amikről csak álmodni lehet.

Mondom, ilyen fa csak egy van a világon és az is csak a Meseországban.

A fa alatt sok kis tündér már javában lakmározott. Pindurka közelebb nézi, nézi és látja, hogy a tündérgyerekek hogy eszik azt a sok mindenféle csuszpeizokat az alsó ágakról. Ezen igazán nagyon csodálkozott és oda is szállt az egyik tündérlékhez, aki éppen brrr. — sárgarépa csuszpeizt majszolt.

— Mondd, miért eszik azt a borzasztó sárgarépát, amikor ezen a fán annyi mindenféle más is van, ami jobb annál?

— Van ám — szólta a kis tündér — de látod, aki előbb ebből a főzélékből nem evett, az gyenge marad és nem éri el a felsőbb ágakat. Nézd csak. Én megettem a sárgarépát és most olyan erős lettem, hogy fel bírok nyulni a süteményes ágakig; ha abból is ottam eleget, akkor még erősebb leszek és téphetek a gyümölcsökből és élelem a csokoládés tálat is. Meglátod, végig eszem az egész fát, olyan erős leszek.

Ez a fa, az Erő fája és aki nem eszik főzéléket, az gyöngye marad és sohasem lehet olyan gyümölcsöt, amit maga tép le erről a fáról . . .

Pindurka tündér csak nézte, sóvárogva a sok finomságot, odament a fa alá és megpróbált fölkapaszkodni a süteményes ágakra. De bizony nem érte el, hiába pipiskedett.

Egyszerre nagy elhatározással elkezdett enni egy — káposzta főzéléket.

Igazán nem is volt olyan rossz? Még ki is törölte tányérlakját. És most — oh csodák csodája — egész könnyen elérte a süteményes ágakat.

Igy megerősödvé, most már vidáman tovább megy és egyszerre csak egy ezisztinta teremben találta magát.

De már nagyon is elfáradt a kis Pindurka a sok gyönyörűségtől, mert ezt mind nem is lehet egy nap végigünni. Így hát hűlelmesen megköszönte a Mesekirálynének a vendéglátást és engedelmet kért, hogy máskor is előhessen Meseországba.

— Szívesen látlak — szólta barátságosan a Mesekirálynő — mindig szívesen látlak kis Pindurkám, de csak egy feltétl alatt: Ha megígéred, hogy otthon is olyan bátor kis tündér leszel és nem liedsz meg a Hidegvíz királynétől és a Csuszpeiz-óriástól ezután.

Pindurka boldogan megígérte ezt, köszönt és éppen indulni akart, amikor észbe intott valami:

— És hogyan találod én ide máskor is? — kérdezte aggodalmasan. — Soha se féli Pindurka — mondta nevetve a Mesekirálynő — Álomtündér mindig elhoz ide téged ezután. Ma is ő hozott ide.

Igazán? — örvejtett Pindurka — akkor ezután az Álomtündért is szeretni fogom és mindig örülök mai ha előm.

Azután bebűt a szürkelet ezüst-hintózába, ahol már várt rá az Álomtündér és hazaröpítette.

És Pindurka tündér sohasem félt többet és a leggyönyörűbb tündérlécszasszony lett belőle, amikor megölt; mert Hidegvíz királyné Egészséggel ajándékozta meg. Csuszpeiz-óriás Erőt adott neki és Álomtündér meseországának minden szépsége ott ragyogott a szemében.

Két kis mese kisfiuknak

I. A Ráró.

Gyortek ide Péter, Pál, Karcsi, ha mindnyájan jók lesztek, anyuka elmeséli nektek a Ráró történetét. A Ráró hintáló volt s ott állott abban a nagy bozóban, amelyben a játékokat árulják, tudjátok ott, ahol a kirakatban, mozgatta fejét a medve, meg a kacska, ahol az a sok baba, meg a nagy kocsis is van. Itt, ebben a bozóban volt kis inas a Pista. A Pista apukája elment a háborúba, ittthon hagyta a Pista anyukáját, akinek nem volt pénze, hogy iskolába járassa a Pistát, odaadta hát inasnak a játékbömböt. Hogy örült a Pista, amikor oda került a sok játék közé s közelről látta a mozgó kacsát, a kis vonatokat, a sok nyuszit, a szép babákat. De legislegjobban örült a Rárónak, akinek selyem volt a szőre, csillogott a szeme, hosszú volt a farka. A Pista tisztogatta, simogatta a Rárót és a Ráró okosan nézett rá azzal a két csillogó fekete szemével, mintha azt mondtá volna, hogy soha se fogok téled elválni, édes gazdám.

Egyszer csak bejött a bozóba egy bácsi meg egy kis gyerek. A bácsi hatalmas prémes-bunda volt, a kis gyereknek pedig új matrózruhája. A kis gyerek még ott a bozóban is nyugoskodott, pityogott, nem tetszett neki a sok játék közül egyik se. Egyszer aztán meglátta a Rárót. — A hintalovat akarom, a hintalovat akarom.

Addig pityereggett, amíg az apukája megvette neki a hintalovat.

Jaj de megijedt a szegény Pista, amikor a Rárót bepakolták. A Ráró is szomoruan nézett rá. A Pista vite haza a Rárót, nehéz volt a szíve, hogy meg kell válni a kis pártásától, a kapuban még egyszer elbucszott üle, talán meg is siratta és aztután is minden nap szomoruan gondolt a hiúséges, szép Ráróra.

Karácsony éjszakáján, amikor felébrednek álmukból a játékok és megelveznednek, egyszer csak kopognak a Pista ajtaján.

— Édes gazdám, nyiss ajtót, fázom idekint, hallja a Pista a Ráró hangját. — Ki viccöl odakint, — mondta a Pista.

— Én vagyok, a Ráró. A Pista felugrott, kinyitotta az ajtót. Hát csak ott állt az a Ráró, megkopottan, csapzottan, a fényes szőre egész piszkos volt.

— Vigyél be, édes gazdám, a szobába. Visszajöttem hozzád, nem is megyek el téled szobá. Ahol eddig voltam, a Lacinál, rosszul bántak velem. Soha nem keféltek, soha nem simogattak, rugdostak, bántottak. Itt maradok én nálad.

A Pista bevitte a Rárót. Boldogan kefélte, boldogan simogatta, játszott vele és a Ráró nevetett rá a két okos szemével.

Boldog volt a Pista, boldog volt a Ráró.

II. A duzzogó Kelemen.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kis gyerek, úgy hívták, hogy Kelemen. Ez a kis Kelemen mindig mérges, mindig haragos volt. Ha sétált az apukájával az utcán, nem akart köszönni a bácsiknak, ha valaki szólt hozzá, lesütötte a szemét, összeszorította a száját, otthon is brókké duzzogott, semmi se tetszett neki. Egyszer, amikor a mamája habostortát adott neki ebédre, azt is otthagya s olyan mérges volt, hogy elhatározta, elment világra. El is ment. Szádnak, hogy meg ne lássák. Mikor odaért a kis erdőbe, már nagyon elforadt s leült egy fa alá pihenni. Egyszerre csak ott termett egy hatalmas farkas. Hu, de megijedt a kis Kelemen,

fel akart ugorni, hogy elszaladjon, de a farkas ráordult:

— Ha megmozdulsz, összetéplek és már éreze is a lábán és a karjain a farkas rettenetes karmait. Fáj minden tagja, Kelemen sirni kezdett. De a farkas kinyitotta a rettentés nagy száját s ujfént ráordult:

— Ha nem nézel szépen, mosolyogva, ide a szemembe, összetéplek. Mit volt mit tenni a kis Kelemennek, mosolyognia kellett s bele kellett nézni a farkas két nagy szemébe.

Ha megmozdult, ha lesütötte a szemét, már ott éreze a farkas karmait a fején, a karjain, a hátán, szoruan fáj minden tagja, mégis mosolyognia kellett s még sem volt szabad lesütni a szemét. Eszébe jutott most a kis Kelemennek, hogy ő milyen duzzogó volt, mennyire

nem akart senkinek a szemébe nézni s szoruan sajnálta a malakosságát, duzzogását és szeretet volna szabadulni. A farkas azonban rámeresztette két nagy szemét.

Egyszer csak úgy éreze a kis Kelemen, hogy nem bírja tovább, el kell szaladnia. Felugrott — és egyszerre csak felbreds. Ijedten nézett körül hát nyoma sem volt ott az ordas farkasnak, ott fekkét a fa alatt s a karjait, a lábait, a hátát nyomták a göröngyök és a fagyó-lerők.

Boldog volt a kis Kelemen s soha nem felejtette el az álmát. Szépen, szeliden hazament s aztán bátran szemébe nézett az embereknek, köszönt a bácsiknak és a péniknek, meg volt elégedve a játékaival és még egy darabot kért a habos tortából.

Nem is csufolták soha többé duzzogó Kelemennek.

Weinerth Irénke:

Pimbó Pambó karácsonya

Karácsonynak szent ünnepe! Az egész nagy föld kerekén magába száll minden lélek örvend a Jézus jöttének. Csillagok szobben ragyognak, lók és füvek harmatoznak. Jó kis fiúk, jó kis lányok Jézuska jön el hozzájuk. Kápnak is sok szép jótétot mindenféle ajándékokat. Karácsonylát ezer jóval, aranyhéjú nagy diókkal, Péter és Pál kardot, csákót, Vica, Klári alvó babut.

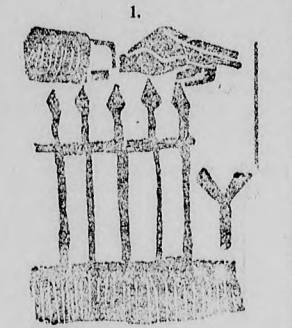
Messzi Szerencsországba zord sivatagok homba Bimbom talanak közepén Pimbó és anyja édeseg! Pimbó fekte legényke s fekte minden testvére. Játszanak a falu mögött Kaktuszok és párnák között. Pimbó busan ballag haza — ma száll le a kis Jézuska — szól szepegye s sirva lakad a bambuszról eresz alatt. Kérdi tőle jó mamája mért zokog kis Pimbócskja? — Talán az eietánt bántott, vagy egy majom rád kid'tott? Arcocskád a gyöngy könnyek

Tán a zsirál miatt jönnek? — Pimbó bánatosan felet

— Anyukám Jézus ma jön el. Ma minden jó gyermek örül dílnak karácsonya körül, fényes gyertyák, sok szép játék, lett jutalmak a jóaséért. Ugye Anyám én jó voltam, mért feledkezett meg rólam? — Pimbó néni ép teléne ha nem lenne megijedve. Odakint fényesség támadt Azt hinnétek tán káprázat, Ezer csillag kísérettel Jézuska Pimbóhoz jött el, Minakét karján aranyzsákok bennük rejteit drágaságok, Karácsonya hintalóval ezer játék ezer jóval. Outhagy mindent a konyhába s szeretettel néz Pimbóra. Aztán hirtelen eltűnnek Jézus és a csillagsereg ...

Pimbó csudálkozva bánul, Két kis szeme nagyra tágul. A könnyei elapadnak, Késő estig elvagdának, Pimbó s fekte mamája messze sötét Atrakába. A játékok el sosen fogytak Talán most is játsza'oznak.

Rejtvények gyermekeknek



1.—28. — Közismert igazság.
1. 2. 20. — Minden arenak éke.
2. 14. 21. 5. — Akkor látod, ha alszol.
11. 16. 13. — Világosságot ad.
4. 12. 5. 24. — Férti név.
10. 5. 12. — Istent dicsérik vele.
28. 8. 6. 11. 7. 9. — Az erős ellentéte.
3. 26. 12. 13. — Boros hordóba szűkséges.
10. 14. 17. 18. 5. 6. 26. — Jó volna, ha minden gyerek ilyen volna.

20. 15. 4. 27. 28. — A lélek erénye.
7. 16. 22. 21. 11. 12. — Táplálkozásunkról nélkülözhetetlen.
23. 21. 19. — A csomó másik neve.
25. 12. 20. — Fájdalmat kifejező indultatsz.
5. 18. 14. 6. 19. — Télen kevés van belőle.
22. 12. 17. 21. 28. — A baikeszes embert így hívják.

Szórejtvény
Az egész szó embert jelent, ki züllött, romlott, elhagyott, arra gondolsz, kit gyermek szeret. Ha az utolsó betűt elhagyod.

Megfordítva egy betű nélkül Valami, amiből víz csobog. Viszont, ha egy betűt végül Hováírsz, értelme: sok.
Mindenki, aki mind az öt rejtvényt helyesen fejté meg s megjelöltést december 28-ikáig beküldi a Bácsmegyei Naplónak, jutalmat kap.

Dávid ékszerésznél megérkeztek a szebnél-szebné karácsonyi és újévi ajándékok. Arany és ékszereket legmagasabb árában veszek.

Karácsonyi ajándékok, horgolt babák Mayerhofer Ellánál.

(*) Róth Olga kozmetikai intézeteben Kr. Alexandrova-utca 21. szám alatt, az Angol-Magyar Bank palotájában, félemeleten, modern szépségápolás, arcbőrhámlasszítás, alkalmazatlan háiszálak, pattanások, szemölcsök, szeplők, májfoltok végleges eltávolítása. Kaphatók saját készítményül, kiváló hatású kenőcsök, pudingek, gyógyszappanok, arcfehérítő és szeplőkénőcsök stb. 2804

Karácsonyi és újévi ajándékok olcsón kaphatók. Reitter-drogériában, Subotica.

Mindenkinek tőbhet fizet helylírásért, aranyért és ezüstért Blaha és Nyilas Subotica, Pašćeva-utca, edényipiac.

Ertesítjük helyben tisztelt üzletefőnököket, hogy Subotcán a főképviseletünk a subotcái Gazdasági Egyesület helyiségében helyeztük el s annak vezetéseül László Géza urat biztuk meg. Gazdák Biztosító Szövetkezete, Somber.

Karácsonyi ajándékai eredeti művészi képeket vegeen Baláz Arpdánál, a Bácsmegyei Napló illusztrátoránál, Segedinksi put 127. Múterem.

(*) Dr. Vécsei Jenő orvosi rendelője nemi betegzek részére. Rendel délelőtt 7—9-ig. Délután 2-től fél 4-ig és 5—7-ig. Lakás: Cyrillmetoda-tér 12. I. emelet, Vojnich Piroksa-féle ház

Menyasszonyi és nyoszolóleány-csokortárs és más alkalmi ajándékot legjobban beszerezhet Balog Lina virágüzletében Subotica, Bárány-szálloda mellett. Allandó műkiállítás. Naponta friss elasz virág.

Egy tökéletes fotográfia a legszebb karácsonyi ajándék Reményi fénykép-szaloniából.

Utlevélét 30 dinárért 24 óra alatt visszuznak. Szmatana, Pašćeva-utca 2. Telefon 131. Habara utazási iroda.

Dr. Kernél József megkezdte St. Kanizsan orvosi és fogorvosi rendeléseit. Krunka-utca 5. sz. alatt, az ipartestület volt helyiségében.

Ertesítés. Dr. Herman Károly rendelése belbetegzek részére Rudics-u. 2. Telefon 754. Rendelés d. e. 8—11, d. u. 2—5 ig. Modernül felszerelt röntgenlaboratórium. Atvilágítások, felvételek, therapia.

Dr. Andrejevics Andra fogászati specialista fogorvosi és technikai műtérnet egyévi berlini és bécsi tanulmány után megnyitotta és minden fogászati munkát a legmodernebb kivitelben teljesít. Fogászati laboratóriumában a technikai munkákat fogorvosok részére is Alech ur, a bécsi fogászati egyetemi klinika volt főnöke vézti. Rendel d. e. 9—12 és d. u. 2—5-ig Krallja Petra Park 7. számú házban az emeleten (volt Reichl-palota). Telefon 4—52.

NAGYBAN

KICSINYBEN

VASÁRUK

Kovácsok részére: rudvas kocsivasaláshoz és egyéb vasak: Winter-kocsitengely, kombinált és anyás-tengely, olaj-, felolaj- és kenőcsös szárnyas hingtengely. Ekefejek, ekekecsék és ekekormányok különböző számokban, lópatkó, lópatkószeg, hegyes, tompa és H patkósarok. Saroglyaláné, csavarúru, csavarház, plattszög, Szer-számok: üllő, satuk, öntött acélkalapácsok, hidegvágók, patkó szerszámok, csavarmetező készletek és hozzávaló tartálékúrok és pótok. Fémfúrók, reszelők. Kovacszenén elismert jó minőségben raktáramról és vagontelekben hely rendeltetési állomásra is szállított mérsékelt árban.

Háztartás és gazdaságok részére:

Kályhák, tűzhelyek, tűzhelylapok, sütők, könyökök, fűtesővek, üstök, üstházak, ekefejek, ckekecsék, sodrony, valamint egyéb vasárak állandóan a legolcsóbb árban kaphatók.

Bádigosok részére: Fehér-, horgany- és horganyozott vaslemezek. Zár-, tető-cső-, és méretlemezek. Abroncsvas, angol-ön, ölem, valamint az összes bádigos szerszámok: fényelőtöke, hüvelykészítő üllő, kivágó-áthajtó- és karimázó vas. Kézi üllő, kiegyengető-, kiegyengető-, feszítő-, dudorító-, fényelő-, fecskéfarku-, homorító- és nyújtó kalapácsok. Borítófogó, egyenes és hajlított. Lyukvágó-, göbe- és lemezvágó üllő, forrasztó páka, forrasztó lámpa stb.

Lakatosok részére: Rudvasakban: lapos-, gömb-, fél-gömb-, karika-, széles karika-, abroncs-, ablakkeret-, szeglet-, ablakkeretszegély-, korlátvas stb. Öntött acél, összes lemezek, különböző szerszámok, építelyvasalások stb.

Asztalosok részére: Épület- és butorvasalások, fűrészlapok, fűrészeszelők, vésők, gyalapadok, gyaluárak, gyaluvasak, sodronyszegkek, fejdíszek butordíszfaragványok, kova- és üvegpapír stb.

Kuszli Gyula vaskereskedése, Novisad. Temerinska-utlica 8. szám.

Eladó birtok

Bánátban, Padé község határában
prima minőségű

135 hold

tehermentes ingatlan

a rajta levő épületekkel s vetéssel
együtt eladó és azonnal átvehető.

Bővebb feltételek megtudhatók
nálam:

Dr. Keczei Mészáros Ferenc
ügyvéd,
Senta

9259

Mengerek rovatkálását és csiszolását

elvállinja és legrövidebb idő alatt elkészíti a

Domevinska Industrija Milna D. D.

Veliki Beckerek

Sürgünycim: HAMIRT. — Telefon 152 és 326.

BOSZANDLI JÓZSEF

uri- és női cipész

Subotica, Paja Kulundžiceva ul. 116.

JAVÍTÁSOK PONTOSAN SZÁLLITTATNAK

Boreladás!

Karácsonyi árak!

Kitünő minőségű 5 fokos fehér nemes borok, vörös és siller 50 litertől feljebb 3 és fél dinár (14 kor.) literenként, továbbá rizlingi, traminer és Zinfandli fajborok kaphatók

Fokter György cégnél
Subotica, Zrinjski trg. 2.

9272

Két Hoffherr—Schrantz 8 HP.

magánjáró cséplőgarnitúra

eredeti láncrendszerű, 1922-ik évben épült, alig 14 napig használva, teljes garancia mellett,
jutányosan eladó.

Trencz Mátyás, géplakatos
Bačka-Palanka.

9214

Eladó

Máv és Hoffer 8-as magánjáró cséplőgarnitúra. 2 db légszivattyu. Mannesmann-csővek, szelepek stb.

Megvételre keresek

malomberendezési tárgyakat, famegmunkáló gépeket, dynamokat, elektromotorokat, vashordókat.

Petrács László
Veliki Beckerek

BECK JENŐ

KÖTŐ- ÉS SZÖVŐ ÜZEME

Üzlet: Pašičeva-utlica 8.

Üzem: Pašičeva-utlica 10.

Gőzfürdő mellett.

Saját készítményű

kötött áru

általánosan elismertek
és a legjobbak.

Mérték utáni rendelések
elfogadtatnak.

Gyapju-fonál eladás.

VILLANYCIKKEK NAGYBAN

„VOLTA”

Műszaki és Villamossági Részvénytársaság

VELIKI BECKEREK

Sürgünycim: VOLTA — Telefon: 137.

Nagy képes katalógus ingyen és bérmentve.

JUGOSLAVIJA BEOGRAD. Főügynökség SUBOTICA

ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

Sokolska-utlica 2.

Telefon 368.

Vállal mindennemű kár-, élet- és szállítványbiztosítást a legelőnyösebb feltételek mellett.

1923.-as Naptárak.

Matica Srpska 1923.

Sloga Kalendar 1923.

Rozmarin Kalendar 1923.

Könyvkereskedők, újságárusok és tőzsdések fenti szerb képes naptárakat kizárólagosan tőlem rendelhetik meg. — Magas jutalék és bérmentes szállítás.

FUCHS Nemzetközi Hirlap és Hirdetési Vállalat

Novisad, Kralj Petar ulica broj 13.

Rendeljen azonnal!

Engler József

fakereskedő

Subotica

Česlarički put.

TELEFON: 111.

TUZIFA

felvágott és hasáb pontosan
kimérve kívánságra házhoz
szállítva kapható.

Sonnenberg Salamon

Subotica, Karadjordjev Trg 9.

Telefon 409.

Telefon 409.

Ajánlja dusan felszerelt kész

férfi-, fiu- és gyermekruha

raktárát, valamint

elsőrangú uriszabóságát.

A jó üzletmenet

mindig az áru minőségétől függ. Azért tartson
üzletében elsőrendű italokat. Kérjen ajánlatot
tea-rum, tőrkőly, szilviorum, boroviczka, barack-
pálinka gyártmányairól. Egy kis (25 literes) ren-
delés elegendő, hogy néhán állandó vevő legyen.

KOHN IGNÁZ

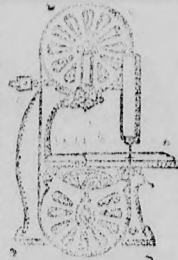
bor- és szeszár nagykereskedése, cagnac, tőrkőly
és szilviorumfőrdő, Vellő-kecskerek.

Fifi Krem

és kölni víz

készíti

PINTÉR FERENC
SZENT JÓZSEF
gyémántár a nagytemplom
mellett. Subotica. 0050



Milouneoni
fémegymunkológép

és szerszám

állandón raktárban
azonnal szállítható.
Két gépletem berendezés
átvehető.

JELINEK JÓZSEF

Subotica, Peja Kulinovića u. 4.
(Bri Faszinová szomszék)

Elfogad

gazdasági gépek
javítását,
lokomobilek magán-
járóvát,
benzinmotorok szívó-
gázra való
átalakítását,
ártézi-kut szabad-
kifejtásra vagy
szivattyúra való
furását,
cséplőgarnitúrákat,
külön cséplőket
és lokomobileket.

Vesz, szavatossággal
ciád és hecserél.

VADÓCZ KÁROLY
géplakatos, Topola.
0271

WEISZ HENRIK

kalap és sapka

különlegességek raktára

Dus választék

Borsalino

kalapokban.

Subotica, Jelašićeva ul. 5.

(Kiskápolna mellett)

0511

Műtárhak, műkezek

egyenestartó
fűzők készítés
és j. vitó műtárhak

Schönbrunn Subotica,

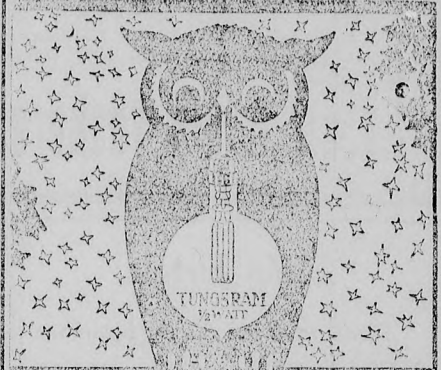
Pašićeva 5. Telefon 275.

Középnagysgu gépgyár
keres

üzemlestert,

aki a mezőgazdasági gép-
szakmában és javításban
járta. — Ajánlatokat
a kiadóhivatal 9250. szám
alatt továbbít

0251



JUNGSRAM

Hangszeripar

Machnitz S. Subotica

Ivana Antunovića ul. Reichl-palota mellett

Az iskolai időnyre

fehívom a t. szülők figyemét
elsőrendű külföldi gyártmán u

VONÓ és fuvó hangszerekre

Javítások szakszerűen eszközölhetnek!

5233

UTAZÓ

elsőrendű, önálló erő, kimutatható
eredményes működéssel vegyi
gyárból Vojvodina részére felvétetik.
Ajánlatok „Existencia“ jelige alatt
a kiadóhivatal továbbít.

PINCEMESTER

Józan, erélyes ember, aki a pincemunkálatok
minden ágában teljesen járta és főleg a finom
palackborok szakszerű kezelését érti azonnal fel-
vétetik ADLER VILMOS és FIA cégnél bornagy-
termelők VRSAC. 0252

Alapítalott 1885.

Telefon 231.

Faredőny (Eszlingeni) és vasredőny

lakatos árak gyára. Kérjen ajánlatot.

BERNOLD SYLVESTER NOVISAD

REINER LAJOS

FAKERESKEDŐ

NOVISAD.

Laze Kostića (Széchenyi) utlica 3.

Telefon: Iroda 188. Sürgőnycim „Foresta“.

Nagy raktár mindenféle épületfa- és deszkában.
Nagy készletek prima fichta asztalosáruból
minden méretben.

Fatelepek a Strand mellett. ☎ Telefon: Telep 291.

— Ugyanitt egy szakmabeli írodavezető mérlegképes könyvelő kerestetik. —

Dr. ANDREJEVICS ANDRA

fogorvos és speciálista megkezdte működését.

Végez mindennemű

plombálástu. m. ezüst, arany, platina, porcellán, kovácsolt-
és öntött aranyból.**Foghuzást**

eszközöl helyi és általános érzéstelenítéssel.

**Specialista aranykoronákban,
hidakban, Richmond koronákban
és más arany munkákban.**

Készít mindennemű

kaucsuk álkapocs és műfogakat

és végez mindennemű

operációt.**Ferdén beállított fogakat kiegyenesíti.**

Fogászati laboratóriumában végez fogorvosok részére, kik saját laboratóriummal nem rendelkeznek mindennemű technikai munkát a legjutányosabb áron. A technikai munkát Alesch Hugó ur, a bécsi egyetemi fogászati klinika (Weiser-tanár) volt főnöke végzi.

Rendel d. e. 9-12 és d. u. 3-5.

Subotica.

Park Kralja Petra 7. szám, az emeleten.

(Volt Reichl palota)

Telefon 4-52.

8233

ROTHAUSER és ROSENFELD

bőrkereskedők SUBOTICA, Zrinjski trg 2.

Ajánlják felszerelt raktárukat mindennemű

bőr- és cipész kellékekben.Ajánlunk raktárról azonnali szállításra
míg a készlet tart:**Lópatkókat,****„STYRIA” kávédarálókat,****Villákat 4 fogu 12”****Kavicstörőket (Schotterschlägel)****Sarokszegecseket 50 kg. ládákbán****„PUCH” kerékpárokat,****Ceruzákat „Staedler” védjegyűt.****Rendkívül olcsó árak!****„SINTA”**

industr. i trgov. družba z. o. z.

LJUBLJANA.**KOVINI BANK R. T.****FAOSZTÁLYA, KOVIN.**Épülettfa; deszka, léc, zárírc, gömbfa,
tüzifa, faszén.

Asztalosáru; erdélyi és csehszlovák lucfenyő

Keményfaárú.

Jutányos árak. — Nagy választék.

Modern berendezésű fagegmunkálótelepünket jövő év elején üzembe helyezzük. Butorokra, épületmunkákra és mindenféle tömegcikkre, ládák stb. gyártására rendeléseket már most elfogadunk.

ES GIBT WEDER EINEN EINBRECHER DER IMSTANDE WÄRE VIDAKOVIĆ STAHLROLLBALKEN DURCHZUBRECHEN, NOCH EINE SONNE WELCHE DURCH VIDAKOVIĆ-SPECIAL-ROLLETTEN DURCHDRINGEN KÖNNTE!



ERSTE JUGOSLAVISCHE JALOUSIEN-ROLLETTEN HOLZ- u. STAHL-ROLLBALKEN u. SONNENGARDINIEN-FABRIK

G. SKRBIĆ
NASLUJEDNICI
BRAĆA VIDAKOVIĆ
ZAGREB

TELEPHONE: ILLICA 40.
KANZLEI 4-92
FABRIK 23-19

OSGRÜNDET 1889.

SZABÓ FERENC

szijgyártó és nyerges, Subotica



Szállid árak mellett ajánlja saját készítményű parádés és igás lószerszámjait, toncs és laknyergjeit, katonai szolgálathoz teljes felszereléssel. Tiroli szerszámviksz és nyergeszappant, szarvasbőrt kocsmosáshoz s a többi e szakmába vágó cikkeket.

Sava Tekeli-utlica 4. szám.

ADLER VILMOS és FIA

szőlőbirtokosok

URŠAC



Alapítási év 1849.

Danica cipőüzletébenleltározás miatt 1-ig
a raktáron levő
cipőkészlet mélyen**leszállított áron kiárusítatik**



Farkas Testvérek
villanyfelszerelési
vállalata
 Subotica, Poštanska-ulica 3.

Vadászok!

Vadászfegyver és vadászlőszer
 szükségletüket legolcsóbban

BATA V. FIA

Subotica, Aleksandrova u. 7.

vadászfegyver és vadászlőszer
 nagykereskedésben szereshetik be.

JANSEN FILS BELGA FEGYVERGYÁR
 gyártmányainak eladása jótállás mellett.

Nagy raktár Bayard Ogris és Sauer
 fegyverekben.

ANGOL ÉS NEMET PATRONOK.

Tessék próbavásárlást tenni.

Eladás nagyban és kicsinyben.

Állatokat preparálunk.

Árjegyzék ingyen.

S. H. S. KIR. LÓPORELADÁS

Férfi és női öltöny, kabát
és costümkelmék rendkívül
olcsó árban kiárusítottak
dec. 8-tól, dec. 20-ig
Strassernál Subotica

Vilsonova. 46. A volt tanítónőképző átalakításában,
 cukrászútlel mellett. 7297

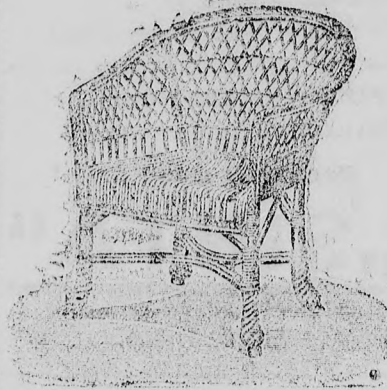
Gazdák figyelmébe!

Buzacsu, konkoly, árpa és tengeridára,
 ugyszintén korpa állandóan a legolcsóbb
 napi árban kapható.

Berger Jakob villanymalma
 Telefon 328.

Keszler Péter

nád- és kosáráru gyár
Apatin.



Kerti butorok, kosarak, gyermek-
kocsik és nád butorkészletek.

Szállítás az ország minden
részébe és a külföldre is.

ELADÓK

Első Brünni gyártm. 200 HP. magas és alacsony nyomású állógőz-gép 530/440—250/300 Volt Amper. egyenáramú generátorral közvetlenül kapcsolva. 220 Voltos egyenáramú dinamók vagy elektromotorok 12 HP.—200 HP.-ig. 3 Cornwall gőzkazán 10 atm. 100 \square m tüzelővel. Víz tisztító és lágyító berendezés 15000. Vízszűrőberendezés 75000. Una szivattyú 75,000 liter teljesítő képességgel óránként. Különböző rezervoárok vastemből 3—20 köbméterig. Hidraulikus prések, zúzógépek, olajmagpörkölő, gőzre. Vadonutaj örlőhengerek 250/600, 300/600, 350/600, 350/800 mm. 100 fmr 4" kűtfűrésű, Mannesmann forcsók 89 mm—200 mm-ig. Különböző forgó és préskarimák, csapok, vizlatlattyúk, gőzszelvények, mindenféle idomdarabok öntött vasból viz- és gőzre. Bördés fűtőtestek 70x2060 mm. 2 db fedett vasrezervár összesen 100 vagon befogadóképességgel, csővezetékkel. 2 garnitúra 8-as magánjárógőz-cseplőgép elevátorral. 4—6-8 HP. benzomotor 5 HP. állógőz-gép kazánal emelő szerkezettel, szállítható építkezéshez kiválóan alkalmas, egy kisebb gőzkazán 8 atm. **PETRÁSSLÁSZLÓ, VELIKI BECŰKEREK.**

SZILVALEKVÁR

11-től 6-ig mindenkorban kapható nagyban és kicsinyben
 rendkívül olcsó áron

DRAG L. JOVANOVIĆ

liszi- és élelmiszerkereskedése Subotica
 Cara Dusana ulica 8. 9127

Optikák figyelmébe!

Ingatlanforgalmi iroda közvetli birtokok, házak
 szőlők és egyéb ingatlanok eladását és vételét.

DECLEVA ENDRE PÉCS

Zsolnay Vilmos-utca 5. 7357

Aksentijević és Fixmann

hirlapterjesztő és hirdetővállalat
BEOGRAD, Kralja Milana ul. 44.
 Folyószámla a Prágai Hitelbank beográdi fiókjánál.
 Telefonszám 2222. — Postafiók 176. sz.

Az összes beogradi lapok képviselői.
 Az összes bánáti, bácskai, ószerbiai és
 horvát lapok képviselői. Összeköttes
 a nevesebb külföldi sajtóvállalatokkal

A „Bácsmegyei Napló”

beogradi főmegbízottjai.
 Vállalnak mindennemű hirdetések
 közlését eredeti kiadóhivatali áron.
 Csoporthirdetéseknél még ebből is
 engedmény. Szempontjaink a hirdető
 érdeke és ezért ajánlunk megfelelő
 publicitással rendelkező lapot, meg-
 felelő helyen megjelenőt és megfelelő
 irányut. Levelezés szerb, horvát magyar,
 német angol, olasz és francia nyelven.

Kérjen részletes árajánlatot

5657

Zsák!

Ponyva!

Zsinec!

SCHIFF ABRAHÁM

zsák, ponyva- és zsineg nagykereskedő és kölcsönző
 intézet

NOVISAD, FUTAKI-UTCA 26.

Telefon. 403. Fiókolt: Beograd—Étes—Budapest.

Uj és használt jutezsák minden méretben. — Szalmazsákok
 nagyban 100- és kenderzsákok. — Uj és használt vízmentes
 ponyvák vagon, kocsi- és cseplőgéphez. Ponyvaszövetek. Juta
 hegyesek. Rendszer- és Ikononai. Kenderzsinegek, minden
 vastagságban. Cárpat, Tere- és szőlőzsineg. Malom- és ár-
 pító zsinegterek. Lópatkók és takarók. Vízmentes munkabőrtő
 nyak és köpenyek. Haló- és halászati cipek. Kötélnek
 minden méretben. Főpírzsinegek. Kérjen árajánlatot. 7354

Marácsonyi

női kalapvásár

mélyen leszállított áron

Beer Büzsi

női kalapszalonjában Subotica, urf. kaszinó-épület.
 Estélyi és toalettkalapokból nagy választék

ELADÓ

SZESZPÖZDEBERENDEZÉS

gőzgéppel, réz főzőkészülékkel,
 maliganddal, stb. és 1380 bl. kád.

Cím: Patria Serumintézet Subotica.
 Telefon 69.

Ambrózia-cukorkák elismerten a legjobbak
 Gyártja az **AMBRÓZIA** cukorkagyár Veliki-Becsükereken.

Tüzita

LEGOLCSÓBBAN BESZEREZHETŐ
HAJÓ ÉS WAGONTELLEN

Ugyanott 2 jé-
karban levő te-
herautó eladó.

GERBER SÖRGYÁR
STARI-BEČEJ

Mayer János

bor és pálinka nagykereskedése
Vel. Becskerek,
Knez Pavlova (Kinizsi) ulica 4. sz.

A karácsonyi ünnepek alkalmával ajánlja saját préselésű
fehér és vörös, ó és új borait, valamint saját főzésű
törköly- és szilvapálinkáját a legolcsóbb árban

9194

Építészek és építők figyelmébe!

Villanyerőre berendezett asztalos telep.

Az egész ország területére legjutányosabb árban készítünk meg-
rendelések után, rajzok szerint, épület, portál, üzletberendezé-
süket, parktáaszt és bútorokat legmodernebb kivitelben. —
Árajánlatokat leggyorsabban eszközlünk.

SZENTI ÉS VIRÁGH CÉG, SUBOTICA
BENE SUDAREVIĆ ULICA

671

Ruha és Jumpernek való

angol gyapjufónál

divatszínekben, nagyban és kicsinyben
kapható 9193

Wehner Györgynél
Velika Becskerek. Gimnázium u. 3.

Hengerek csiszolását és rovátkolását

a legmodernebb géppel pontosan és ol-
csón végzi a

Bánáti Hengermalom Részvénytársaság
Veliki Kikinda. 9190

Fagykenőcs

fagyást pár nap alatt tökéletesen meggyógyít.
Kapható

LACKNER DROGERIÁBAN
Kralj Aleksandra ulica, Hotel Nacionalnál szemben.

„Transport“ D. D. Subotica,

Manojlovićeva ulica 1.
Nemzetközi szállítmányozási vállalat


Állandó gyűjtőformát tart fenn Budapesten,
Wienbe, Prágába, Münchenbe és vissza. — Gyűjtő-
kocsijai hetenként kétszer indulnak és érkeznek.

Gyűjtőhelyek:
Subotica: „Transport“ D. D., Manojlovićeva ul. 1.
Budapest: „Intercontinentale“ R. T., V., Zoltán-
utca 18.
Wien: „Intercontinentale“ R. T., I. Tuchlauben-
hof 7/a.
Prágában: „Intercontinentale“ R. T., Vaclavske
nam 2.
Münchenben: „Intercontinentale“ R. T., Karlsplatz 4.

A külföldről, valamint a külföldre költözők ingó-
ságaiknak (a legkisebb daraboktól teljes lakásheren-
dezésig) szállítást a leggyorsabban és legjutányo-
sabbán vállalja.

Butnrszállításokat saját párnázott butorkocsi-
jaival a legelőnyösebb feltételek mellett bonyolít
le, bel- és külföldre.

Európa minden nagyobb helyén levő megbízottai,
valamint zomboljai, novi adri, vukovari, brodi és
emuni saját fiókjai, illetve kiterjedtségei révén
transzitolásokat a leggyorsabban, legolcsóbban és
jogpontosabban eszközöl. 9112



Raktáron tartok és
azonnal szállítok:
elsőrendű
szerszámokat
és kellekeket mesterek és
iparosok részére.

Kipróbált legjobb ipari
gépek
fa, bádóg és fémmegmún-
kálásra és minden
meghajtásra.

Mindennemű
technikai kellék
készítmények vasból
készítmények acélból
készítmények gumbiból
armatúrák
fecskendők
csővel és tomlok
készülékek
manométerek
injektorok
csavarok

KISELJAK
ZAGREB, Preradovića 9.
Telefon 18.
9350

ADÁN
a Bácsmegeyi Napló ré-
szére hirdetésekkel felvesz
Párducz Vince
hírspejlesztő.

PÁRISI

LEGUJABB MODELLEK
TOLLITTEK
PALETÓK
SZÖRMEKABÁTOK
Holzer
divatáruházában
BUDAPEST, IV Kossuth Lajos-u. 7.

Makk Ernő és Társai

fa- és játékarugyár
SZTARAKANIZSÁN.

KÉSZIT
Mindenfajta fa- és esztergályos
munkát.
Játék-árukat.
Hintalovakat tömören.
Gyermektoló kocsikat.
Képkereteket.
Háztartási és konyha-
felszerelési tárgyakat.
Karácsonyi játékujdonságok!
Nagybani eladás!

9210

Vadászfégyverek, töltények
és
Vadászati cikkek
legolcsóbban kaphatók

HAAS KÁROLY UTÓDA
puskaművesnél
Subotica, Paja Kujundžićeva ul. 11.
S. H. S. löporáruda
Villanyerőre berendezett javító műhely.

„MECHANIK“

elektrotechnikai cikkek nagykereskedése

Tulajdonos:
MEIDER REZSŐ
Vilsonova ulica 16. Fazekas ház.

Ajánlja az összes elektrotechnikai cik-
kekben gazdagon felszerelt raktárát.
Elsőrendű anyag. Legolcsóbb napi árak.
Árajánlattal készpénzzel szolgál.

AKI JÓ, SZÉP ÉS OLCSÓ KARÁCSONYI AJÁNDÉKOT AKAR VENNI
MENJEN LÖWY TESTVÉREK
DIVATÁRUHÁZÁBA SUBOTICA, FÖTÉR

BUTONIA R.-T.

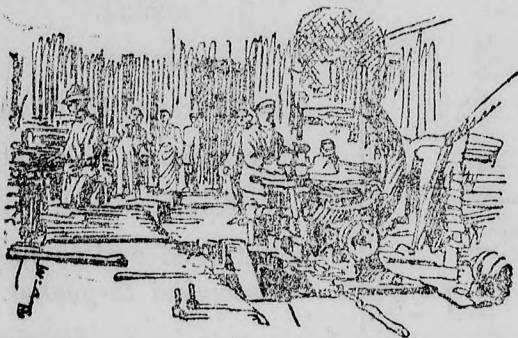
Gomb-, szaru- és fémárugyár
Zagreb, Harvačanska cesta 29.

GOMBOK
FÉSÜK

CIGARETTASZIPKÁK
PIPÁK

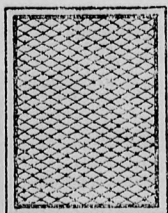
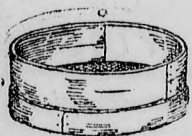
BUTORVASALÁSOK
BERETVÁLÓKAZETTÁK
ÖNTÖDE

GALVANIZÁLÁS
SAJTOLÁS

FA ÉS JÁTÉKÁRU GYÁR

Rodlik Tálcák Fogasok
Tömör hintalovak és mindennemű játékaruk
állandó nagy raktára

Braća Spitzer Subotica
fa- és játékaru gyára.



9099

Szítások részére

honi szitakéreg, drót- és szőr-
szövetek, fonatok, valamint
malmok részére szövetek, fon-
atok, szelelő-rosták, minden-
nemű kész árukat nagyban
és kicsinyben a legolcsóbb
napjárban szállítok.

Kovács Ferenc
Subotica, Ciril-Metoda 20.

BERSON

GUMMISAROK
ÉS TALP
MEGÓVIA LÁBBELIJÉT TARTÓSAN
ÉS ELEGÁNSAN.



Kapható minden jólt Lőrkereshedésben. Nagyban:
BERSON-KAUCSUK F. T. ZAGREB, WILSON-TRG 7

D. M. C.

cikkek, valamint Aida, Mária, Lucia műselymek
és különféle egyéb pamutok kaphatók a pamut-
különlegességi nagykereshedésben:

FERDO SCHWARZ i DRUG ZAGREB
Hita 45.

Telefon 2-55. Táviratcím: ŠVADRUG.

Kovácsszén

minősége az OSTRU-KARWINI szénnek felel meg,
állandóan kapható waggontételekben is

Deutsch Károly

fa- és szénnagykereshedőnél PANCSEVO

A leghasznosabb és legalkalmasabb karácsonyi ajándék

az amerikai Singer-varrógép

családok részére, valamint ipari és gyári célokra

Eladás havi és heti részletfizetésre (24 hó alatt)

Raktáron van

Singer

varrótü

Singer

olaj



Singer

cérna

Singer

selyem és mindenfélé

Singer

pótalkatrészek

Singer-varrógép Bourne & Co. New-York
Subotica, Strosmajerova ulica 7.

Képviselet: Sombor, Apatin, Odzscsi, Bezdán, Topola, Starakanizsa-
Szentó, Ade. Központi képviselet az S. H. S. királyság részére: Zagreb
Maruličeva ul. 5. Képviselet minden nagyobb helyen. 8781

Aleksandrova-ulica 34.

KESZLER DEZSŐ SOMBOR

Alapítva 1893. évben.

Sombor legrégibb, legszolidabb és legmegbízhatóbb bevásárlási forrása

ékszerek, órák, valódi és kinaezüst evőeszközök és dísz tárgyak

Karácsonyi és újévi ajándékok mérsékelt árak mellett. A nálunk vett jegygyűrűket ingyen vessük.

VECO M. VIDA KOVIĆ i SINOVI
SUBOTICA

DIVATÁRUHÁZA

Legujabb fazonu

Kókay-cipők
 elegánsak és tartósak.

Ugy a mérték utáni, mint a saját készítésű raktáron
 levő tartós cipőt a legszolidabb árák mellett ajánlja.

Subotica, Wilsonova ul.

MOLCZER KÁROLY UTÓDA
SZENES KÁLMÁN
 VASKERESKEDÉSE

TELEFON 72

TELEFON 72

Vetőgépek,
 ültetők,
 morzsolók,
 szecskavágók,
 szénagyűjtők

és más mezőgazdasági gépek legoicsób-
 ban beszerezhetők a

Debreceni Mezőgazdasági Gép-
 gyár R.-T.-nál Debrecenben.

6155

„SILVA”

INDUSTRIJALNO i TRGOVAČKO
 DRUŠTVO ŠUMSKIM PROIZVODIMA

ZAGREB

Palmotičeva-ulica 2. Telefon 19-94.

OSIJEK

Relkovičeva-ulica 7. Telefon 4-07.

Szállit minden méretü

horvát- és szlovénvidéki fűrészelt puhafaanyagot
 és pedig

Fichta- és Tannendeszkát, lécet, stafflit,
 faragott és fűrészelt épületfát

megrendelés szerint. Pontos és leggyorsabb kiszolgálás.

„RADIUM”

GYERTYÁK

ÉS

„NIZZA”

SZAPPANOK

a legjobbak

HARTMANN és CONEN
 SUBOTICA

CONFISERIE

RUFF

SUBOTICA

EIEI

KRÉM
ÉS KÖLNIVIZ

KÉSZITI:

PINTÉR FERENC

SZENT JÓZSEF GYÓGYSZERTÁRA
SUBOTICA, HAGYTEMPLOM MELLETT

9204

Hirdetéseket a világ összes lapjai részére felveszek!



Időt,

pénzt és

fáradságot

takarít meg, ha hirdetését hoz-
zám beküldi.

„Fuchs“

Nemzetközi hírlap és hirdetési
vállalat

Novisad, Kralj Petar ulica 13.

NAGYBAN

KICSINYBEN

PAMUT

gyári raktár

elsőrendű világhírű gyárakból. Kapható
minden minőségű

SZÖVŐPAMUT

legolcsóbb áron

ALEXANDER STERNBERG

szövőpamut gyári lerakat

OSIJEK I.

Desatičina ulica 30.

Interurban telefon 5-62 Interurban telefon

Közvetlen behozatal osztrák, cseh és
angol gyárakból.

Mérsékelt árak!

Pontos kiszolgálás!

Kedvező alkalom!

Keresse fel dusan felszerelt üzleteimet!

Uj angol és francia áruim minden versenyen felül állanak!

Kedvező alkalom!

Angol bársony szilcskin
minden divatszínbenRuhabársony
minden divatszínbenSifonbársony
minden divatszínbenNői kalap bársony
minden divatszínbenSelyem gallérbársony
minden divatszínbenVelur de lin
legmodernebb színekben
különböző minőségbenCndula szövetek
legujabb gyermekkabátok,
házi ruhák, ruhák és sapkáknak
(métere 60 dinár,Férfi szövetek
nagy választékban öltöny,
szmoking, szakett, nadrág,
frakk és télikabátoknak.

Drača II. Gabaj



divatárúkereskedése a „Koronához“

Beograd

Knez Milana 33.

Legfinomabb cérna-vásznak és
sifonok ágyneműkre és női
fehérneműkre.

Női szövetek a legmodernebb színekben

női szövet, trikot, gabardin 100, 120, 130 és 150 cm. szélességben. Szerzs szövetek 100 és 130 cm. széles,
a legmodernebb színes és deszinált „Bajadere“ szövet utcai és házi ruháknaktovábbá mindennemű férfi szövet.

Párisi ujdonságok!

Báli toalettokra:

Charmoz, satin-de-sin,
krepp-marokin, krepp-
zsorzsett, krepp-ida,
krepp-banjo, krepp-An-
tineja, krepp-miranda,
krepp-floris, krepp-si-
fon, krepp-satin-Mil-
burg, Zersz, Zenana,
krepp-de-sin, popelin,
taft, fajl-superier, szura,
kasmir és félselyem
a legmodernebb divatszínekben és
desszínbenDeszinált legujabb
félselymek és selymek,
paplan-atlaszok
140—160 centiméter szélességben
különböző színekben.

Párisi ujdonságok!

„AMBROZIA“ Cukorka-, Reks- és Konzervárugyár r.-t. Veliki-Becskerekén.

A Vojvodina legnagyobb gyára.

Évi termelőképesség 50 vaggon.

Gyártmányai közül kiemelendők:

Merkantill
Superior
Selyem Fomée
Méz
Maláta
Málna
Roks-Dropsok
Drageek (20 féle mintában)
Fondant
Menthol
Gelée
Habárúk

Süteményfélék
Piskóták
Karamellák
Kávé- tej- Mokka,
Caffée á la Crème
Nápolyi és Mignon-
szeletek
Csokoládé desszertek
Crém-rudak
Pralinék
Tosca
Likör-bonbonok



Speciális töltelékű Fomee-áruink:

„Krachmandel“ | „Tierbilder“
„Weihnüsse“ | „Hopfen“
„Paradiesfrüchten“

Speciális töltelékű Dragée-áruink:

Grillaga | Jamaika | Körte
Mazsola | Melange | Som
Füge | Cseresznye | Ringlotte
Mandola | Ugorka

név alatt kerülnek forgalomba.

Mindenféle 140-es árukban nagy készlet!

Figyelem!

Felhívom a n. é. közönség figyelmét hogy
épületlakatos és vasbutor készítő
műhelyemet január 1-től. megnagyobbitva helyezem üzembe, ahol

autogénhegesztést

uj tűzhelyek, üstházak, vasbutorok, ruganyos sodrony ágybetétek
készítését, valamint mindenféle javítási munkákat versenyképes
árak mellett. Munkáim elsőrendű kiviteléért felelősséget vállalok.

Tisztelettel: **Francišković Gusztáv** Ivan Antunovičeva ulica 5,
a vasútállomással szemben.

Figyelem!

Olcsón eladó egy dunamenti téglagyár

mely áll cirka 30 kat. holdnyi területből, egyszázötvenegyes kamarás
körkemence és labori cserépkemence, egy géperőre berendezett vályog és
cserépsajtoló telep továbbá egy anyagszállító hajó és mindezekhez szük-
séges munkás lakások szárító felszerelések és cirka 1.000.000 drb. készáru

Cím:

LADÁNYI ERVINNÉ, BEZDÁN

M. de BROUSSE

Központ: PÁRIS.

Nemzetközi szállítmányozás.

Vojvodinai igazgatóság: SUBOTICA, Park Kralja Petra 11.

Személypályaudvar mellett. — Telefon 330. — Fiókok Európa minden nagyobb városában

Speciális gyűjtőforgalom Bécs-Budapest és Subotica között.

Bécsi fiók címe: Wien IV., Favoritenstrasse 7.

Budapesti fiók címe: Budapest V., Hold-utca 25.

Tojásszállítványozás Svájcba és Franciaországba a legolcsóbb fix
díjtételek mellett.

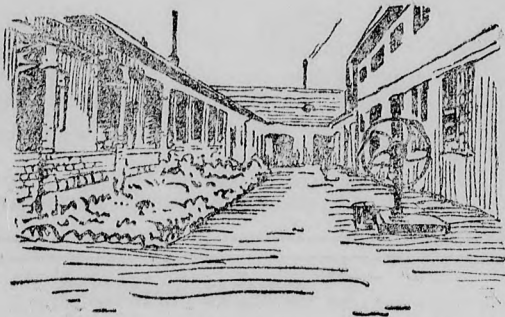
Felvilágosításokkal külföldi piaci árakról és kivételi lehetőségekről díjmentesen és legkészségesebben szolgál.

Goldner Testvérek Subotica jégszekrénygyár

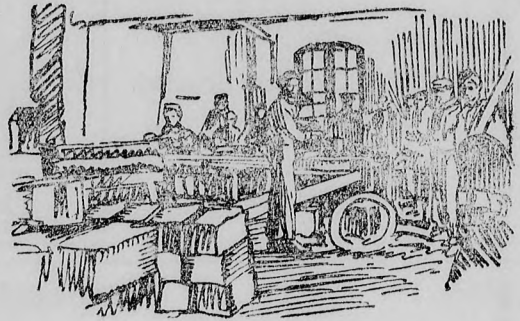
Telefon 134.

Jugovića-utca 20. szám

Telefon 134.

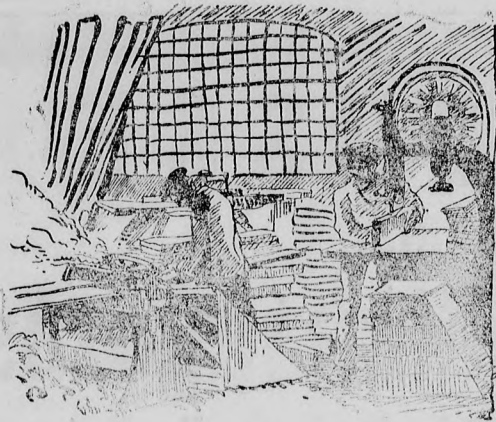


Gyártelep

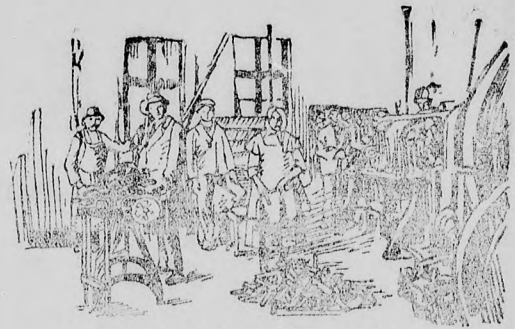


Lakosáru osztály

Készítünk és a legolcsóbb áron szállítunk komplett szálloda-, kávéház-, cukrászdai- és éttermi berendezéseket, **jégszekrényeket, sörkimérőkészülékeket**, az azokhoz szükséges alkatrészeket, rézcsapokat, különböző levegőszivattyukat, autogénnel hegesztett levegőkazánokat és cincsőveket, gyárak és malmoknak rézöntvényeket.



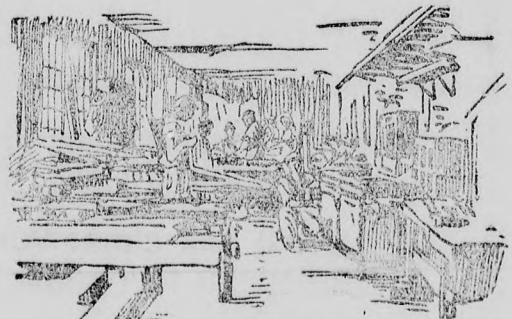
Fűtő- és munkáló osztály



Rézesztergályozó osztály



Rézöntőde



Asztalososztály

30% jeget takarít meg, ha Goldner Testvéreknél szerzi be jégszekrényeit!

SCHMOLKA

HIRDETŐ IRODA HIRDETÉSEK
NOVISAD, FÜRÖSHÁZ UTCA - TELEFON 276



Fejes Lajos
Csiszoló gépek és ontóde szereszmok
nagykereskedése, Novisad, Duna u. 8.

Távirat-cím: Feikloben.

Telefonszám: 418.

Vas- és csiszolófűrők

Csiszoló vászon, Csiszoló papír, Flint (üveg) papír, Csiszoló korongok, Csiszoló gépek. Heggesztő készülékek és pisztolyok.



Öntőberendezések

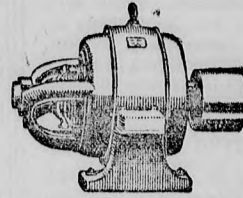
Grafit tégelyek, Formázó szereszmok, Öntőde kefék, Fém fűrészlapok, Kézifuró gépek. Forrasztó ón, angol ón és csapágyfém, stb.

Állandó raktár!

Állandó raktár!

ELEKTROMOTOROK, DYNAMOK

villamos-, kézi- és asztali furó- gépek, fűzőedények, ventilátorok, zseblámpák, villamos vasalók, továbbá



fa- és fémmegmunkáló gépek, és egyéb műszaki cikkek a legjutányosabb áron szereszmok betők be:

KRAUSZ MIKLÓS

műszaki iroda és kereskedésében, Novisad

Jevrejska-ulica 22. Telefon szám 325.

Vállalok megbízást üzemek és gépek eladására. Kégett motorok és dynamok javítását elvállalom.

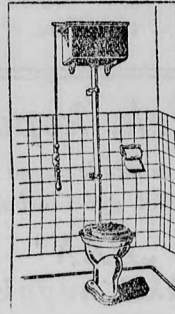
FISCHER TESTVÉREK NOVISAD

TELEFON 224. - MŰSZAKI NAGYKERESKEDÉSE - TELEFON 224.

Postatakarék-számla 46307

Sürgöncyim: FISCHEREK

Villanyfelszerelési cikkek, dynamók, motorok, vízvezeték és gőzfűtési anyagok nagy raktára, fürdőszobák, angol klosettók víz- és csatornázási csövek és idomok, valamint Gómiemezek és csövek. Továbbá mindenféle Garvens-szivattyúk nagy raktára



Vállal víz- és csatornázási vezeték, melegviz, fürdőszoba angol klosett és szivattyúk felszerelését, villanyvilágítási és erőátviteli, valamint minden szakmába vágó összes javításokst — Árjándlattal díjtalanul és körszönpel szolgálunk

Malomgépek, malomkövek, malomfelszerelési cikkek,

svajci szitaselyem, serlegek, kenderheveder, drótszövetek, kőlélesztő szereszmok.

Teljes vasalkatrészek malomjárathoz, transmissiótengelyek

gyűrűskenesű csapágyak, faszíjkorongok, tengelykapcsolók, állítógyűrűk,

Tizedes mérlegek, Gabonaminőségmérlegek, Chronos automata mérleg, Zsák- és széntaligák,



Szereszmogépek, szereszmok, gyarak, lakatosok, kovácsok, bádigosok és asztalosok részére.

Esztergapadok Schapinggépek furógépek, famegmunkálógépek, esztierga- és furóagyak, csigafurók, dörzsárak, reszelők, stb.

Práz, mérőeszközök, Csiszóókorongok, Olvasztótégelyek, Gáz- és kazáncsövek

Mannesmann gyártmány.

Gőz- és vízszerelevények, vízmutatókészülékek, feszmérők, injektorok.

Képviselőtek:

MOTOROKBAN Langen & Wolf Wien-Deutz.

Gazdasági gépek Hoffher & Schrantz Budapest.

Böhler dobsin, csapágyfém, szalma- és törekrázótengelyek, géphajtósíj, mindentéle csavarok, kenőszelencék, olajozókészülék.

GARVENS SZIVATTYUK állandóan raktáron.

Erdős Henrik és Társa Novisad

Temerinska ulica 8.

műszaki kereskedők

Telefon szám: 335.

SCHMOLKA

Remscheidi-szerszámok

nagy választékban grafit-tégelyek, vörös- és sárgarézelem, sárgarézhuzat, csapágyfém, minden ötvözetben angol- és forrasztó-én, valamint egy b. vas-, fém- és műszaki áru. — Kiállításra készült komplett minta kovacsműhely, (palkoló-, kocsi- és durva kovacsberendezése), mely uradalmak, vagy nagyobb vállalatok részére különösen alkalmas, kapható

VERMES EDE gyári lerakatánál

Novisad, Željeznička 40., Futoški put 43.
Telefon: 419. 8984

Tűzifa!

I-a bükkszás, vegyeszás és gömbfa, továbbá haltározott dorong legjobb minőségben waggonba rakva prompt szállítható
Danica Faipar- és Butorgyár Osijek.
(Desatičina ulica 27.) — Telefon 404.

Szobakályhák



Elsőrendű fa- és szénfűtésre lemezköppennyel és chamottebetéttel

A) fűtőképesség 180 köbméter
B) " " 120 " "
C) " " 80 " "
karzattal és főzőkarikákkal

D) fűtőképesség 50 köbméter karzattal és főzőkarikákkal

Gyárt:

„IRIS“
FÉM- ÉS PLÉHÁRUIPAR
Ing. Faith Ferenc
NOVISAD

Temerini kapunál, a csatornánál.
Telefon 35.
Állandó nagy raktár.

HAJÓS LAJOS

VILAMOSSZERELÉSI ANYAGOK ÉS KÉSZÜLÉKEK GYÁRA ÉS RAKTÁRA NOVI-SADON,

KRALJA ALEXANDRA-ULICA 17. SZ.
SÜRGÖNYCIM: „RELAIS“ NOVI-SAD.
TELEFON SZÁM 48.

VEZÉRKÉPVISELETEK:

Dr. Siegfried Guggenheimer Nürnberg, mérőműszerek és tachométerek gyára, Hajós és Szántó elektromosgyárrt Budapest villamosszerelési anyagok és készülékek gyára, Koch & Sierzel Dresden transformátorok gyára, Franz Kostorz Gommern szén és fémfekék gyára, Körtzing & Mathiesen Leipzig forgó váltóáramu árammérők és kandemlámpák gyára, Schott & Genossen Jena, „Stia“ árammérők gyára.

GANZ-MOTOR ÉS DINAMÓK BIZOMÁNYI RAKTÁRA

Szemfedelek, koposódiszek,

tapétákat és mindennemű temetkezési cikkeket gyári árban ajánl:

„PAX“

temetkezési cikkek nagykereskedése

Kralja Petra ul. 4. Novisad Az udvarban.

ELADÓ

szanádi határban levő
20 hold földem,
melyben 4 hold prima szőlő, 14 hold szántóvet, 2 hold kaszáló és a rajta levő ép lettel együtt
90.000 dinárért.

Értekezni lehet
Nagy Ragyogó János
tu ajdonosnál SENTA
Sziv-utca 1448 szám.

RAKTÁRRÓL SZALLIT:

mindenféle szerelési anyagokat és készülékeket, izzólámpákat, csupasz és szigetelt vezetéseket, szigetelő csöveket, valamint tartozékait, porcellán árukat, dynamókat, motorokat, műszereket, számlálókat, magasfeszültségű készülékeket, végül az összes gyengeáramú cikkeket.

Árajánlattal és mintával készséggel szolgált.

VÁROSI JÓDOS GYÓGYFÜRDŐ NOVISAD

PENZIÓ RENDSZER
KITÜNŐ ELLÁTÁS ÉS SZOBÁK
ISZAPKEZELÉSEK, SÓSFÜRDŐK, HYDROTHERÁPIA, RÖNTGEN-LABORATORIUM, KVARCLÁMPA, DIATHERMA ÉS VILAMOSSZERELÉSEK — ÁLLANDÓ FÜRDŐORVOS NYITVA EGÉSZ ÉVBEN — TÉLI KURA

VALÓDI „ERÉNSI“ DIANA



sósorszesz.

Kis üveg ára . Din. 6—
Közép „ „ . Din. 16—
Nagy „ „ . Din. 23—

Mindenütt kapható!

DEPOT:
PRVA JUGOSLOVENSKA KEMIČNA FABRIKA
NOVISAD

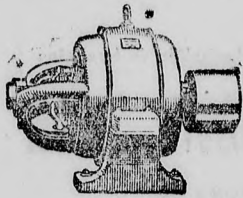
DEPOT:
PRVA JUGOSLOVENSKA KEMIČNA FABRIKA
NOVISAD

SOMBOR

ZWIRSCHITZ KÁROLY

VILLAMOSSÁGI VÁLLALAT

Telefon szám 250. SOMBOR *Pariška ulica 10.*



Elvállalja községi villamos telepek építését. Állandó nagy raktár az összes villamos felszerelési anyagokban. A Ganz Villamossági R.-T. képvisellete és lerakata. Motorok, dynamok, árammérő órák. Fém- és Lámpaárugyár kizárólagos képvisellete és lerakata. Választékos nagy raktár csillárookban.

HOTEL SLOBODA

SOMBOR

Kényelmes, tiszta és modern berendezéssel

70 szoba
elsőrangú étterem

A kávéházban naponként

FILHARMONIKUS ZENE

6881

ORSZÁGOS HITELBANK R.-T.

SOMBOR

Alaptőkéje : 10,000.000 K
Tartalékalapja : 2,100.000 K
Betétállománya : 33,000.000 K

Fiókjai:

**Batina, Bezdán, Crvenka, Horgos, Kula,
Novi-Vrbasz, Odžaci.**

Financiroz ipari és kereskedelmi vállalatokat, nyújt kölcsönöket váltókra, folyószámlán és bekebelezés mellett, vesz és elad külföldi pénzt és devizát, teljesít átutalásokat úgy a bel- mint a külföldön.

Telefon : 303. és 339.



AZ S. H. S. KIRÁLYSÁG LEGNAGYOBB
HIRDETŐIRODÁJA.

Haberfeld József gabonaügynök sürgöncime:

HÁBI

TELEFON: 316. és 317.

8909

SOMBOR

Kaufmann Emil Sombor

8804

Női kézimunka ipar!

Kézimunka különlegességek. Művészi összeállítású stork, ágysterítők és gobelinek. A legmodernebb teljes kelengyék készítése jutányos árák mellett.

Hotel ELEFÁNT Sombor

ELSŐRANGU ÉTTEREM. — KIVÁLÓ
ŐSZERBIAI VÖRÖS BOROK. — KÉ-
NYELMES, TISZTA SZOBÁK

TULAJDONOS: GRÜNBAUM ALADÁR

8818

SOMBOR

„Ivorba” hordók

A Zagrebi Hordógyár r.-t. Zagreb
vezérképviselője a Vojvodna területére

Uladislav Zubković, Sombor

Telefon 3-30.

FILIJALA: SUBOTICA
Paja Dobanovačkog 11. Telefon 890

Ajánlja különlegességi gyártmányait. A legna-
gyobb hordógyár sör- és boroskordók, valamint
zsiros- cement és ipari hordók számára.

Saját szabadalmazott gyári készítés.

Saját hordó-fa termelés és gyártás.

Saját tölgyfaerdőségek.

HORTUS

I. zagrebi konzervgyár r. t.

Vojvodinai vezérképviselője és irodája:

Uladislav Zubković, Sombor

TELEFON 3-30.

FILIJALA:

Subotica, Paja Dobanovačkog ul. 11.

AJÁNlja

különlegességi gyártmányait u. m.: kandi-
rozott gyümölcsöket, kompotokat, marma-
ládákat, jameket és különféle főzelékeket.

S. H. S.

AMERIKAN PETROLEUM COMP. ZAGREB

LERAKATA:

Uladislav Zubković, Sombor. Telefon 330

FILIJALA: SUBOTICA

Paja Dobanovačkog 11. Telefon 890

Ajánl:

petroleumot hordókban és ládákban
nagyobb tételekben jutányos áron.

**ARKO
TRIPLE SEC**

Legfinomabb likőrök, cognac Medicinal, Angol, Standard,
Hayti és Jamaika rum, különféle pálinka, Pelinkovác,
ürmös, finomított és denaturált szesz.

Élesztő gyár.

Képviselőlet és irodák:

Uladislav Zubković, Sombor. Telefon 330

FILIJALA: SUBOTICA

Paja Dobanovacskog 11.

Telefon 890.

I-a minőségű

retorta és boksa (Meiler)

bükkfaszenet

prompt és a legjutányosabb árban szállít vaggontételekben

Uladislav Zubković, Sombor. Telefon 330

FILIJALA: SUBOTICA

Paja Dobanovačkog 11. Telefon 8-90.

SOMBOR

ZETA D. D.

Legfinomabb kozmetikai és háztartási cikkek

Gyógyszer és tápszergyár

Telefon 77

SOMBOR

Telefon 77

Fodrászok legolcsóbb bevásárlási forrása!

Klein Vilmos és Társarövidtáru nagykereskedés
kőbőgyár
Sombor

Telefon 233.

Telefon 233.

Kiss Pál és Társai Sombor**Apatini fűrészgépjárunk**

készít minden méretben asztalos- és épületanyagot, nuttfédeszkát, fagyepotot, kubikos és házi talicskákat.

Szállítunk

fenyőszálfát, póznaárut, foragott épületfát, tűzifát.

Műkö és terazzókészítéshez

gránit minden színben és vakolathoz való kőpor vaggontételekben és kicsinyben.

A Dunav biztosító társulat főügynöksége.

NE MULASSZA EL MEGTEKINTENI SOMBORBAN A WEIDINGER-cég világvárosi színvonalon álló fűszer és csemeje üzletét**Preradović és Társa Sombor**
gabona és faüzlete

Telefon: 3-13.

Sürgőnycim: PREDÁ.

7% államkölcsön értékpapírt

legelőnyösebb áron vásárlók

SZELES LAJOS BANK, SOMBOR

Telefon: 178 — Sürgőnycim: Szelesbank

Somborsko Prvo Špedicijsko i Trgovačko D. D.
Sombori Első Szállítványozási és Kereskedelmi R. T.
[Ezelőtt Holczer Márton]

Elvállal mindennemű fuvarozást.

Telefon: 216.

Teltsch Gáspároptikai-, mechanikai-,
elektrotechnikai vállalata**SOMBOR**

Komplett moziberendezések kaphatók, moziberendezések ajánlással eszközöketnek.

Az ország legolcsóbb filmkölcsönzője.

SOMBORI**HENGERMALOM R.T.**

SÜRGÖNYCIM: HENGERMALOM SOMBOR 56. TELEFONSZÁMOK: 56, 149, 333

BÁCSKA LEGNAGYOBB ÉS LEGMODERNEBBÜL BERENDEZETT GŐZMALMA. NAPI ÖRLŐKÉPESSÉG 1200 MÉTERMÁZSA

SOMBOR

„SAVA”

kiviteli és behozatali r.-t. fiókintézete
SOMBOR.

Sürgőnycim: Kelemen Sombor. — Telefon 134.

Képviseli:
KELEMEN JÓZSEF.

Vesz mindennemű

**gabonát, őrleményt
és magvakat.**

1016

GAZDÁK BIZTOSÍTÓ SZÖVETKEZETE

ALAPÍTTATOTT: 1920.

TELEFON: 135.

POSTAFIÓK: 22.

IGAZGATÓSÁG:
SOMBOR, KRALJA PETRA ULICA 43/a.
A BACSBODROG VÁRMEGYEI
GAZDASÁGI EGYESÜLET palotájában

VEZÉRKÉPVISELETEK:
SUBOTICA, A GAZDASÁGI EGYESÜLET
HELYISÉGÉBEN H. H. VEJLIKOVSKIEVEZ, A
TORONTAL VÁRMEGYEI KÖZPONTI HITEL-
SZÖVETKEZETNÉL. □□□□

A VAJDASÁGI GAZDÁK BIZTOSÍTÓ INTÉZETE

elfogad tűz- és jégkár elleni biztosításokat a legelőnyösebb
feltételek és legolcsóbb díjak mellett.

Biztosítási ajánlatok az igazgatósághoz, vagy vezérképvisel-
etekhez közvetlenül, valamint helyi képviselőink útján
terjeszthetők be.

Nyomatványokkal és felvilágosítással készséggel szolgál

AZ IGAZGATÓSÁG.

Zadružna Gospodarska Banka D. D.

fiókja: Sombor

Részevénytőke: K 48.000.000.—

Tartalékalap és betétek 350.000.000.— felül

Elfogad

betéteket

könyvecskékre és folyószámlára, melyeket legelőnyösebb feltételek mellett kamatoztat.

Financiroz

kereskedelmi és ipari vállalatokat.

Hitelt nyújt és fentart. - Devizát és valutát vesz és elad.

Foglalkozik mindennemű banküggyel a legelőnyösebb feltételek mellett.

Központ: Ljubljana.

Fiókok: Sombor, Maribor, Split, Sarajevo, Šibenik, Djakovo.

Kirendeltség: Bled.

Érdeklőzőségeken a Gospodarska Banka d. d.-vel Novisad, Svoopće Zanatliska Banka d. d.-vel Zagreb
és ennek fiókjával Karlovcin.

SOMBOR

LICHT SALON SOMBOR

Nagy raktár a legkülönbözőbb választékban férfi és női kalapokban. — Bársony, cylinder, selyem, panett selyem, valódi párisi modellek. — Férfi és női kalap átalakítások!

BEINHAUER LAJOSNÉ

SZÁLLITÁSI ÉS BIZOMÁNYI CÉG
SUBOTICA

I. Cara Dusana ulica — Telefon: Iroda 434, Telep 800
Cégtulajdonosok:
Beinhauer Károly és Müller Sándor

Elvállalja mindennemű áru helyi fuvarozását, berak-
tározását valamint butorok helyben és vidékre
való szállítását fedett butorkocsikkban. Elfogad
megbízásokat áruk vételére és eladására

HODOSI LAJOS

GABONA- ÉS
TERMÉNYKERESKEDŐ
SOMBOR

SÜRGÖNYCÍM: HODOSI. TELEFONSZÁM: 291.

8896

ÜZLETÁGAK:

GABONA ÉS ÖRLEMÉNY

Granum Trgovačko D. D.

Telefon 55. Podružnica: Sombor Telefon 55.

Vesz:

gabonát és lisztet

Elad:

mindennemű új és használt zsákok

A sombori
előkelő
közönség
találkozó
helye

GRÜNBERGER

cukrászdája

Kaphatók a
cukrászipar
legkiválóbb
és
legizletesebb
készítményei

KRALJ PETRA ULICA

8905

Alkalmi vétel!

Dus választéku raktáram és a mérsékelt árak minden versenyt kizár!

Alkalmi vétel!

Angol bársony szilszkin

minden divatszínben

Ruhabársony

minden divatszínben

Sifonbársony

minden divatszínben

Női kalap bársony

minden divatszínben

Selyem gallérbársony

minden divatszínben

Velur de lin

legmodernebb színekben
különböző minőségben

Ondula szövetek

legújabb gyermekabátok,
házi ruhák, ruhák és sapkáknak
(métere 60 dinár,

Férfi szövetek

nagy választékban öltöny,
szmoking, szakett, nadrág,
frakk és télikabátoknak.

Dodić Kosta

divatárkereskedése

Sombor

Krajević Djordje ulica 3.

a szerb templommal szemben. Telefon 342.

Legfinomabb cérna-vásznak és
sifonok ágyneműkre és női
fehéreneműkre.

Női szövetek a legmodernebb színekben

női szövet, trikot, gabardin 100, 120, 130 és 150 cm. szélességben. Szerzs szövetek 100 és 130 cm. széles,
a legmodernebb színes és deszínált „Bajadere“ szövet utcai és házi ruháknak továbbá mindennemű férfi szövet.

Párisi újdonságok!

9120

Párisi újdonságok!

Báli toalettokra:

Charmoz, satin-de-sin,
krepp-marokin, krepp-
zszorsett, krepp-ida,
krepp-banjo, krepp-An-
tineja, krepp-miranda,
krepp-floris, krepp-si-
fon, krepp-satin-Mil-
burg, Zsersz, Zenana,
krepp-de-sin, popelin,
taft, fajt-superier, szura,
kasmir és félselyem
a legmodernebb divatszínekben és
desszínekben

Deszínált legújabb
félselymek és selymek,
paplan-atlaszok

140—160 centiméter szélességben
különböző színekben.

KÖLCSÖN- PONYVÁK

TELEFON:
133.

ZSINEGÁRUK
LÓTAKARÓK
ZSÁK-PONYVA
KÁRPITOS KELLÉKEK
VIASZKOS VÁSZNAK
VALAMINT
MINDEN E SZAKMÁBA VAGÓ
CIKKEK JUTÁNYOSAN
BESZEREZHETŐK

REIN IZSÓ **SOMBOR**
WEIDINGER
PALOTA

KÉRJEN ÁRAJÁNLATOT!

GOMBOS LAJOS

textillpar és kereskedelmi vállalata
SOMBOR

Telefon 19. Wilson tér (Huspiac) Postafiók 41.

Zsákok

ujak és használtak, kenderből, lenből, jutából, állandóan raktáron, a legolcsóbb napi áron.

Vizmentes ponyvák

minden méretben, a legjobb minőségben.

Lópokrócok

nagy választékban, igen jutányos árban.

Kárpitoskellékek

afrik, kóc, butorrugók, gurtnik, federspárgák, matrutzgradlik, stb. stb., olcsó árban.

Kötélárúk

zsinegek, zsinórok, spárgák (saját gyártmány) versenyképes árakban. Specialitásom: Angol suszterfonál.

Kölcsönponyvák

Nagy linoleumraktár

!! Vizmentes prima gummikabátok !!

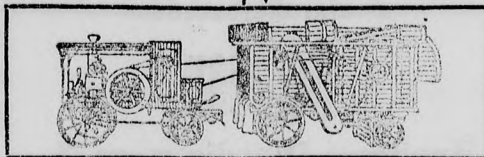
Sombori gyertyagyáramból, ajánlok elsőrendű parafin-, stearin- és viasz- asztali- és templomgyertyákat versenyképes napi árakban. — Kérje ajánlatomat.

Róder Dezső, Sombor

a Hofherr-Schranz és Clayton-Shuttleworth R.-T.
Mezőgazdasági Gépgyár
és Művek vezérképviselése és főraktára

Fiókok:

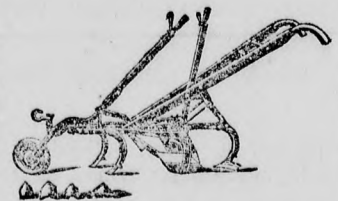
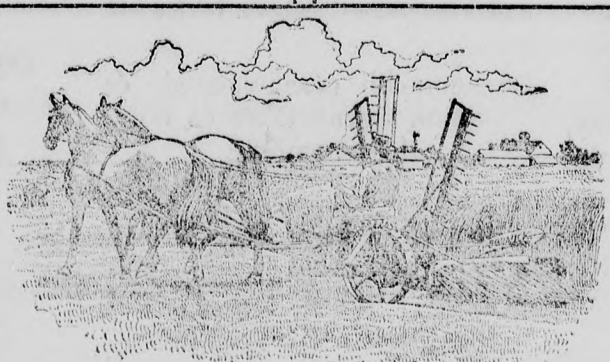
Osijek:
Exinger i Roder.
Vinkovci:
Lipkovic i Drug.
Vukovar:
Heinrich Hirth.



Állandó nagy raktár
4-6-8-10-12 lóerejű teljes gőzgarnitúrák és szivógázcséplőkészletek,

különbféle mezőgazdasági gépek és alkatrészek, valamint manilla, gép, henger, nyers olajok, benzín, tovottaszir

8899



SOMBOR

Bácsmegyei Agrár Takarékpénztár

a Közgazdasági Bank R.-T. sombori főintézete

Telefon: 24. szám

Sombor

Sürgőnycim: Agrár.

Foglalkozik minden bankszakmába vágó üzlettel.

Sombor egyik legrégebbi alapítású intézete.

ORIENT PAPIRÁRUGYÁR BEZDÁN

GYÁRT PAPIRZACSKÓKAT, PÖRKÖLT
KÁVÉ-, TEA- ÉS KAKAO-CSOMAGolóKAT
CÉGNYOMÁSSAL, TÖBB SZINBEN,
A LEGMODERNEBB KIVITELBEN

8890

KIRSCHNER MIHÁLY

ÉPÜLET- ÉS MŰLAKATOS
SOMBOR

TŰZMENTES PÉNZSZEKRENYEKET
MEGRENDÉLÉSRE KÉSZÍT és UGYANEZEKBŐL ÁLLANDÓ
NAGY RAKTÁRT TART

8900

Szlávy Oszkár Sombor, Fő-utca

vas-, szerszám- és konyhaberendezési üzlet

Telefonszám: 15

8895

Schliesser Testvérek

divatáruháza
Sombor

Divatkelme és divatselymek
nagy raktára

8891

Asztalosmesterek és gyárosok figyelmébe!!!

Minden mennyiségű BLINDFURNIERT szállíthatok
azonnal kisebb vagy nagyobb mennyiségben 3 és
2m/m vastagságban 100—103, 105—135, 135—55
és 165—55 centiméter méretben, avagy a feladandó
mérések szerint. Ajánlattal szolgál

Spitzer Herman Sombor

Flórián ul. 3. — Telefon 229. sz.

2878

HAJDU ALADÁR

FÉNYKÉPNAGYÍTÓ MŰINTÉZETE SOMBOR

8972

Sürgőnycim: HAJDU SOMBOR.

8817

SOMBORI BŐRGYÁR R.T.

Gyárt elsőrangú talp-
bőrt, blank és huzó bőrt
fekete, barna, tehen és
borjubőrt.

TELEFON: 345.

SOMBOR

Férfi és női
divatárúkereskedés

POPOV és ARSZENIEVICS

Sombor

Alakult: 1824.

Telefon: 80.

Husvéth István
képfestő gyár
Sombor

Kelme-, fonálfestés és vegytisztítás.

Kézműárú-kereskedők

saját érdekükben keressék fel

GROSS és ÁBRAHÁM CÉGET

SOMBORBAN

Kralj Petar utca 13.

ahol mindennemű kézműárt is igen olcsón, berliner kendőt pedig gyári áron alul kaphatnak.

LJUBICA

CIPŐKRÉM

a legjobb a világon. — Gyártja:

H. SPIRIK,

FABRIK CHEMISCHER PRODUKTE
APATIN 6.

GERGUROV DÁNIEL és FIA

ALAPITVA 1821.

SOMBOR

TELEFON 93.

Tüzifa, szén, koks, épületfa, deszkák, bükkfából készített faárúk.

BUTOR

Ebédlők

a legegyszerűbb
és legfinomabb
kivitelben.

Bő: garnitúrák

Matracok, karni-
sok, schaislónok

Uriszobák

Hálószobák

A legnagyobb választékban kaphatók

Ágy- és asztal-
toritók

Irodaberendezés

SOMBORI BUTORIPAR

Gyermekköcsik

Konyhaberende-
zéses. Előszobák

ÁRUCSARNOK
SZÖVETKEZETNÉL

Kerti garnitúrák
és utazókisarak

SOMBOR

Telefon 50. Péter Király ul. 20. Saját ház. Telefon 50.

HEGEDŰS OSZKÁR

rövidáru nagykereskedése

SOMBOR.

Szövött-, kötöttárúk, svájci himzések, szallagok,
dizsműárúk stb. állandó nagy választékban.

Az olcsósági hullámnak megfelelő árak.

Nagy karácsonyi vásárl

Mélyen leszállított árai

Karácsonyi, ujévi, névnapj ajándékot legolcsóbban vásárolhat

Scheurer Gáspár óras- és ékszerésznél Sombor

ahol a karácsonyi alkalmakkal kivételesen nagyon olcsó áron lehet vásárolni. Dusan felszerelt raktár arany-, ezüst-, dubli-ékszerekben,
ezüst- és kinaezüst evőeszközökben és dísz tárgyakban, mindennemű órákban nagy választék.

Árjegyzék kivonat:

1 drb valós 14 kar. arany divatos nyaklánc	100 D	1 pár 14 kar. divatos kézfűzőgomb	200 D	1 drb falióra, teljesen felszerelt	140 D
1 drb horzdy-13 divatos csínzó	50 D	1 pár ezüst divatos kézfűzőgomb	50 D	1 drb csinos double női nyaklánc	30-80 D
1 pár valós 14 kar. függő női láncoknak, kövel vagy anélkül	50 D	1 drb portás, erős, szép kivitelű szőcska lincsal együtt	100 D	1 drb divatos double férfi óráján	40-100 D
1 pár valós 14 kar. függő felnőtteknek	100 D	Ugyanolyan, világító-lappal	180 D	1 drb nagyon csinos olganza ezüst-falióra	150 D
1 drb divatos női köves gyűrű, 13 kar. ar.	80 D	1 drb lojartu órásszállóra 80 dia., erősebb szerezzel	100 D	1 drb csinos évszámkerényhat évő falióra	300 D
1 drb divatos női köves gyűrű új aranyból	80 D				

8901

Nem tetszés esetén a megrendelt árut kísérőlem, vagy kívánva a pénzt azonnal visszaküldöm. Kockázat nincs!

Ifj. WEISZ JÁNOS

MŰSZAKI VÁLLALATA.

Tervez és készít:

Vízműveket, vízvezeték, központi, melegvíz, hevített levegő és gőzfűtés berendezéseket. Szellőzés-berendezéseket. Villamosvilágítási és erőátviteli, valamint gyárberendezéseket.

SUBOTICA, Cara Dušana ulica 1.

TELEFON 422.

1130

ROSSIJA—FONCIÈRE
BIZTOSÍTÓ- ÉS VISZONTBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG.
AZ SHS. ÁLLAM LEGNAGYOBB NEMZETI INTÉZETE.

Fiókgazgatóság: Subotica (Hitelbank-palota).

Főügynökség: { Suboticán a Közgazdasági Bank Részvénytársaságnál.
Somborban a Bácsmegeyi Agrártakarékpénztárnál.

9180

Egész
Vojvodinában tudják!

Papirárukat

Írószereket

Irodai felszereléseket

legjobban és legolcsóbb árban

JURICS GERÓNÉL

lehet beszerezni

SUBOTICA

Városi Kávéház mellett (Löwy trafik)

Tegyen próbavásárlást!

Férfi és női kalap-
készítő Subotica

(Csirkeplac)

Vidékiek
rendeléseit
6 óra alatt
elkészíti.

Pontos és gyors
kiszolgálás!

Elvállal
mindennemű
átalakítást
a legújabb
modellek szerint
filc, velour és szalmakalap
varrást, keménykalapok
tisztítását és vasalását

Szolid árak! Szakszerű munka!

Legolcsóbb bevásárlási forrás

Fekete Dániel

divat- és kézműáruháza

Suboticán, Főtér

BRUMMER GYULA

Első Subotikai Cukorka és Csokoládégyára
Alapítattott 1904. SUBOTICA Alapítattott 1904.

**Elismert jó
gyártmány**

Gyár:
Somborski put
Telefon 156.

Városi üzlet:
Aleksandra ul. 1.
Telefon 591.

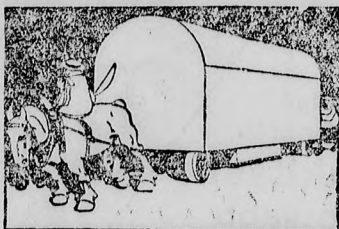
Özv. Halbrohr Sándorné és Társai

nemzetközi szállítási és
beraktározási vállalat

Subotica

Fiók: **Bezdán**

Telefon: Iroda: 10, Telep: 5-70, Vasuti kirendeltség: 71.
Sürgőnycim: Halbrohr-szállító Subotica



Elfogad: mindennemű bel- és külföldi szállítást.
Végez: elvámolásokat.

Beraktároz: mindennemű árut és butorokat
saját raktáraiban.

Butorszállítás garantált féregmentes, saját
párnázott butorkocsikban.

**Gyors, pontos és lelkiismeretes
kiszolgálás**

9082

CARO & JELINER

NEMZETKÖZI SZÁLLÍTÁSI R.-T.

SUBOTICA

A cég telepei és testvérházai:

Jugoszlávia: Zagreb központtal, Beograd, Jesenice, Koprivnica, Maribor, Sisak, Subotica és Dušak fiókok.
Csehszlovákia: Prága, Bodenbach, Bratislava, Chodan, Eger i/B., Halbstadt, Karlsbad, Lundenburg, Moldau i/B., Teschen, Wildenschwert, Zwittau.

Ausztria: Wien I., Deutschmeister-Platz 4. Fiókküzetek: IV., Blechturm-gasse 32., VII., Andreassgasse 10. és saját vasutállomással egybekötött vámhivatal XX., Traisengasse 27. (Tárházak).

Németország: Berlin, Hamburg, Passau és Regensburg.

Magyarország: Budapest, V. ker., Arany János-utca 34.

Olaszország: Triest, Via Trento 16.

Rendszeres gyűjtőkocsi forgalom Wien, Prága, Karlsbad, Berlin, Hamburg, Triest és Budapest állomásokról Subotica, Zagreb, Beograd, Maribor, Novisad és a többi nevezetesebb jugoszláviai állomásokra.

Mindennemű szárazföldi és tengerentuli szállítmányok átvétele előnyös feltételek és szakszerű kiszolgálás mellett. Szállítmányozási biztosítás. Költözködés szabad butorkocsival. — Részletes felvilágosítással szívesen szolgál a suboticei fióktelep vezetősége: Štrossmajerova ul. 9. (Dr. Klein Mátyás-ház).

9005

Jevrejska Centralna Banka D. D.

Telefon Suboticán: 66B,
este 227.

Filijala Subotica

Telefon Novisadon:
308.

Központ: Sarajevo. Fiókok: Subotica, Novisad, Derventa

Giroszámja Narodna Banka SHS.-nő!

Átutalások

biztosan, gyorsan, kulánsan

Áruosztály

foglalokozik áruk vételével és eladásával

A kistökéjű, szegényebb néposztály részére heti 1 dináros befizetések révén a tőkegyűjtést lehetővé teszi

Az új évtársulat január 1-én kezdődik

Mindenki beléphet.

A heti befizetési könyvecskékre kölcsönt folyósítunk

9002

„ADRIA“**ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BEOGRAD**

Suboticei és bácskai fiókgazgatóság:

SUBOTICA

Trg Fra Ješe 15. Telefon: 30. szám.

Köt: Élet-, Tűz-, Betörés-,
Szállítmány-biztosításokat
a legelőnyösebb feltételek mellett
(Kartellen kívül)

Helyi képviselők
és üzletszerző tisztviselők
felvételnek

9113

**COMMERCIA R.-T.
SUBOTICA**

SAJÁT TELEFONKÖZPONT: COMMERCIA

Fa, Gabona, Fűszer és
Gyarmatáru Kereskedelmi
Vállalat

Fiókok: Osijek, Brod,
Ljubljana, Maribor, Split

Tüzifa és épületfa telepek

Suboticán:

Segedinski put. Telefon: 4.
Antunovićeua ulica.
Telefon: 4-17.

9114

FERRUM R. T. SUBOTICA

**VASUTIKOCSI-
és MOZDONYJAVITÓ MŰHELY**

Sürgőnycim: FERRUM, Subotica



**MEZŐGAZDASÁGI
GÉPGYÁR, VAS-és FÉMÖNTŐDE**

Telefon szám: 518.

KÜLÖN OSZTÁLY HARANGÖNTÉSRE**ELVÁLLAL:**

minden fajtájú gépek javítását és rajz utáni készítését.

GYÁRT:

mindenfajú szjkorongokat, csapagyakat, csapagyállványokat, mezőgazdasági gépeket, hiteles tizedes mérlegsúlyokat.

KÉSZIT:

transmissziókat és gyárberendezések felszereléséhez szükséges mindenfajú alkatrészeket.

ELŐÁLLIT:

mindenfajú szürkevas öntést, megadott modell- vagy rajzok után. Minden összetételű fémöntvényt, bármily méretű és hangu templomharangot a megadott felírásokkal és a kívánt ornamentikával. Elvállalja a hangszerkezetek elkészítését és a harangoknak a toronyban való elhelyezését. Vesz a legmagasab napiárakon szürkevasat, ócska öntvényt, vörörszet, sárgarezet, ócska csapagyfémeket, antimont és ölmot.

KÖZGAZDASÁGI BANK R.T.

Alapított: 1892.

SUBOTICA

Alapított: 1892.

Sombori intézete:

Bácsmegeyi Agrár Takarékpénztár

Fiókok:

Stara Morovica, Pačir

Alaptőke, tartalékok és egyéb alapok és betétek
130,000.000.—

Elfogad **betéteket** könyvecskére és folyószámlára legmagasabb kamatozás mellett, melyeket felmondás nélkül bármikor visszafizet.

Folyósít **jelzálog kölcsönöket**, személyi hitelű váltó és egyéb kölcsönöket.

Vesz és elad **értékpapirokat** és idegen pénznemeket.

Elfogad megbízásokat **kifizetésekre** úgy a **belföldön**, mint a **külföldi piacokra**.

Vesz és elad mezőgazdasági vállalatai útján **terményeket, tenyészállatokat** saját és bizományi számlára.

Elad saját **iparvállalataiban** előállított kész- és félterményeket.

KERESKEDŐK, MÉRNÖKÖK, ÉPÍTÉSZEK FIGYELMÉBE!

HERZOG ÉS GLASZ
LAKATOS TÖMEGARI
ZOMÁNCARI
ÉS
PAPIRMASSZAGYAR
SUBOTICA

SAVA TEKELI-U. 79

KÉSZIT:

TELEFON 623 SZ.

PRÉSELT, ZOMÁNCOZOTT ÚTCAI FELZÓTÁBLÁKAT, HÁZSZÁMOKAT, REKLÁM ÉS CÉG-TÁBLÁKAT, DÖMDORNYOMÁSSAL, ZOMÁNCOZOTT IRIGÁTOREDÉNYEKET ÉS VILLANY-LÁMPAERNYŐKET, TAKARÉKTŰZMELYEKET, SÜTŐKET, CILINDER, TŰZELŐ ÉS HAMU-AJTÓKAT, DOBKÁLYHÁKAT ÉS ŰSTHÁZÁKAT, PRÉSELT VASABLAKOKAT, VASRÁCSOKAT ÉS VASKAPUKAT, KÖCSKAT, FŰZÖTT RENDSZERŰ VASABLAKOKAT, BADOZKANALAKAT, GYERMEK-ELVÁLLAL:

MINDENMÉ EGYÉB ÉPÜLET VASSZERKEZETŰ ÉS MAGAS MŰDÖMBORMUNKÁKAT. GYÁRTMÁNYAINKAT NIZÁRÓLAG NAGYBAN ÁRUSÍTJUK. BÁRKINEK DIJTALANUL BEMUTATUNK.

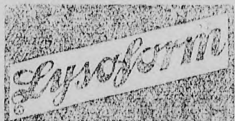
Nagykereskedők figyelmébe!

Gyári áron ajánlom a következő cikkeket:

Elsőrendű ostorszijákat Josef Vosáhlo, Dasice csehországi gyárából vagy suboticei lerakatomból. Nevezett cég képviselőt birom az egész SHS királyság területére bizományi raktárral Suboticán.

Valódi Erényi-féle „Diana” sósborszeszt és „Diana” piperecikkeit, valódi dr. Soldan-féle szalmiák cukorkát, ezenkívül bel- és külföldi vegyszeti cikkeket, — melyek képviselőt birom lerakkal.

Gyógyszerészek, droguisták és illatszerészek figyelmébe!



Gyári áron ajánlom a következő cikkeket, melyek képviselőt és lerakatát birom: Dr. Keleti- és Murányi-féle „Lysoform” és „Lysoformszappan”.

Valódi Erényi-féle „Diana” sósborszesz és Diana kozmetikai cikkek, Leichner gyártmányú kozmetikai cikkek, továbbá különböző külföldi piperecikkek és gummiárak.

Műszaki kereskedők figyelmébe!

Gyári áron ajánlok: Elsőrendű gép-, varró- és kötőszijákat Josef Vosáhlo, Dasice csehországi gyárából, melynek vezérképviseletét birom az egész SHS királyság területére.

Érdeklődőknek szívesen szolgálok promptajánlatokkal!

WEINMANN MÓR törv. bej. ügynökségi és bizományi irodája.

Subotica
I. Štrossmajerova-utca 22. szám.
Telefon 6-60.

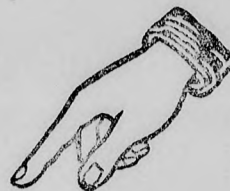


„DIANA” sósborszesz.

KRAMER ANTAL és TÁRSA SUBOTICA

Telefon szám 95.

Alapítási év 1868.



Ajánlják leghiresebb angol, skót és belga gyárakból származó elsőrendű gyapjuszöveiteket.

Egyenruhák, sapkák és egyenruházati cikkek vasutasok és postások részére.

Nagy választék
finom férfi-, fiu- és gyermekruhákban.
Saját sapkagyár. Mérsékelt árak!

SCHENKER & Co.

NEMZETKÖZI SZÁLLITMÁNYOZÓK

KÖZPONT: WIEN I., HOHER MARKT 12.

Saját főbb telepek:

Jugoszláviában: Első Jugoszláviai Szállítványozási R.-T. Schenker & Co. Zagreb, Beograd, Jesenice, Maribor, Oroszlámos, Osijek, Postonja, Šisak, Novisad, Subotica, Zombolja.

Magyarországon: Budapest, Bruck-Királyhida, Debrecen, Kelebia, Makó, Miskolc, Nagykanizsa, Szeged, Szob, Békéscsaba, Biharkeresztes.

Romániában: Arad, Baila, Bukarest, Constanza, Cernovitz, Galatz, Halmi, Jassy, Oradea-Mare, Timisoara.

Csehszlovákiában: Aussig, Bratislava, Beregsas, Brno, Kiralhaza, Olmütz, Pilsen, Praga, Žilina, Bodenbach, Eger, Gablonz, Haida, Košice, Böhm-Leipa, Oderberg, Reichenberg, Steinschönau, Tetschen.

Mint a világ legnagyobb szállítványozó cége összeköttetése és saját hirszolgálatá folytán a világ bármely részébe történő szállítványokra nézve mindig a legpontosabb felvilágosításokkal szolgál és a reábizott küldeményeket a legjutányosabban és legszakzerűbben továbbítja. A

SCHENKER & Co.

cég Európa minden államával, valamint Amerikával teljes kocsis- és hajórakomány, valamint gyűjtőforgalmat tart fenn és cég

SUBOTICAI FIÓKJA

bátorkodik a vojvodinai közönség figyelmét különösen Magyarországra, valamint Magyarországon át Ausztriába, Csehszlovákiába és Németországra irányított vasgáru és gyűjtőkocsi forgalmaira felhívni.

Irodahelyiség: Pajo Dobanovački-ul. 3. Sürgöncim: Schenkercomp. Telefon: 5-53.

TELEFON:
179, 763

TELEFON:
179, 763

LESZÁMITOLÓ ÉS NÉPBANK R. T.

SUBOTICA

RÉSZVÉNYTŐKE K. 20.000.000.—

VESZ és ELAD
VALUTÁT, DEVIZÁT, CSEKKEKET, VALAMINT BEL- és KÜLFÖLDI
ÉRTÉKPAPÍRT.

FINANSZIROZ
KERESKEDELMI és IPARI VÁLLALATOKAT.

ELFOGAD BETÉTEKET
KÖNYVECSKÉRE és FOLYÓSZÁMLÁRA és AZOKAT
LEGKEDVEZŐBBEN KAMATOZTATJA.

A Vojvodina legnagyobb és legrégebbi szaküzlete.

Telefon 196 sz.

Alapítva 1902.

WEITZENFELD és TÁRSA

SUBOTICA

Iroda: VÁROSI BÉRPALOTA

Távíratcím: KENDERIPAR

Telep: SENCANSKI PUT

PONYVA

ELADÁS és KÖLCSÖNZÉS

Lópokrócok, tüzelő és kerti tömlők, lisztes, gabonás, gyapju, toll, komló és szalmazsákok, matrac
és rolettaszövetek jutából és kenderből. Zsinegek. Kötélárak.

Gyári üzemek és transzmissziók szerelését saját speciális szerelőinkkel eszközöljük.

Mindennemű kárptos kellék.

Mielőtt bármit vásárol, kérjen tőlünk árajánlatot.